

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 54

Dîvân-ı Hümâyûn Sicilleri Dizisi: VII

83 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ

(1036-1037 / 1626-1628)

< Özet - Transkripsiyon - İndeks ve Tıpkıbasım >

Proje Yöneticisi

Dr. Yusuf SARINAY

Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları

Necati AKTAŞ

Devlet Arşivleri
Genel Müdür Yardımcısı

Necati GÜLTEPE

Devlet Arşivleri
Genel Müdür Yardımcısı

Mustafa KAPLAN

Osmanlı Arşivi Daire Başkanı

İsmet DEMİR

Yayın Koordinatörü

Hazırlayanlar

Hacı Osman YILDIRIM

Vahdettin ATİK

Dr. Murat CEBECİOĞLU

Ayhan ÖZYURT

Mustafa SERİN

Fuat YAVUZ

Numan YEKELER

Dizgi-Mizanpaj

Vahdettin ATİK

Baskıya hazırlama

Murat ŞENER

Salih DUTOĞLU

ISBN. 975-19-2945-8

83 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ

(1036-1037 / 1626-1628)

< Özet - Transkripsiyon - İndeks ve Tıpkıbasım >

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
İÇİNDEKİLER	V
ÖNSÖZ	VII
SUNUŞ	IX
KISALTMALAR	XLV
HÜKÜMLERİN ÖZET VE TRANSKRİPSİYONLARI	1
İNDEKS	93
TIPKIBASIM	

Ö N S Ö Z

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün, sahip olduğu milyonlarca defter ve belgeyi muhafaza ve tasniften sonra önemli bir görevi de tanıtım ve yayındır. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, sahip olduğu üçyüz bin defter ve yüzelli milyona yakın vesika ile dünya arşivleri arasında müstesna bir yere sahip olan Osmanlı Arşivi'ndeki belge ve defter koleksiyonlarının, yerli ve yabancı ilim dünyasına tanıtımı ile ilgili olarak, 1992 yılı başından bu yana belge yayını sürdürmektedir.

"Defter-i Hâkânî Dizisi" ve diğer yayınlardan ayrı olarak bugüne kadar, "Dîvân-ı Hümayûn Sicilleri" dizisinden Kanunî Sultan Süleyman devrine ait olan 3, 5 ve 6 numaralı Mühimme Defterlerini, II. Selim devrine ait 7 ve 12 Numaralı Mühimme Defterleri ile Sultan I. Ahmet, I. Mustafa ve II. Osman dönemlerine ait olan "82 Numaralı Mühimme Defteri"ni yayınlayan Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, bu defa da IV. Murat devrine ait H. 1036-1037 (M. 1626-1628) tarihli "83 Numaralı Mühimme Defteri"ni yayına hazırlamış bulunmaktadır.

Yayınlanan bu defter; ağırlıklı olarak Özi'nin muhafazası, Özi Kalesi'ndeki neferlerin mevâcibleri ile ocaklık olan mukâtaalar; Özi serhaddinde Doğan Geçidi adı verilen bir geçide kale yapılması, yaptırılacak bu kale için gerekli kerestenin temin ve nakli ile Kırım Hanı Mehmet Giray ve kardeşi Kalgay Şahin Giray'ın görevden azledilerek yerlerine Canbeg Giray'ın Han ve kardeşi Devlet Giray'ın da Kalgay olarak atanması ile ilgili hükümleri ihtiva eden bir Ordu Mühimmesi olması bakımından ayrı bir ehemmiyeti hâizdir.

Eseri yayına hazırlayarak ilim âleminin istifadesine sunulması için emek ve gayret sarfeden Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı personeline ve Genel Müdür Sayın Dr. Yusuf SARINAY'a bu vesile ile teşekkür eder, çalışmanın ilgililere yararlı ve yardımcı olmasını dilerim.

M. Selçuk POLAT

Başbakanlık Müsteşar Yardımcısı

S U N U Ş

Osmanlı Arşivi'nde kayıt tarzına göre; tahrir, mazbata, hülâsa kayıt, aynen kayıt, vâride, sâdıra, jurnal başlıkları altında değişik türlerine rastlanılan defterler, Osmanlı bürokrasisi ve arşivciliğinde temel unsurdur.

XVI. yüzyılın ortalarından XX. yüzyılın ilk yıllarına ulaşan bir dönem içinde -küçük zaman bölümleri hariç- ortalama 350 yıllık zaman dilimi itibarıyla hiçbir doğu ve batı devletinde rastlanmayan kültür ve tarih zenginliği ihtiva eden Mühimme Defterleri¹ Osmanlı Arşivi defter serîleri içinde şüphesiz önemli yer tutar. Ana konularını; devleti ilgilendiren siyasî, iktisadî, kültürel, sosyal ve harp tarihine dair üst düzey kararlar teşkil eder.

Divân-ı Hümayûn toplantılarında müzâkere edilen dahilî ve haricî meselelere ait siyasî, askerî, içtimaî ve iktisadî önemli kararların kaydedildiği defterlere "Mühimme Defterleri" adı verilmiştir.

Osmanlı Arşivi'nde: "989 Numaralı Divân-ı Hümayûn Defterleri Kataloğu"nda Mühimme Defterleri başlığı altında 961-1323 (1553-1905) tarihleri arasında tutulmuş 265 adet md.; Mühimme Defterleri Zeyli başlığı altında 980-1195 (1572-1780) tarihleri arasında tutulmuş 17 adet md.; Mühimme-i Asâkir Defterleri başlığı altında 1196-1328 (1781-1910) tarihleri arasında tutulmuş 68 adet askerî mühimme defteri; Mühimme-i Mektûme Defterleri başlığı altında 1203-1302 (1788-1885) tarihleri arasında tutulmuş 10 adet mühimme-i mektûme defteri; Mühimme-i Mısır Defterleri başlığı altında 1119-1333 (1785-1915) tarihleri arasında tutulmuş 15 adet mühimme-i Mısır defteri ile "980 Numaralı Bâb-ı Âsafî Defterleri Kataloğu"nda Mühimme Defterleri başlığı altında 977-1252 (1570-1836) tarihleri arasında tutulmuş 43 adet mühimme defteri parçası; Mühimme-i Mektûme Defterleri başlığı altında 1223-1224 (1808-1809) tarihleri arasında tutulmuş 1 adet mühimme-i mektûme defteri; Mühimme-i Mısır Defterleri başlığı altında 1122-1128 (1710-1716) tarihleri arasında tutulmuş 16 sayfalık 1 adet mühimme-i Mısır defteri parçası olmak üzere toplam 376 adet mühimme defteri ile fasiküllerden oluşan 44 adet mühimme defteri parçası mevcut bulunmaktadır².

¹ Uriel HEYD, *Ottoman Documents on Palestine 1552-1615*, Oxford 1960, s. XV.

² Yusuf İhsan GENÇ, Hacı Osman YILDIRIM, Nazım YILMAZ vd., *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, İstanbul 2000, s. 10-23.

Mühimme Defterleri, hükümlerin sâdir oldukları Divânlar bakımından dört ayrı grupta değerlendirilebilir:

1- Padişahın pâyitahtta bulunduğu sırada, Sadrâzam başkanlığındaki Divân toplantısından çıkan emirlerin kaydolunduğu Mühimme Defterleri,

2- Rikâb Mühimmesi: Sadrâzamin sefer veya başka bir sebeple payitahttan ayrılırken yerine vekil olarak bıraktığı Rikâb kaymakamı veya Sadâret kaymakamı denilen görevli başkanlığında toplanan Divânda alınan kararların yazıldığı defterler,

3- Ordu Mühimmesi: Ordu ile birlikte sefere çıkan sadrâzamin sefer sırasında akdettiği Divân toplantılarında alınan kararların yazıldığı defterler,

4- Kaymakamlık Mühimmesi: Padişah ve sadrâzam aynı anda Dersâadet'ten ayrıldığında, devlet işlerini tedvir etmek üzere tayin edilen Sadâret kaymakamının müstakil olarak akdettiği Divânlarda alınan önemli kararların yazıldığı defterler³.

*

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü olarak başlamış olduğumuz "Divân-ı Hümayûn Sicilleri"ni yayınlama çalışmalarına, Kanunî Sultan Süleyman dönemine ait olan; 1993 yılında neşretmiş olduğumuz "3 Numaralı Mühimme Defteri", 1994 yılında neşretmiş olduğumuz "5 Numaralı Mühimme Defteri", 1996 yılında neşretmiş olduğumuz "6 Numaralı Mühimme Defteri"; II. Selim dönemine ait olan, 1997 yılında neşretmiş olduğumuz "12 Numaralı Mühimme Defteri" ve 1997-1999 yıllarında neşretmiş olduğumuz "7 Numaralı Mühimme Defteri" ile Osmanlı Devleti'nin duraklama dönemi kabul edilen Sultan I. Ahmet, I. Mustafa ve II. Osman dönemlerine (1617-1618) ait olan ve 2000 yılında neşrettiğimiz "82 Numaralı Mühimme Defteri"nden sonra, bu defa da IV. Murat dönemine ait (1626-1628) tarihli, ağırlıklı olarak Özi'nin muhafazası ve Özi'de Doğan Geçidi adı verilen bir geçide kale yapımı ile ilgili hükümleri ihtiva eden ve bir ordu mühimmesi olan "83 Numaralı Mühimme Defteri"ni yayınlayarak devam etmekteyiz.

Sayıları hayli fazla olan ve Ordu Divânı'nca tutulan Mühimme Defterleri, askerî tarih, harp tarihi ve lojistik hizmetler tarihi yönünden birinci elden kaynaktır.

*

83 Numaralı Mühimme Defteri H. 1036-1037 (1626-1628) yıllarına ait olup; dış tarafının ebrûsu eskimiş, iç tarafı ise ebrûsu yeni kâğıt ile kaplı fersûde bir

---

³ A.g.e., s. 7, 8.

mukavva cilt içerisinde bulunan 28,5 x 22 cm. ebadında ve 1.6 cm. kalınlığında, 86 sayfadan meydana gelmektedir. Ancak, defterin ilk üç sayfasına numara verilmemiş olup, sayfa numarası ilk hükmün kayıtlı olduğu sayfadan başlatılmış, son sayfa 83 olarak bitirilmiştir. Daha önce yayınlanan ve yana doğru açılan mühimme defterlerinden farklı olarak bloknot biçiminde (dikey açılımlı) tanzim edilmiştir.

Defter; 1. sayfanın başındaki "Donanma-yı Hümayûn'da virilen ahkâm-ı şerîfe ve evâmir-i latîfedür. Yevmü'l-İsneyn, fî 22 N., sene: 1036, der-menzil-i Liman-ı Kavak" ibaresi ile başlamakta olup; ilk hüküm Niğbolu, Silistre ve Kırkkilise sancaklarında vâki olan kadılara, 135 numaralı son hüküm ise Yevmü'l-İsneyn, fî 13 Zi'l-hicce, sene: [10]37, der-Kili tarihi ile Balçık kadısına yazılmıştır.

Defterde 135 hüküm ve bazı hükümlerin sûretlerinin gönderildiği yerlerin kayıtlarını ihtiva eden sûret kayıtları mevcuttur.

Varaklar; beyaza yakın açık sarı renkli olup, genel olarak sağlamlığını ve yazısını muhafaza etmiş olmakla beraber nem, su, kurt vb. haricî etkenlerden dolayı hemen her varakta koyu kahverengiye doğru mevzû renk değişikliği ve kurt yeniği, bazı varaklarda da çürüme görülmektedir. Bazı varakların yazı ile tam dolu olmadığı, bilhassa alt kısımlarında bir küçük hüküm sığacak kadar boşluklar bulunduğu, bu miktarın yarım sahifeye kadar çıktığı, bazı varakların bir yüzlerinin tamamen boş olduğu (bkz. s. 34, 38, 51-61, 75) müşahede edilmektedir.

Defter'in sayfa numaraları orijinal olmayıp, önceki yıllarda sahife esasına göre kurşun kalemle, sayfaların üst kısımlarına ve ortalı olarak verilmiştir. Defter'in hüküm numaraları da orijinal olmayıp, her hükmün başına sonradan kurşun kalemle verilmiştir. Ancak Defter'in yayına hazırlanması sırasında, hükümlerin bölündüğü, sûretlerin ayrı hükümmüş gibi numaralandığı görüldüğünden; hükümlere -eski numaraları köşeli parantez [ ] içerisinde alınmak kaydıyla- yeni numara verilmiştir.

Tarihler, Divân'ın akdolunduğu veya hükümlerin deftere geçirildiği günü ve yeri işaret eden başlıklar halinde görülmektedir. Bu tarihlerde; gün ve yıl rakamla, ay ve gün adları ise "Yevmü's-Sülâsâ, fî 10 şehri Muharremi'l-harâm, sene: 1037, der-Boğaz-ı Kili" misalinde olduğu gibi Arabça olarak yazılmış olup; ay adları rumuz şeklinde veya açıkça yazılmış, gün adının son harfi satır sonuna kadar uzatılmıştır. Ancak gerek formaların kendi içlerinde, gerekse bunların ciltlenmek üzere birbirleriyle birleştirilmesinde tarih sırası bakımından tam bir intizam bulunmadığı ve başlık tarihler arasında ileriye ve geriye dönük atlamalar olduğu, bunların da daha ziyade bir formadan diğerine geçerken meydana geldiği görülmektedir. Bu sebeple hükümlerin tarihlerinin tespitinde bu durumun göz önünde bulundurulması gereği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Defter'in 20 M. 1037

tarihinden gurre-i Ramazânü'l-mübârek 1037 tarihine geçmesi arada noksan formaların olduğunu göstermektedir.

Defter, divânî kırmacı hattı ile kaleme alınmıştır. Defter'in kaligrafisinden, yazıların farklı kâtipler tarafından yazıldığı anlaşılmaktadır. Yazılar genellikle okunabilir özelliktedir.

Diğer taraftan Defter, önceki dönemlerin mühimme defterleri ile genel olarak mukayese edildiğinde; yazılar arasında bâriz bir farklılaşma meydana geldiği, ancak bunun yazı ile sınırlı kalmayıp hükümler üzerindeki muamele kayıtlarında, hükümlerdeki bazı kalıp ifadelerde ve Defter'in biçimi ve intizamında da meydana geldiği görülmektedir. Meselâ; hükümlerin üst kısımlarında, önceki defterlerde olduğu gibi "Yazıldı.", "Kethudâsına virildi. Fî 12 B. sene: 975" vb. muamele kayıtları bulunmamakta, ancak, bazı hükümlerin üzerinde gönderilmediklerine, bazılarında da muhatap makama ulaştırılmak üzere kime teslim edildiğine dair muamele kayıtları bulunmaktadır.

Hükümlerin yazıldığı emre muhatap olan makam tek olabildiği gibi, birden fazla da olabilmektedir. Birden fazla makamı ilgilendiren emirlerde, hükümlerin hemen altında yer alan "bir sûreti ..." kaydından, dağıtımın nerelere ve kimlere yapıldığını görmek mümkün olmaktadır.

*

**

İleriki yıllarda yayınlamayı plânladığımız IV. Murat dönemine ait mühimme defterlerinde geçen olaylara da ışık tutması için IV. Murat dönemine ait olayları kısaca şöyle özetleyebiliriz:

II. Osman tahttan indirildikten sonra, tahta yeniden amcası I. Mustafa geçirilmiş ancak; yaklaşık 1,5 yıl tahtta kaldıktan sonra 1032 (1623) yılında tekrar tahttan indirilerek saraya kapatılmış olup, 15 yıl sarayda hapis hayatı yaşadıkdan sonra 1048 (1639) yılında vefat etmiştir.

II. Mustafa'nın 1032 (1623) yılında hal' edilmesi üzerine tahta, I. Ahmed'in Mahpeyker (Kösem) Sultan'dan olma ve henüz 11 yaşında bir çocuk olan IV. Murat geçirilmiştir.

IV. Murad, çevresinde olup bitenleri dikkatle takip eder, inisiyatifini kullanmakta asla tereddüt etmezdi. Hükümdarlığının ilk yıllarında annesinin etkisinde kaldıysa da daha sonra kadınların saltanatına son verdi, hain ve hilekar sadrazamları şiddetle cezalandırdı. Memleket meselelerini yakından takip edip, çözümler üretmeye çalıştı. 17 yıl hükümdarlık yaptıktan sonra, 1640 tarihinde henüz 28 yaşında iken vefat etti ve yerine Sultan I. İbrahim tahta geçti.

IV. Murad'ın saltanatını 2 devreye ayırmak mümkündür. Henüz 11 yaşında iken tahta geçtiğinden, devlet işleri büyük ölçüde annesi Kösem Sultan ile Saray ve Ocak ağaları elinde yürümekteydi.

Annesiyle birlikte olan vezirler ve otorite boşluğundan istifade eden Yeniçeriler aşırı derecede şımararak otorite tanımaz olmuşlar, o derece ki; padişahın huzurunda istemedikleri üst düzey devlet erkânını ⁴ askere parçalatmışlar, genç padişahı da korkuyla dehşete düşürmüşlerdir. Osmanlı memleketlerinde asayiş ve huzur kalmamış, zorbalı şehirleri ele geçirmiş, memlekette yolsuzluk ve rüşvet aşırı derece yaygınlaşmıştı. Erzurum Valisi olan Abaza Mehmet Paşa, haksız yere fecî bir şekilde katledilen Sultan Osman'ın kanını isterim diyerek Anadolu'da büyük bir isyan hareketi başlatmış, şehirleri işgal ederek eline geçirdiği yeniçeriyi katletmeye başlamıştı.

IV. Murat 21 yaşına geldiğinde idareyi bizzat ele alarak annesini devlet işlerinden uzaklaştırmış, zorbalıların başı olan Sadrazam Recep Paşa'nın kellesini uçurduktan sonra, biraz da şiddet yolu ile bütün zorbalıyı temizlemiş ve ülkede tekrar devlet hakimiyetini kurmuştur. Tütün ve içki yasağı bahanesiyle kahvehane ve meyhanelerde toplanan işsiz güçsüz zorba takımını sindirmiş, şiddetli ceza ve hatta idamlarla tekrar idarî ve adlî nizamı kurmuştur.

*

IV. Murat çocuk yaşta tahta geçtiği dönemde, 1033 (1624) yılında, Bağdat'taki yerli kullarının başında bulunan Sübaşı Bekir, Bağdat Beylerbeyi olan Yusuf Paşa'ya isyan ederek valiyi öldürmüş, şehrin hakimiyetini ele geçirmiş ve Dersaadet'e, davranışlarında kendisinin haklı olduğunu bildirip, valiyi suçlayan bir arıza göndererek valilik görevinin kendisine verilmesini talep etmiştir. Bekir Sübaşı'nın valilik isteği kabul edilmeyerek valiliğe Diyarbakır Eski Beylerbeyilerinden Süleyman Paşa tayin edilmiş ve Diyarbakır Beylerbeyi Hafız Ahmet Paşa da Bağdat Seferi'ne serdâr olarak görevlendirilmiştir.

Hafız Ahmet Paşa, yeni valiyi görevine başlatmak üzere ordu ile Bağdat'a geldi. Fakat Bekir Sübaşı'nın, şehri Hafız Ahmet Paşa'ya da teslim etmemesi üzerine Hafız Ahmet Paşa şehri muhasaraya başladı. Bunun üzerine, başına geleceği kestiren Bekir Sübaşı Osmanlılardan yüz çevirerek Abbas Ağa adlı subayını Şah Abbas'a murahas gönderip, İran tâbiyetine geçtiğini bildirmiştir. Bekir Sübaşı'nın bu teklifini kabul eden Şah Abbas, Bekir Sübaşı'ya valilik menşuru göndermiş ve Hemedan Valisi Safîkul Han'ı elçi olarak görevlendirilerek Bağdat'ın anahtarını

---

⁴ Sadrazam Hafız Ahmet Pafla, Bafldefterdar Prevezeli Hasan Pafla, Yeniçeri A€ası Hasan Halife, Musahib Musa Çelebi gibi.

aldırtmıştı. Bu gelişmeleri gören Hafız Ahmet Paşa, Şah şehre gelip iş işten geçmeden şehri almak için Bekir Sübaşı'nın daha önce talep ettiği Bağdat valiliği teklifini kabul ettiğini bildirmiş ve Bekir Sübaşı'nın isteği üzerine orduyu Diyarbakır'a çekmiştir.

Bekir Sübaşı'nın, Hafız Ahmet Paşa'dan istediği valiliği alarak saf değiştirmesi üzerine Karçakay Han komutasındaki İran ordusu Bağdat'ı muhasara etmiş, uzun süren muhasara sonunda Bekir Sübaşı'nın oğlu olan ve içkale muhafızlığında bulunan Derviş Mehmet, Bağdat valiliğinin kendisine verileceği vaadine kanarak, kalenin küçük kapısından Safevî askerlerini içeri almıştır. Şehri teslim alan Şah Abbas, Bekir Sübaşı ve diğer üst düzey yetkilileri katlettirmiş, Şiîler ve Sünnîleri ayrı ayrı defter ettirerek Sünnîleri fecî şekilde katlettirmiştir. Şehri teslim eden Derviş Mehmet Horasan'a sürülmüş, fakat yolda kaçmak isterken katledilmiştir.

Şah Abbas, Bağdat Beylerbeyliği'ne Safîkulu Han'ı atamıştır. Bağdat'ı istila eden Safevîler, Basra hariç bütün Irak'ı istila ederek Mardin civarına kadar olan bölgeyi de ele geçirmişlerdir. Böylece 5 yıl önce son verilen Osmanlı-İran savaşları yeniden başlamış ve 17 yıl süren meşhur savaşlar başlamıştır.

Bağdat'ın Safevîler eline geçmesi padişaha aksettiği halde, inkâr edip yalan söyleyen Sadrazam Kemankeş Kara Ali Paşa 1624'te idam edilerek yerine, Şam Beylerbeyliğinden Kubbe Veziri olan Çerkes Mehmet Paşa getirilmiş ve kendisine serdâr-ı ekremlik görevi de verilmiştir.

*

Sadrazam ve Serdâr-ı Ekrem Çerkes Mehmet Paşa Abaza isyanını bitirmek ve Bağdat'ı geri almak üzere ordu ile Anadolu yollarında iken Kırım'da kargaşalık başladı. Kırım Hanlığı üzerinde III. Mehmet Giray Han ile eski Han Canbeg Giray arasında süregelen bir mücadele vardı.

III. Mehmet Giray, IV. Murat'ın cülûsunu tebrik için Moskova'dan İstanbul'a gelmekte olan Rus elçilerini Kırım'da tutuklayıp öldürtmüştü ve padişaha getirmekte oldukları hediyelere de el koymuştur. Bu olay Osmanlı Devleti'ne apaçık bir isyan anlamına gelmekteydi. Ayrıca III. Mehmet Giray kendisini Cengiz Han soyundan gelmekte saydığından Osmanlı Hanları'ndan daha asil olarak görmekteydi. 1624 Mayıs'ında Divân, III. Mehmet Giray'ı azlederek yerine Rodos'ta sürgün olarak tutulmakta olan eski Han Canbeg Giray'ı Kırım Hanı olarak atadı. III. Mehmet Giray azli kabul etmeyerek açıkça isyan etti.

Yeni Han olarak atanan Canbeg Giray, Vezir Hasan Paşa ve yardımcısı İbrahim Paşa komutasındaki dört kadırğa dolusu asker ile Keefe'ye gittiler. III. Mehmet Giray, kendilerini Bahçesaray'a sokmayacağını ve Kırım'ı teslim

etmeyeceğini bildirdi. Bu gelişmeler üzerine Kaptan-ı Deryâ Damat Recep Paşa bu işe memur edilerek donanma ile Kefe'ye gitti yapılan savaş sonrası III. Mehmet Giray Kefe'yi ele geçirdi. Bu savaş sırasında Vezir Hasan Paşa ile yardımcısı İbrahim Paşa şehit ve Osmanlı askerlerinin çoğu esir düştüler. Damat Recep Paşa'nın, Kefe'den çıkması ve esir Osmanlı askerlerini bırakması şartı ile Divân'da III. Mehmet Giray'ın Kırım tahtında kalması konusunda aracılık edeceğini bildirmesi üzerine III. Mehmet Giray Kefe'den çıktı ve esir askerleri serbest bıraktı. Bu suretle III. Mehmet Giray Kırım tahtında kalmış oldu.

Üç yıl sonra 1628'de, Kırım Hanı Mehmet Giray ve Kalgay olan kardeşi Yavuz Şahin Giray'ın Osmanlı Devleti'ne karşı cephe almaya başlamaları üzerine Divân bunları azlederek, Kırım Hanlığına yeniden Canbeg Giray'ı, kalgaylığa da ağabeyi Devlet Giray'ı atadı. Kaptanı-ı Deryâ Hasan Paşa⁵ idaresindeki donanma ve Banalukalı Hüseyin Paşa'nın idaresindeki kara ordusuna mukavemet edemeyerek Kazaklardan yardım alıp ordu ile savaşa tutuşan Mehmet Giray öldürülmüş, kardeşi Şahin Giray ise kaçmış fakat, 1634 yılında bulunarak öldürülmüştür. Böylece üç yıl sonra da olsa Kırım Hanlığı'na yeniden Canbeg Giray geçirilmiş ve böylece Kırım meselesi halledilmiştir.

*

Abaza Mehmet Paşa, âsi Halep Valisi Canbolatoğlu'nun hazinedarı iken onun yenilgiye uğraması sırasında yakalanmış, ancak Yeniçeri Ağası Halil Ağa'nın aracılığı ile bağışlanmıştı. 1621 yılında Erzurum Beylerbeyi olan Abaza Mehmet Paşa, Sultan II. Osman'ın öldürülmesi üzerine Yeniçerileri padişah katili ilan ederek etrafına topladığı sekbanlarla Erzurum'da Yeniçerileri ortadan kaldırmaya çalıştı.

Yeniçeri Ocağı aleyhine İstanbul ve Anadolu'da ortaya çıkan hareket dolayısıyla askerler arasında büyük bir huzursuzluk başlamıştı. Abaza Mehmet Paşa bir yandan sancaklara kendi adamlarını tayin ederken, diğer yandan da halktan vergi toplamaya başladı. Kısa zamanda çevresine 30.000 kişi toplamayı başaran Abaza Mehmet Paşa ele geçirdiği yeniçeri, topçu, cebeci ve acemioğlanı gibi ocak mensuplarını öldürttü. Şebinkarahisar ve Sivas'ı ele geçirdi. Daha sonra da Ankara üzerine yürüdü ve şehri kuşattı.

Osmanlı kuvvetleri IV. Murat'ın tahta çıkmasından sonra Abaza Mehmet Paşa'yı Kayseri yakınlarındaki Karasu Köprüsü mevkiinde mağlup etti. Abaza Mehmet Paşa, bu yenilgiden sonra Erzurum'a dönerek kalesine sığındı. 1624 yılında

---

⁵ Vezir Çatalcalı Hasan Pafla; I. Ahmet'in kızı ve IV. Murat'ın ablası olan Fatma Sultan ile evlenerek damat olmuftur.

Sadrazam, Abaza Mehmet Paşa ile Erzurum Kalesi'ne 2.000 yeniçeri askeri konulması karşılığında onu Erzurum beylerbeyi olarak atadı.

1626 yılında Bağdat Seferi'ni fırsat bilen Abaza Mehmet Paşa yeniden isyan ederek her tarafta yeniçeri katliâmına başlamıştı. Sadrazam ve Serdâr-ı Ekrem Halil Paşa, Abaza Mehmet Paşa isyanını bastırmak üzere ordu ile Erzurum'u muhasara ettiyse de mevsimin kış olması vs. olumsuzluklardan dolayı şehri ele geçiremeden ordu ile Tokat'a geri döndü. Yolda kışın şiddetinden ve Abaza'nın saldırılarından dolayı pek çok zayıat verildi. Bu muvaffakiyetsizlik üzerine Halil Paşa azledilerek Sadâret'e Hüsrev Paşa getirildi. Sadrazam Hüsrev Paşa, 1628 yılında düzenlediği sefer sonunda Erzurum'da kuşattığı Abaza Mehmet Paşa'yı, affedip İstanbul'a göndermek, nefsine ve malına dokunmamak şartı ile teslim almış, adamlarına da derecelerine göre bölük ağalığı ve cebecilik gibi vazifeler vermişti. İstanbul'da IV. Murat tarafından, sürdürmekte olduğu kan davasındaki haklılığı sebebiyle affedilen Abaza Mehmet Paşa Bosna beylerbeyliğine tayin edilmiş ve böylece altı yıldır sürmekte olan Abaza meselesi de sulh yoluyla halledilmişti.

Ancak, daha sonra çıkılan Bağdat Seferi sırasında serdârlık istemesi üzerine, tekrar isyan etmek gibi bir niyeti olduğu söylentileri çıkarılmış, bu söylentiler padişah tarafından duyulunca Abaza Mehmet Paşa 1635 yılının Ağustos ayında idam edilmiştir.

*

Abaza isyanını bitirmek ve Bağdat'ı geri almak üzere ordu ile Anadolu'ya yola çıkan ihtiyar Sadrazam ve Serdâr-ı Ekrem Çerkes Mehmet Paşa'nın 1625'te Tokat'ta vefat etmesi üzerine Kösem Sultan Sadâret mühürünü Diyarbakır beylerbeyi görevi ile bu esnada orduda bulunan Hâfız Ahmet Paşa'ya⁶ verdi. Sadrazamlık ile beraber İran ordusunun serdârlığı görevi de Ahmet Paşa'ya verilmiş oluyordu. Bir yıl önce Irak cephesi serdârlığında bulunduğu için İran işlerine vâkıftı. 1625 ve 1626 yılları İran'la savaşla geçti. Bağdat Kalesi'ndeki İran askerleri ile İran ordusuna bizzat kumanda eden Şah Abbas'ın ordusu arasında kalan Hâfız Ahmet Paşa arasında devam eden savaşlardan her iki taraf da bir netice alamayınca Şah sulh istedi. Uzun müzakerelerden sonra sulh değil, fakat mütareke yapılması ve Hâfız Ahmet Paşa'nın Bağdat'tan çekilip gitmesi üzerinde anlaşmaya varıldı. Mütareke şartlarına göre: Şî nüfusun yoğun olarak bulunduğu Necef, Kerbela ve Hille tarafları İran'a bırakılacak, Şah da Bağdat'ı Osmanlılara geri verecekti. Yeniçerilerin, Şah'ın yanında mütareke görüşmelerini yapan Osmanlı elçisi Mustafa Ağa'nın gelmesini bile beklemeden, mevsimin kış olması, yiyecek sıkıntısı çekilmesi vs. zorlukları sebep

⁶ Müezzinzâde Filibeli Hâfız Ahmet Pafla: I. Ahmet'in Kösem Sultan'dan olma büyük kızı ve IV. Murat'ın ablası olan Ayfle Sultan ile evlenerek damat olmuftur.

göstererek isyan etmesi sebebiyle yedi aydır devam eden Bağdat muhasarasının kaldıracağını haber alan Şah, Bağdat'ı vermekten vazgeçmiş, Yeniçerilere söz geçiremeyen Hâfız Ahmet Paşa da orduyu geri çekmiştir.

Bağdat önlerinde çok sıkıntı çeken Paşa'nın, IV. Murat'a yazdığı:

*"Aldı etrâfi adû imdâda asker yok mudur?
Din yolunda baş verir bir merd server yok mudur?"*

Diye başlayan manzum mektubuna o dönemde henüz çok genç, fakat çok iyi bir şâir olan IV. Murat:

*"Hâfızâ Bağdâd'a imdâd etmeye er yok mudur?
Bizden istimdâd edersin sende er yok mudur?"*

*Bir Alî-sîret vezîri şimdi serdâr eyledüm
Hızr u Peygamber muîn olmaz mı? Rehber yok mudur?"*

Diye başlayan manzum şiiri ile cevap vermiş ve elinde olmayan sebepler sonucu oluşan bu muvaffakiyetsizliğinden dolayı Hâfız Ahmet Paşa'yı Sadâret'ten azlederek yerine Halil Paşa'yı getirmiştir (1626).

Sadrazam Halil Paşa Bağdat'ın istirdâdını beklemeye alarak, ordunun başında, yukarıda anlattığımız şekilde Abaza Mehmet Paşa üzerine sefere çıkmış ve muvaffakiyetsizliği üzerine İstanbul'a çağırılarak yerine, eski Yeniçeri Ağası olan Hüsrev Paşa tayin edilmiştir (1628). Hüsrev Paşa Abaza Mehmet Paşa'yı teslim razı ederek, beş yıla yakın zamandır mütemadiyen sefer durumunda bulunan Osmanlı ordusunu İstanbul'a getirmiştir.

*

Bağdat'ı Safevîlerden geri almak için daha önce çıkılan Bağdat Sefer'i başarısızlıkla sonuçlanmış, Şah Abbas'ın fevkalâde elçisi Tahmasbkulu Han 1628'de İstanbul'a gelerek Bağdat'ın Safevîlere bırakılması şartıyla sulh istemeye gelmiş fakat, teklifi kabul görmemişti.

1628'de, 41 yıla yakın hükümrân olan İran Şahı Abbas ölmüş; Şah Abbas'ın öldürttüğü oğlu Veliaht Safî Mirza'nun oğlu olan Sâm Mirza 17 yaşında iken "I. Şah Safî" adıyla İran tahtına oturmuştu.

Kendi içerisinde Abaza Mehmet Paşa meselesini halleden ve İran'daki bu taht değişikliğinden istifade etmek isteyen Sadrazam ve Serdâr-ı Ekrem Hüsrev Paşa İran üzerine yeni bir sefer açtı (1038 /1629).

Hüsrev Paşa Kerkük'e geldiğinde, daha önce Osmanlı idaresinde iken yakın zamanlarda Safevîlere tabi olan 39 sancakla 20'den fazla aşiret Osmanlılara tabi oldu. Trablusşam Beylerbeyi Parmaksız Mustafa Paşa, Hille, Kerbela, Necef ve çevresini ele geçirerek Safevîlerin Bağdat'a kapanmasını sağladı. Halep Beylerbeyi Nogay Paşa Mihriban Kalesi'ni garnizonuyla beraber teslim aldı. İran Ordusu'nun Başkumandanı olan Hân-ı Hanân Zeynel Han 40 bin kişilik bir kuvvetle Nogay Paşa kuvvetlerine saldırdıysa da yenilmekten kurtulamadı ve Şah tarafından idam ettirilerek yerine Tebriz Beylerbeyi Rüstem Han Sadrazam ve Başkumandan olarak atandı. Hemedan'ı fetheden Osmanlı Ordusu 5 Ekim 1630 tarihinde Bağdat'ı kuşattı. Safîkulu Han'ın savunduğu Bağdat'ı 39 gün kuşatıp, getirdiği toplarla mütemadiyen döven Hüsrev Paşa kaleyi alamayacağını anlayınca kuşatmayı kaldırarak Musul'a çekildi. Sadrazam Kırım'dan gelen yeni kuvvetlerle birlikte baharda tekrar Bağdat üzerine sefer plânları yaparken IV. Murat tarafından 25 Ekim 1631'de azledildi ve yerine eski Sadrazam Hâfız Ahmet Paşa atandı.

*

Sadâret Kaymakamı göreviyle İstanbul'da bıraktığı yandaşı Topal Recep Paşa'dan azledildiği haberini alan Hüsrev Paşa orduyu terhis ederek Tokat'a çekildi. Hüsrev Paşa Yeniçeriler ve Kapıkulu Sipahileri'ni kışkırtıp "senden başka serdâr istemezük" şeklinde nümayişler yaptırarak padişahın gözünü korkutmak istedi. Bu hareket o güne kadar Osmanlı tarihinde görülmemiş bir hadise idi. Tokat'tan hem İstanbul'daki, hem de Anadolu'daki zorbalari⁷ idareye başladı.

10 Şubat 1632'de beklenen ihtilâl başladı. Bu ihtilal Hüsrev Paşa'nın İstanbul'da Sadâret Kaymakamı olarak bıraktığı adamı Topal Recep Paşa tarafından hazırlanmıştı. IV. Murat'ın, Hüsrev Paşa'nın katlini emrettiği şayiasını yayan Yeniçeriler, Sipahiler ve onlara katılan işsiz takımı İstanbul'da nümayişler yapmaya başlamışlardı. Âsiler padişahın üst düzey 17 kişinin⁸ kellesini istiyorlardı. Padişahın kelle vermeye niyeti olmadığını anlayan âsiler 10 Şubat'ta Saray kapılarına dayanarak "ayak divânı", yani yüzyüze görüşme istediler. IV. Murat ayak divânına çıktığı sırada Saray'a girmekte olan Sadrazam Hâfız Ahmet Paşa'yı gören âsiler Paşa'yı atından düşürdüler. Muhafızları tarafından kurtarılarak Saray'a alınan Paşa, Padişahın zor durumda olduğunu görerek: "Padişahım bin Hâfız gibi kulun yoluna fedadır" diyerek, Padişahın iznini bile beklemeden elinde kılıçla âsilerin içine daldı ve vurularak şehit oldu. Âsilerin baskısı sonucu Topal Recep

⁷ Anadolu'da türeyen bu zorbalıların tamamı Hüsrev Paşa'nın adamı idi. Bunların bafllıcaları Aydın'da Kınalıoğlu, Afyon'da Baba Ömer, Eskifehir'de Kör Ali, Konya'da Rum Mehmet, «skilip'te Köse fiaban, Beyfehir ve Seydifehir'de Deli İlahî idi.

⁸ Âsiler, fieyhülişlâm Yahya Efendi, Sadrazam Hâfız Ahmet Paşa, Bafildefterdar Vezir Prevezeli Mustafa Paşa ve daha birçok üst düzey memurun kellesini istiyorlardı.

Paşa Sadrazam yapıldı. Tokat'taki Hüsrev Paşa, Özi Beylerbeyliği'nden Diyarbakır Beylerbeyliği'ne tayin olunan Murtaza Paşa tarafından padişahın iradesi üzerine öldürüldü.

Sadrazam Topal Recep Paşa kendisi için tehlikeli ve rakip olarak gördüğü Başdefterdar Vezir Prevezeli Mustafa Paşa ile zorbalıkta kendisine alet olmayı reddeden Yeniçeri Ağası Hasan Halife gibileri ortadan kaldırmak istiyordu. Bu sebeple el altından kışkırttığı Yeniçeri, Sipahi ve zorbaları ayaklandırarak 12 Mart 1632'de IV. Murat'tan "ayak divânı" istetti. Âsiler ayrıca padişahın musahibi Musa Çelebi'nin kellesini de istiyorlardı. Padişah ayak divânında âsilerin isteklerini kabul etmeyince "Bu dediklerimizi bize vermezsen bize padişahlığın lazım değildir" diyerek nümayişe başladılar. Şehre dağılan âsiler, kellesini istedikleri Mustafa Paşa, Hasan Halife ve Musa Çelebi'yi bularak fecî surette katlettiler.

Bütüün bu olanların tahrikçisini çok iyi bilen ve intikam almaya yemin eden IV. Murat, Sadâretinin 3. ayında 18 Mayıs 1632'de Saray'a çağırdığı Topal Recep Paşa'ya "Beri gel bre topal zorbabaşı. Bre kâfir abdest al" diyerek konuşmasına fırsat vermeden boğdurtarak cesedini Saray kapısına attırmış ve böylece, Hüsrev Paşa'dan sonra gelen en mühim zorbabaşısını da ortadan kaldırtmıştır. Saray'ın kapısında elebaşuları olan Topal Recep Paşa'nın cesedini gören âsiler neye uğradıklarını şaşırarak şoka uğramış ve insiyatiflerini kaybetmişlerdi. IV. Murat bütüün insiyatifi ele alarak Yeniçerileri kışkırtan bütüün elebaşuları tereddüt etmeden temizleyerek ülkenin mutlak hâkimiyetini ele geçirmiştir.

*

IV. Murat, kendisine çok sâdik olan eski Mısır Beylerbeyi Tabanıyassı Mehmet Ağa'yı Sadâret'e atadı, fakat ülke durulmamıştı. 8 Haziran 1632'de Atmeydanı'nda toplanan zorbalı, zorla ele geçirdikleri görevlerinin beratlarını istemeye başlamışlardı. Divân'ı ve ulemâyı âcilen toplayan padişah uzun bir nutuk verdi. Asker tam olarak itaat altına alınmadığı takdirde devletin elden gideceğini ve devletle beraber hepsinin yıkılacağını; buna meydan vermemek için zorbalık edenleri derhal yok edeceğini söyledi. Nutkun etkisinde kalan vezirler, devlet adamları, ulemâ, asker, halk ve herkes muazzam bir tezahürata başlayarak padişahı destekleyeceklerini ve itaat edeceklerini bildirdiler. Öyle ki padişahı korkutmak için toplanan zorbalı bile havaya uyararak padişah lehine bağırmağa başladılar. Yeniçeri ve Sipahi ağalarını çağıran padişah onlara, emirlerinden dışarı çıkmayacaklarına dair Kurân üzerine yemin ettirdi ve içlerindeki zorbalı teslim edeceklerini ve aralarında barındırmayacaklarını yeminle teyit ettirdi.

Bu olay XVII. Yüzyıl Osmanlı tarihinin dönüm noktalarından biridir. Böylece devletteki düzensizliklere ve Kapıkulu Ocakları'ndaki zorbalıklara son verilmiş

oluyordu. IV. Murat'ın gerçek saltanatı da bu gün başlar. Bugüne kadar geçen süre Kösem Mahpeyker Sultan'ın nâibeliği ve zorbaların iktidarıyla geçmiştir. Yirmi yaşına yaklaşan padişah artık ülkenin tek hâkimi olmuş, kendinden başkasına iktidar vermeyerek ülkeyi mutlak otorite olarak yönetmiş, devlete yeniden can vermiştir. IV. Murat, Abaza Mehmet Paşa'nın tam olarak alamadığı ağabeyi Genç Osman'ın intikamını Yeniçerilerden almış, Sultan Osman'ı katleden 10 Yeniçerinin mensup olduğu orta (tabur) ilgâ edilmiş ve bu orta Yeniçeriliğin yıkıldığı 1826 yılına kadar her üç ayda bir yapılan ulûfe törenlerinde bizzat Yeniçeriler tarafından "yok olsunlar" nidâsıyla lânetlenmiştir. Zorbaları birer-ikişer yakalatıp temizleten padişah Balıkesir'i ele geçirmiş olan Karasili İlyas Paşa'yı da 1632'de idam ettirmiştir.

2 Eylül 1633'te Cibali semtinde çıkan bir yangında İstanbul'un beşte birinin yanması üzerine, bu yangını vesîle sayan padişah meşhur tütün yasağını koyarak; şehirde pekçoğu Yeniçeriler tarafından işletilen ve zorbaların toplantı yeri olan kahvehaneleri kapatmakla kalmamış evlerde dahi tütün içilmesini yasaklamıştır. Tütün yasağıyla yetinmeyen padişah 5 Ağustos 1634 tarihinde de içkiyi yasaklayarak bütün meyhaneleri kapattırması, hatta yıktırmasıdır. Tütün ve içki içenler de takip edilerek şiddetle cezalandırılmışlardır.

İstanbul'da idareyi mutlak olarak ele geçiren ve asayişini sağlayan IV. Murat çevre kazaları gezmeye çıktı. Yolları tamir ettirmediği gerekçesiyle İznik kadısını, ilmiye sınıfına mensup kıyafetiyle idam ettirdi. İlmiye sınıfına mensup en küçük bir görevlinin bile idamı kanunen yasakken IV. Murat'ın böyle bir emir vermesi devlet otoritesi karşısında hiçbir engel tanımayacağını herkese göstermek içindi. Nitekim bu olayı protesto eden Şeyhülislam Ahîzâde Hüseyin Efendi ve oğlu İstanbul Kadısı Seyyid Mehmet Efendi'yi de şiddetle cezalandırmış; şeyhülislamı idam⁹, oğlunu ise Kıbrıs'a sürmüştür. Bu olaylar karşısında ulemâ, padişahı protestoya dahi cesaret edememiştir.

*

IV. Murat döneminin önemli olaylarından birisi de; Kazakların yağma faaliyetlerinden dolayı Lehistan ile olan ihtilaftı.

1623'te yüz civarında şayka ile Karadeniz'den Boğaziçi'ne girerek Yeniköy ve Sarıyer'de yağma yaparak yangın çıkartan Don Kazakları, Osmanlı gemilerinin gelmesi üzerine kaçtılar.

---

⁹ Böylece Osmanlı tarihinde ilk defa bir şeyhülislam idam edilmifl oluyordu. Osmanlı tarihinde idam edilen 3 şeyhülislamdan ilki Ahîzâde Hüseyin Efendi'dir.

1625'te Köstence'nin kuzeyinde bulunan Karaharman bölgesinde Kaptan-ı Deryâ Recep Paşa kumandasındaki 20 civarındaki gemiye 350 şayka ile sürü hâlinde saldıran Kazaklar ile yapılan müthiş savaş sonrasında 30 kadar düşman şaykası kaçarak kurtulmuş, 172 şayka ele geçirilmiş, kalanlar ise batırılmış olup, 781 Kazak esir alınmıştır. Bu olay, yıllardır Türk sahillerine musallat olan Kazaklara karşı kazanılmış en parlak zaferdir.

Lehistan'da barınan Don Kazakları mütemadiyen Osmanlı sahillerine veya Tuna nehri içine girerek buralara saldırıyor, Lehliler de buna göz yumuyordu. 1630 yılında antlaşmalar yenilenmiş, Lehistan Osmanlı Devleti'ne vergi vermeyi kabul etmişti. Ancak çeşitli nedenlerle vergilerini ödememeye başlamışlardı. Abaza Mehmet Paşa'nın Lehistan topraklarına akına giderek pekçok esir ve ganimet alması üzerine Lehistan Kralı IV. Vladislas sulh istemek zorunda kaldı. Gönderilen elçinin sulh şartı olarak teklif edilen senelik haraç maddesiyle Diniest (Turla) istihkâmlarının yıkılması maddelerini kabul etmemesi üzerine elçi geri gönderilerek Lehistan Seferi'ne karar verilmiş ve padişah Davutpaşa Kışlası'na geçmiş, hareket eden ordu da 27 Nisan 1634'te Edirne'ye ulaşılmıştı.

Padişah ve ordu Edirne'de iken Lehistan'ın, Osmanlı Devleti'nin ileri sürdüğü sulh şartlarını kabul ettiği haberi ulaşmış ve sefer başlamadan sona ermiştir.

Serdâr Mustafa Paşa'nın akdettiği sulh 7 maddeden oluşmaktadır. Antlaşma; Lehistan Hükûmeti'nin Kazak akınlarına engel olması, Leh krallarının Kırım hanlarına verilmek üzere oldukları haracın yanında Osmanlı Devleti'ne de harac vermeleri ve esirlerin mübadelesi gibi maddelerden oluşmakta idi.

*

IV. Murat döneminin bir başka önemli olayı da Yemen'de Zeydîlerin isyanıdır. Beylerbeyi Haydar Paşa ve yerine getirilen Kansu Paşa'nın isyanı bastıramamaları sonucu 1633'te Yemen'in iç bölgelerinde Osmanlı hakimiyeti fiilen sona ermiş ve Zeydî İmamların hakimiyeti başlamıştır. Bunlar gûya padişahı metbû tanıyorlardı. Fakat, aslında tamamen bağımsızdılar.

*

Safevîlerin 1633 sonbaharı başlarında Van'ı muhasara etmeleri üzerine Sadrâzam ve Serdâr-ı Ekrem Tabanıyassı Mehmet Paşa İran üzerine sefere çıktı. Ordu 17 Aralık'ta Halep'e ulaştı ve kışı orada geçirirken IV. Murat da Lehistan Seferi'ne çıktı. Kışı Halep'te geçiren sadrazam, sefer için padişahın gelmesini bekliyordu. 28 Mart 1634'te Üsküdar'dan hareket eden padişah 17 Haziran'da Bayburt'a ulaştığında sadrazam ordusu ile kendisine katıldı. IV. Murat Anadolu'dan

geçerken zorbarların da kökünü kazıdı. Erzurum'da 50.000 kişi bırakan padişah, 200.000 asker ve 130 büyük topla İran üzerine yola çıktı.

26 Temmuz 1634'te Kafkasya'nın en büyük şehirlerinden olan ve tamamen Türklerle meskûn olan Revan önlerine gelinerek şehrin muhasarasına başlandı. Muhasaranın 11. günü Revan Beylerbeyi olan Emir Gûne Han oğlu Tahmasbkulu Han'ın Kethüdası olan Murad Ağa'nın, Safevî garnizonunun silahlarıyla çekilip gitmesine müsaade edilmesi karşılığında kalenin teslim olacağı teklifini IV. Murat kabul etti ve şehir teslim alındı. IV. Murat'ın huzuruna çıkan Tahmasbkulu Han, şehri teslim ettiği için Şah'ın kendisini idam edeceğini belirterek Sünnî mezhebini kabul ederek Osmanlı hizmetine girdi ve kendisine Yusuf Paşa adı verilerek vezâretle Halep Beylerbeyliği görevine tayin edildi. İki ay sonra padişah tarafından İstanbul'a çağırılan Yusuf Paşa kendi sefîh hayatına padişahı da alıştırırdı.

Revan'dan Aras'ı takip ederek güneye inip İran Ordusu'nu bularak yok etmek isteyen padişahın önünden İran Ordusu, arada birkaç günlük mesafe bırakarak düzenli bir şekilde devamlı geri çekiliyordu. Hoy'a gelen padişah şehrin kalesini yıktırdıktan sonra 12 Eylül'de dünyanın en büyük şehirlerinden biri olan Tebriz'e girdi. İsfahan'a kadar gitmek niyetinde olan IV. Murat, hastalanması üzerine bundan vazgeçerek Sadrazam Tabanıyassı Mehmet Paşa'ya hem Serdâr-ı Ekremlik, hem de Rumeli Beylerbeyliği ünvanı vererek ordunun başında bırakıp, 27 Aralık 1635'de büyük bir zafer alayıyla "Revan Fatihî" olarak İstanbul'a girdi. Osmanlılar çekilir çekilmez Safevî ordusu Güney Azerbaycan'ı Hoy ve Selmas'a kadar geri aldı. Revan'ı kuşattı ve 3 ay 7 gün sonra şehir "vire" ile teslim oldu. Diyarbakır'daki Osmanlı ordusu mevsimin kış olması ve bölgenin uzaklığı sebebiyle bir şey yapamadı. Sadrazam Mehmet Paşa'ya kızan IV. Murat onu görevinden azledip Özi Beylerbeyliğine gönderdi ve yerine Sadâret Kaymakamı olan Damat Bayram Paşa'yı¹⁰ 2 Şubat 1637'de Sadâret'e getirdi.

*

İran meselesini kökten halletmek isteyen IV. Murat ikinci İran seferi hazırlıklarına başladı. Birecik ve Bosna dökümhânelerinde büyük toplar dökülerek Musul'a gönderildi. Sadrazam ve Serdâr-ı Ekrem olan Bayram Paşa 20 Mart 1638'de Üsküdar'dan hareket etti. Padişah ise 8 Nisan'da yola çıktı. İznik, Eskişehir, Konya, Halep yolunu takip eden ordu Urfa yakınlarına geldiği 26 Ağustos'ta Sadrazam Bayram Paşa'nın vefatı üzerine Tayyâr Mehmet Paşa Sadâret'e getirildi. 15 Kasım'da Bağdat önlerine gelen Osmanlı ordusu şehri muhasaraya başladı.

¹⁰ Damat Kurd A€azâde Bayram Pafla, IV. Murat'ın ablalarından Hanzâde Sultan ile evli idi.

Bağdat'ı Bektaş Han kumandasında 40.000 kişilik kuvvetli bir garnizon savunmakta idi. Büyük ordusu ile Kasr-ı Şîrîn'de bulunan Şah Safî, Bağdat'ın yardımına gelmemiştir.

Musul'dan getirilen toplarla şehrin surları mütemadiyen dövülüyordu. 23 Aralık'ta bir çatışmada Sadrazam Tayyâr Paşa alınandan bir kurşunla vurularak şehit oldu. Bu şehâdete ağlayan IV. Murat Sadâret'e Kaptan-ı Deryâ Kemankeş Kara Mustafa Paşa'yı getirdi. Ertesi gün çarpışmalar devam ederken Bektaş Han haber gönderip "vire" ile teslim olacağını bildirdi. IV. Murat bu teklifi kabul etti ve 24 Aralık 1639'da Bağdat teslim oldu. Huzura çıkan Bektaş Ağa, Şah'ın kendisine aman vermeyeceğini bildiğinden Osmanlı hizmetine girdi. Bağdat Safevî garnizonunun dörtte üçü Türklerden müteşekkildi. İsteyenlerin Osmanlı hizmetine girmesi, isteyenlerin İran'a gidebilecekleri ilan edildi. 27 Aralık'ta Küçük Hüseyin Paşa'yı Bağdat Beylerbeyi olarak atayan padişah, Bağdat Kalesi'nin onarılmasını ve şehrin şenlendirilmesini emretti. Anadolu'dan onbinlerce Türk getirilerek şehre ve çevresine iskân edildiler.

Bağdat, 1917'ye kadar bir daha yabancı işgali görmeden Osmanlı idaresinde kaldı. Sultan IV. Murad bu zaferden sonra "Bağdat Fatihi" ünvanıyla anılmaya başlamıştır. Bağdat'tan ayrılıp Musul'a gelen padişah Diyarbakır'da kışlayıp baharda İsfahan üzerine yürümek niyetinde idi. Fakat birden azan rahatsızlığı buna imkan vermedi. Sadrazam Kara Mustafa Paşa 23 Mart'ta tekrar İran üzerine sefere çıkarak, Safevîleri sulha zorlamak için kuzeydoğuya doğru ilerlemeye başladı. Sadrazamın kararlılığını gören İran'ın barış istemesi üzerine Hulvanrud Irmağı'nın kıyısında bulunan Kasr-ı Şîrîn'de 17 Mayıs 1639 tarihinde bir antlaşma yapılarak savaşa son verilmiştir.

Yapılan Kasr-ı Şîrîn Antlaşması'yla iki ülke arasındaki Zağros dağları sınır kabul edilmiştir. Bugünkü Türkiye-İran, Türkiye-Irak, hatta Türkiye-Ermenistan sınırı büyük ölçüde bu antlaşmayla çizilen sınır esasına dayanır. Antlaşma gereğince; Bağdat, Bedre, Hassan, Hanıkın, Mendeli, Derne, Dertenk ile Sermenel'e kadar olan alanlar Osmanlı Devleti'ne; Derbe, Azerbaycan ve Revan ise İran'a bırakılmıştır. İran'ın kuzey sınırı, Kars, Ahıska ve Van Osmanlı topraklarında kalacak biçimde belirlendi. Sınırın her iki tarafında kalan kalelerin ve istihkamların yıkılması öngörüldü. Antlaşmanın sonuna eklenen bir madde ile İran'da, ilk üç halife (Hz. Ebubekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman) ile Hz. Muhammed'in eşi Hz. Âişe'ye hutbelerde "seb ve lanet" edilmemesi şartı kondu. Bu antlaşma 1722 yılına kadar yürürlükte kalmış ve 1723'te başlayan savaş sonrasında 1747'de yeniden yürürlüğe konulmuştur.

İran Seferi'ni zaferle tamamlayan IV. Murat, Revan Seferi'nin hatırasını yaşatmak için Topkapı Sarayı'nda yaptırmış olduğu Revan Köşkü'nden sonra, bu

defa da Türk sivil mimarî şaheserlerinden olan Bağdat Köşkü'nün yapılmasını emretti. Padişah İstanbul'a döndükten 8 ay 26 gün sonra 8 Şubat 1640 tarihinde vefat etti ve böylece Avrupa üzerine yapmayı düşündüğü seferler kalmış oldu.

*

**

Okuyucu ve araştırmacıların defter hakkında bir fikir sahibi olmalarına yardımcı olmak maksadıyla, hükümler konularına göre genel bir tasnife tâbi tutularak, belirlenen konular ana ve alt başlıklar hâlinde ve hüküm numaraları ile birlikte aşağıda verilmiştir.

Defter'de kayıtlı bulunan hükümleri muhtevâlarına göre genel olarak şu ana başlıklar altında değerlendirebiliriz:

1- Devletlerarası anlaşmalarla ilgili hükümler:

Leh kralının hatmanı tarafından, Vezir Hasan Paşa'ya gönderilen elçi vasıtasıyla, iki ülke arasında akdedilen anlaşmaya riayet edilmesi hususunda talepte bulunulduğundan, Akkirman ve Kili tarafından hiç kimsenin Leh memleketine akına gitmemesi ve sulha aykırı herhangi bir iş yapılmaması (hkm. 7 [8], 69 [85]).

Nâme-i Hümayun ile Moskov tarafına gönderilen bir Dergâh-ı Muallâ kapıcısı ve Toma adlı zimmînin, Azak'a vardıklarında ihtiyaçlarının karşılınıp bekletilmeden Moskov'a gönderilmeleri; Moskov'dan çıkıp, Moskov elçisi ile geri Azak'a geldiklerinde de aynı şekilde bekletilmeden Âsitâne-i Saâdet'e gönderilmeleri (hkm. 40 [51], 41 [52], 42 [53]).

2- Özi'nin muhafazası ve Özi serhaddinde bulunan Doğan Geçidi'nde inşa edilmekte olan kale ile ilgili hükümler:

Niğbolu, Silistre, Vidin ve Kırkkilise sancaklarında zeâmet ve timara mutasarrıf olan Dergâh-ı Muallâ gedikli ve gediksiz müteferrikaları, çavuşları, kâtipleri ile sâir züamâ ve erbâb-ı timarın, Özi serhaddinde bulunan Doğan Geçidi'nde inşâ edilecek olan kalenin yapımında ve serhaddin muhafazasında görevlendirildikleri halde göreve gitmedikleri bildirildiğinden, en kısa zamanda görev mahalline gönderilmeleri (hkm. 1 [2], 26 [27]).

Silistre, Niğbolu ve Vidin sancaklarında bulunan askerlerin silahları ve yeteri kadar yiyecekleri ile beraber Özi'ye gönderilmeleri (hkm. 2 [3]).

Niğbolu, Vidin, Çirmen ve Kırkkilise sancaklarından görevlendirilen sancak beyleri ile askerler henüz Özi'ye gelmediklerinden, bunların acilen yola çıkıp Vezir

Hasan Paşa'nın emrine girmeleri; aksi halde ibret için haklarından gelineceği (hkm. 5 [6]).

Özi muhâfazasına memur olan Osman'ın Silistre, Niğbolu ve Vidin sancaklarından, Doğan Geçidi'nde yapılması ferman olunan kale ve Özi muhafazası hizmetlerinde görevlendirilenleri en kısa zamanda yola çıkartıp Özi'de bulunan Vezir Hasan Paşa'nın yanına göndermesi (hkm. 25 [26]).

Niğbolu, Silistre ve Vidin sancaklarında sakin olup Özi muhafazasında ve Doğan Geçidi adlı mahalde yaptırılacak olan kale inşâsında görevlendirilen Dergâh-ı Muallâ cebecilerinin Donanma İstanbul'dan çıkıp Özi'ye yaklaştığı halde, henüz yerlerinden hareket etmedikleri haber alındığından, bunların adigeçen kaza kadularınca bir an önce yola çıkarılıp Özi'ye Vezir Hasan Paşa'nın yanına gönderilmeleri (hkm. 27 [28]).

Doğan Geçidi adlı mahalde yaptırılacak kale binâsı ve o tarafların muhafazasında görevlendirilen İsmail kazası beşli tâîfesinin, ağalarıyla birlikte acilen Özi'ye, Vezir Hasan Paşa'nın yanına gönderilmesi (hkm. 3 [44]).

Özi muhâfazası ve kale binasında istihdam edilmek üzere Vezir Hasan Paşa'nın maiyyetinde görevlendirilen Silistre, Niğbolu, Vidin, Kırkkilise, Çirmen ve Vize sancakbeğleri ile adigeçen sancaklarda zeâmet ve timara mutasarrıf olan müteferrika, kâtip, çavuş, akıncı, cebeci ve buralarda sakin olan sair asker tâîfesinin, bu hususta birçok defa emirler gönderilmesine rağmen henüz Özi'ye gelmedikleri, bu gecikmeden de hem kendilerinin hem de bunları yerlerinden kaldırıp Özi'ye göndermekle görevli olan Dergâh-ı Muallâ Kapıcıbaşı Hüseyin'in mesul olduğu; bu sebeple bunların bir an önce yerlerinden kaldırılıp Özi'ye gönderilmeleri; aksi takdirde hem kendilerinin mallarına el konulup dirliklerinin alınarak cezalandırılacakları, hem de bu işle görevli kapıcıbaşının cezalandırılacağı (hkm. 44 [55]).

Özi Kalesi'nin tamirinde eksik kalan kısmın tamamlanması ve o taraflara bir çeki düzen verilmesi gerekli olup bunun için çok sayıda askere ihtiyaç duyulduğundan, Silistre ve o bölgedeki isimleri yazılı diğer sancaklarda zeâmet ve timara mutasarrıf olan müteferrika, çavuş, kâtip, alaybeyi vs. züamâ ve erbâb-ı timarın bu hizmeti görmeğe tayin olunduğu; bu sebeple ilgili sancakbeylerinin bunları yanlarına toplayıp bir an önce Özi'ye giderek Vezir Hasan Paşa'nın emrine girmeleri; ayrıca Eflak ve Boğdan voyvodalarının da asker göndermeleri (hkm. 64 [79]).

Özi Beylerbeyi İbrahim Bey'in, Özi muhafazası ve Kazak eşkıyâsının def'inde gösterdiği yararlılıktan dolayı, karadan Özi'ye memur edilen askere başbuğ tayin edilip bir hil'at ihsan olunduğu; kendisinin de sözkonusu hil'ati giyip Özi'ye memur

edilen askerlere haberler göndererek yanına toplaması ve Hasan Paşa'dan gelecek haberi bekleyip ona göre hareket etmesi (hkm. 65 [80]).

Silistre sancağında bulunan kethudâyerlerinin, Silistre dahilindeki sipâh tâifesini toplayıp Özi'ye giderek Özi Beylerbeyi İbrahim Bey'in yanında hizmette bulunmaları (hkm. 66 [81]).

Özi Kalesi'nde bulunan Özi beylerbeyinin Özi'de, Niğbolu sancağına mutasarrıf İbrahim Paşa'nın Akkirman'da, Vidin sancakbeyinin Bender'de ve Çirmen sancağı mutasarrıfının da Kili'de kışlamalarının uygun görüldüğü; bunlarında emirleri altındaki züamâ ve sipahilerden birine bile izin vermeyip buldukları bölgelerin muhafazası ve sulha uyulması hususlarında gerekli tedbirleri almaları (hkm. 91 [109]).

Budun muhafazasında görevli sancaklardan Alacahisar, Dukagin, İskenderiyye, Prizrin ve Vulçitrin beyleri ve askerleri Özi muhafazasında görevlendirildiklerinden, kendilerine Budun muhafazası için görev teklif edilmemesi (hkm. 70 [87]).

Sancaklarındaki züamâ, erbâb-ı timar vs. asker tâifesi ile birlikte Özi muhafazasında görevlendirilen Niğbolu Sancağı Beyi Mehmet Bey ile diğer sancak beylerinin henüz yola çıkmadıkları haber alındığından, bir an önce askerleri ile birlikte yola çıkarak Özi'de hazır olup hizmette bulunmaları; aksi halde haklarından gelineceği (hkm. 71 [89]).

3- Özi Kalesi'ndeki neferlerin mevâcibleri ve ocaklık olan mukâtaalar ile ilgili hükümler:

Vezir Hasan Paşa Tuna bölgesindeki mukâtaaların ıslahı ve Özi vs. kalelerdeki askerlere ocaklık tayin olunması hususu ile görevlendirildiğinden, Niğbolu kadısının bu konuyu görüşmek üzere Niğbolu Mukâtaası'nın eski ve yeni eminleri ile birlikte Özi'ye Hasan Paşa'nın yanına gitmesi (hkm. 13 [14]).

Özi, Bender, Akkirman, Kili ve diğer kalelerde görevli neferlerin mevâciblerinin tayini ve Tuna bölgesindeki mukâtaaların ıslahı için Özi ve Tuna defterdarının o bölgedeki mukâtaaların emin ve kâtiplerini yanına alarak üzerlerinde bulunan akçe ve müfredat defterleri ile birlikte acilen Özi'ye Vezir Hasan Paşa'nın yanına gitmeleri (hkm. 6 [7]).

Niğbolu, Rahova ve Zıştovi iskeleleri ve tevâbii mukâtaalarının, ocaklık olmak üzere bir yandan Tuna defterdarı tarafından Arslan ve Baruh adlı yahudilere deruhte edilip öte yandan da Küçük çavuş tarafından diğer bazı yahudilere deruhte edilmesinden dolayı ocaklığın bozulduğu ve karışıklık yaşandığı bildirildiğinden, sözkonusu yahudilerin, bu meselenin halli için, o bölgedeki mukâtaaları ıslah ile

görevlendirilen Vezir Hasan Paşa'ya gönderilmeleri, mukâtaaların ise emâneten Hasan Paşa'nın adamına zaptettirilmesi (hkm. 15 [16]).

Ahyolu'nun memlaha mukâtaası, Özi muhafazasına gönderilen askerlerin mevâciblerine ocaklık tayin olduğundan, mukâtaa malından sadece daha önce Donanma'daki Efrenc tâifesinin mevâcibleri için verilmesi emrolunan para ile Özi neferâtının mevâciblerinin ödenip bunların dışında, emir getirse dahi, kimseye ödeme yapılmaması ve mukâtaanın Vezir Hasan Paşa'nın adamı Hacı Hasan'a zaptettirilmesi (hkm. 20 [21]).

Özi Kalesi'ndeki neferlerin mevâcibleri için Ahyolu Mukâtaası'ndan havale olunan on yük akçenin Vezir Hasan Paşa'nın Donanma-i Hümayun ile Ahyolu'ya gelinceye kadar Ahyolu Mukâtaası eminden tahsili ve hazır edilmesi; ayrıca daha önce havale olunan efrenc sipâhîleri ve cebecilerin ulûfe ve akçelerinin de aynı şekilde tahsil ve hazır edilmesi (hkm. 53 [66]).

Donanma-i Hümayun'da görevli yeniçerilerin mevâcibleri için, Eflak cizyesine mahsup edilmek üzere, Eflak voyvodasından istenen paranın henüz gönderilmemiş olan kısmı ile voyvodanın İç Hazine'den istikrâz yoluyla aldığı paranın voyvoda tarafından acilen tedarik edilerek Özi'de bulunan Vezir Hasan Paşa'ya gönderilmesi (hkm. 45 [56]).

Tuna mukâtaaları Özi Kalesi neferlerinin mevâciblerine ocaklık tayin olduğundan, Nâzır Ahmet uhdesinde bulunan İskele-i İsakcı ve Tolca ve Maçın ve tevâbii mukâtaaları ile Zarar-ı Kassâbiye Mukâtaası'nın (hkm. 48 [60]), Kili, Akkirman ve İbrail'deki isimleri yazılı mukâtaaların (hkm. 49 [61]) iltizâm süresi bitiminde tâlibi çıkıncaya kadar Vezir Hasan Paşa'nın adamına emâneten zaptettirilmesi

Özi Kalesi neferlerinin mevâcibleri için ocaklık tayin olunan İsakcı, Tolca, Maçın, Kili, Akkirman, İbrail ve Hırsova mukâtaalarının, iltizâm süreleri sona erdiğinden, yeni dönemde isimleri yazılı kişilere deruhte olduğu; bu sebeple sözkonusu mukâtaaların bu kişilere zaptettirilip eski Nâzır Ahmed'in ve başkalarının müdahale ettirilmemesi (hkm. 54 [67]).

İskele-i İsakcı, Tolca, Maçın ve tevâbii mukâtaaları ile Zarar-ı Kassâbiye Mukâtaası Özi Kalesi neferâtına ocaklık tayin olduğundan, eski Nâzır Ahmed'in, iltizâm süresinin bittiği tarih ile ocaklık tayin olunan tarih arasındaki döneme ait muhasebesinin kendi adamları marifeti ile görülüp bu döneme ait mahsulât ve bakâyanın Vezir Hasan Paşa'nın adamına zaptettirilmesi (hkm. 55 [68]).

Özi muhafazasında bulunan askerlerin mevâcibleri için ocaklık tayin olunan İsakcı İskelesi Mukâtaası, Özi muhafazasında bulunan Vezir Hasan Paşa tarafından

önceki Nâzır Ahmed'in uhdesine verildiğinden, mukâtaayı mülâzemetten alanların vs. kişilerin mukâtaaya müdahalelerinin önlenmesi (hkm. 75 [93]).

Özi muhafazasında bulunan asker halkının mevâcibleri için ocaklık tayin olunan Niğbolu, Ruscuk ve tevâbii mukâtaaları, Özi muhafazasında bulunan Vezir Hasan Paşa tarafından Arslan adlı Yahudi'ye iltizâm edildiğinden, diğer Yahudiler ile sâir şahısların mukâtaaya müdahale ettirilmesi (hkm. 73 [91], 74 [92]).

Niğbolu, Ruscuk ve tevâbii mukâtaaları Özi serhaddinde görevli askerlerin mevâcibleri için ocaklık tayin edildiğinden, mülâzim vs. kişilerin adıgeçen mukâtaa mallarına müdahalede ettirilmemesi (hkm. 72 [90]).

Tuna aklâmında bulunan ve Özi neferâtının mevâciblerine ocaklık tayin olunan isimleri yazılı sancak ve kazalardaki mukâtaalar ile bunlara bağlı küçük mukâtaaların, birbirlerinden ayrılarak çıkacak tâlip durumuna göre parça parça iltizâma verilmesi (hkm. 82 [100]).

Özi serhaddinin muhafazasında görevlendirilen neferlere ocaklık olarak tayin olunan mukâtaalara bazı kadılar tarafından teftiş bahanesiyle yapılan müdahalenin önlenmesi (hkm. 85 [103]).

Tuna aklâmında olan mukâtaalardan Özi neferâtına ocaklık tayini, Niğbolu, Silistre ve Vidin sancaklarındaki timarlı ve ulûfeli neferâtın ve sözkonusu mukâtaalardan vazîfeye mutasarrıf olan câmi hizmetlileri ile sipah, yeniçeri ve cebeci mütekaidlerinin berat ve temessüklerinin yoklanması, muafiyet karşılığı yapmaları gereken hizmetleri yapmayanların görülmesi ve adıgeçen sancaklardaki kalelerde mevcut hazine, cephane ve barutun yazılıp defter olunması hususlarının yapılması Vezir Hasan Paşa tarafından mirîye faydalı görülüp bunun için bir adam görevlendirildiğinden, Tuna defterdarlarının sözkonusu görevli ile birlikte bu hususları görüp yerine getirmesi (hkm. 87 [105]).

Özi serhaddinde görevlendirilen neferlerin mevâcibleri için tayin olunan mukâtaaların eminlerinin sene sonunda zimmetlerinin muhasebesi hususunda diğer serhad eyaletlerinde olduğu gibi hareket edilmesi (hkm. 94 [112]).

Daha önce gönderilen emirlerde Özi eyaleti neferâtına tayin olunan mukâtaalardan, ocaklığın bozulmaması için, sözkonusu neferâtın haricinde kimseye ödeme yapılmaması emredildiği halde Akkırman yeniçerilerinin mevâcibleri için ödeme emri gönderildiği, bu durumda ocaklığın bozulacağı bildirildiğinden, bu gibi ödeme emirlerinde ayrıca ocaklığın bozulduğuna ve ödeme yapılmasına dair bir ferman yer almadığı sürece, ocaklık tayin olunanlar dışında kimseye sözkonusu mukâtaalardan ödeme yapılmaması (hkm. 114 [132]).

Tuna Defterdarı İbrahim'in, Özi neferâtının mevâcibleri için ocaklık tayin olunan mukâtaât malından şimdiye kadar tahsil ettiği akçe ile birlikte acilen Özi'ye, Vezir Hasan Paşa'nın yanına gelmesi (hkm. 115 [133])

Özi'deki kalelerde bulunan neferâtın ağaları, mevâcib ve ulûfelerinin ellerine zamanında geçmediğinden şikâyetçi olarak her kalenin mevâcib ve ocaklığının ayrılması yolunda istekte bulduklarından, her kalenin ocaklığı olan mukâtaaların belirlendiği; buna göre ocaklık tayin olunan isimleri yazılı mukâtaalardan mevâcibleri almak üzere her kaleden ikişer kişinin görevlendirileceği ve mukâtaaların ziyadelerinin Özi defterdarı tarafından zaptolunup emirlere onun marifeti ile deruhte olunacağı (hkm. 121 [139]).

Birçok hizmeti ve yararlığı görülen Özi Kaptanı ve Kılburun Sancağı Beyi Salih Bey'in, sancakbeyliği salyanesini tahsilde güçlük çektiğinden şikâyet ederek, yüz kırk bin akçelik Özi ve Kılburun İskeleleri mukâtaalarının, salyanesinden fazla olan kırk bin akçelik kısmını Özi Tersanesi'ndeki şaykaların ihtiyaçlarına sarfetmek şartıyla, salyanesi için ocaklık tayin edilip kendisine zaptettirilmesi yolundaki isteğinin kabul edildiği (hkm. 125 [143]).

Seferden gelen sipahilerin sebab-i tahrîr hükümleri ile havale olunan ulûfelerinin, Özi aklâmına ocaklık tayin olunan mukâtaât malından değil Tuna aklâmında vâki olan haraç, bedel-i mekârî ve avâriz akçesinden verilmesi (hkm. 126 [144]).

Bazı kimselerin ulûfelerinin sebab-i tahrîr hükmü ile Özi muhafazasında görevli neferlerin mevâcibleri için ocaklık tayin olunan mukâtaât malından verilmesi mümkün olmadığından, bunların Tuna aklâmında bulunan haraç, bedel-i mekârî ve avâriz akçesinden vs. vâridâttan verilmesi (hkm. 130 [147]).

Özi neferâtı mevâcibleri için ocaklık tayin olunan mukâtaâtın emirleri zimmetlerinde bulunan bakâyanın tahsil ettirilmesi (hkm. 131 [148]).

Akkirman muhafazasında bulunan yeniçerilerin mevâcibleri için akçeye ihtiyaç duyulduğundan, İsakcı, Maçın ve Tolca kazaları reâyasidan toplanacak 1037 senesi bedel-i avâriz akçesinin Tuna defterdarı tarafından gönderilen adama tahsil ettirilmesi (hkm. 132 [149]).

Daha önce Kuruçeşme neferlerinin ulûfelerine tayin olunan Silistre'deki bir zeâmetin, Özi neferlerinin mevâcibleri için ocaklık tayin edilmesi; Kuruçeşme neferlerinin ulûfelerinin ise Özi'ye gönderilen fârislerin ulûfelerinden tayin edilmesi (hkm. 78 [96]).

Donanma-i Hümayun'da görevli yeniçerilerin mevâcibleri için Eflak beyi tarafından gönderilmesi gereken meblağdan henüz gönderilmeyip bâkî kalan

kısımının acilen tedarik edilip Siyavuş Çavuş ile Südde-i Saâdet'e gönderilmesi (hkm. 79 [97]).

İbrail'in gayrimüslim reâyası, üzerlerine ödemeleri lazım gelen 1036 ve 1037 senelerine ait bir yıllık cizye malını ve bununla birlikte vermeyi taahhüt ettikleri gulâmiye bedelini Vezir Hasan Paşa'nın adamı Ahmet vasıtasıyla Hazine'ye teslim ettiklerinden, bu hususta kimsenin kendilerine müdahale ettirilmemesi (hkm. 80 [98]).

Daha önce havâss-ı hümayundan olup beylerbeyiler tarafından zaptolunurken sonradan Kırım hanları tarafından beratsız olarak zaptolunmaya başlayan Akkirman'daki Çobruca ve tevâbii hâslarının, mahsulü Özi neferâtının mevâcib ve ulûfeleri için ocaklık olmak üzere, tekrar havâss-ı hümayun için zabtettirilmesi ve Kırım hanlarına müdahale ettirilmemesi (hkm. 116 [134]).

Niğbolu ve Silistre sancakları dahilindeki kazalarda sakin olup sefere gitmeyen ma'zul ve eli emirlilerden mirî için toplanagelen bedellerin, Özi'de vazifeli neferlerin ulûfeleri için Özi defterdarınca görevlendirilen adama tahsil ettirilmesi (hkm. 133 [150]).

4- Kalelerde görevli neferlerinin ve beşlilerinin yoklanması ve göreve gitmeyen askerler ile ilgili hükümler:

Akkirman, Bender, Kili, İbrail vs. kalelerde görevli neferlerin çoğunun mevcut olmadığı, mevcut olanların da bir kısmının hizmete yaramadığı veya sabî olduğu bildirildiğinden, adıgeçen kalelerin bütünü neferlerinin ve beşlilerinin yoklanarak hizmete yaramayan veya çocuk olanların dışında mevcut olanların deftere kaydedilmeleri (hkm. 16 [17]).

Vidin, Feth-i İslâm ve Fornitre (?) fârisleri Özi Kalesi'nde görevlendirildikleri halde sadece Vidin fârislerinden altı neferin ağalarıyla birlikte görevleri başında kalıp diğerlerinin firar ettikleri; bu sebeple firar edenlerin bu seneki mevâciblerinden almış oldukları meblağın kendilerinden geri alınması; henüz almayıp eminlerde kalmış olan meblağın da eminlerden tahsil edilmesi (hkm. 50 [63], 81 [99]).

Silistre ve Niğbolu sancaklarında kayıtlı bulunan akıncı ve akıncı-oğullarından, kendilerine hizmet teklif olduğunda çeşitli mazeretler öne sürerek hizmete gitmeyenlerin, haklarından gelmek üzere kimler olduklarının Südde-i Saâdet'e arzedilmesi (hkm. 51 [64], 52 [65]).

Özi muhâfazası ve kale binasında istihdam edilmek üzere Vezir Hasan Paşa'nın maiyyetinde görevlendirilen Silistre, Niğbolu, Vidin, Kırkkilise, Çirmen ve Vize sancakbeğleri ile adıgeçen sancaklarda zeâmet ve timara mutasarrıf olan

müteferrika, kâtip, çavuş, akıncı, cebeci ve buralarda sakin olan sair asker tâifesinin, bu hususta birçok defa emirler gönderilmesine rağmen henüz Özi'ye gelmedikleri, bu gecikmeden de hem kendilerinin hem de bunları yerlerinden kaldırıp Özi'ye göndermekle görevli olan Dergâh-ı Muallâ Kapıcıbaşı Hüseyin'in mesul olduğu; bu sebeple bunların bir an önce yerlerinden kaldırılıp Özi'ye gönderilmeleri; aksi takdirde hem kendilerinin mallarına el konulup dirliklerinin alınarak cezalandırılacakları, hem de bu işle görevli kapıcıbaşının cezalandırılacağı (hkm. 44 [55]).

5- Kadırğa yaptırılması ve şayka donatılması ile ilgili hükümler:

Vidin Kaptanı Ali tarafından şayka donatılacağı zaman kendisine eskiden olduğu gibi Vidin, Kaldovin ve Arcar kaleleri mustahfizlarından imdad olunması (hkm. 14 [15]).

Özi muhafazası için Feth-i İslâm, Vidin, Rahova, Niğbolu, Ruscuk, Hırsova, İsakçı ve Tolca kazalarında şayka hazırlanarak Hırsova kaptanının yanına gönderilmesi (hkm. 92 [110]).

Sinop İskelesi'nde yapılması emredilen iki kadirganın kereste masrafları için, Kastamonu ve Kengırı sancaklarından avârız akçesi toplanarak kadirğa yapımı ile görevli kadıya teslim edilmesi (hkm. 96 [114], 99 [117]).

Kili ve Akkirman kazalarından Tersâne-i Âmire'ye gönderilmesi gereken mirî kerestenin Kili Boğazı'na naklettirilip hazır edilmesi (hkm. 24 [25]).

6- Doğan Geçidi'nde yaptırılacak kale için gerekli kerestenin temin ve nakli ile ilgili hükümler:

Özi tarafında Doğan Geçidi'nde yaptırılacak kale için Akkirman'da hazırlanan kereste vs. mühimmâtın Özi'ye gönderilmesi (hkm. 28 [29]), Boğdan voyvodası tarafından Akkirman'a getirilen kerestenin, Akkirman kazasına bağlı köyler reâyasına imece yoluyla Budakçelebi Kışlağı'na naklettirilmesi (hkm. 37 [48]), nakilde Sultan Selim Evkâfı reâyasının da gereken yardımda bulunması (hkm. 38 [49]).

Kili ve İbrail kazalarında Doğan Geçidi'nde yaptırılacak kale için tedarik olunan kerestenin bir an önce Özi'ye ulaştırılması (hkm. 29 [40]).

Daha önce Tatarpınarı'nda yaptırılması düşünülen kale için sâbık Özi Beylerbeyi Mehmet Paşa zamanında kestirilip Akkirman'a naklettirilen mirî kerestenin, nerede ve kimlerin elinde ise ortaya çıkartılarak Özi Kalesi'nin tamiri için Özi'ye gönderilmesi (hkm. 4 [5]).

Özi'de yaptırılacak kale için Kili Kalesi'nde bulunan cephane mühimmâtından ihtiyaç duyulan malzemelerin verilmesi (hkm. 3 [47]).

7- Kırım Hanı Mehmet Giray ve kardeşi Kalgay Şahin Giray'ın görevden alınmaları ve yerlerine yeni han atanması ile ilgili hükümler:

Kırım Hanı Mehmet Giray'ın Akkirman'daki Çobruca hâslarının zâbiti olan şahsın vefat etmesi üzerine hâslar sahihsiz kaldığından, Han'a ait hak ve gelirler ile çiftliklerdeki malların muhafazası için, hâslarının sözkonusu şahsın görevlendirdiği eski subaşılara emâneten zabtettirilmesi (hkm. 39 [50]).

Sâbık Kırım Hanı Mehmet Giray Han'ın Mirahuru Zülfikar'ın vefatı üzerine, kendisine ait çiftlikteki bütün mal, erzak, hayvan, tereke ve hububatın, mirî için zaptedilmesi emredilip bu hususta Yahya Çavuş görevlendirildiği halde, sözkonusu malların yağmalandığı ve zaptına mâni olduğu bildirildiğinden, bütün malların her kimde ise ortaya çıkartılıp adıgeçen çavuşa zaptettirilmesi (hkm. 135 [152]).

Kırım Hanlığı'ndan uzaklaştırılan Kırım Hanı Mehmet Giray ile Kalgaylık'tan uzaklaştırılan kardeşi Şahin Giray bu emre itaat etmeyip Vezir Hasan Paşa tarafından Donanma-i Hümayun ile Kefe'ye götürülen yeni Kırım Hanı Canbeg Giray ve kardeşi yeni Kalgay Devlet Giray ile savaşa tutuştuklarından, Kefe, Sudak ve Taman kadılarının ahaliye, yeni hana tâbi olmaları ve Kırım tahtına geçmesi için kendisine yardım etmeleri, bunun karşılığında 1037 senesinde ödeyecekleri cizye ve avârizdan muaf tutulacakları hususunda duyuruda bulunmaları (hkm. 101 [119]).

Kırım'a tâbi Nogay beyleri ile mirzâlarının da, yeni han ve kalgaya itaat etmeleri (hkm. 102 [120]).

Kırım Hanı Mehmet Giray Han ve Kalgay Şahin Giray Han azledildiklerinden Kırım ile alakalarını keserek Donanma-i Hümayun gemileri ile Âsitâne-i Saâdet'e gelmeleri (hkm. 103 [121], 104 [122]).

İsyan ederek Kazak eşkıyâsıyla birlikte Kefe Kalesi'ni kuşatan Kırım Hanı Mehmet Giray ile Kalgay Şahin Giray'ın, Vezir Hasan Paşa ve emrindeki askerler tarafından bertaraf edildiği ve Kırım tahtına yeni hanın geçirildiği (hkm. 105 [123]).

8- Sâbık Silistre Beylerbeyi Kantimur ile ilgili hükümler:

Aile efrâdıyla birlikte Özi'den İstanbul'a gelecek olan sâbık Silistre Beylerbeyi Kantimur Bey ve yanında görevlendirilen Vezir Hasan Paşa'nın kapıcıbaşısına yol boyunca gerekli kolaylığın gösterilmesi ve yiyecek vb. ihtiyaçlarının tedarik edilmesi (hkm. 12 [13]).

9- Hizmetlerinden dolayı iltifata layık görülen ve hilat ihsan edilen görevliler ile ilgili hükümler:

Nogay mirzâlarından, Azak yakınlarında sâkin olan Kasay Mirzâ ve Ali Mirzâ'ya, küffâra karşı yaptıkları gazalar ve gösterdikleri yararlılıktan dolayı birer hil'at ihsan edildiği (hkm. 43 [54]).

Eflak ve Boğdan'ın muhafazası vs. hizmetlerin yerine getirilmesinde yaptıkları hizmetler ve gösterdikleri sadâkatten dolayı Eflak ve Boğdan voyvodalarının iltifata lâayık görülüp voyvodalığın tekrar kendilerine verildiği (hkm. 63 [77]).

Özi Beylerbeyi İbrahim Bey'in, Özi muhafazası ve Kazak eşkıyâsının def'inde gösterdiği yararlılıktan dolayı, karadan Özi'ye memur edilen askere başbuğ tayin edilip bir hil'at ihsan olunduğu (hkm. 65 [80]).

10- Kazak eşkıyası, sâir eşkıyalık faaliyetleri, eşkıyalığın önlenmesi ve ehli fesat ile ilgili hükümler:

Sinop mollasının, Sinop Kalesi'nin Karadeniz'de gezen Kazak eşkıyâsına karşı korunabilmesi amacıyla kalede bulunan kırık ve kullanılamayan toplardan kalede ve kalitada kullanılabilecek toplar döktürülmesi için Sinop'ta bir ocak tedariki hususundaki teklifinin uygun görüldüğü (hkm. 100 [118]).

Eflak askerinin seferde olmasını fırsat bilen eşkıyânın İbrail, Hırsova, İsmail, Silistre ve Tuna sahillerinde bulunan Eflak köylerini basarak reâyânın mallarını yağmaladıkları ve bir kısmını da katlettikleri bildirildiğinden, gerekli tedbirlerin alınarak eşkıyâ tecavüzlerinin önlenmesi (hkm. 3 [4]).

Boğdan'da Postenlik hizmetinde olan ve Katırcıoğlu diye bilinen Eflaklı şahsın ehl-i fesâd olması sebebiyle görevinden alınarak Eflak'a gönderilmesi (hkm. 57 [70]).

Akkirman'a tâbi Çobruca ve tevâbii hâsları reâyasının, Tatarlar tarafından vukû bulan tecavüzler ile Kazak eşkıyâsının saldırılarından korumak amacıyla köylerine bir palanga yapmalarına izin verilmesi yolundaki isteklerinin uygun görüldüğü (hkm. 122 [140]).

11- Bazı devlet görevlilerinin yaptıkları haksızlık, halkın şikayetleri ve alınan tedbirlerle ilgili hükümler:

Kili Kalesi varoşunda sâkin kefere reâyası tekâlifleri karşılığında mirî dalyanlar hizmetini görüp Müslüman reâyaya da bin akçe verip yardım edegeldikleri halde kefere reâyasının, dalyan hizmetini Müslümanlarla beraber görmek istemesi

üzerine anlaşmazlık çıktığı bildirildiğinden, dalyan hizmetinin eskiden olageldiği şekilde yerine getirilmesi (hkm. 32 [43]).

İbrail kazasındaki kefere reâyanın, cizye toplamaya gelen görevlilerin, ödemeleri gerekenden daha fazla akçe talep ederek kendilerine zulmetmelerinden şikâyetçi olup sözkonusu cizye akçesinin, kendileri tarafından toplanıp Hazine'ye teslim edilmek üzere kendi üzerlerine deruhte edilmesi yolundaki tekliflerinin uygun görüldüğü ve sözkonusu cizye akçesinin Özi Kalesi neferâtının mevâciblerine ocaklık tayin edildiği; toplanan cizye akçesi Hazine'ye teslim edilmek üzere reâyâ tarafından Vezir Hasan Paşa'nın adamına verileceğinden emin, nâzır vs.'nin müdahale ettirilmemesi (hkm. 47 [59]).

Öteden beri Bender sınırı yakınındaki Eflak köyleri reâyası hayvanlarını otlatmak ve odun kesmek için Bender toprağına geçtiklerinde kendilerinden otlak hakkı adı altında, bir miktar akçe alınageldiği halde, şimdi otlığa gelsin-gelmesin, aynı gerekçeyle köy başına maktû olarak yüz-yüzelli guruş alındığı bildirildiğinden, bu şekilde bir uygulama yapılmayıp eskiden olduğu gibi sadece gelenlerden resm alınması (hkm. 59 [72]).

İbrail, İsmail vs. Boğdan'ın Galas İskelesi karşısındaki kasaba ve köylerden bazı kimselerin birer bahane uydurarak sırf kendi işleri için Boğdan'a geçip köylerine konup reâyanın karşılıksız olarak yiyeceklerini aldıkları ve kadın ve çocuklarına tecavüz ettikleri bildirildiğinden, Âsitâne-i Saâdet'ten elçilik veya başka bir görevle gönderilenlerin dışında kendi işleri için Boğdan'a geçenlere karşılıksız yiyecek aldırılmaması ve reâyaya zulmettirilmemesi (hkm. 61 [75]).

Amasra, Devrek, Çarşamba, Yılanluca, Dirgine, Hisarönü ve Bendereğli kazaları reâyasından, İbrahim adlı bir şahıs tarafından önceki serdâr adına bir hüküm ibraz edilerek Tersane-i Âmire ihtiyacı için zift-bahâ ve bedel-i muavenet adı altında para toplandığı bildirildiğinden, adıgeçenin teftiş edilip elinde sözkonusu parayı Hazine-i Âmire'ye teslim ettiği isbat edecek bir temessük yok ise, bu paranın kendisinden tahsil edilmesi (hkm. 67 [83]).

Kırım Hanı Mehmet Giray'ın Akkirman kazasındaki Çobruca hâsları mahsulü ile eşya ve hayvanlarının tecavüze uğramaması için görevlendirilen Vezir Hasan Paşa'nın kapıcıbaşlarından Mehmet hakkında reâyâ tarafından şikâyette bulunulduğundan, kendisinden davacı olanlarla davalarının görülüp neticenin arzedilmesi (hkm. 18 [19]).

İbrail reâyasından, cizye vs. tekâlif toplanması gerektiğinde, zenginlerle fakirlerin eşit tutulduğu bildirildiğinden, herkesin kudretine göre tekâlif vermesi sağlanarak fukarânın rencide ettirilmemesi (hkm. 22 [23]).

Karaharman İskelesi'nin kîlesi eskiden beri emin tarafından damgalanıp tâlip olanlara verildiği halde, Karaharman kazası ihtisâbına mutasarrıf olan Kapıcızâde Ahmed'in, bu işin kendisine ait olduğu iddiasıyla büyük bir kîle ihdas ederek gemicilere verdiği ve böylece hem mâl-ı mirîye zararı olduğu hem de müslümanları gadre uğrattığı bildirildiğinden, durum arzedildiği gibi ise adıgeçen kapıcının menedilmesi (hkm. 129 [146]).

Daha önce, kendilerinden mevcutları ve tahammüllerinden fazla cizye alınmasından şikâyetçi olan Varna'daki zimmî reâyânın şikâyetleri incelenip durumlarına uygun olarak cizyeleri indirildiği halde, cizye toplamaya gelen görevlilerin bu düzeltmeleri dikkate almadan eski hesaba göre cizye talep ettikleri ve sözkonusu zimmî reâyânın gerektiğinde Varna Kalesi'nin tamiri için hizmet ettikleri gibi her sene aralarında bir miktar para toplayıp dizdara vermeyi taahhüt ettikleri bildirildiğinden, taahhüt ettikleri akçeyi teslim ettiklerine dair ellerinde temessük bulunduğu müddetçe indirilen cizye haneleri hususunda kimseye rencide ettirilmemeleri (hkm. 95 [113]).

Havâss-ı Hümâyun köylerinden olan Keligrad (?), diğer adıyla Yeniköy reâyâsından olup yanındaki Söğütcük köyünde oturan ancak Yeniköy'deki arazilerini ekip-biçmeye devam edip a'sâr ve rüsûmlarını havâss-ı hümâyun zâbitlerine veren reâyaya, bunların kendisine ait olduğu iddiasıyla Söğütcük köyü zâbiti tarafından yapıldığı bildirilen müdahalenin önlenmesi (hkm. 128 [145]).

12- Muhasebe görülmesi ile ilgili hükümler:

Niğbolu ve Silistre'deki mukâtaaların eminleri, muhasebelerinin görülmesi için görevden alındıklarından, mukâtaaların emâneten Vezir Hasan Paşa'nın adamlarına zaptettirilmesi; eminlerin ise kâtipleri ve kendi dönemlerine ait defterler ile birlikte Özi'ye gönderilmesi (hkm. 8 [9]).

İsakcı, Tolca ve tevâbii Nâzırı Ahmed'in muhasebesi görülürken, muhasebesi görülen yıla ait temessüklerinin mahsup edilip muhasebe tarihinden önceki temessük ve emr-i şerîflerin mahsup edilmemesi (hkm. 90 [108]).

Zimmetinde bir hayli mâl-ı mirî bulunduğu bildirilen sâbık Gözlevi Emîni Hakîm Osman'ın her nerede bulunur ise muhasebesinin görülüp zimmetindeki mâl-ı mirînin tahsil edilmesi için Âsitâne-i Saâdet'e gönderilmesi (hkm. 111 [129]).

Daha önce Kefe Mukâtaaları Nâzırı Solak Mustafa'nın, muhasebesini gördürmek üzere, görevini Mehmet adlı kişiye emâneten devredip Âsitâne-i Saâdet'e gelmesinin emredildiği; ancak kendisi mâl-ı mirî tahsili ve Matbah-ı Âmire'ye yağ tedariki konularında tecrübeli olmasının yanısıra, ikiyüz kınar yağ tedarik ederek muhasebesini gördürmek üzere Âsitâne-i Saâdet'e geleceğine dair taahhütte

bulduğundan, diğer taraftan da adıgeçen Mehmet mâl-ı mirî tahsili konusunda tecrübesiz olduğundan, Keefe mukâtaalarının, taahhüdüne uyması şartıyla tekrar Solak Mustafa'ya zaptettirilmesi (hkm. 106 [124]).

Keefe Nâzırı Solak Mustafa'nın mazeretinden dolayı Âsitâne-i Saâdet'e gelmesi mümkün olmadığından, Matbah-ı Âmire için taahhüt ettiği yağı tedarik ederek müfredat defterleri ve muhasebesiyle birlikte Âsitâne-i Saâdet'e göndermesi; muhasebesi görülüp Maliye tarafından yeni berat verilinceye kadar Keefe Nezâreti'nin Solak Mustafa ile Sipahi Mehmed'e ortaklaşa zaptettirilmesi (hkm. 117 [135]).

13- Alacak ile ilgili hükümler:

Sâbık Gözlevi Emîni Osman'dan alacaklı olan şahısların mukâtaadan alacaklı oldukları iddiasıyla alacaklarını mukâtaanın yeni emîninden talep ettikleri bildirildiğinden, Mâlîye tarafından emr-i şerîf ibraz etmedikleri takdirde bu gibilere mukâtaa malından para ödenmemesi (hkm. 108 [126]),.

Keefe mustahfızları, azebleri, Taman ve Kerş mustahfızları, süvarileri, Ada beyleri ve Keefe aklâmında olan kalelerin mustahfızlarının önceki nâzırlarda olan alacaklarını şimdiki nâzır Solak Mustafa'dan talep ettikleri bildirildiğinden, bu gibilerin, Âsitâne-i Saâdet'ten beratlarını tecdid ettirmedikçe alacak talebi ile Solak Mustafa'yı rencide etmelerine izin verilmemesi ve beratını yenilemeyen vazife sahiplerine vazife verdirilmemesi (hkm. 109 [127]).

Keefe Nezâreti'ne tâbi Pençik ve Hamr mukâtaalarının önceki emînlerine borç para verip emînlerin iflas etmeleri üzerine alacaklarını tahsil edemeyen bazı kimselerin şimdiki emîni sıkıştırarak mâl-ı mirîden borçlarının ödenmesini istedikleri bildirildiğinden, bu gibi şahısların, alacaklarının ödenmesi hususunda Mâlîye tarafından emir getirilmedikçe, alacak talebi ile şimdiki emîni rencide etmelerine izin verilmemesi (hkm. 112 [130]).

14- Eski beratların tasdik ettirilerek temessük alınması ile ilgili hükümler:

Niğbolu, Silistre ve Vidin sancaklarındaki kazalarda, Tuna mukâtaâtından duâ-gûy, mütekaid, va'z ve meşihat vazifelerine mutasarrıf olanların, Âsitâne-i Saâdet'te beratlarını tasdik ettirerek temessük almaları; temessük almayanlara vazife ödenmeyeceği (hkm. 86 [104]).

15- Reaya ile ilgili hükümler:

İbrail'de haraçgüzar reâyadan bir kısmının cizye vs. tekâliften kurtulmak için bir yolunu bulup azeb ve beşli olmalarından dolayı diğerlerinin haksızlığa uğradığı

bildirildiğinden, bundan sonra haraçgüzar reâyadan kimsenin beşli ve azeb yazılmaması (hkm. 23 [24]).

Kili'deki haraçgüzar reâyadan bazılarının, bir yolunu bulup Kili Kalesi'ne beşli ve azeb yazılarak cizye vs. tekâliften kurtuldukları şikâyet edildiğinden, bundan sonra azeb ağasının mahlûl gedikleri Müslümanlardan müstehuk olanlara arzedip haraçgüzar zimmî reâyaya arz etmemesi (hkm. 30 [41]).

16- Eflak'taki müslim ve gayri müslim tüccarlardan bâc alınması ile ilgili hükümler:

Eflak'a tâbi Bükreş'te ticaret yapan Müslüman ve gayrimüslim bazergânlardan, alıp sattıkları mallardan Eflak Hazinesi için bâc alınageldiği halde, bazılarının vermek istemedikleri bildirildiğinden, buna izin verilmemesi ve bazergân tâifesinden öteden beri alındığı üzere bâc alınması (hkm. 46 [57]).

17- Cizye vermek istemeyen reayâ ile ilgili hükümler:

Niğbolu sancağının Beytülmâl Mukâtaası Emini İbrahim'in iltizâmına dahil olan Haymânegân cizyesinden, Eflak vilayetinde olan Bulgar ve Sırp reâyasının cizyeleri için Eflak voyvodaları tarafından her sene maktûan ödendiği halde 1036 senesi için ödenmediği bildirilen meblağın adigeçene eksiksiz olarak ödenmesi (hkm. 77 [95]).

Beytülmâl Mukâtaası'na tâbi Bulgar ve Sırp haymâne reâyası bu sene haraçlarını vermekte güçlük çıkardıklarından, Niğbolu ve Yergöğü kazalarında bulunan Bulgar ve Sırp haymânelerin, buldukları yerlerde isimlerinin ayrıntılı olarak deftere kaydedilerek haraçlarının tahsili ve düzenlenen defterin bir sûretinin Südde-i Saâdet'e gönderilmesi (hkm. 84 [102]).

18- Gayr-i müslim reayânın inançlarından dolayı rencide ettirilmemeleri ile ilgili hükümler:

Kili Kalesi varoşunda bulunan kefare tâifesinin inançları gereğince bazı geceler kiliselerde ve evlerde yaktıkları balmumundan, muhtesibler tarafından cerîme alınmaması ve bundan dolayı rencide edilmemeleri (hkm. 93 [111]).

19- Topraklarını terkederek başka yerlere yerleşen bazı reayâ ile ilgili hükümler:

Eflak reâyasından bir çoğunun, kendi yerlerini terkederek Ruscuk, Niğbolu, Vidin, Yergöğü, Rşova, Hırsova ve İbrail kadılıklarında bulunan bazı müteferrika, çavuş, sipahi ve yeniçeri çiftliklerine ve harman yerlerine sığınarak vermeleri gereken cizye vs. rüsûmlarını vermedikleri, çiftlik sahiplerinin de bu şahısları

koruyarak voyvodalara karşı çıktıkları ve mirî tekâlîfin toplanmasını engelledikleri, ayrıca bazı kişilerin de Eflak köylerinde çiftlikler ihdas ederek buralarda yerleşen Eflak reâyasının cizye vs. resmlerinin toplanmasına mâni oldukları bildirildiğinden, Eflak reâyasından bu tür çiftliklere sığınanların geldikleri yere geri gönderilip iskân ettirilmeleri ve Eflak toprağında ihdas olunan çiftliklerin kaldırılması; emre uymayan çiftlik sahipleri ile görevlilerin isimlerinin bildirilmesi (hkm. 9 [10], 10 [11], 11 [12], 17 [18]).

Akkirman kazasındaki Sultan Selim Han Evkâfî köyleri reâyasından bazılarının köylerini terkederek başka köylere göçmeleri sebebiyle vakıf köylerinin harâbe hâle gelip vakfın zarara uğradığı bildirildiğinden, bunların geri eski yerlerine getirtilip iskân ettirilmesi (hkm. 21 [22]).

Kırım'dan gelerek Kili etrafında yerleşen Yortman Tatarları ile firar eden diğer Tatarların yakalanarak geldikleri yere geri gönderilmesi ve iskelelere gerekli tenbihte bulunularak Tatarların öte yakaya geçmelerine engel olunması (hkm. 35 [46]).

Özi'de yaptırılan kale mühimmâtının tedariki ile Boğdan reâyasının mükellef tutulması sebebiyle Bender sınırına yakın reâyanın yükümlülüğünden kurtulmak için yerlerini terkederek Bender köylerine gidip yerleştikleri bildirildiğinden, bunların bu köylerden kaldırılıp geri eski yerlerine gönderilmeleri (hkm. 60 [73]).

İhtilâl ve karışıklıktan dolayı yerlerini terkederek Boğdan toprağında yerleşen Akkirman'a tâbi Çobruca ve tevâbii hâsları reâyasının tamamının tekrar eski yerlerine gönderilmeleri (hkm. 123 [141]).

20- Bazı köyler halkının sınır tecavüzlerinin önlenmesi ile ilgili hükümler:

İsakçı kazasında Sultan Osman tarafından yaptırılan câmiye vakıf tayin olunan köylerin ahalisi, kendi köylerinin sınırları dahilindeki topraklarla kanaat etmeyip Boğdan köylerinin topraklarına tecavüzde bulduklarından, bu köylerin sınırlarının bilirkişiler tarafından kontrol edilip bozulan sınırların yeniden belirlenerek sınır tecavüzlerinin önlenmesi (hkm. 62 [76]).

21- Kili Kalesi'nin etrafının ve hendeklerin temiz tutulması ile ilgili hükümler:

Kili Kalesi'nin etrafında bulunan çöplüklerin Kili ahalisi ve varoşta olan reâya tâifesine imece yoluyla kaldırılıp, kale etrafı ile hendeklerin temiz tutulması ve kimseye çöp döktürülmemesi (hkm. 34 [45]).

22- Mîrî anbarda tuz mevcut iken öncelikle mîrî anbardan tuz sattırılıp, dışarıdan kimsenin tuz satışına izin verilmemesi ile ilgili hükümler.

Silistre, Hırsova, Baba, Prevadi, Yenipazar, Şumnu, Eski Cuma ve Alakilise kadılıkları dahilinde, mirî ambar dışındaki yerlerde ve mirî anbarda tuz mevcut iken başkalarına tuz sattırılmayıp, satanların tuzlarına mirî adına elkonması (hkm. 127 [144]).

Eflak'ta bulunan tuz madenlerinden hâsıl olan tuzun öncelikle mirîye, daha sonra tüccara ve başkalarına verilmesi (hkm. 134 [151]).

Manküb kazasında Fenar isimli yerdeki tuzlanın çobanlar ve gemiciler tarafından telef edilmesini önlemek amacıyla buranın muhafazası şartıyla avâriz ve tekâliften muaf tutulan Karanu köyü ahalisine, ellerindeki muafnâme, yarlığ ve emirlere rağmen yapıldığı bildirilen müdahalenin önlenmesi (hkm. 119 [137]).

*

**

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nce yayınlanan bu eserin; "Sunuş" yazısında, Mühimme Defterleri hakkında kısa bir genel bilgi verildikten sonra "83 Numaralı Mühimme Defteri"nin tavsifi yapılarak, defterin şekli özelliklerinden bahsedilmiş, IV. Murat döneminin olayları kısaca anlatılmış, defterin muhtevâsı konu başlıkları hâlinde verilmiş ve bunu takiben de, neşirde uygulanan usûl ana hatlarıyla belirtilmiştir.

Sunuş yazısından sonra gelen "Kısaltmalar" ve "İçindekiler" bölümlerini müteakip, defterdeki "Hükümlerin Özet ve Traskripsiyonları" ile yer, şahıs, millet, kabile, boy, aşiret ve müessese isimleri ile çeşitli terim ve tâbirlerden müteşekkil "Analitik İndeks", daha sonra da defterin "Tıpkıbasımı" yer almıştır.

Transkribe esnasında önceki yayınlarda takip edilen usule riayet edilmiş; hükmün üzerine özeti farklı bir tarzda dizilmiş, okunmasında tereddüd edilen kelimelerin yanına (?) işareti konmuş, okunamamış kelimeler (——) şeklinde, metnin orijinalinde bulunan boşluklar ( ) şeklinde, haricî etkenlerin tahribinden dolayı metnin orijinalinde meydana gelmiş kayıplar " " şeklinde, buna rağmen metnin siyak ve sibâkına göre bir okuma gerçekleştirilmişse bu da "mektûbı" şeklinde, yine metnin orijinalinde hatalı yazıldığına kanaat getirilen kelimeler, üzerlerine "*" işareti konularak, açıklama gerektiren bir durum var ise hükmün hemen sonunda "★" işareti ile dipnot şeklinde gösterilmiştir.

Mükerrer olan veya konu olarak birbirine çok yakın olan hükümlerden tespit edilebilenlerinin özetleri ikinci defa yeniden yapılmayıp (bkz. hkm. ...) şeklinde bir önceki hükme atıf yapılmıştır.

İndeks maddeleri defterdeki hüküm numaraları esas alınarak hazırlanmıştır.

İndeks maddeleri yazılırken, mümkün olduğunca defterdeki şekle sadık kalınmaya çalışılmıştır. Yani, indekse konu olan kişi ve kurum adları, terim, tâbir ve kelimeler dilin o günkü imlâ ve fonetik özellikleri göz önüne alınarak yazılmıştır.

Defterin taranıp maddelerin tespiti safhasında belirlenecek indeks maddesinin, genel konu adı şeklinde değil de, bir genel konunun alt başlığı, başka bir deyişle, içinde geçtiği hükümdeki özel durumu ifade edecek şekilde alınmasına gayret edilmiştir. Dolayısıyla maddeler çoğunlukla tamlama, deyim ve diğer tür kelime gruplarından meydana gelmektedir.

Birden fazla kelimedenden meydana gelen bu tür indeks maddeleri, ait oldukları metinde, genellikle aralarına başka kelime veya kelime grupları girmiş vaziyette geçmelerine rağmen, hem anlam ve gramatik münasebet, hem de indeksin sıhhati açısından ayıklama-birleştirme yoluna gidilmiştir.

Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Mühimme Defterleri koleksiyonundan seçilip ilim dünyasının istifadesine sunulan bu çalışmanın, ilgililere yararlı ve yardımcı olmasını dileriz.

25 Ekim 2001

Hazırlayanlar

K I S A L T M A L A R

M.	Muharrem
S.	Safer
Ra.	Rebî' u'l-evvel
R.	Rebî' u'l-âhır
Ca.	Cemâziye'l-evvel
C.	Cemâziye'l-âhir
B.	Receb
Ş.	Şa'bân
N.	Ramazan
L.	Şevvâl
Za.	Zi'l-ka'de
Z.	Zi'l-hicce
Arn.	Arnavutluk
bkz.	bakınız
ey.	eyâleti
H.	hicrî
hkm.	hüküm
k.	karyesi
kl.	kal'ası
krş.	karşılaştır
ks.	kasabası
kz.	kazâsı
lv.	livâsı
mh.	mahallesi
Msr.	Mısır
nh.	nâhiyesi
s.	sayfa
sn.	sancağı
vb.	ve bu
vs.	vesâire
vt.	vilâyeti

**HÜKÜMLERİN
ÖZET VE
TRANSKRİPSİYONLARI**

Hüve
Allâhümme yâ Hâfız, yâ Mu‘în

[1] *Donanma-yı Hümâyûn'da virilen ahkâm-ı şerîfe ve evâmir-i latîfedür.*

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 22 N., sene: 1036, der-menzil-i Liman-ı Kavak

1 *Niğbolu, Silistre ve Kırkkilise sancaklarında zeâmet ve timara*
[2] *mutasarrıf olan Dergâh-ı Muallâ gedikli ve gediksiz*
müteferrikaları, çavuşları, kâtipleri ile sâir züamâ ve erbâb-ı
timarın, Özi serhaddinde bulunan Doğan Geçidi'nde inşâ edilecek
olan kalenin yapımında ve serhaddin muhafazasında
görevlendirildikleri halde göreve gitmedikleri bildirildiğinden, en
kısa zamanda görev mahalline gönderilmeleri.

Müteferrikabaşı Süleymân Ağa'nun âdemi olan Balta'ya virilmiştir.

Niğbolu ve Silistre ve Kırkkilise sancaklarında vâkı‘ olan kâdîlara hüküm ki:

"Taht-ı kazânuzda ze‘âmet ü tîmâra mutasarrıf olan umûmen Dergâh-ı Mu‘allâm'un gedüklü vü gedüksüz müteferrikaları ve çavuş u küttâb ve sâyir zü‘amâ vü erbâb-ı tîmârı Özi serhaddinde Toğan Geçidi nâm mahalde müceddeden binâsı fermânım olan kal‘a hıdmetine ve sâyir ol serhaddün hıfz u hırâsetine me‘mûr olmağla bundan akdem bir kaç def‘a evâmir-i şerîfe gönderilüp; "tavâyif-i mezbûre evlerinden ihrâc olunup mu‘accelen gönderilmek" bâbında tenbîh ü te‘kîd olduğundan gayri bi'l-fi‘l Kâpudânım olup ol cânibe me‘mûr olan askere Serdâr olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[‘llâhü] te‘âlâ iclâlehû* Donanma-yı Hümâyûnum ile çıkup Özi tarafına müteveccih olmuşken zikrolunan asker halkı ile'l-ân yirlerinden hareket eylemedükleri" i‘lâm olunmağın, sizün adem-i tekayyüdüñüzden bilinüp mes‘ûl ü mu‘âteb olmuşsızdur. İmdi; tavâyif-i mezbûre mu‘accelen evlerinden kaldurulup sür‘at ü isti‘câl üzre mahall-i me‘mûra gönderilmek emrüm olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, emrüm üzre bir ân ve bir sâ‘at te‘hîr u tevakkuf eylemeyüp taht-ı kazânuzda ze‘âmet ü tîmâra mutasarrıf olan Dergâh-ı Mu‘allâm müteferrikaları ve çavuşları ve küttâb ve sâyir zü‘amâ vü erbâb-ı tîmârı umûmen evlerinden ihrâc idüp serî‘an ve âcilen yöriyüp müşârun-ileyh kapudânım Donanma-yı Hümâyûnum ile varup vâsıl olmazdan mukaddem tavâyif-i mezbûre varup mahall-i me‘mûra irişüp uğur-ı hümâyûnumda hıdmetde bulunmaları bâbında dikkat ü ihtimâm ve sarf-ı ikdâm-ı mâlâ-keâm eyleyesiz. Şöyle ki; ihmâl ü müsâhele sebebi ile Donanma-yı Hümâyûnum'dan mukaddem varup mahall-i me‘mûra irişüp hıdmetde mevcûd bulunmayalar, dirlikleri âhara virilmekle iktifâ

olunmayup siz dahı mes'ûl ü mu'âteb olmanız mukarrerdür. Ana göre mukayyed olup zikrolunan asker halkın mu'accelen evlerinden ihrâc u irsâl eylemekte dakîka fevteylemeyesiz.

[Yev]mü'l-Erbi'â, fî 2 L., sene: [103]6, der-Liman-ı Varna

2 *Özi taraflarında Kazak eşkıyâsının geçiş noktası olan Doğan Geçidi'nde yaptırılacak kale ile o tarafların muhafazasını sağlamak için çok sayıda askere ihtiyaç duyulduğundan, Silistre, Niğbolu ve Vidin sancaklarında bulunan askerlerin silahları ve yeteri kadar yiyecekleri ile beraber Özi'ye gönderilmeleri.*

[3]

Sâhib-i devletün kendülerine teslîm olunmuşdur.

Silistre ve Niğbolu ve Vidin sancaklarında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki:

Özi kurbinde Kazak eşkıyâsınınun memerr ü ma'beri olan Toğan Geçidi ..... birer kal'a binâsı fermânım olup ol câniblerin muhâfazası için ziyâde asker tedârüki mühimmât-ı umûrdan olmağla taht-ı kazânuzda vâkı' olan ..... ağaları ve kethudâ vü odabaşları ve beşlü vü azebleri ve tîmârlu vü ulûfelü [ve] sâyir neferâtı ile cümlesin mu'accelen evlerinden ihrâc idüp ..... yat u yarakları ve zâd ü zevâdeleri ile müretteb ü mükemmel Özi muhâfaza[sına] gönderüp kal'a-i mezbûreññ binâsına me'mûr olan ..... kapudânım ve ta'yîn olunan asker halkına .....

*

* Defterdeki yıpranmadan dolayı hüküm metni eksiktir.

3 *İbrail, Hırsova, İsmail, Silistre ve Tuna sahillerinde bulunan eşkıyânın Eflak askerinin seferde olmasını fırsat bilip Eflak köylerini basarak reâyânın mallarını yağmaladıkları ve bir kısmını da katlettikleri bildirildiğinden, gerekli tedbirlerin alınarak eşkıyâ tecavüzlerinin önlenmesi.*

[4]

Eflak voyvodasına hüküm ki:

"Hâliyâ sen fermânım üzere Eflak askeriyle seferde ve hıdmetde iken; "Vilâyet-i Eflak hâlîdür." diyü İbrayil ve Hırsova ve İsmâ'îl ve Silistre ( ) ve Tuna yalısından ba'zı eşkıyâ cem' olup varup re'âyâ vü berâyâsının emvâl ü erzâkların yağmâ vü gâret ve nicesin katl ü helâke cür'et ü cesâret üzere olduğın" i'lâm eylediğün ecilden, ol makûle tecâvüz üzere olan eşkıyâdan re'âyâ fukarâsın hımâyet olunup kimesneye te'addî itdürilmemek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzere amel idüp dahı mücerred; "Vilâyet-i Eflak hâlîdür." diyü zikrolunan mahallerden ba'zı eşkıyâ cem'ıyyet ile varup Eflak karyelerin urup re'âyâ vü fukarânun emvâl ü erzâkların nehb ü gâret ve ba'zıların katl ü helâke cür'et eyledüklerinde men' u def' idüp re'âyâ-yı fukarâyı hımâyet ü

siyânet eyleyüp kimesneye te'addî vü tecâvüz itdürmeysin. Re'âyâ fukarâsına zulm ü te'addî olunduğına rızâ-yı hümâyûnum yokdur. Ana göre mukayyed olup eger vilâyet-i mezbûrenün hıfz u hırâsetidür ve eger re'âyâ vü berâyânun hımâyet ü siyânetidür; her birinde maktûrun sarfidüp kimesneye tecâvüz itdürmeysin. Ammâ; bu bâbda mukayyed olası ki, bu bahâne ile ticâret için kendü hâli ile varup gelenler ve kimesneye tecâvüzi olmayanlar emîn ü sâlim varup gelüp kimesneye rencîde itdürilmek ihtimâli olmaya.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 10 Za., sene: [103]6, der-Özi

4 *Daha önce Tatarbınarı'nda yaptırılması düşünülen kale için sâbık*
[5] *Özi Beylerbeyi Mehmed Paşa zamanında kestirilip Akkirman'a naklettirilen mirî kerestenin, nerede ve kimlerin elinde ise ortaya çıkartılarak Özi Kalesi'nin tamiri için Özi'ye gönderilmesi.*

Akkirman kâdîsına ve mütesellimine hüküm ki:

Bundan akdem Özi Beğlerbeğisi olan Mehmed Paşa *dâmet ma'âlîhi* Tatarbınarı nâm mahalle [kal'a] yapmak için ( ) haylî kârâste kat' itdürüp taht-ı kazânda koyup müşârun-ileyh ma'zûl olmağla ol mahal yapıdurılmayup kat' olunan kârâste Akkirman'da kalup ba'zı kimesneler bilâ-temessük alup hâliyâ Özi Kal'ası'nun ta'mîrine ziyâde kârâste lâzım olmağla müşârun-ileyh kat' ve Akkirman'a naklitedürdüğü kârâste yoklanup her kande ise ve kimler almış ise zuhûra getirüp Özi'ye gönderilmek bâbında femân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre husûs-ı mezbûra mukayyed olup dahı müşârun-ileyh *dâmet ma'âlîhi* Tatarbınarı için kat' ve Akkirman'a naklitedürdüğü kârâste ne yire vaz' olunmuşdur ve kimler almışdur; teftîş ü tefahhus idüp ve bi-eyyi tarîkın kân zuhûra getirüp eger sipâh ve eger yeniçeridür ve eger gayr[i] kapukullarıdır; her kimde ise girü alup ta'cîl ale't-ta'cîl Özi Kal'ası ta'mîri için Özi'ye gönderüp fermân-ı şerîfüme muhâlif kimesneye te'allül ü inâd itdürmeysin ve bi'l-cümle zikrolunan kârâste mirî olup âharun alâkası yokdur. Her kimde ise tahsîl idüp Özi'ye göndüresin. Anun gibi virmeğe inâd ü muhâlefet idenler her kim ise aslı ve sıhhati üzre yazup ism ü resmleriyle yazup arzeyeysin ve bi'l-cümle bu bâbda mukayyed olup ahz ü celb sebebi ile kimesneyi hımâyet itmekden ve ihmâl ü iğmâzdan be-gâyet hazer eyleyesin. Şöyle ki; adem-i tekayyüdün zâhir ola, mes'ûl olman mukarrerdür. Ana göre mukayyed olası.

5 *Özi Serdari Vezir Hasan Paşa ile Özi beylerbeyi Özi'ye geleli yirmi*
[6] *günü geçtiği halde Niğbolu, Vidin, Çirmen ve Kurkkilise sancaklarından görevlendirilen sancak beyleri ile askerler henüz Özi'ye gelmediklerinden, bunların acilen yola çıkıp Vezir Hasan Paşa'nun emrine girmeleri; aksi halde ibret için haklarından gelineceği.*

Niğbolu ve Vidin ve Çirmen ve Kırkkilise sancakları beğleri *dâme izzühüme* hüküm ki:

Özi* muhâfazasına me'mûr olan asker halkına Serdârüm ve Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânüm olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehû* ve Özi beğlerbeğisi Özi'ye varup dâhıl olalı yiğirmi gündend mütecâviz olup henüz gelüp irişmeyüp yollarda eğlendüğünüz ecilden bir mikdâr asker dahı size tâbi' olup acele üzre gelmekde her biri ihmâl üzre olup vakt ü zamânı [ile] me'mûr oldukları hıdmet-i muhâfazada bulunmadukları için her biriniz itâb u ıkâba müstehıkk olmışsızdur. İmdi; bir ân ve bir sâ'at te'hîr u tevakkuf itmeyüp her kande bulunursunuz mu'accelen kalkup iki konağı bir idüp gelüp Özi'ye serdâr-ı müşârun-ileyhe mülâkî olmanız emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânüm üzre amel idüp dahı her kande bulunursunuz yanınızda olan asker halkı ile mu'accelen kalkup iki konağı bir idüp gelüp Özi'de müşârun-ileyh serdâruma mülâkî olup vech ü münâsib gördüğü üzre hıdmet-i muhâfazada bulunasız. Müşârun-ileyh serdârüm Özi'ye dâhıl olalı yiğirmi gündend ziyâde olup siz beğlerbeği ile ma'an gelmediğünüz için azl ü itâba müstehıkk olmuşsızdur. Şöyle ki; mu'accelen gelüp irişmeyesiz, bir vechile özrinüz makbûl olmayup mansıbınız [âhara] virilmekle kanâ'at olunmayup sâyire mûcib-i ibret için hakkınızdan gelinür. Ana göre ma'lûmunuz olup ta'cîl ale't-ta'cîl Özi'ye irişüp hıdmetde bulunmağa makdûrınızı sarfidüp ihmâl ü tekâsülden be-gâyet hazer eylesesiz; şöyle bile[siz].

[Yev]mü's-Sülâsâ, fî 12 Za., sene: 1036, der-Özi

6 *Özi, Bender, Akkirman, Kili ve diğer kalelerde görevli neferlerin*
[7] *mevâciblerinin tayini ve Tuna bölgesindeki mukâtaaların ıslahı için*
Özi ve Tuna defterdarının o bölgedeki mukâtaaların emin ve
kâtiplerini yanına alarak üzerlerinde bulunan akçe ve müfredat
defterleri ile birlikte acilen Özi'ye Vezir Hasan Paşa'nın yanına
gitmeleri.

Özi ve Tuna defterdârına hüküm ki:

Hâliyâ fermân-ı şerîfüm üzre Özi Kal'ası ta'mîr ü ihyâ olup müstekıl kapu olmağla Özi ve Bender ve Akkirman ve Kili ve gayri (?) kal'aların neferâtlarının mevâcibleri ta'yîni ve Tuna etrâfında olan mukâta'âtu[n] ıslâh u tashîhî mühimmâtdan olmağın ne kadar (?) ümenâ (?) varsa (?) kendülerini ve kâtiplerini yanına mevcûd u hâzır olan akçaları ve zamân-ı zabtlarının muhâsabeleri defterleri ile kaldurup yanına alup dahı bir ân ve bir sâ'at eğlenmeyüp mu'accelen kalkup iki konağı bir idüp Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânüm ve asker-i İslâm'a Serdârüm olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûnun* yanına gelmen emridüp **buyurdum ki:**

Müşârun-ileyhün ağalarından Siyâvuş *zîde kadruhû* ( ) vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânüm üzre Tuna etrâfında vâkı' olan mukâta'ât emînlerin

kaldurup kendülerini ve kâtiblerini yanlarında mevcûd olan akçaları ve zamân-ı zabtlarının müfredât defterleri ile cümlesin kaldurup ve yanuna alup dahı bir ân ve bir sâ'at eğlenmeyüp sür'at ü isti'câl üzre yöriyüp iki konağı bir idüp Özi'de müşârun-ileyh serdârum *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûya* gelüp mülâkî olup vech ü münâsib gördüğü üzre hıdmetde bulunasın ve bi'l-cümle senün ve mukâta'ât emînlerinün Özi'de müşârun-ileyh serdârumun yanında hâzır u mevcûd olup ahvâl-i mukâta'ât görilmesi ve Özi ve sâyir kılâ' neferâtınun mevâcibleri ta'yîn olunması mühimmât-ı umûrdandır. Kimesneye te'allül ü inâd itdirmeyüp fermân-ı şerîfüm üzre ve cümle emînleri yanuna alup sen dahı bir ân eğlenmeyüp mu'accelen müşârun-ileyh serdâruma gelüp mülâkî olup ahvâl-i mukâta'âtı görmekte dikkat ü ihtimâm eylesin ve bundan akdem sana cem' u tahsîli femânun olan neccâr u cerahordan her ne tahsîl itmiş isen sâyir tahsîlün ile ma'an getüresin. Şöyle ki; emr-i şerîfüm varduğı sâ'at kalkmayup; "Bugün, yarın." diyü avk u ihmâl üzre olduğun mesmû' ola, mes'ûl ü mu'âteb olman mukarrerdür. Ana göre ma'lûmun olup bu emr-i şerîfüm sana her nerede vusûl bulursa kat'â te'hîr itmeyüp cümle ümenâyı yanuna getürdüp dahı sür'at üzre yöriyüp Özi'ye vâsıl olmağa sa'y ü ihtimâm idüp nev'an ihmâlden be-gâyet hazer eylesin.

7

[8]

Leh kralının hatmanı tarafından, Vezir Hasan Paşa'ya gönderilen elçi vasıtasıyla, iki ülke arasında akdedilen anlaşmaya riayet edilmesi hususunda talepte bulunulduğundan, Akkirman ve Kili'deki asker halkına vs. ahali ile Tatar tâifesine, Leh ülkesine tâbi kale ve köylere akın etmemeleri ve barışı bozucu hareketlerden kaçınmaları konusunda tenbihte bulunulması.

Akkirman ve Kili kâdîlarına ve mütesellimlerine hüküm ki:

Hâliyâ Leyh Kralının Ova Hatmanı olan ( ) tarafından Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânun ve Özi muhâfazasına ta'yîn olunan umûmen askere Serdârum olan Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûya* ilçî gelüp; "mâbeynde mün'akid olan sulh u salâh ahvâlî söyleşilüp istihkâm bulması ve sulha mugâyir tarafeynden bir vaz' u hareket olmaması" bâbında istid'â eylemeğın, mâbeynde sulh u salâh olmağın Akkirman ve Kili'de sâkin olan neferât ağalarından ve beşlü vü azeb ve sâyir neferâtdan ve bi'l-cümle ahâlîsinden bir ferd çete tarîkıyla ve gayr[i] vechile Leyh vilâyetine tâbi' kal'a vü kurâya akın itmeyüp sulha mugâyir bir vechile iş itmemeleri bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmışdır.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda, bu bâbda emrüm üzre zikrolunan kal'alarda vâkı' olan dizdârlara ve sâyir neferât ağalarına ve beşlü vü azeb tâyifesine ve bi'l-cümle ol etrâfda ve hâricden gelüp mütemekkin olan Tatar tâyifesine muhkem tenbîh ü te'kîd eylesiz ki, min-ba'd çete tarîkıyla ve gayr[i] vechile Leyh vilâyetine varmayup ve akın itmeyüp sulh u salâha mugâyir bir vechile te'addî vü tecâvüz eylemeyeler. Şöyle ki; min-ba'd çete tarîkıyla varup Leyh vilâyetine tâbi' kılâ' u kasabât u kurâya akın idüp gâret ü hasârete cesâret eyleyeler, sulh u salâha mugâyir iş eyledükleri ecilden sâyirine mûcib-i ibret için ol makûlelerin muhkem haklarından gelinmek mukarrerdür. Ana göre her biri kendü hâlinde olup sulh u salâha

muhâlif bir ferd hareket ü vaz' u hâlet eylemeye ve itdirmeyesiz.

[Yev]mü'l-Cum'a, fî 18 Za., sene [103]6, der-Özi

8
[9]

Niğbolu ve Silistre'deki mukâtaaların emînleri, muhasebelerinin görülmesi için görevden alındıklarından, mukâtaaların emâneten Vezîr Hasan Paşa'nun adamlarına zaptettirilmesi; emînlerin ise kâtipleri ve kendi dönemlerine ait defterler ile birlikte Özi'ye gönderilmesi.

Niğbolı kâdîsına hüküm ki:

Taht-ı kazânda vâkı' olan mukâta'âtun Emîni olan ( ) muhâsebesi görilmek için ihzârî lâzîm olmağla ref' olunup yirine Dergâh-ı Mu'allâm ( ) olup düstûr-ı mükerrrem, müşâr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezâretle Kapudânım ve asker-i İslâm'a Serdârım olup ve Tuna aklâmında vâkı' mukâta'âtun ıslâh u tashîhına me'mûr olan Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûn*un âdemlerinden kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ( ) *zîde kadruhû* ta'yîn olunmağın, mukâta'a-i mezbûre tevâbi'ı ile ber-vech-i emânet mezbûra zabttdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre taht-ı kazânda olan mukâta'ayı tevâbi'ı ile ber-vech-i emânet müşârun-ileyh vezîr ü serdârımın âdemi mezkûra zabttdürüp ref' olunan emîn-i sâbıkı ve âharı dahlitdirmeyesin ve emîn-i sâbıkı kâtipleri ve zamân-ı zabtlarınun muhâsebesi defterleri ile Özi'ye gelmesi fermânım olan Tuna defterdârınun yanına koşup ta'cîl ale't-ta'cîl müşârun-ileyh serdâruma gönderüp ahz ü celb sebebi* ile hımâyetden ve; "Âsitâne-i Sa'âdet'den uzakdur." diyü ve bahâne vü illet ile mukâta'aya dahlitdirmekden be-gâyet hazer eyleyesin ve bi'l-cümle bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfümün hılâfına cevâz göstermeyesin.

[9/1] Bir sûreti, Silistre kâdîsına; "... Dergâh-ı Mu'allâm sipâhîlerinden olup müşârun-ileyhün âdemlerinden Hasan *zîde kadruhûya*..."

[Yev]mü's-Sebt, fî 19 Za., sene: 1036, der-Özi

9
[10]

Bkz. hkm. 11, 17

Dergâh-ı Âlî kapucubaşlarından Hüseyin *dâme mecdühû* ve Silistre ve Ruscuk ve Yirgöği ve Niğbolu ve Plevne ve Rahova ve Vidin ve Hırsova ve İbrail kâdîlarına hüküm ki:

"Eflak'dan ba'zı re'âyâ terk-i evtân idüp Tuna'nun berü yakasına geçüp müteferrika vü çavuş u sipâh u yeniçeri ve gayri ekâbir çiftliklerine tahassun itmekle Eflak cizyesine noksân târî olduğı" i'lâm ... *

* Hüküm metni eksiktir.

10

Bkz. hkm. 11

[11]

( ) hüküm ki:

Hâliyâ Tuna'nun öte yakasından, ba'zı kimesneler geçüp Eflak toprağında çiftlikler* idinmekle ekser Eflak re'âyâsı varup tahassun idüp Eflak voyvodası tarafından cizye vü rüsûm taleb eyledüklerinde mâni' oldukları ecilden ... *

* Hüküm metni eksiktir.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 20 Za., sene: [103]6, der-Özi

11

[12]

Tuna'nın öte yakasında bulunan Eflak toprağında sonradan çiftlikler edinen Silistre, Ruscuk, Yergöğü, Niğbolu, Rahova, Plevne, Vidin, Hırsova ve İbrail kazalarından bazı kimselerin, çiftliklerine sığınan Eflak'ın haraçgüzar reâyasını himaye ettikleri ve Eflak voyvodası tarafından talep edilen haraçları verdirmedikleri şikâyet edildiğinden, Eflak toprağında kimseye fuzûlen çiftlik edindirilmemesi; ayrıca Eflak'tan kalkıp gelerek Tuna civarında bulunan kazalarda sâkin olan Eflaklı reâyanın da geri Eflak'a gönderilmesi.

Sâbıkâ Anadolu Kâdî-askeri olup ber-vech-i arpalık Silistre kazâsına mutasarrıf olan Mevlânâ Sâlih *edâma[llâhü] te'âlâ fazâyilehûya* ve Ruscuk ve Yirgöği ve Niğbolu ve Rahova ve Plevne ve Vidin ve Hırsova ve İbrayil ve ( ) kâdîlarına ve Dergâh-ı Mu'allâm kapucubaşlarından olup Tuna etrâfında olan Hüseyin *dâme mecdühûya* hüküm ki:

"Taht-ı kazânuzdan ba'zı kimesneler Tuna[nun] öte yakasında Eflak toprağında sonradan yirler dutup çiftlikler idinmekle Eflak'un harâc-güzâr re'âyâsından niceleri varup ol makûlelerin çiftliklerinde sâkin olup tahassun itmekle Eflak voyvodası tarafından harâc taleb olundukda çiftlik sâhibleri mâni' olup himâyet itmeleriyle Eflak Hazînesi'ne noksân müterettib olduğu" voyvodası tarafından i'lâm olunmağın, ol makûle sonradan çiftlik idenler men' olunup Eflak toprağına dahlitdürilmemek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl [buldukda], bu bâbda mukayyed olup göresiz; mezbûrlar sonradan Eflak toprağına tâbi' yirde çiftlik ihdâs itmekle Eflak re'âyâsın çiftliklerine alup harâclarına mâni' olup himâyet eyledükleri vâkı' ise Eflak toprağına tâbi' olan yirlerde fuzûlen çiftlik ihdâs eyledüklerine rızâ-yı şerîfüm yokdur. Ol makûleleri men' u def' idüp Eflak toprağına kimesneyi dahlitdurmeyesiz ve sen ki mûmâ-ileyh kapucubaşumsın, husûs-ı mezbûra mukayyed olup mâ-tekaddemden olıgelene muhâlif Eflak toprağında kimesneye çiftlik itdürmeyüp ve Eflak'un harâc-güzâr re'âyâsın ol vechile himâyet itdürmeyesin. Emr-i şerîfüme itâ'at üzre olmayanları ism ü resmleri ile hakîkati üzre yazup arzeyeleyesin ve

Eflak'dan kalkup gelüp taht-ı kazânuzda sâkin olan re'âyâyı dahı kânûn-ı kadîm üzre kaldurup girü kadîmî yirleri olan Eflak'a gönderüp iskân itdüresiz.

[Yev]mü's-Sebt, fî 26 Za., sene: [103]6, der-Özi

12

[13]

Aile efrâdıyla birlikte Özi'den İstanbul'a gelecek olan sâbık Silistre Beylerbeyi Kantimur Bey ve yanında görevlendirilen Vezir Hasan Paşa'nun kapıcıbaşısına yol boyunca gerekli kolaylığın gösterilmesi ve yiyecek vb. ihtiyaçlarının tedarik edilmesi.

Özi'den İstanbul'a varınca yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara hüküm ki:

Sâbıkâ Silistre Beğlerbeğisi olan emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm Kantimür *dâme ikbâlühû*, oğulları ve tevâbi'ı ile Âsitâne-i Sa'âdetüm'e müteveccih ü revâne olmağın düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olan asker halkına Serdârım olan Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* kapucıbaşlarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân ( ) *zîde kadruhû* ta'yîn olunmuşdur. Her kankınızın taht-ı kazâsına dâhıl olurlarsa zâd ü zevâdelerin ve yim ü yimeklerin akçalarıyla tedârük itdürüp muzâyaka vü zarûret çekdurmeyüp ve lâzım olan mahalde kulaguzlar koşup birbirinüze ulaştırmanuz bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı âlf-şânım üzre mukayyed olup dahı müşârün-ileyh, oğulları ve tevâbi'ı ile her kankınızın taht-ı kazâsına dâhıl olursa zâd ü zevâdelerin ve yim ü yimeklerin akçalarıyla tedârük itdürüp bir vechile muzâyaka çekdurmeyüp ve lâzım olan mahalde kulaguzlar koşup birbirinüze ulaştırmanuz ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra ziyâde mukayyed olup mürâca'at olunan ahvâllerin tedârük itdürüp eğlendirmeyüp sür'at ü isti'câl üzre revâne olmalarına sa'y ü ihtimâm idüp ihmâl ü tekâsül ile avk u te'hîrden be-gâyet hazer eylesiz.

13

[14]

Vezir Hasan Paşa Tuna bölgesindeki mukâtaaların ıslahı ve Özi vs. kalelerdeki askerlere ocaklık tayin olunması hususu ile görevlendirildiğinden, Niğbolu kadısının bu konuyu görüşmek üzere Niğbolu Mukâtaası'nın eski ve yeni eminleri ile birlikte Özi'ye Hasan Paşa'nın yanına gitmesi.

Niğbolı kâdîsına hüküm ki:

Tuna yalılarında olan mukâta'âtun ıslâh u tashîhı ve Özi ve sâyir kılâ' neferâtına ocaklık ta'yîn olunmak *huşûşı* Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* re'yine havâle vü fermânım olup ve sen müstekîm ü dîndâr ve müteşerri' u perhîz-kâr olduğundan mâ'adâ taht-ı kazânda olan mukâta'ât ahvâline vukûf-ı tâmmun ve şu'ûr-ı mâlâ-keîâmın olmağla emîn-i sâbık u lâhıkı yanına alup dahı bir

ân eğlenmeyüp ma'an Özi'ye gelüp müşârun-ileyh kapudânuma mülâkî olup vech ü münâsib gördüğü üzere Niğbolı Mukâta'ası ahvâli söyleşilüp tashîh olunmak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmışdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzere amel idüp dahı Niğbolı Mukâta'ası'nda olan emîn-i [sâbık] u lâhıkı yanuna alup ve eğlenmeyüp sen dahı kalkup müşârun-ileyh kapudânuma gelüp buluşup vech ü münâsib gördüğü üzere mukâta'a ahvâlini söyleşesiz ki, fermân-ı şerîfüm üzere ocaklık ta'yîn ola. Zikrolunan emînlerün cümlesi Tuna defterdârı ile ma'an Özi'ye gelüp müşârun-ileyh serdâruma mülâkî olmalarıçün bundan akdem emr-i şerîfüm gönderilmiş idi. Ana göre ma'lûmun olup sen dahı eğlenmeyüp emr-i şerîfüm varduğı gibi kalkup ve emîn-i sâbık u lâhıkı yanuna alup gelüp Kili'de kadırgaya binüp ber-vech-i müsâra'a Özi'de müşârun-ileyh kapudânuma mülâkî olmağa sa'y ü dikkat eylesin. İhmâl ü te'hîr olunmak ihtimâli olmaya.

14 *Vidin Kaptanı Ali tarafından şayka donatılacağı zaman kendisine*
[15] *eskiden olduğu gibi Vidin, Kaldovin ve Arcar kaleleri*
mustahfizlarından imdad olunması.

Vidin kâdîsına hüküm ki:

Kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Vidin Kapudânı Alî *zîde kadruhû* arz-ı hâl idüp; "mezbûr kapudân kadîmden şayka donatmak lâzım geldükde Vidin ve Kaldovin ve Arcar kal'alarının müstahfizlarından imdâd ü mu'âvenet olgelmekle hâliyâ kadîmden olgeldüğü üzere girü imdâd ü mu'âvenet olunmak" için emr-i şerîfüm recâ itmeğın, olgeldüğü üzere imdâd eylemelerin emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, sâdır olan emrüm üzere amel idüp dahı mezbûr kapudân şayka donatmak lâzım geldükde kadîmden olgeldüğü üzere imdâd ü mu'âvenet itdürüp ihmâl ü müsâheleden ve avk u te'hîrden ihtirâz idüp emr-i şerîfümün icrâsında dakîka fevteylemeyesin; şöyle bilesin.

[Yev]mü's-Sülâsâ, fî 29 Za., sene: [103]6, der-Özi

15 *Niğbolu, Rahova ve Zıştovi iskeleleri ve tevâbii mukâtaalarının,*
[16] *ocaklık üzere bir yandan Tuna defterdarı tarafından Arslan*
ve Baruh adlı yahudilere deruhte edilip öte yandan da Küçük çavuş
tarafından diğer bazı yahudilere deruhte edilmesinden dolayı
ocaklığın bozulduğu

ve karışıklık yaşandığı bildirildiğinden, sözkonusu yahudilerin, bu meselenin halli için, o bölgedeki mukâtaaları ıslah ile görevlendirilen Vezir Hasan Paşa'ya gönderilmeleri, mukâtaaların ise emâneten Hasan Paşa'nın adamına zaptettirilmesi.

Niğbolı ve Rahova ve Zıstovi kâdîlarına hüküm ki:

"Niğbolı ve Rahova ve Zıstovi iskeleleri ve tevâbi'ı mukâta'aları ocaklık olmak üzere Tuna Defterdârı olan iftihâru'l-e'âlî ve'l-ekâbir Mustafâ *dâme ulivvühû* tarafından Arslan ve Baruh nâm Yehûdîlere ba'zı şurût ile der-uhde olunup zabt üzere [iken] mukâta'a-i mezbûre Küçük çavuş tarafından Salinar ve Hârûn ve Arslan veled-i Yasef ve Mordehay nâm Yehûdîler alup Âsitâne-i Sa'âdetüm'den murâdları üzere emr-i şerîfüm ihrâc itmekle varup mukâta'aya dahlidüp ocaklığı bozduklarından gayri mâl-ı mîrî tahsiline küllî ihtilâl virdükleri" i'lâm olunmağın, zikrolunan mukâta'aların ahvâllerini Donanma-yı Hümâyûn'a Kapudânım ve asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* görüp tashîh itmek bâbında fermân-ı şerîfüm olmağla zikrolunan emînlerin cümlesi müşârun-ileyh serdârımın huzûrına ihzâr olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzere amel idüp dahı defterdâr-ı müşârun-ileyh tarafından der-uhde eyleyen mezbûrân Yehûdîleri ve mezbûr Küçük çavuşdan alan mezbûrân Yehûdîleri mukâta'adan tahsîl eyledükleri akçaları ile cümlesin mezbûr kuluma koşup müşârun-ileyh kapudânıma gönderüp bir vechile inâd ü te'allül ve ihmâl ü tekâsül itdirmeyüp ahz ü celb sebebi ile birini hımâyet ü sıyânet itmekle alıkomak ihtimâli olmaya ve mukâta'ayı müşârun-ileyh kapudânım tarafından varan ( ) *zîde mecdühûya*, virilen emr-i şerîfüm mücebince ber-vech-i emânet zabtitudürüp kimesneyi dahl ü tecâvüz itdirmeyesiz. Şöyle ki; emrûme muhâlif ümenâ-i mezbûre hımâyet olunup ba'zı mevâni' u özr takdîmi ile sür'at ü isti'câl üzere gönderilmekde tegâfûl ü ihmâl oluna, sonra cevâbına kâdir olmayup mes'ûl ü mu'âteb olup nedâmetin müşâhede idersiz; şöyle bilesiz.

16

[17]

Akkirman, Bender, Kili, İbrail vs. kalelerde görevli neferlerin çoğunun mevcut olmadığı, mevcut olanların da bir kısmının hizmete yaramadığı veya sabî olduğu bildirildiğinden, adigeçen kalelerin bütün neferlerinin ve beşlilerinin yoklanarak hizmete yaramayan veya çocuk olanların dışında mevcut olanların deftere kaydedilmeleri.

Akkirman ve Bender ve Kili ve İbrayil ve ( ) ve ( ) kâdîlarına hüküm ki:

Taht-ı kazânuzda vâkı' Akkirman ve Bender ve Kili ve İbrayil kal'alarında ve sâyir kılâ'da olan neferâtun ekseri nâ-mevcûd olduğundan gayri nicesi dahı hıdmet-i muhâfazaya kâdir olmayan sabî olup ol makûle[ler] yoklanup müceddeden tahrîr ü defter olmak mühimmât-ı umûrdan olmağın, Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım olup zikrolunan kılâ'un ahvâllerin görmeğe me'mûr olan düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûnun* kapucibaşlarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Mehmed *zîde mecdühû* mübâşir ve Dîvân-ı Hümâyûnum kâtiblerinden kıdvetü erbâbi't-tahrîr ve'l-kalem Kâtib Dilâver *zîde mecdühû* kâtib ta'yîn olunup irsâl olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl bulduklarında, bu bâbda her biriniz mukayyed olup dahı taht-ı kazânuzda vâkı' zikrolunan kal'aların ve sâyir kılâ'un neferâtın ve beşlülerin cümlesin ihzâr idüp

müşârun-ileyhimâ mübâşeretiyle yoklayup ve ceng ü harbe kâdir olanların mevcûdın müceddeden tahrîr ü defter itdürüp sabî vü nâ-mevcûd olanları yazdurmayasız ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde mukayyed olup hıdmet-i muhâfazaya ve ceng ü harbe kâdir olanları yazdurup himâyet ü sıyânet ve ahz ü celb sebebi ile [sabî] vü nâ-mevcûd olanlar yazılmak ihtimâli olmaya ve siz ki hıdmet-i mezbûreye ta'yîn olunan mezbûrân kullarumsız, bu bâbda siz dahı ziyâde tekayyüd idüp zikrolunan neferât u beşlülerden hâzır u mevcûd ve hıdmet-i muhâfazaya kâdir olanları yazup defter idüp sabî olanları ve mevcûd olmayanları yazmaktan ihtirâz eylesiniz. Şöyle ki; ahz ü celb sebebi ile nâ-mevcûddan ve sabî olanlardan birisi yazıldığı mesmû'-ı şerîfüm ola, mes'ûl ü mu'âteb olmanız mukarrerdür. Ana göre mukayyed olasız.

17

[18]

Eflak reâyasından bir çoğunun, kendi yerlerini terkederek Ruscuk, Niğbolu, Vidin, Yergöğü, Rşova, Hırsova ve İbrail kadılıklarında bulunan bazı müteferrika, çavuş, sipahi ve yeniçeri çiftliklerine ve harman yerlerine sığınarak vermeleri gereken cizye vs. rüsûmlarını vermedikleri, çiftlik sahiplerinin de bu şahısları koruyarak voyvodalara karşı çıktıkları ve mirî tekâlifin toplanmasını engelledikleri, ayrıca bazı kişilerin de Eflak köylerinde çiftlikler ihdas ederek buralarda yerleşen Eflak reâyasının cizye vs. resmlerinin toplanmasına mâni oldukları bildirildiğinden, Eflak reâyasından bu tür çiftliklere sığınanların geldikleri yere geri gönderilip iskân ettirilmeleri ve Eflak toprağında ihdas olunan çiftliklerin kaldırılması; emre uymayan çiftlik sahipleri ile görevlilerin isimlerinin bildirilmesi.

Ruscuk ve Niğbolı ve Vidin ve Yirgöği ve Rşova ve Hırsova ve İbrayıl kâdîlarına hüküm ki:

Siz ki Ruscuk ve Yirgöği kâdîlarısız, mektûb gönderüp; "Eflak Voyvodası olan Aleksandra Voyvoda'nun meclis-i şer'a âdemi varup; "Eflak re'âyâsının ekseri kadîmî yirlerin birağup varup zikrolunan kâdîlıklarda ba'zı müteferrika vü çavuş u sipâhî vü yeniçeri çiftliklerine ve harman yirlerine tahassun itmekle fermânım üzre üzerlerine lâzım gelen cizye ve sâyir rüsûm tahsiline voyvoda-i mûmâ-ileyhün tarafından âdemleri varup taleb eyledükde çiftlik sâhibleri mâni' olmağla cizye ve sâyir tekâlif tahsîli mümkün olmayup mâl-ı mîrîye küllî gadrolduğın" bildürüp; " "Zikrolunan Eflak re'âyâsı kaldırılıp kadîmî yirlerine gönderilüp iskân itdürilmek" için emr-i şerîf recâsına arzidiriv." diyü ilhâh itmeğın, fi'l-vâkı' Eflak re'âyâsından nice bin re'âyâ zikrolunan çiftliklerde sâkin olmağla üzerlerine lâzım gelen cizye ve sâyir tekâlif tahsîl olmak mümkün olmaduğın" arzyledüğünüzden gayri, hâlâ Eflak boyarları ve vistiyarları ve sâyir ahâlîsi umûmen bi'l-fi'l Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım olup Özi muhâfazasına ta'yîn olunan askere Serdârım olan düstûr-ı mükerrrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûya gelüp; "Yirgöği kazâsından Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından Alî Çavuş ve Durbad (?) oğlu Mehmed ve Dede ve Bozacı Alî ve Yeniçeri Ca'fer Başa ve

Murtazâ ve Mehmed ve Payaslı (?) Alî ve Haddâd oğlu Alî ve Memi ve İbrâhîm Çavuş ve Çolak Hasan ve Ahmed oğlu Mehmed ve Ruscuklu Ahmed ve Öküz Osmân ve Alî Çavuş oğlu Ahmed Efendi ve Gavajarit (?) Mustafâ Ağa ve Niğbolu kazâsından Kâsım ve Muslî ve Bâlî ve Muhammed ve Kâsım Çavuş ve Çerkes ve Pîrî ve Arab ve Hatîb ve İbrâhîm ve Muslî ve Hüseyin oğlu Hasan ve Hasan Ağa oğlu ve Kara Alî ve Ahıryan Ahmed ve Abdullâh ve Kethudâyiri Alî ve Hâcî Hüseyin ve Alî ve Bozacı Mehmed ve Akgöz ve Muslî Irlar (?) ve Mehmed ve Vidin kazâsında Alaybeği Çiftliği'nde biri berü yakada ve biri Eflak yakasında ve Banbınarı'nda Emîr Efendi ve Vidin İskelesi'nde Kurd Çavuş-oğlu ve Vidin İskelesi'nde Mehmed ve Rşova kazâsından Ahmed nâm kimesne Eflak karyelerinden İlhoğ (? ve Haruh (?) nâm karyeyi ve Beşlü Ağası Malu nâm kimesne (——) Rahkoviçe ve Hâcî Sipâhî Mistel (?) ve Hannâk Osmân Srine Behne (?) ve Dilâver nâm kimesne Lohna (?) ve Sose (?) nâm karyeleri çiftlik idinmekle Eflak re'âyâsının ekseri varup temekkün idüp zikrolunan re'âyâdan cizye ve sâyir tekâlîf taleb olundukda mezbûrlar mâni' olup virdürmemekle mâl-ı mîrîye küllî zarar müterettib olduğundan gayri şöyle ki; Eflak toprağından zikrolunup ihdâs olunan çiftlikler ref' olunmayup ve içinde sâkin olan Eflak re'âyâsı bi'l-küllîye kaldırılıp kadîmî yirlerine gönderilüp iskân itdürilmezse sâyir re'âyânun dahı mezbûrların tekâlîfin çekmeğe iktidârları olmadığı ecilden cümlesi firâr ve zikrolunan çiftliklere ve âhar diyâra varup karâr itmekle vilâyet hâlî kalup cizye ve sâyir tekâlîf tahsîl olunmakdan kalur." diyü tezallüm eyledükleri ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, husûs-ı mezbûra her biriniz mukayyed olup göresiz; fi'l-vâkı' mezbûrlar Eflak toprağında sonradan çiftlikler ihdâs idüp ve zikrolunan karyeleri dahı çiftlik idinmekle Eflak re'âyâsı varup tahassun idüp üzerlerine lâzım gelen cizye ve sâyir tekâlîf taleb olundukda virdürmeyüp mâni' oldukları vâkı' ise men' u def' idüp Eflak re'âyâsın her kande bulunursa aslâ te'allül ü inâd ve kimesneye himâyet ü sıyânet itdürmeyüp emrüm üzre kaldurup girü Eflak'a gönderüp iskân itdüresiz. Emr-i hümayûnuma muhâlif bir ferde inâd ü muhâlefet itdürmeyüp men' u def' eyleyesiz ve bi'l-cümle Eflak toprağına dahlolunduğına rızâ-yı hümayûnum yokdur. Ana göre mukayyed olup sonradan ihdâs olunan çiftlikleri men' ve Eflak re'âyâsın ref' idüp kadîmî yirlerine gönderesiz. Emr-i hümayûnuma muhâlif mâni' olanları ism ü resmleriyle yazup arzeyelesiz ki, sonradan ne vechile emrüm sâdır olursa mücebiyle amel oluna. Şöyle ki; ahz ü celb sebebi ile çiftlik sâhiblerine müsâmaha olunup Eflak re'âyâsı kaldırılmaya, emrüm itâ'at eylemedüğünüz ecilden mes'ûl olmanız mukarrerdür; şöyle bilesiz.

18

[19]

Kırım Hanı Mehmed Giray'ın Akkirman kazasındaki Çobruca hâsları mahsulü ile eşya ve hayvanlarının tecavüze uğramaması için görevlendirilen Vezir Hasan Paşa'nın kapıcıbaşlarından Mehmed hakkında re'âyâ tarafından şikâyette bulunulduğundan, kendisinden davacı olanlarla davalarının görülüp neticenin arzedilmesi.

Akkirman kâdîsına hüküm ki:

Cenâb-ı emâret-me'âb, sa'âdet-iktisâb Kırım Hânı Mehmed Giray Hân dâmet

*ma'âlihînin taht-ı kazânda vâkı' Cibrîca hâsları Kantimür ihtilâlinde hâlî kalmağla havâss-ı mezbûre mahsûline ve hân-ı müşârun-ileyhün ba'zı esbâb u tavarına tecâvüz olunmamak için düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezâretle Kapudânım ve asker-i İslâm'a Serdârım olan Vezîrüm Hasan Paşa edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûnun kapucıbaşlarından Mehmed zîde mecdühû ta'yîn olunmışken mezbûr Mehmed re'âyâyâ tecâvüz üzere olduğu i'lâm olunmağın, ihzâr olunup şer'le görilmek emridüp **buyurdum ki:***

Vusûl buldukda, mûmâ-ileyh Müteferrika Mehmed'i meclis-i şer'a ihzâr idüp da'vâ-yı hakk u ta'yîn-i mâdde iden hasımları muvâcehesinde hakk üzere şer'le göresin; arzulunduğı üzere ise ol bâbda muktezâ-yı şer'-ı kavîmle amel idüp üzerine sübût bulan mevâddı sicill ü huccet idüp vukû'ı üzere arzeyelesin ve bi'l-cümle bu bâbda onat vechile mukayyed olup garaz u ta'assub ile kimesneye te'addî olmakdan ve hılâfın arzitmekden be-gâyet hazer eyleyesin; şöyle bilesin.

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 4 Z., sene: [103]6, der-Özi

19
[20]

Asker halkından geri dönmelerine izin ve icâzet tezkiresi verilmeyenlerin Bender ve Akkirman'a geldiklerinde, kendilerinin alikonulup eşyalarının mirî için zaptedilmesi.

Bender kâdîsına ve mütesellimine hüküm ki:

"Hâliyâ asker halkından ba'zıları avdet ü ric'atlerine izn ü icâzet virilmiş değil iken kimi tavar u ağırlıkların gönderüp ve ba'zıları bi-nefsihî gidüp ihtilâl virdükleri" i'lâm olunmağla, anun gibi ellerinde icâzet tezkiresi olmayanlar avdet idüp Bender'e vardıkları [gibi] kendüleri alikonup ve esbâb u eskâlleri mîrî için zabtolunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup dahı asker halkından izn ü icâzet tezkiresi almadın avdet idüp Bender'den ubûr idenleri alıkoyup esbâb u eskâlin mîrî için zabtidüp ellerinde icâzet tezkiresi olmayanlardan bir ferdi salıvirmeyesiz ve anun gibi ne makûle âdem varur ise ism ü resmleriyle yazup arz u i'lâm eyleyesiz ve bi'l-cümle bu husûsda ziyâde mukayyed olup ol makûleleri alıkoyup mâdâm ki icâzet tezkiresi virilmeye, bir ferdi salıvirmeyesiz. Şöyle ki; ahz ü celb veyâhûd hımâyet sebebi ile icâzetsüz âdem salıvirildiğı i'lâm oluna, mes'ûl ü mu'âteb olmanız mukarrerdür. Ana göre mukayyed olup fermân-ı şerîfüm icrâsında ihtimâm eyleyesiz.

Bir sûreti, Akkirman kâdîsına ve mütesellimine.

20

[21]

Ahyolu'nun memlaha mukâtaası, Özi muhâfazasına gönderilen askerlerin mevâciblerine ocaklık tayin olunduğundan, mukâtaa malından sadece daha önce Donanma'daki Efrenc tâifesinin mevâcibleri için verilmesi emrolunan para ile Özi neferâtının mevâciblerinin ödenip bunların dışında, emir getirse dahi, kimseye ödeme yapılmaması ve mukâtaanın Vezir Hasan Paşa'nın adamı Hacı Hasan'a zaptettirilmesi.

Ahyolu kâdîsına ve mukâta'ât müfettişine hüküm ki:

Ahyolu'nun Memlaha Mukâta'ası iltizâmı mâlından Donanma-yı Hümâyûnum'da olan Efrenc tâifesinin mevâcibleriyçün sebep-i tahrîr hükmi ile beş yük akça sâlyâne olunup tahsîli için bundan akdem emr-i şerîfüm virildiğinden* gayri düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım olan ve Özi muhâfazasına ta'yîn olunan askere Serdârım olan Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûnun* emvâl-i hâssa tahsîlinde küllî sa'y ü ihtimâmı olmağla Tuna yalılarında olan mukâta'âtı tashîh ve Özi neferâtı mevâcibine ocaklık olmak üzere ta'yîn eylemek fermânım olmağla mukâta'a-i mezbûre dahı Özi neferâtı mevâcibine ocaklık ta'yîn olunmağın tâyife-i mezbûrenün mevâcibleriyçün sâlyâne olan meblağ-ı mezbûr tahsîli için serdâr-ı müşârun-ileyhün âdemlerinden kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hâcî Hasan *zîde kadruhû* ta'yîn olunup meblağ-ı merkûm tahsîl olunduktan sonra mâ'adâ mâl-ı mukâta'a dahı Özi neferâtı mevâcibleriyçün zabt u kabz itdürilmek bâbında bundan akdem emr-i şerîfüm gönderilmiş idi. İmdi; mukâta'a-i mezbûre vech-i meşrûh üzere Özi neferâtına ocaklık ta'yîn olunmağla Âsitâne-i Sa'âdetüm'den ve taraf-ı âhardan bir tarîkla emr ibrâz olunursa aslâ dahlitdurmeyüp mukaddemâ vârid olan emr-i şerîfüm mücebince Özi neferâtı mevâcibleriyçün mezbûr Hâcî Hasan'a zabt u kabz itdürilmek emrüm olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan fermân-ı sa'âdet-unvânım üzere Âsitâne-i Sa'âdetüm'den virilen sebep-i tahrîr hükmi mücebince mukâta'a-i mezbûreden sâlyâne olunan beş yük akçayı tâyife-i mezbûre mevâcibleriyçün ve mâ'adâ mâl-ı mukâta'a dahı ocaklık olmak üzere mûmâ-ileyh mübâşeretiyile tahsîl itdürüp Âsitâne-i Sa'âdetüm'den gelüp emr ile akça talep idenlere bir akça ve bir habbe virdürmeyesiz. Mukâta'a-i mezbûre cümle Özi'ye ocaklık ta'yîn olunmuştur; hâricden kimesneyi dahl ü tecâvüz itdürmeyesiz.

21

[22]

Akkirman kazasındaki Sultan Selim Han Evkâfî köyleri reâyasından bazılarının köylerini terkederek başka köylere göçmeleri sebebiyle vakıf köylerinin harâbe hâle gelip vakfın zarara uğradığı bildirildiğinden, bunların geri eski yerlerine getirtilip iskân ettirilmesi.

Niğbolı ve Silistre sancaklarında vâkı' olan kâdîlara ve Akkirman ve Sarata kâdîlarına ve iskele emînlerine hüküm ki:

Sen ki Akkirman Kâdîsı Mevlânâ Alî'sin, Akkirman müftîsiyle mektûb gönderüp; "cennet-mekân, firdevs-âşiyân ceddüm Sultân Selîm Hân *aleyhi'r-rahmetü ve'r-ridvânun*

taht-ı kazânuзда vâkı' evkâfı karyeleri re'âyâsından ba'zıları kadîmî yirlerin bırağup varup taht-ı kazânuзда âhar karyelerde sâkin olduğundan gayri hâlâ Hâcî Şakay ve Hasan Hâcî ve Hâcî Bahşigeldi ve Receb ve Miyâsbay-oğlı ve Hâcîgöz nâm vakıf re'âyâsı ba'zı evhâma tâbi' olmağla cümle esbâb u eskâlleri ile kalkup göçüp varup taht-ı kazânuзда ba'zı âhar karyelerde sâkin olmağla sâyir vakıf re'âyâsı [dahı] göçüp gitmek tedârükünde olmağla evkâf-ı mezbûre harâba müşrif olup küllî gadrolduğın" arzyledüğünüz ecilden, zikrolunan evkâf re'âyâsı yirlerinden kaldurulmayup ve kadîmî yirlerin bırağup göçüp gidenler dahı her kande varup mütemekkin olmuşlar ise kaldurulup girü yirlerine getürdilüp iskân itdürilmek bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı sa'âdet-unvânım üzre her biriniz onat vechile mukayyed olup dahı evkâf-ı mezbûre re'âyâsından bir ferdi yirlerinden kaldurtmayup anun gibi göçüp gitmek isteyenleri memerr ü ma'berlerde geçid virmeyüp girü avdet itdürüp yirlü yirlerine iskân itdüresiz ve mukaddemâ göçüp giden mezbûrları ve sâyir evkâf-ı mezbûre re'âyâsı her kande bulunursa aslâ te'allül ü inâd ve kimesneye hımâyet itdürmeyüp emrüm üzre kaldurup kadîmî yirlerine gönderüp iskân itdüresiz. Emrüme muhâlif mâni' olmak isteyenleri ism ü resmleriyle yazup arzyleyesiz ki, sonra haklarında ne vechile emrüm sâdır olursa mücebiyle amel oluna.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 17 Z., sene: [103]6

22

[23]

İbrail re'âyasından, cizye vs. tekâlîf toplanması gerektiğinde, zenginlerle fakirlerin eşit tutulduğu bildirildiğinden, herkesin kudretine göre tekâlîf vermesi sağlanarak fukarânın rencide ettirilmemesi.

İbrayil kâdîsına hüküm ki:

Havâss-ı hümâyûnumdan olan dârendegân-ı fermân-ı hümâyûn İbrayil re'âyâsı arz-ı hâl ü âdem gönderüp; "mâbeynlerinde tekâlîf-i mîrî cem' olmak lâzım geldükde ba'zı mün'im ü müte[me]vvil re'âyâ birbirine istinâd idüp şer' u kânûn u defter mücebince üzerlerine lâzım gelen cizye ve sâyir tekâlîfi emlâk ü erzâklarına ve tahammüllerine göre virmeyüp tahammüli olmayan sâyir fukarâya berâber çekdürmekle gadr ü hayf olduğın" bildürüp; "anun gibi tekâlîf lâzım geldükde mâbeynlerinde kudret sâhibi olanlar tahammüllerine göre virüp sâyir fukarâya dahı hâllü hâlince tevzî' u tahsîl itdürilmek" bâbında emr-i şerîfüm taleb eyledükleri ecilden **buyurdum ki:**

Hüküm-i şerîfümle varduklarında, husûs-ı mezbûra onat vechile mukayyed olup göresin; zikrolunan havâss-ı hümâyûnum re'âyâsı üzerlerine lâzım gelüp kânûn u defter mücebince tahsîli fermânım olan cizye ve sâyir tekâlîf cem' olmak lâzım geldükde içlerinden kudret sâhibi olup ziyâde emlâke mutasarrıf olanlar kudret ü tahammüllerine göre virmeyüp sâyir fakîru'l-hâl olan re'âyâyâ berâber çekdürdükleri vâkı' ise ol bâbda şer' u kânûn u defter mücebince amel idüp kudreti olup ziyâde emlâk ü erzâkı olanlara lâzım gelen tekâlîfi herkesün kudret ü tahammüllerine göre çekdürüp sâyir fakîru'l-hâl olup tahammüli olmayan re'âyâ fukarâsına gadr ü te'addî itdürilmek ihtimâli olmaya; şöyle bilesin.

23

[24]

İbrail'de haraçgüzar reâyadan bir kısmının cizye vs. tekâliften kurtulmak için bir yolunu bulup azeb ve beşli olmalarından dolayı diğerlerinin haksızlığa uğradığı bildirildiğinden, bundan sonra haraçgüzar reâyadan kimsenin beşli ve azeb yazılmaması; hâlen hisareri olanlara da cizye vs. yükümlülüklerinin ödettirilmesi.

İbrayil kâdîsına hüküm ki:

Havâss-ı hümayûnumdan olan İbrayil re'âyâsı arz-ı hâl ü âdem gönderüp; "içlerinden harâc-güzâr ba'zı re'âyâ birer tarîkla kimi azeb kimi beşlü olmağla üzerlerine lâzım gelen tekâlîfi sâyir re'âyâ ile ma'an çekmekte te'allül eylemeleriyle tefrikalarına bâ'ıs olmağın, o makûle harâc-güzâr re'âyâ beşlü vü azeb olmayup men' olunmak bâbında bundan akdem emr-i şerîfüm virilmişken girü memnû' olmayup her biri vech-i meşrûh üzre bir tarîka sülûk itmekle tekâlîf husûsında sâyir re'âyâya gadrolduğın" bildürüp ol bâbda tekrâr emr-i şerîfüm recâ eyledükleri ecilden imdi; harâc-güzâr re'âyâ beşlü vü azeb olmamak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan fermânım üzre amel idüp dahı havâss-ı mezbûrenün harâc-güzâr re'âyâsından bir ferdi beşlü vü azeb yazdurmayup men' u def' idüp anun gibi şimdiye değın bir tarîkla hısâr-eri olanların üzerlerine lâzım gelen cizye ve sâyir tekâlîflerin sâyir re'âyâ ile ma'an çekdürüp emrûme muhâlif bir vechile te'allül ü inâd itdürmeyesın. Memnû' olmayup bundan sonra girü bir tarîkla beşlü vü azeb olanları ism ü resmiyle yazup arzeyelesın; şöyle bilesın.

24

[25]

Kili ve Akkirman kazalarında bulunan ve Tersâne-i Âmire'ye gönderilmesi gereken mirî kerestenin Donanma-i Hümayun gemileri ile Tersâne-i Âmire'ye gönderilmek üzere Kili Boğazı'na naklettirilip hazır edilmesi.

Kili ve Akkirman ve ( ) kâdîlarına hüküm ki:

Taht-ı kazânuzda olan mîrî kârâstenün Tersâne-i Âmirem'e îsâli lâzım olmağın nasadlara tahmîl olunup imeci tarîkıyla Kili Boğazı'na naklitdürülüp hâzır eylemenüz bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre mukayyed olup dahı taht-ı kazânuzda ne kadar mîrî kârâste var ise imeci tarîkıyla nasadlara tahmîl ve Kili Boğazı'na naklitdürüp hâzır eyleye[siz]. Zikrolunan kârâste Donanma-yı Hümayûnum gemilerine tahmîl olunup Tersâne-i Âmirem'e gönderilecektür. Ana göre mukayyed olup emr-i şerîfüm vusûl bulduğı gündün nasadlara tahmîl ve Kili Boğazı'na naklitdürüp hâzır u müheyyâ eyleyesiz ki, Donanma-yı Hümayûnum gemileri mahall-i mezbûreye yarıduklarında*...[58]... te'hîr lâzım gelmeye ve bi'l-cümle bu bâbda ihmâl ü tekâsülden ve bu bahâne ile re'âyâdan bir akça ve bir habbe alınmakdan ziyâde ihtirâz eyleyesiz. Şöyle ki; ahz ü celb için eger siz ve eger varan mübâşir bir akça aldıkları mesmû'-ı şerîfüm ola, siz ki kâdîlarsız, mansıbınız âhara virilüp ve varan mübâşirlerün* dahı muhkem haklarından

gelinür; bilmiş olasız. Ana göre ma'lûmunuz olup ahz ü celb ile re'âyâdan akça alınmak ihtimâli olmaya; şöyle [bilesiz].

* Hükmün buraya kadar olan kısmı, Defter'de 13. s.de, bundan sonraki kısmı ise [58] eski hüküm numarası ile 24. s.de kayıtlıdır.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 5 L., [sene 103]6, der-Liman-ı Balçık

25

[26]

Özi muhâfazasına memur olan Osman'ın Silistre, Niğbolu ve Vidin sancaklarından, Doğan Geçidi'nde yapılması ferman olunan kale ve Özi muhafazası hizmetlerinde görevlendirilenleri en kısa zamanda yola çıkartıp Özi'de bulunan Vezir Hasan Paşa'nın yanına göndermesi.

Vech-i meşrûh üzere mezbûra sâhib-i devlet teslim idüp göndermişdür.

Dergâh-ı Mu'allâm'un Rikâb-ı Hümâyûnum'la eşmeğe ta'yîn olunan gedüklü müteferrikalarından olup hâliyâ Özi muhâfazasına me'mûr olan Osmân *zîde mecdühûya* hüküm [ki]:

Sen müstekîm ü dîndâr ve.....uhdesinden gelmeğe kâdir, umûr-dîde vü ihtiyâr olup sana her vechile i'timâd-ı hümâyûnum olmağla Silistre ve Niğbolu ve Vidin sancaklarında ze'âmet ü tîmâra mutasarrıf olup Özi serhaddinde Toğan Geçidi nâm mahalde binâsı fermânum olan kal'a ve Özi muhâfazasına me'mûr olan Dergâh-ı Mu'allâm'un gedüklü vü gedüksüz müteferrika vü çavuşları ve Dîvân-ı Hümâyûnum ve Defter-i Hâkânî kâtibleri ve çavuş zâde vü kâtib zâde vü şâgirdleri ve topcı vü cebecileri ve kılâ' neferâtı ve ma'zûl ü eli emirlüleri ve akıncı vü taviçaların ve sâyir tavâyif-i askeri ve her kâdîlıktan ta'yîn olunan neccâr u cerahorları mu'accelen evlerinden ihrâc ve vakt ü zamânı ile Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olunan asker-i İslâm'a Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûya* gönderüp hıdmetde bulunman bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmışdur.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzere amel idüp dahı her kande bulunursan bir ân ve bir sâ'at te'hîr u tevakkuf itmeyüp fermân-ı şerîfüm üzere tavâyif-i mezbûreyi mu'accelen evlerinden ihrâc ve müşârun-ileyh serdârım yanına gönderüp ahz ü celb sebebi ile bir ferdi hımâyet itmeyüp ta'cîl ale't-ta'cîl mahall-i me'mûra gönderüp ihmâl ü müsâheleden be-gâyet hazer eyleyesin ve bi'l-cümle senün ikdâm u ihtimâmuna i'tikâdum vardır. Bir vechile avk u te'hîr ve ihmâl ü müsâhele itmeyüp me'mûr olan eger sancakbeğleridür ve eger sâyir tavâyif ve neccâr u cerahordur; cümlesin kaldurup serdâr-ı müşârun-ileyhün yanına gönderüp itmâm-ı hıdmete sa'yeylesin ve tasarrufunda olan ze'âmet ü gedük ü dirliğüne zarar gelmek ihtimâli yokdur. "Sefere varup irişmem." dimeyüp hemân me'mûr olduğun üzere her kande bulunursan dönüp zikrolunan asker halkını sürüp Özi'ye göndermekde bezl-i makdûr u sa'y-i mevfûr eyleyesin.

Niğbolu, Silistre ve Vidin sancaklarında zeâmet ve timara mutasarrıf Dergâh-ı Muallâ müteferrika ve çavuşları ile Divân-ı Hümayun kâtipleri vs. züamâ ve erbâb-ı timar Özi serhaddinde Doğan Geçidi adlı mahalde yaptırılacak kale inşâsı ile Özi taraflarının muhafazasında görevlendirildikleri ve acilen Özi'ye gidip Vezir Hasan Paşa'nın emrine girmeleri yönünde defalarca emir gönderildiği halde henüz yola çıkmadıkları haber alındığından, bunların adıgeçen kaza kadılarınca bir an önce yola çıkarılıp Özi'de Vezir Hasan Paşa'nın yanına gönderilmeleri.

Vech-i meşrûh üzere fermân olunmuşdur.

Niğbolu ve Silistre ve Vidin sancaklarında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki:

Taht-ı kazânuzda ze'âmet ü tîmâra mutasarrıf olan Dergâh-ı Mu'allâm müteferrikaları ve çavuşları ve Dîvân-ı Hümayûnum kâtipleri ve sâyir zü'amâ vü erbâb-ı tîmâr umûmen Özi serhaddinde Toğan Geçidi nâm mahalde müceddeden fermânım olan kal'a binâsına ve ol câniblerün muhafazasına me'mûr olmalarıyla bundan akdem bi'd-defe'ât evâmir-i şerîfem gönderilüp zikrolunan asker halkı mu'accelen evlerinden ihrâc ve mahall-i me'mûra irsâl olunup bi'l-fi'l Kapudânım olup ol cânibe me'mûr olan askere Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûnun* yanına varup vech ü münâsib gördüğü üzere hıdmetde bulunmaları bâbında tenbîh ü te'kîd olunmuşken müşârun-ileyh kapudânım İstanbul'dan çıkup Donanma-yı Hümayûnum ile hâlâ Özi'ye karîb mahalle varmışken zikrolunan asker halkı ile'l-ân yirlerinden hareket eylemedükleri mesmû'-ı hümayûnum olmağın, sizün adem-i tekayyüdüze hamlolunup azl ü itâba müstehakk olmuşsızdur. İmdi; zikrolunan tavâyif-i asker mu'accelen evlerinden ihrâc ve mahall-i me'mûra irsâl olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mukaddemâ ve hâlâ vârid olan evâmir-i şerîfem mücebince her biriniz gereği gibi mukayyed olup dahı taht-ı kazânuzda vâkı' ze'âmet ü tîmâra mutasarrıf olan umûmen asker halkını mu'accelen evlerinden ihrâc idüp dahı iki konağı bir idüp serf'an ve âcilen mahall-i me'mûra müşârun-ileyh kapudânım *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* yanına gönderesiz ki, vech ü münâsib gördüğü üzere uğur-ı hümayûnumda hıdmetde bulunalar ve müşârun-ileyh serdârım ve kapudânım Donanma-yı Hümayûnum ile Özi'ye varduğında cümle asker halkına yoklama olsa gerekdür. Şöyle ki; ol yoklamada anda mevcûd bulunmayalar, dirlikleri âhara virilüp ve sâhiblerinün dahı hakkından gelindiğundan gayri siz ki kâdîlarsız, bu bâbda adem-i tekayyüd ü ihmâlinüz sebebi ile mes'ûl ü mu'âteb olup mansıbınız âhara virilmek mukarrerdür. Ana göre ma'lûmunuz olup fermân-ı şerîfüm icrâsında dikkat ü ihtimâm eyleyesiz.

Niğbolu, Silistre ve Vidin sancaklarında sakin olup Özi muhafazasında ve Doğan Geçidi adlı mahalde yaptırılacak olan kale inşâsında görevlendirilen Dergâh-ı Muallâ cebecilerinin Donanma İstanbul'dan çıkıp Özi'ye yaklaştığı halde, henüz yerlerinden hareket etmedikleri haber alındığından, bunların adigeçen kaza kadılarınca bir an önce yola çıkarılıp Özi'ye Vezir Hasan Paşa'nın yanına gönderilmeleri.

Vech-i meşrûh üzre fermân olunmuşdur.

Niğbolı ve Silistre ve Vidin sancaklarında vâkı' olan kâdıflara hüküm ki:

"İşbu sâl-i ferhunde-fâlde Donanma-yı Hümâyûnum ile Özi muhâfazasına ve Toğan Geçidi nâm mahalde müceddeden fermânım olan kal'a binâsına ta'yîn olunan Dergâh-ı Mu'allâm cebecilerinin ekseri taht-ı kazânuзда sâkin olup Donanma-yı Hümâyûnum İstanbul'dan çıkup hâliyâ Özi'ye karîb mahalle varmışken tâyife-i mezbûre henüz yerlerinden hareket eylemediği" i'lâm olunmağın, her biri itâb u ikâba müstehakk olmuşlardır. İmdi; Özi'ye me'mûr olup taht-ı kazânuзда cebeci nâmında ne kadar kimesne var ise cümlesin mu'accelen kaldurup ta'cîl ale't-ta'cîl düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezâret ile Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olunan asker-i İslâm'a Serdârım olan Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* yanına göndermenüz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre amel idüp dahı taht-ı kazânuзда sâkin olup bu sene-i mübârekede Donanma-yı Hümâyûnum ile Özi muhâfazasına ta'yîn olunan cebeci tâyifesin kat'â te'hîr u tevakkuf itdürmeyüp mu'accelen evlerinden ihrâc ve mahall-i mezbûra irsâl idüp kimesneye te'allül ü inâd itdürmeyesiz ve bi'lcümle bu bâbda ziyâde mukayyed olup cebeci nâmında olup Özi'ye me'mûr olanları ta'cîl ale't-ta'cîl kaldurup müşârun-ileyh serdârım yanına göndermekde dikkat ü ihtimâm eylesesiz. Şöyle ki; tâyife-i mezbûre bu sene me'mûr oldukları mahalle varmayup kendü hevâlarında olanların dirlikleri kat' olunup re'âyâyâ mülhak olup sâyir re'âyâ gibi her birinden resm-i ra'ıyyet alınmak mukarrerdür. Ana göre tenbîh ü te'kîd eylesesiz [ki], her biri mütenebbih olup vakt ü zamânı ile varup ta'yîn olundukları yerde ağaları yanında hıdmetde ve yoklamada mevcûd bulunalar.

[Yev]mü'l-İsneyn, fi 6 L., sene: [103]6, der-Liman-ı Mankalya

Hâlî.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 12 L., sene: [103]6

28

[29]

Özi tarafında Doğan Geçidi'nde yaptırılacak kale için Akkirman'da hazırlanan kereste vs. mühimmâtın, Akkirman'da mevcut olan bütün gemiler navlun ile tutulup bunlara yüklenerek Özi'ye gönderilmesi; gerekirse yüklü olan gemilerin de boşaltılması; ancak boşaltılan gemilerden çıkan tereke ve arpanın sattırılmayıp askerın ihtiyacı için muhafaza edilmesi.

Akkirman kâdîsına ve mütesellimine hüküm ki:

Hâliyâ Özi tarafında Toğan Geçidi nâm mahalde binâ olunacak kal'anun Akkirman'da olan kârâste vü mühimmâtı nakli umûr-ı lâzimededen olmağla Akkirman'da ne kadar gemi var ise navlun ile tutup ve yüklü olanları boşaldup dahı anda hâzır olan kârâsteyi tahmîl itdürüp serî'an Özi'ye göndermenüz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre amel idüp dahı Akkirman'da ne kadar gemi var ise navlun ile tutup ve yüklü olanları boşaldup dahı kal'a mühimmâtı için anda hâzır u mevcûd olan kârâsteyi navlun ile tahmîl idüp ber-vech-i isti'câl Özi tarafına gönderüp ihmâl ü müsâhele itmeyesin ve gemilerden boşalınan tereke vü arpayı kimesneye fûrûht itdürmeyüp ve kimesneye bir habbe virmeyüp Akkirman'da hıfzeyleyesin ki, *inşâ'a'llâhü te'âlâ* gemilerile Özi'ye naklitdürülüp asker-i İslâm'a muzâyaka vü zarûret çekdürilmeye ve bi'l-cümle bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre mukayyed olup ne kadar gemi var ise yüklü vü yüksüz birisin salıvirmeyp cümlesin navlun ile tutup ve yüklü olanları boşaldup anda olan kârâsteyi yükledüp dahı bir gün eğlendürmeyüp isti'câl üzre göndermekde dikkat ü ihtimâm eylesin. Şöyle ki; fermân-ı şerîfüme muhâlif bu bâbda ihmâl ü müsâhele olunduğı ve ahz ü celb veyâhûd himâyet ü sıyânet sebebi ile bir gemi salıvirildüğü mesmû'-ı hümâyûnum ola, bir vechile özr ü cevâbınız makbûl-i hümâyûnum olmayup mes'ûl ü mu'âteb olup ve sen ki kâdîsın, kâdîlîğün âhara virilüp ve **şen kı** mütesellimsin, hakkundan gelinmek mukarrerdür. Ana göre ma'lûmun olup fermân-ı şerîfüme muhâlif vaz'dan ziyâde ictinâb u ihtirâz eylesin.

29

[40]

Kili ve İbrail kazalarında, Özi muhafazasında görevlendirilen asker için hazırlanan peksimet ve Doğan Geçidi'nde yaptırılacak kale için tedarik olunan kerestenin, adigeçen kazalarda bulunan gemiler navlun ile tutulup bunlara yüklenerek bir an önce Özi'ye ulaştırılması.

Kili ve İbrayil kâdîlarına hüküm ki:

Hâliyâ Özi muhâfazasına me'mûr olan asker-i İslâm için taht-ı kazânuzda tabholunan peksimad ve binâsı fermânım olan kal'a mühimmâtıyçün tedârük olunan kerâste mu'accelen mahalline varup irişmesi mühimmâtdan olmağla nakl ü îsâli için ziyâde gemi lâzım olmağın, taht-ı kazânuzda vâkı' iskelelerde bulunan gemiler navlun ile tutulup ve

zikrolunan peksimad u kerâste tahmîl olunup mahall-i me'mûra irsâl ü îsâl olunmak emrüm olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, emrüm üzre husûs-ı mezbûra her biriniz [onat] vechile mukayyed olup dahı Özi'ye naklolunacak peksimad u kerâste için taht-ı kazânuzda vâkı' iskelelerde mevcûd bulunan tüccâr gemileri navlun ile tutulup zikrolunan peksimad u kerâsteyi tahmîl itdürüp bir gün evvel mahall-i me'mûra irsâl ü îsâl idüp avk u te'hîrden ve emr-i şerîfüme muhâlif kimesneye te'allül ü inâd itdürmekden ihtiyât eylesesiz ve zikrolunan mühimmât ziyâde navlun iledür; suhre teklîfi değıldür; kimesnenün bir akçası ketmolunmaz. Ana göre mukayyed olup ahz ü celb sebebi ile bir ferde himâyet itmeyüp mevcûd bulunan gemilere tahmîl itdürüp ale't-ta'cîl irsâl eylesesiz.

30

[41]

Kili'deki haraçgüzar reâyadan bazılarının, bir yolunu bulup Kili Kalesi'ne beşli ve azeb yazılarak cizye vs. tekâlîften kurtuldukları şikâyet edildiğinden, bundan sonra azeb ağasının mahlûl gedikleri Müslümanlardan müstehik olanlara arzedip haraçgüzar zimmî reâyaya arzetmemesi; aksi takdirde görevden alınacağı.

Kili Kal'ası Azebleri ağasına hüküm ki:

"Kili'nün defterde mukayyed harâc-güzâr zimmî re'âyâsından ba'zıları birer tarîkla Kili Kal'ası'na beşlü vü azeb yazılmağla tekâlîf-i örfiyye vâkı' olduğunda sâyir zimmîler ile ma'an virmedüklerinden gayri üzerlerine lâzim gelen cizyelerin dahı virmeyüp mâl-ı mîrîye gadr ve sâyir re'âyâya hayfolduğı" i'lâm olunmağın, min-ba'd mahlûl gedük vâkı' oldukca ehl-i İslâm'dan mahall ü müstehikk olanlara arzidüp harâc-güzâr re'âyâya beşlü vü azeb gedüğün arzimemen emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm üzre amel idüp dahı anun gibi mahlûl gedük vâkı' oldukca ehl-i İslâm'dan mahall ü müstehikk olanlara arzidüp harâc-güzâr zimmî re'âyâya arzimeyesin. Şöyle ki; bu emr-i şerîfümden sonra girü zimmî re'âyâya gedük arzeyesin, ağalığın âhara virilmek mukarrerdür. Ana göre mütenebbih olasin; şöyle bilesin.

31

[42]

Tekâlîf-i örfiyyeden muaf olduklarına dair kendilerine daha önce emr-i şerîf verilmiş olan Kili Kalesi varoşundaki Tatar Mahallesi ahalisinin, Bender Kalesi nevbetci çorbacıları, voyvoda, subaşı vs. ehl-i örf tâifesine, sözkonusu emre aykırı bazı tekâlîf talebi ile rencide ettirilmemesi.

[( )] hüküm ki:

Kili Kal'ası varoşında vâkı' Tatar Mahallesi ahâlîsi mukaddemâ meclis-i şer'a varup; "Biz serhadd-i mezbûrun kadîmî emekdârlarından olup tekâlîf-i örfiyyeden mu'âf u müsellemler olup bu âna değın bir nesne taleb ü teklîf olunugelmiş değıl iken Südde-i

Sa'âdetüm'den Bender Kal'ası'na nevbetci ta'yîn olunan çorbacılar ve mîr-livâ voyvodaları ve sâyir sübaşılı ve sâyir ehl-i örf tâyifesi mu'tâd-ı kadîme muhâlif mücerred celb-i mâl için müft ü meccânen cebren ve kahren araba ihrâcı teklîf idüp dâyimâ rencîde eylemeleriyle zulm ü te'addîlerinin nihâyeti olmamağla; "Mahalle-i merkûme ahâlîsin kânûn-ı kadîme ve olgelmişe muhâlif kal'a-i mezbûreye vech-i meşrûh üzere nevbetci ta'yîn olunan çorbacılar ve mîr-livâ voyvodalarına ve sâyir ehl-i örfden ve gayriden bir ferde müft ü meccânen yim ü yimek ve arpa vü saman u otluk u araba ihrâc ve sâyir tekâlîf talebi ile rencîde vü remîde itdürilmeyüp husûs-ı mezbûr için tekrâr şikâyet olunmalu eylemeyesin." " diyü mukaddemâ Mâliyye tarafından emr-i şerîf virilmeğin **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukaddemâ Mâliyye tarafından virilen emr-i şerîf mücebince amel idüp min-ba'd hılâfına cevâz göstermeyesin.

32

[43]

Kili Kalesi varoşunda sâkin kefere reâyası tekâlîfleri karşılığında mirî dalyanlar hizmetini görüp Müslüman reâya da bin akçe verip yardım edegeldikleri halde kefere reâyasının, dalyan hizmetini Müslümanlarla beraber görmek istemesi üzerine anlaşmazlık çıktığı bildirildiğinden, dalyan hizmetinin eskiden olageldiği şekilde yerine getirilmesi.

[( )] hüküm ki:

"Kili Kal'ası varoşında sâkin olan kefere re'âyâsı tekâlîfleri mukâbelesinde mirî talyanlar hıdmetin görüp müslimân re'âyâsı ancak bin akça virüp mu'âvenet idegelmişler iken hâliyâ kefere re'âyâsı müslimân re'âyâsına; "Talyan hıdmetin berâber görelüm." diyü nizâ' itmeleriyle murâfa'a-i şer' olunup ehl-i vukûfdan sü'âl olundukda; "vech-i meşrûh üzere müslimân re'âyâsı talyan hıdmetine senede bin akça virüp mu'âvenet eyledükleri ve sâyir araba vü otluk u saman teklîfi vâkı' oldukça kefere mahallesi iki ve müslimân bir viregeldükleri[n]" bî-garaz müslimânlar haber virmeğin şehâdetleri tescîl olunup hucet-i şer'ıyye virildiği" i'lâm olunmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, husûs-ı mezbûra mukayyed olup dahı bu bâbda mazmûnı muvâfık-ı şer' olan hucet-i şer'ıyye mücebince ve kadîmden olgeldüğü üzere amel idüp kadîmden olgelene ve hucet-i şer'ıyye[ye] muhâlif kimesneye iş itdürmeyesin. Mütemerridi sekidüp muhtâc-ı arz olanı yazup bildüresin.

33

[44]

Doğan Geçidi adlı mahalde yaptırılacak kale binâsı ve o tarafların muhafazasında görevlendirilen İsmail kazasındaki beşli tâifesinin, ağalarıyla birlikte acilen Özi'ye, Vezir Hasan Paşa'nın yanına gönderilmesi.

İsmâ'îl kâdîsına hüküm ki:

Hâliyâ Toğan Geçidi nâm mahalde müceddeden fermânım olan kal'a binâsına ve ol câniblerün muhâfazasına ziyâde asker lâzım olmağla İsmâ'îl'de beşlü tâyifesin ağaları ile

kaldurup Özi tarafına gönderesin ki, Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olunan asker-i İslâm'a Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûn*un yanına cem' olup vech ü münâsib görüp iktizâ itdüğü üzre hıdmetde bulunmaları bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre amel idüp dahı İsmâ'îl'de olan beşlü tâyifesin ağaları ile cümlesin kaldurup sür'at ü isti'câl üzre müşârun-ileyh serdârım yanına gönderesin ve bi'l-cümle tâyife-i mezbûrenün mu'accelen kalkup varmaları lâzimetdendir. Bir vechile ihmâl itmeyüp ve bir ân* ve bir sâ'at te'hîr itdürmeyüp isti'câl üzre evlerinden ihrâc ve mahall-i mezbûra irsâl idüp ihmâl ü tekâsülden be-gâyet hazer eylesin; şöyle bilesin.

34 *Kili Kalesi'nin etrafında bulunan çöplüklerin Kili ahalisi ve varoşta*
[45] *olan reâya tâifesine imece yoluyla kaldırılıp, kale etrafı ile*
hendeklerin temiz tutulması ve kimseye çöp döktürülmemesi.

Kili kâdîsına ve mîr-i mîrân mütesellimine hüküm ki:

Kili Kal'ası'nun ba'zı yirleri ta'mîr ü termîm olunup gereği gibi muhâfazası ve etrâf u cevânibi ve handakları pâk tutulup varoşda olanlardan kimesneye mezbele dökdürülmemesi lâzım iken kal'anun taşrasında varoşda müslimân u zimmî re'âyâ mezbelelerin kal'anun kurbine döküp depe gibi yığılup ve câ-be-câ kuyular kazup dökükleri mezbele gitdükce ziyâde ve kal'aya havâle olup Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olunan asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* Kili'ye varduğında a'yân-ı vilâyet ile üzerine varup keşfolundukda zikrolunan mezbelenün kal'aya zararı olduğu mukarrer olmağla imeci tarîkıyla kaldırılıp kal'anun etrâfı pâk ü tathîr olunmak emrüm olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, emrüm üzre husûs-ı mezbûra her biriniz gereği gibi mukayyed olup dahı kal'a-i mezbûre etrâfında olan mezbeleyi imeci tarîkıyla varoşda olan re'âyâ tâyifesine ve sâyir Kili ahâlîsine kaldurdup kal'anun etrâfın pâk ü tathîr itdüresiz ve varoş ahâlîsine ve sâyir kal'a halkına muhkem tenbîh ü te'kîd eylesin ki, min-ba'd kal'a etrâfında bir ferd mezbelelerin dökmeyeler ve dökdürmeyesiz; men' u def' eylesin. Ba'de't-tenbîh eslemeyüp girü kal'a etrâfında mezbele dökerler ise anun gibiler emr-i şerîfüme itâ'at eylemedükleri için muhtâc-ı arz olanların vukû'ı üzre yazup arz eylesin; olmayanların şer'le haklarında lâzım geleni icrâ eylesiz ve bi'l-cümle kal'a-i mezbûrenün hıfz u hırâseti mühimmât-ı umûrdandır. Ziyâde dikkat ü ihtimâm eylesiz.

35

[46]

Kırım'dan gelerek Kili etrafında yerleşen Yortman Tatarları ile firar eden diğer Tatarların yakalanarak geldikleri yere geri gönderilmesi ve iskelelere gerekli tenbihte bulunularak Tatarların öte yakaya geçmelerine engel olunması.

"Kili kâdîsî* efendi hazretleri ve Mîr-i mîrân Mütesellimi Ramazân Ağa[ya hüküm ki:]

Hâliyâ Kili etrafında Kırım'dan kalkup sonradan gelüp tavattun iden Yortman Tatarı'n kadîmî yirlerine kaldurulmak ve ba'zı firâr idenleri elegetürmek [içün] Kağılgay ızzetlü Şâhîn Giray Sultân tarafından yarlığ ile kapucıbaşları Mahmûd Ağa ta'yîn olunup gelmişlerdür. İmdi; yarlığ-ı şerîfde ta'yîn olunduğı üzre mûmâ-ileyh Mahmûd Ağa ma'rifeti ile görüp zikrolunan sonradan gelüp tavattun iden Yortman Tatarı'n kadîmî yirlerine kaldurmakda ve firâr iden Tatarları elegetürmekde sa'y ü ihtimâm eylesiz ve iskelelere tenbîh ü te'kîd eylesiz ki, min-ba'd Tatar tâyifesin öte yakaya geçürmeyeler ve bi'l-cümle bu husûsa ziyâde mukayyed olup yarlığ-ı şerîfde ta'yîn olunduğı üzre mezbûr Mahmûd Ağa ma'rifetiyle göresiz." diyü buyurıldı.

Fî 13 L., sene: [103]6

36

[47]

Özi'de yaptırılacak kale için Kili Kalesi'nde bulunan cebehane mühimmâtından ihtiyaç duyulan malzemelerin verilmesi.

"Sen ki Kili Kal'ası dizdârsın;

Kal'a-i mezbûrede olan cebe-hâne mühimmâtından on kıntâr barut-ı siyâh ve beş kıntâr rişte-i penbe ve iki yüz yigirmi üç kazma ve üç aded kürek-i âhen ve iki aded âhen külünk ve iki aded çatal çekiç ve on aded küsegi viresin ki, Özi kurbinde binâ olunacak kal'aya götürüle. Ana göre işbu buyurıldıyı temessük idinüp mühimmât-ı mezbûreyi viresin." diyü buyurıldı.

Fî 14 L., sene: [10]36

36 [47] no'lu hükmün yazılı olduğu 18. s.de başkaca bir hüküm ve kayıt mevcut olmayıp sahifenin kalan kısmı boştur.

[Yev]mü'l-Hamîs, fî 24 L., sene: 1036

37

[48]

Özi'de yaptırılacak kale için Boğdan voyvodası tarafından Akkirman'a getirilen kerestenin, Akkirman kazasına bağlı köyler reâyasına imece yoluyla Budakçelebi Kışlağı'na naklettirilmesi.

Akkirman kâdîsına ve mîr-i mîrân mütesellimi zîde kadruhûya hüküm ki:

Hâliyâ Özi kurbinde müceddeden binâsı fermânım olan kal'a mühimmâtı için

Boğdan voyvodası tedârük ü ihzâr idüp Akkirman'a getürdüği kârâsteyi taht-ı kazânda olan kurâ re'âyâsına Budakçelebî Kışlağı nâm mahalle imeci tarîkıyla naklitedürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre amel idüp dahı Boğdan voyvodası tarafından Akkirman'a gelüp hâzır u mevcûd olan kâreste taht-ı kazânda olan re'âyâyâ imeci tarîkıyla mahall-i mezbûra naklitedürüp kimesneye te'allül ü inâd itdirmeyesiz ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra ziyâde mukayyed olup zikrolunan kârâsteyi sür'at ü isti'câl üzre mahall-i mezbûra nakl ü îsâlde ziyâde [ikdâm] u ihtimâm eyleyüp fermân-ı şerîfüme muhâlif ihmâl ü müsâheleden ve avk u te'hîrden be-gâyet ihtirâz eyleyesiz. Şöyle ki; bu bâbda ihmâlinüz zâhir olup hıdmet-i mezbûrenün avk u te'hîrine bâ'ıs olasız, özr ü cevâbınız mesmû' olmayup mes'ûl olmanız mukarrerdür.

38 *Özi'de yaptırılacak kale için Boğdan voyvodası tarafından Akkirman'a getirilen kerestenin Akkirman köyleri ahalisince Budakçelebi Kışlası'na naklinde Sultan Selim Evkâfı re'âyasının da gereken yardımda bulunması.*
[49]

Akkirman'da Yeniçeri Serdârı ve Sultân Selîm Evkâfı Zâbıtı olan Hasan *zîde kadruhûya* hüküm ki:

Hâliyâ Özi kurbinde müceddeden binâsı fermânım olan kal'a mühimmâtıyçün Boğdan voyvodası tarafından Akkirman'a gelen kârâste[nün] mu'accelen nakli mühimmâtından olmağın, imeci tarîkıyla Budakçelebî Kışlası demekle ma'rûf olan mahalle naklitedürilmek fermânım olmağla evkâf-ı mezbûre re'âyâsına dahı mu'âvenet itdürilüp naklitedürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzre amel idüp dahı zikrolunan kârâsteyi Akkirman re'âyâsı ile evkâf-ı mezbûre re'âyâsına imeci tarîkıyla mahall-i mezbûra naklitedürüp kimesneye te'allül ü inâd itdirmeyesin ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde mukayyed olup zikrolunan kârâsteyi imeci tarîkıyla mahall-i mezbûra naklitedürmekde ve fermân-ı şerîfüm yirine göndermekde ikdâm u ihtimâm eyleyesin.

[Yev]mü'l-Cum'a, fî 25 L., sene: 1036, der-Boğaz-ı Akkirman

39 *Kırım Hanı Mehmed Giray'ın Akkirman'daki Çobruca hâslarının zâbiti olan şahsın vefat etmesi üzerine hâslar sahipsiz kaldığından, Han'a ait hak ve gelirler ile çiftliklerindeki malların muhafazası için, hâslarının söz konusu şahsın görevlendirdiği eski subaşılara emâneten zabtettirilmesi; bu husus için Vezir Hasan Paşa'nın Kapıcıbaşı Mehmed Çavuş'un tayin edildiği.*
[50]

Sâhib-i devletün kendülerine teslîm olunmuşdur.

Akkirman kâdîsına hüküm ki:

Cenâb-ı emâret-me'âb, eyâlet-nisâb, devlet-iktisâb, hükûmet-intisâb Kırım Hânı Mehmed Giray Hân *dâmet ma'âlihînin* taht-ı kazânda Cobrıca ve tevâbi'ı Hâsları Zâbıtı olan ( ) nâm âdemisi Hantimür ihtilâlinde bi-emri'llâh fevtolup zikrolunan hâslar hâlî kalduğundan gayri Tatar ayak üzre olmağın, hân-ı müşârun-ileyhe âyid ü râci' olan hukûk u rüsûm ve çiftliklerinde olan tavar u esbâbı gereği gibi hıfzolunup zâyî' olmamak ve havâss-ı mezbûreye Tatar'dan ve hâricden kimesneyi dahlitdurmeyüp müteveffâ-yı mezbûr nasbeylediği eski subaşlarına emâneten zabttdürilmek için düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve asker-i İslâm'a Serdârım olan Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* Kapucıbaşısı olup Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed Çavuş *zîde kadruhû* ta'yîn olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup dahı hân-ı müşârun-ileyh *dâmet ma'âlihînin* zikrolunan hâsların serdâr-ı müşârun-ileyhün mezkûr kapucıbaşısı ma'rifeti ile müteveffâ-yı mezbûr nasbeylediği âdemlere kemâ-kân zabttdürüp ve çiftliğinde olan tavar u esbâbın gereği gibi hıfztdürüp Tatar'dan ve hâricden kimesneyi dahl ü ta'arruz itdirmeyesin ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde mukayyed olup hân-ı müşârun-ileyh *dâmet ma'âlihînin* mahsûlin ve esbâb u tavarın ihmâl ü müsâhele sebebi ile zâyî' u telef olmak ihtimâli olmaya.

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 28 L., sene: [10]36, der-Özi

40

[51]

Nâme-i hümâyûn ile Moskov tarafına gönderilen bir Dergâh-ı Muallâ kapıcısı ile Toma adlı zimmînin, Moskov elçisi ile geri dönüşlerinde, Azak'tan Âsitâne-i Saâdet'e gelinceye kadar yol boyunca her türlü ihtiyaçlarının karşılanıp âcilen ve sâlimen Âsitâne-i Saâdet'e ulaştırılmaları.

Azak'dan Âsitâne-i Sa'âdetüm'e varınca yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara ve kılâ' dizdârlarına ve iskele emînlerine hüküm ki:

Hâliyâ nâme-i hümâyûnum ile Âsitâne-i Sa'âdetüm'den Maskov tarafına gönderilen Dergâh-ı Mu'allâm kapucularından kıdvetü'l-emâsil vel-akrân ( ) *zîde kadruhû* ve Toma nâm zimmî Maskov ilçisiyle her kankınızın taht-ı hükûmetinize gelüp dâhıl olursa bir ân ve bir sâ'at eğlendürilmeyüp mühimmât ü levâzimâtı tedârük ü ihzâr olunup sür'at ü isti'câl üzre Südde-i Sa'âdetüm'e gönderilmek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda, emrüm üzre mezkûrân ilç-i mezbûr ile her kankınızın taht-ı kazâsına dâhıl olursa bir ân ve bir sâ'at eğlendürmeyüp mühimmât ü levâzimlerin görüp ber-vech-i isti'câl emîn ü sâlim Âsitâne-i Sa'âdetüm'e irsâl ü îsâl idüp avk u te'hîr ve ihmâl ü müsâheleden be-gâyet hazer eylesesiz ve siz ki dizdâr u ümenâsız, gemi vü kayık lâzım olan mahallerde ihmâl olunmayup mu'accelen tedârük idüp emîn ü sâlim birbirinize ulaşturmada bezl-i makdûr eylesesiz. Şöyle ki; ihmâlinüz zâhir ola, mes'ûl olmanız

mukarrerdir. Ana göre mütenebbih olup fermân-ı şerîfüm üzere mezbûrları birbirinize ulaşturmada ihtimâm eyleyesiz.

41 *Nâme-i hümayun ile Maskov tarafına gönderilen bir Dergâh-ı Muallâ kapıcısı ve Toma adlı zimmînin, Azak'a vardıklarında ihtiyaçlarının karşılanıp bekletilmeden Maskov'a gönderilmeleri; Maskov'dan çıkıp, Maskov ilçisi ile geri Azak'a geldiklerinde de aynı şekilde bekletilmeden Âsitâne-i Saâdet'e gönderilmeleri.*

[52]

Azak sancağbeğine hüküm ki:

Hâliyâ nâme-i hümayûn-ı sa'âdet-makrûnum ile Dergâh-ı Mu'allâm kapucularından kıdvetül-emâsil ve'l-akrân ( ) *zîde kadruhû* ile Toma, Maskov kralına gönderilmeğin, varup Azağ'a vusûl bulduklarında bir ân ve bir sâ'at eğlendürmeyüp mühimmât ü levâzimâtların tedârük ü ihzâr idüp sür'at ü isti'câl üzere Maskov'a gönderüp ve *inşâ'a'llâhü te'âlâ* Maskov'dan çıkup Maskov ilçisi ile Azağ'a geldüklerinde eğlendürmeyüp ber-vech-i müsâra'at Südde-i Sa'âdetüm'e göndermek bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Buyurdum ki:

Vusûl bulduklarında, bu bâbda sâdır olan emrüm üzere mezbûrân Azağ'a vâsil u dâhıl olduklarında bir ân ve bir sâ'at eğlendürmeyüp mühimmât ü levâzimâtların görüp ber-vech-i isti'câl Maskov tarafına irsâl ü îsâl eylemekde dikkat ü ihtimâm ve bezl-i sa'y-i mâlâ-keâm eyleyesin ve *inşâ'a'llâhü te'âlâ* avdet idüp Maskov ilçisiyle Azağ'a geldüklerinde dahı te'hîr u tevakkuf itdürmeyüp sür'at üzere Âsitâne-i Sa'âdetüm'e göndermekde sarf-ı makdûr eyleyesin. Avk u te'hîrden ve ihmâl ü müsâheleden ihtiyât eyleyesin ve bi'l-cümle mezbûrlar acele üzere Maskov'a varup dâhıl olmaları mühimmâtındandır. Ana göre mukayyed olup bir gün eğlendürmeyüp tedârüklerin görüp Maskov tarafına göndermekde bezl-i makdûr eyleyesin.

42 *Nâme-i hümayun ile Maskov tarafına gönderilen bir Dergâh-ı Muallâ kapıcısının geri dönüşünde, Âsitâne-i Saâdet'e kadar yol boyunca ihtiyaçlarının tedarik edilip âcilen Âsitâne-i Saâdet'e ulaştırılması.*

[53]

Azak'dan Âsitâne-i sa'âdetüm'e gelince yol üzerinde vâkı' olan kâdîlara ve kılâ' dizdârlarına ve iskele emînlerine hüküm ki:

Hâliyâ nâme-i hümayûn-ı sa'âdet-makrûnum ile Dergâh-ı Mu'allâm kapucularından kıdvetül-emâsil ve'l-akrân ( ) *zîde kadruhû* Maskov kralına gönderilmeğin, mezbûr kral-ı mezkûrdan dönüp taht-ı kazânuza dâhıl olduğunda eğlendürmeyüp Âsitâne-i Sa'âdetüm'e irsâl itmenüz emridüp **buyurdum ki:**

Mezbûr her kankınızun taht-ı kazâsına dâhıl olursa bir ân ve bir sâ'at eğlendürmeyüp bârgîr lâzım olan yerlerde bârgîr ve kayık lâzım olan mahallerde kayık tedârük ü ihzâr idüp dahı ber-vech-i isti'câl Âsitâne-i Sa'âdetüm'e irsâl ü îsâl itmekde makdûrünüzü sarfeyleyüp

avk u te'hîrden ve ihmâl ü müsâheleden be-gâyet hazer eyleyesiz ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûr mühimmât-ı umûrdandır. Şöyle ki; ihmâlinüz zâhir ola, mes'ûl olmanız mukarrerdir. Ana göre mukayyed olup fermân-ı şerîfüm üzere mezbûrî sür'at üzere Âsitâne-i Sa'âdetüm'e göndermekde sarf-ı makdûr eyleyesiz; şöyle bilesiz.

[Yev]mü'l-Erbi'â, fî selhı L., [sene: 103]6, der-Kal'a-i Özi

43

[54]

Nogay mirzâlarından, Azak yakınlarında sâkin olan Kasay Mirzâ ve Ali Mirzâ'ya, küffâra karşı yaptıkları gazalar ve gösterdikleri yararlıktan dolayı birer hil'at ihsan edildiği.

Kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Nogay mîrzâlarından olup Azak kurbinde sâkin olan Kasay Mîrzâ *zîde mecdühûya* hüküm ki:

Sen yarar u şecâ'at-şi'âr ( ) dâyimâ uğur-ı hümâyûnumda küffâr-ı hâksâra gazâlar idüp emekdâr ve her vechile ri'âyet-i aliyye-i husrevâneme lâyük u sezâ-vâr olduğun mesâmi'-ı aliyyeme ilkâ olunmağla vücûd bulan hıdmetüne ilm-i hümâyûnum lâhık olup hayır du'âma mazhar olmuşundur; ber-hôrdâr olasin. Hıdmetün mukâbelesinde hakkında mezîd-i inâyet-i aliyye-i şâhânem zuhûra getirüp hâssa hıla'-ı fâhire-i husrevânemden bir kıt'a sevb-i hıl'at-i mûrisü'l-behçet ihsân ü inâyet idüp gönderilmişdir. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, ihsân ü irsâl olunan hıl'at-i mûrisü'l-behçetümi envâ'-ı i'zâz ile istikbâl idüp dahı asnâf-ı tevkîr u ihtirâm [ile] alup giyüp kemâ-kân uğur-ı hümâyûnumda gazâ vü cihâda bezl-i sa'y ü ictihâd eyleyesin. Vücûd bulan hıdmetün zâyi' olmayup *inşâ'a'llâhü te'âlâ* mukâbelesinde maksûd u merâmun husûli ile ri'âyet olunman mukarrerdir. Ana göre ma'lûmun olup idegeldüğün üzere makdûrunı sarf idüp hıdmet vücûda getürmeğe çalışasin; şöyle bilesin.

Bir sûreti, vech-i meşrûh üzere Alî Mîrzâ'ya yazıla.

[Yev]mü'l-Cum'a, fî 2 Zi'l-ka'deti's-şerîfe, sene: [103]6, der-Özi

44

[55]

Özi muhâfazası ve kale binasında istihdam edilmek üzere Vezir Hasan Paşa'nın maiyyetinde görevlendirilen Silistre, Niğbolu, Vidin, Kırkkilise, Çirmen ve Vize sancakbeğleri ile adigeçen sancaklarda zeâmet ve timara mutasarrıf olan müteferrika, kâtip, çavuş, akıncı, cebeci ve buralarda sâkin olan sair asker tâifesinin, bu hususta birçok defa emirler gönderilmesine rağmen henüz Özi'ye gelmedikleri, bu gecikmeden de hem kendilerinin hem de bunları yerlerinden kaldırıp Özi'ye göndermekle görevli olan Dergâh-ı Muallâ Kapıcıbaşı Hüseyin'in mesul olduğu; bu sebeple bunların bir an önce yerlerinden kaldırılıp

Özi'ye gönderilmeleri; aksi takdirde hem kendilerinin mallarına el konulup dirliklerinin alınarak cezalandırılacakları, hem de bu işle görevli kapıcıbaşının cezalandırılacağı.

Dergâh-ı Mu'allâm kapucubaşlarından olup asker ihrâcına me'mûr olan Hüseyin dâme mecdühûya hüküm ki:

Özi muhâfazasına ve kal'a binâsına ziyâde asker ü âdem lâzım olup Silistre ve Niğbolu ve Vidin ve Kırkkilise ve Çirmen ve Vize sancakları beğleri ve elviye-i mezbûrede ze'âmet ü tîmâra mutasarrıf olan Dergâh-ı Mu'allâm'un gedüklü vü gedüksüz müteferrika vü kâtibleri ve çavuşları ve çavuş zâdeler ü küttâb şâgirdleri ve ma'zûl ü eli emirlü ve cebelü Tatarı ve akıncı tâyifesi ve zikrolunan sancaklarda sâkin ü mütemekkin olan cebeciler ve sâyir tavâyif-i askerden birden bine varınca cümle hıdmet-i mezbûreye me'mûr olup mu'accelen evlerinden ihrâc olunup Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve Özi'ye me'mûr olan asker-i İslâm'a Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* yanına gönderilüp vech ü münâsib görüldüğü üzere hıdmetde bulunmaları bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olup mu'accelen serdâr-ı müşârun-ileyhe mülâkî olmalarıçün defe'âtle mü'ekked ü müşedded evâmîr-i şerîfem gönderilüp ve sana dahı ziyâde tenbîh-i hümâyûnum olmuşken müşârun-ileyh serdârım Donanma-yı Hümâyûnum ile Özi'ye varup dâhıl olup ve Özi beğlerbeğisi ve Boğdan ve Eflak voyvodaları dahı müşârun-ileyhe mülâkî olmuşken zikrolunan sancakbeğlerinden ve tavâyif-i askerden henüz kimesne gelüp irişmemegi hıdmetün avkına bâ'ıs olmuşlardur ve sen dahı bu bâbda ihmâlün ve asker ihrâcında adem-i tekayyüdün zâhir olmağla mes'ûl olup sancakbeğleri envâ'-ı itâb u ikâbuma mazhar olmuşlardur. İmdi; asker ihrâcında ziyâde tekayyüd ü ihtimâm idüp eger sancakbeğleridür ve eger müteferrika vü kâtib ü çavuşdur ve eger sâyir zü'amâ vü erbâb-ı tîmârdur ve eger eli emirlü vü ma'zûl ü akıncı ve gayri me'mûr olanlardur; kat'â emân ü zamân virmeyüp evlerinden ihrâc idüp serdâr-ı müşârun-ileyhün yanına göndermen emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzere mukayyed olup dahı Özi'ye me'mûr olan sancakbeğlerini ve elviye-i mezbûrede olan gedüklü vü gedüksüz müteferri[ka] vü kâtib ü çavuşları ve zü'amâ vü erbâb-ı tîmârı ve ma'zûl ü eli emirlü vü akıncı tâyifesin ve sâyir me'mûr olan cebeci ve gayr[i] tavâyif-i askeri mu'accelen evlerinden ihrâc ve serdâr-ı müşârun-ileyhün yanına irsâl ü îsâl idüp fermân-ı şerîfûme muhâlif ihmâl ü müsâheleden be-gâyet hazer eylesesin. Serdâr-ı müşârun-ileyh Özi'ye varup dâhıl olalı on beş gün olup askere intizâr [üzre] iken zikrolunan asker halkı henüz yirlerinden hareket idüp serdâr-ı müşârun-ileyhe varup mülhak olmadıkları için her biri envâ'-ı itâb u ikâbuma müstehakk olmuşlardur. İmdi; mâh-ı Zi'l-ka'de'nün evâyilinde serdâr-ı müşârun-ileyh yanında mevcûd bulunmayalar, ol makûlelerin emlâk ü erzâkı, mîrî için girift ve dirlikleri min-ba'd mukarrer olmamak üzere hıdmetde mevcûd olanlara tevcîh olunup ve kendülere emân ü zamân virilmeyüp haklarından gelinür; vebâlleri boyunlarına. Sonra; "Bilmedük." ve; "İşitmedük." diyü özr ü bahâne itmeyeler. Ana göre her birine tefhîm idüp sür'at ü isti'câl üzere kaldurup me'mûr oldukları hıdmete göndermekde makdûrun sarfeylesesin. Şöyle ki; bundan sonra asker ihrâcında ihmâlün zâhir ola, özrün makbûl ( ) mes'ûl ü mu'âteb olman mukarrerdür. Ana göre makdûrun sarfidüp dikkat ü

ihtimâm eylesin.

[Yev]mü's-Sebt, fî 3 Za.*, sene: [103]6, der-Özi

45

[56]

Donanma-i Hümâyûn'da görevli yeniçerilerin mevâcibleri için, Eflak cizyesine mahsup edilmek üzere, Eflak voyvodasından istenen paranın henüz gönderilmemiş olan kısmı ile voyvodanın İç Hazine'den istikrâz yoluyla aldığı paranın voyvoda tarafından acilen tedarik edilerek Özi'de bulunan Vezir Hasan Paşa'ya gönderilmesi.

Eflak Voyvodası Aleksandra Voyvoda'ya hüküm ki:

Donanma-yı Hümâyûnum'a me'mûr olan Dergâh-ı Mu'allâm yeniçerileri mevâcibi için bundan akdem Eflak cizyesine mahsûb olmak üzere Âsitâne-i Sa'âdetüm'den sebep-i tahrîr hükmi ile havâle olunan yiğirmi beş yük akçanın on yük akçasın irsâl idüp bâkî on beş yük akça kusûr kalduğundan gayri (İç Hazîne'den)* istikrâz olunan yiğirmi yük akçanın dahı tedârük ü irsâlinde ihmâlün zâhir olmağla bu bâbda mes'ûl olmuşundur. İmdi; zikrolunan otuz beş yük akçanın tedârüki mühimmât-ı umûrdan olmağın, ber-vech-i isti'câl tedârük ü tahsîl ve irsâl ü îsâl eylemen bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzere amel idüp dahı vech-i meşrûh üzere Donanma-yı Hümâyûnum'da olan yeniçeriler mevâcibi için Âsitâne-i Sa'âdetüm'den sebep-i tahrîr ile sâlyâne olunup kusûr kalan on beş yük akçayı [ve] İç Hazîne'den* karz aldığı yiğirmi yük akçayı tedârük ü tahsîl ve ta'cîl ale't-ta'cîl düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezâretle Kapudânım ve Özi'de olan asker-i İslâm'a Serdârım olan Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehû* tarafına irsâl ü îsâl idüp ihmâl ü müsâheleden be-gâyet ihtirâz eylesin. Yeniçeriler mevâcibinden kalan kusûrun ve karz aldığı akçanın mu'accelen irsâli lâzimedendir. Şöyle ki; tedârük ü irsâlde adem-i tekayyüdün ve ihmâl ü müsâhelen zâhir ola, mes'ûl ü mu'âteb olman mukarrerdür. Ana göre ma'lûmun olup fermânım üzere mu'accelen tedârük ü irsâl idüp günden güne avk u te'hîrden ve giç göndermekden be-gâyet ihtirâz eylesin.

* Metinde bu kısmın üzerine; "Beyâz alıkonıla." şeklinde şerh düşülmüştür.

46

[57]

Eflak'a tâbi Bükreş'te ticaret yapan Müslüman ve gayrimüslim bazergânlardan, alıp sattıkları mallardan Eflak Hazinesi için bâc alınageldiği halde, bazılarının vermek istemedikleri bildirildiğinden, buna izin verilmemesi ve bazergân tâifesinden öteden beri alındığı üzere bâc alınması.

Mezkûra hüküm ki:

"Eflak'a tâbi' Bükreş nâm mahalde sâkin olup ticâret üzere olan müslimân ve gayrileri

alup satdukları metâ'larının olıgeldüğü üzere bâcların Eflak Hazînesi için tahsîl olunup ve tüccâr tâyifesi dahı virüp bu âna değin muhâlefet olunmaz iken hâliyâ ba'zıları olıgeldüğü üzere bâc virmekte te'allül eyledüklerin" i'lâm eyledüğün ecilden, kadîmden olıgeldüğü üzere amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda olıgeldüğü üzere amel idüp bâzergân tâyifesinden bâc nâmına mâ-tekaddemden ne mikdâr nesne alınugelmiş ise girü ol mikdâr alup kadîme [ve] olıgelene muhâlif kimesne[ye] te'allül ü inâd itdürmeyüp ve sen dahı bu bahâne ile olıgelmişe muhâlif ziyâdeye tecâvüz itmek ihtimâli olmaya.

[58]* * Defter'in ilk numaralandırılması sırasında müstakil hüküm telakki edilerek [58] numara ile numaralandırılmış olan buradaki kayıt, 24 [25] numaralı hükmün devamı olduğu için oraya nakledilmiştir.

47 *İbrail kazasındaki kefere reâyanın, cizye toplamaya gelen görevlilerin, ödemeleri gerekenden daha fazla akçe talep ederek kendilerine zulmetmelerinden şikâyetçi olup sözkonusu cizye akçesinin, kendileri tarafından toplanıp Hazine'ye teslim edilmek üzere kendi üzerlerine deruhte edilmesi yolundaki tekliflerinin uygun görüldüğü ve sözkonusu cizye akçesinin Özi Kalesi neferâtının mevâciblerine ocaklık tayin edildiği; toplanan cizye akçesi Hazine'ye teslim edilmek üzere reâya tarafından Vezir Hasan Paşa'nın adamına verileceğinden emin, nâzır vs.'nin müdahale ettirilmemesi.*

İbrayil kâdîsına hüküm ki:

Kazâ-i mezbûra tâbi' kefere re'âyâsı arz-ı hâl sunup; "Üzerlerine lâzım gelen cizyeleri ber-vech-i maktû' senevî yüz elli bin akçaya ve yava cizyesi dahı İbrayil nâzır uhdesinde yüz bin akçaya iltizâmda olup cem'ına gelen mübâşirler ol mikdâr akçaya kanâ'at itmeyüp ziyâdeye tecâvüz ü te'addî iderler. Şöyle ki; hâlimüze merhamet olunup kendü yedimüzden teslîm-i Hazîne olmak üzere üzerimize der-uhde olmazsa cümlemüz perâkende vü perîşân olmamız mukarrerdür." diyü tezellüm eylediler. İmdi; Tuna aklâmında olan mukâta'ât u emvâl-i hâssamun islâh u tashîhî ve hâliyâ ta'mîr ü ihyâ olunan Özi Kal'ası neferâtının mevâcibleri [içün] ocaklık ta'yîn olunması husûsı vezâretle Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olunan asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrer Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûn*ün hüsn-i tedbîrlerine havâle olunmağın, zikrolunan cizye akçası kal'a-i mezbûre neferâtının mevâcibleriyçün ocaklık ta'yîn olunup re'âyâ-i mezbûre, cizyelerin kendüler mâbeynlerinde cem' u tahsîl idüp ve mübâşirler aldıkları gulâmiyye mukâbelesinde seksen bin akça ziyâde ile cem'an üç yüz otuz [bin] akçaya iltizâm ü kabûl eyledükleri ecilden, vech-i meşrûh üzere kendüler cem' u tahsîl ve Tuna defterdârı olanlara teslîm eylemek üzere re'âyâ-i mezbûrûna der-uhde olunmağın, zikrolunan üç yüz otuz bin akçayı re'âyâ yedinden alup dâhıl-i Hazîne eylemek için müşârun-ileyh kapudânım *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* tarafından kıdvetül-akrân ( ) nâm kulum *zîde kadruhû* irsâl

olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, taht-ı kazânda vâkı‘ keferre re‘âyâsının üzerlerine ber-vech-i maktû‘ lâzım gelen yüz elli bin akça cizyelerin ve yüz bin akça yava cizyelerin ve gulâmiyye mukâbelesinde ta‘ahhüd eyledükleri seksen bin akça –ki cem‘an üç yüz otuz bin akça olur– mezbûrûn re‘âyâyâ kendü beynlerinde cem‘ u tahsîl itdürüp fermân-ı şerîfüm üzre Tuna defterdârı olanlara re‘âyâ yedinden dâhıl-i Hazîne olmak üzre müşârun-ileyh kapudânım tarafından irsâl olunan mezkûr kuluma alıvirüp ümenâ vü nuzzâr tarafından ve câmi‘-ı cizye nâmıyla gelenlerden ve âhardan kimesneyi dahl ü tecâvüz itdürmeyesin ve bi'l-cümle zikrolunan re‘âyânun cizyelerin ve yava cizyelerin ifrâz olunup fermânım üzre Özi Kal‘ası neferâtının mevâcibleriyçün ocaklık ta‘yîn olunan aklâma zamm u ilhâk olunmuşdur; hâricden kimesneye müdâhale itdürmeyüp re‘âyâ-yı mezbûrûnun ta‘ahhüdlere üzre kendü beynlerinde cem‘ u tahsîl ve yedlerinden Tuna defterdârı olanlara dâhıl-i hazîne itdürüp hâricden kimesneye dahl ü ta‘arruz itdürmeyesin.

48

[60]

Tuna mukâtaaları Özi Kalesi neferlerinin mevâciblerine ocaklık tayin olunduğundan, Nâzır Ahmed uhdesinde bulunan İskele-i İsakcı ve Tolca ve Maçın ve tevâbü mukâtaaları ile Zarar-ı Kassâbiye Mukâtaası'nun iltizâm süresi bitiminde tâlibi çıkıncaya kadar Vezir Hasan Paşa'nın adamına emâneten zaptettirilmesi ve sözkonusu mukâtaalara kimsenin müdahale ettirilmemesi.

İsakcı ve Tolca ve Maçın ve İbrayil ve Hırsova kâdîlarına hükm-i şerîf yazıla:

Tuna mukâta‘âtı Özi Kal‘ası neferâtının mevâcibleriyçün ocaklık ta‘yîn olunmak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmağla İskele-i İsakcı ve Tolca ve Maçın ve tevâbi‘ı mukâta‘aları ve Zarar-ı Kassâbiyye* Mukâta‘ası Nâzır Ahmed uhdesinde iken işbu sene bin otuz altı Zi'l-ka‘desi'nün yigirmi tokuzuncı gününde vâkı‘ Ağustos evvelinde tahvîli âhır olmağla bir tâlib zuhûr idüp der-uhde oluncaya değin ber-vech-i emânet zabtıtdürilmek lâzım gelmekle mukâta‘ât-ı mezbûre ve tevâbi‘ın vezâretle Kapudânım ve Özi'ye ta‘yîn olunan asker halkına Serdârım olan Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te‘âlâ iclâlehûnun* tarafından irsâl olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ( ) nâm kulum *zîde kadruhûya* ber-vech-i emânet zabtıtdürilmek bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre zikrolunan İskele-i İsakcı ve Tolca ve Maçın ve Zarar-ı Kassâbiyye mukâta‘alarının ve tevâbi‘ın bir tâlib zuhûr idince müşârun-ileyh kapudânım tarafından irsâl olunan mezkûr kuluma ber-vech-i emânet zabtıtdürüp tahvîli tamâm olan nâzır-ı sâbıkı ve âdemlerin dahl ü tecâvüz itdürmeyesiz ve târîh-ı mezbûrdan berü vâkı‘ olan mahsûli mezkûra zabt u kabz itdüresiz.

Fî evâsıtı Z., sene: [103]6

49

[61]

Tuna mukâtaaları Özi Kalesi neferlerinin mevâciblerine ocaklık tayin olunduğundan, Kili, Akkirman ve İbrail'deki isimleri yazılı mukâtaaların, iltizâm sürelerinin bitiminde tâlibi çıkıncaya kadar Vezir Hasan Paşa'nın adamına emâneten zaptettirilmesi.

Kili kâdîsına hükm-i şerîf yazıla ki:

Tuna mukâta'âtı Özi Kal'ası neferâtının mevâcibleriyçün ocaklık ta'yîn olunmak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmağın, İskele-i Kili ve tevâbi'ı Mukâta'ası Nâzır Ahmed uhdesinde iken işbu sene bin otuz altı Cumâde'l-âhır'un yiğirmi beşinci gününde vâkı' Mart evvelinde tahvîli âhır olup âhara der-uhde olunmak lâzım gelmeğın bir tâlib zuhûr idince mukâta'a-i mezbûre ve tevâbi'ı vezâretle Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olunan asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehû* tarafından irsâl olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ( ) nâm kulum *zîde kadruhûya* ber-vech-i emânet zabttdürilmek bâbında fermân-ı şerîfüm [sâdır] olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre zikrolunan mukâta'ayı ve tevâbi'in müşârun-ileyh kapudânım tarafından irsâl olunan mezkûr kuluma ber-vech-i emânet zabttdürüp tahvîli âhır olan Nâzır-ı sâbık Ahmed'i ve âdemlerin ve âhardan bir ferdi dahl ü tecâvüz itdürmeyesin ve târîh-ı mezbûrdan berüde vâkı' olan öşr-i gallât ve öşr-i sıra ve sâyir ebvâb-ı mahsûlât ü rüsûmdan nâzır-ı sâbıkun âdemleri her ne kabz u der-anbâr itmiş ise ( ) ve zimem-i re'âyâdan olanları girü anlarun ma'rifet ü defteri ile hâlâ ber-vech-i emânet ta'yîn olunan mezbûra alıvirüp zabt u kabz itdüresin ve ne mikdâr mahsûl teslim eyledüklerin sicill ü huccet idüp arzyleyesin.

Fî evâsıtı şehri Zi'l-hicce, sene: [103]6

[61/1] Bir sûreti, vech-i meşrûh üzre Akkirman kâdîsına; Akkirman ve tevâbi'ı ve Beytü'l-mâl-i Âmme ve Hâssa mukâta'aları için yazıla.

Fî't-târîhü'l-mezbûr.

[61/2] Bir sûreti, İbrayil kâdîsına; "...nefs-i İskele-i İbrayil ve tevâbi'ı mukâta'aları Nâzır Ahmed uhdesinde iken tahvîli âhır olmağın işbu bin otuz yedi Muharremi'nün guresinden âhara der-uhde olunmak lâzım gelmeğın, bir tâlib zuhûr idince mukâta'a-i mezbûre ve tevâbi'ı vezâretle... *ilâ-âhrihî*."

50

[63]

Vidin, Feth-i İslâm ve Fornitre (?) fârisleri Özi Kalesi'nde görevlendirildikleri halde sadece Vidin fârislerinden altı neferin ağalarıyla birlikte görevleri başında kalıp diğerlerinin firar ettikleri; bu sebeple firar edenlerin bu seneki mevâciblerinden almış oldukları meblağın kendilerinden geri alınması; henüz almayıp eminlerde kalmış olan meblağın da eminlerden tahsil edilmesi.

Vidin müfettişine ve Feth-ı İslâm kâdîsına ve Vidin kâyim-makâmına hüküm ki:

Vidin ve Feth-ı İslâm ve Fornitre (?) fârislerinün cümlesi ağalarıyla hâliyâ müceddeden .....ihyâ olunan Özi Kal'ası'na ihrâc olunup lâkin Vidin fârisleri ağaları ile ancak altı nefer emr-i şerîfûme itâ'at idüp kalup mâ'adâsı firâr itmekle zecren-leh firâr idenlerin bu sene aldıkları mevâcibleri kendülerden ve ümenâda kusûr kalan hazîneleri ümenâdan taleb ü tahsîl olunmak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, emr-i şerîfûme itâ'at itmeyüp firâr iden Vidin fârislerinün altı nefer ile ağalarınun ulûfelerinden mâ'adâsının bu sene aldıkları mevâcibleri kendülerden ve ümenâda kusûr kalan hazînelerin ümenâdan taleb ü tahsîl ve mezbûr kuluma bî-kusûr cem' u kabz itdürüp fermân-ı şerîfûme muhâlif kimesneyi te'allül ü muhâlefet itdürmeyesiz ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde mukayyed olup zikrolunan Vidin fârislerinün ağaları ve altı neferinden mâ'adâsı firâr itmişdür. Emrûme muhâlif bir ferdi himâyet itmeyüp bu* sene aldıkları mevâciblerin kendülerden ve kusûrların ümenâdan mezbûr kuluma alıvirüp tahsîl itdüresiz. Şöyle ki; bir ferd himâyet olunduğı mesmû'-ı şerîfüm ola, sizden tazmîn olunmak mukarrerdür. Ana göre mukayyed olasız.

51

[64]

Silistre ve Niğbolu sancaklarında kayıtlı bulunan akıncı ve akıncı-oğullarından, kendilerine hizmet teklif olduğunda çeşitli mazeretler öne sürerek hizmete gitmeyenlerin, haklarından gelinmek üzere kimler olduklarının Südde-i Saâdet'e arz edilmesi.

Sağ ve sol kolda vâkı' olan kâdîlara hüküm ki:

Silistre ve Niğbolu sancaklarında vâkı' olan akıncıyân tâyifesi; "Ehl-i berât" ve ba'zıları; "Evkâf u erbâb-ı tîmâr re'âyâsıyuz." diyü, ba'zı hıdmete istihdâm olunmak lâzım geldükde te'allül ü bahâne idüp ihtilâle bâ'ıs olmağla o makûle tuğrâlu defterde esâmîleri mastûr olup akıncı vü akıncı-oğlı olanların; "Ehl-i berât" ve; "Evkâf u erbâb-ı tîmâr re'âyâsıyuz." diyenlerin haklarından gelinmek bâbında sâbıkâ Akıncı Beği olan Ahmed *dâme izzühû* arzyledükde emr-i şerîfüm virilüp hâliyâ mücebince virilmek bâbında mâyet recâ itmeğın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, gereği gibi tekayyüd ü ihtimâm idüp o makûle Südde-i Sa'âdet'den ihrâc olunmuş mühürlü vü tuğrâlu sahîh sûret-i defter-i cedîd-i hâkânîde esâmîsi mastûr u mukayyed olan akıncı tâyifesi ve oğulları vech-i meşrûh üzere; "Ehl-i berât" ve; "Evkâf u erbâb-ı tîmâr re'âyâsıyuz." diyü, hıdmete istihdâm olunmak lâzım geldükde anun gibi ihtilâle bâ'ıs olanları buldurdup zuhûra getürdüp ahvâllerin vukû'ı üzere Südde-i Sa'âdetüm'e arzylesin ki, emr-i şerîfûme muhâlefet eyledükleri için haklarından gelinmek bâbında emr-i hümayûnum gönderile. Ve'l-hâsıl defterde mukayyed akıncı vü akıncı-oğulları sâyir turuka sülûk eylemek hılâf-ı kânûndur; min-ba'd tâyife-i mezbûreye ol vechile te'allül itdürmeyüp me'mûr oldukları hıdemât-ı hümayûnumda istihdâm eylesin. Ammâ; bu bahâne ile ahz ü celb olunmakdan ve sahîh akıncı vü akıncı-oğulları değil iken mücerred bu sebeb ile evkâf u erbâb-ı tîmârın re'âyâsına dahlolunmakdan ve defter-i cedîdde mukayyed akıncı vü akıncı-oğullarına bir tarîkla himâyet olunmağla hıdemât-ı hümayûnumun avk u te'hîrine bâ'ıs olmakdan ihtirâz eylesin.

[Yev]mü's-Sülâsâ, fî 19 Z., sene [103]6

52
[65]

Silistre ve Niğbolu sancaklarında kayıtlı akıncı ve akıncı-oğullarına hizmet teklif olunduğunda, bazı züamâ ve erbâb-ı timarın Hazine-i Âmire'den sûreti gönderilen deftere itibar etmedikleri ve bunları hizmete göndermedikleri bildirildiğinden, hizmet teklif olunduğunda akıncı beylerinin ellerindeki geçerli olan deftere göre hareket edilip kimsenin buna aykırı iş yapmasına izin verilmemesi.

Silistre ve Niğbolu sancaklarında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki:

Bundan akdem toksan dört senesinde akıncı tâyifesi tahrîr ü defter olunup tuğrâlanup defterlerinin bir sûreti ol zamân akıncı beğlerine ve bir sûreti Hazîne-i Âmirem'de hıfzolunup defterde mastûru'l-esâmî akıncılardan fevtolanların oğullarının ve sıhhatde olanlar me'mûr olanların hıdmetlerine gönderilmek murâd olundukda zü'amâ vü erbâb-ı tîmâr ba'zılarıyçün; "Bizüm defterlü re'âyâmuzdur ve bizüm defterimiz kadîmdür; sonradan akıncı kaydolunmuşlardır." diyü akıncı ihrâcına mâni' olup bu tarîkla vakt ü zamânıyla hıdemât-ı hümâyûnumun görilmemesine bâ'ıs oldukların mukaddemâ bildürildükde emri şerîfüm virilüp hâliyâ mücebince mâyet recâ itmeğın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, anun gibi akıncı tâyifesine hıdmet ü sefer fermân olunup akıncı beğleri tarafından tâyife-i mezbûre ihrâc olunmak lâzım geldükde ellerinde olan ma'mûlün-bih defter mücebince amel ü ihrâc itdürüp ol deftere muhâlif zü'amâ vü erbâb-ı tîmârdan ve gayriden bir ferdi müdâhale itdürmeyüp men' u def' eylesesin. Memnû' olmayanları yazup arzeyesin. Ammâ; bu bahâne ile kadîmden akıncı-oğlı [vü] akıncı olmayan zü'amâ vü erbâb-ı tîmârın defterlü re'âyâsına dahl ü rencîde olunmakdan ziyâde hazer eylesesiz.

53
[66]

Özi Kalesi'ndeki neferlerin mevâcibleri için Ahyolu Mukâtaası'ndan havale olunan on yük akçenin Vezir Hasan Paşa Donanma-i Hümâyûn ile Ahyolu'ya gelinceye kadar Ahyolu Mukâtaası emininden tahsil ve hazır edilmesi; ayrıca daha önce havale olunan efrenc sipâhîleri ve cebecilerin ulûfe ve akçelerinin de aynı şekilde tahsil ve hazır edilmesi.

Ahyolu [kâdîsına] ve müfettişine ( ) ve Ahyolu Mukâta'ası emîni üzerine tahsîl-i mâle havâle ta'yîn olunan ( ) zîde kadruhûya hüküm ki:

Özi neferâtının bin otuz altı [sene]sinde müstehakk oldukları mevâciblerinden on yük akçası mukâta'a-i mezbûreden havâle olunmağın meblağ-ı mezbûr bi'l-fi'l vezâretle Kapudânım ve asker-i İslâm'a Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehû varınca tahsîl ü hâzır itdürilmek için fermân-ı şerîfüm olmağla hâliyâ Özi neferâtından ve müşârın-ileyhün âdemlerinden ( ) zîde kadruhümâ gönderilmişlerdür. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzere her biriniz mukayyed olup dahı Özi neferâtınun mevâcibleriyçün havâle olunan on yük akçayı müşârun-ileyh kapudânım Donanma-yı Hümâyûnum ile varınca Ahyolı Mukâta'ası emîninden tahsîl ü tedârük ve hâzır u müheyyâ eylesesiz ki, müşârun-ileyh kapudânım vardukda tevakkuf u te'hîr lâzım gelmeye ve mukaddemâ Âsitâne-i Sa'âdetüm'den sebab-i tahrîr ile havâle olunan efrenc sipâhîlerinin ve Donanma-yı Hümâyûnum'da olan cebecilerün ulûfe vü akçaların dahı tahsîl itdürüp hâzır u müheyyâ eylesesiz. Şöyle ki; müşârun-ileyh kapudânım Donanma-yı Hümâyûnum [ile] varduğında zikrolunan akçalar hâzır bulunmaya, cümleünüz mes'ûl olup itâba mazhar olmanız mukarrerdür. Ana göre mukayyed olup havâle olunan akçaları emîn-i mezbûrdan bî-kusûr tahsîl idüp ihmâl ü müsâheleden be-gâyet ihtirâz eylesesin.

[Yev]mü'l-Hamîs, fî 20 şehri Z., sene: [103]6

54

[67]

Özi Kalesi neferlerinin mevâcibleri için ocaklık tayin olunan İsakcı, Tolca, Maçın, Kili, Akkirman, İbrail ve Hırsova mukâtaalarının, iltizâm süreleri sona erdiğinden, yeni dönemde isimleri yazılı kişilere deruhte olunduğu; bu sebeple sözkonusu mukâtaaların bu kişilere zaptettirilip eski Nâzır Ahmed'in ve başkalarının müdahale ettirilmemesi.

Bu emir girü, gitmemişdür.

İsakcı ve Tolca ve Maçın ve Kili ve Akkirman ve İbrayil ve Hırsova kâdîlarına hüküm ki:

Tuna aklâmında olan mukâta'âtun ıslâh u tashîhı ve müceddeden ihyâ olunan Özi Kal'ası neferâtınun mevâcibleri [içün] ocaklık ta'yîn olunmak husûsı vezâretle Kapudânım ve asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* hüsn-i tedbîrine havâle olunup taht-ı kazânuzda vâkı' İsakcı ve Tolca ve Maçın ve Kili ve Akkirman ve İbrayil ve Hırsova mukâta'âtı ve tevâbi'ı Nâzır Ahmed uhdesinde iken hâliyâ tahvîli âhır olmağla mukâta'ât-ı mezbûre kal'a-i mezkûre neferâtına ocaklık olmak üzere âhara der-uhde olunmak fermânım olmağla mezbûr Ahmed ref' olunup yerine ebnâ-i sipâhiyândan ( ) Bölük'de ( ) akçası olan Mehmed ve İbrayil sâkinlerinden Alî ve Hızır nâm kimesneler ve Kostantın veled-i Batşeba ve dîger Kostantın veled-i Mizotoz nâm zimmîler ber-vech-i iştirâk emîn ü mültezim olmak üzere işbu sene seb'a ve selâsın ve elf Muharremi'nün guresinden mezbûrlara der-uhde olunup ( ) Hazînesi'nde olan defterlere kaydolunup berâtların ihrâc idinceye değin mukâta'ât-ı mezbûreyi mezkûrlara zabttdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzere amel idüp dahı mukâta'ât-ı mezbûreyi târîh-ı mezbûrdan mezkûrlara ber-vech-i iştirâk zabttdürüp min-ba'd ref' olunan Nâzır Ahmed'i ve âhardan bir ferdi bir vechile dahl ü ta'aruz ve nizâ' u te'allül itdürmeyesin.

55
[68]

İskele-i İsakcı, Tolca, Maçın ve tevâbiî mukâtaaları ile Zarar-ı Kassâbiye Mukâtaası Özi Kalesi neferâtına ocaklık tayin olunduğundan, eski Nâzır Ahmed'in, iltizâm süresinin bittiği tarih ile ocaklık tayin olunan tarih arasındaki döneme ait muhasebesinin kendi adamları marifeti ile görülüp bu döneme ait mahsulât ve bakâyanın Vezir Hasan Paşa'nın adamına zaptettirilmesi..

Bu emir dahi gitmemişdür.

İsakcı ve Tolca ve Maçın kâdîlarına hüküm ki:

Nefs-i İskele-i İsakcı ve Tolça ve Maçın ve tevâbi'ı mukâta'aları ve Zarar-ı Kassâbiyye Mukâta'ası Nâzır Ahmed uhdesinde iken işbu sene bin otuz altı Zi'l-ka'desi'nün yiğirmi tokuzuncu gününde vâkı' Ağustos evveline değin tahvîli âhır olup ve lâkin mezbûr Ağustos içinde vâkı' olan rüsûmı dahi zabtidüp hâliyâ zikrolunan mukâta'ât Özi neferâtı mevâciblerine sene bin otuz yedi Muharremi guresinden ocaklık ta'yîn olunmağla mâbeynde vâkı' olan bir-iki yevmü'l-kıstına mezkûr cevâb virmek iktizâ idüp muhâsebeleri görülüp zimmetin berî idinceye değin mukâta'ât-ı mezbûrede vâkı' olan ebvâb-ı mahsûlât dan ve zimem-i re'âyâda olan küllî vü cüz'î hukûk u rüsûmdan bâkî kalanları yine nâzır-ı mezbûrun âdemi ma'rifeti ile ve defteri ile zabt u kabz olunmak için vezâretle Kapudânım ve asker halkına Serdârum olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* âdemlerinden kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ( ) nâm kulum *zîde kadruhû* irsâl olunmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır [olan] fermân-ı şerîfüm üzre nâzır-ı müşârun-ileyhün muhâsebeleri görülüp zimmetin berî idince mukâta'ât-ı mezbûrenün vâkı' olan bir-iki ebvâb-ı mahsûlini ve zimem-i re'âyâda olan küllî vü cüz'î hukûk u rüsûmdan bâkî kalanları nâzır-ı mezbûrun âdemleri ma'rifeti ile defter idüp hâlâ gönderilen müşârun-ileyh vezîrümün mezkûr âdemisine zabt u kabz itdürüp nâzır-ı mezbûrun âdemlerin te'allül ü nizâ' itdürmeyesin ve nâzır-ı müşârun-ileyhün âdemleri mezkûra ne mikdâr mahsûl teslim ider ise ve zimem-i re'âyâdan ne mikdâr alınursa sicill ü defter idüp vukû'ı üzre arzyleyesiz. Ammâ; bu bâbda mukayyed olup mâbeynde mâlumun ızâ'a vü itlâfından ziyâde ihtirâz eylesiz; şöyle bilesiz.

56
[69]

İskele-i Akkirman ve tevâbiî, Beytûlmâl-i Âmme ve Hâssa mukâtaaları ile İskele-i Kili ve tevâbiî Mukâtaası başkasına deruhte olunduğundan, eski Nâzır Ahmed'in, iltizâm süresinin bittiği tarih ile başkasına deruhte olunan tarih arasındaki döneme ait muhasebesinin kendi adamları marifeti ile görülüp bu döneme ait mahsulât ve bakâyanın Vezir Hasan Paşa'nın adamına zaptettirilmesi.

Bu emir dahi gitmemişdür.

Akkirman kâdîsına hüküm ki:

İskele-i Akkirman ve tevâbi'ı ve Beytü'l-mâl-i Âmme ve Hâssa mukâta'aları Nâzır Ahmed uhdesinde iken işbu sene bin otuz altı Cumâde'l-âhırî'nün yiğirmi beşinci gününde vâkı' Mart evvelinde tahvîli âhır olup mukâta'a-i mezbûre sene bin otuz yedi Muharremî'nün ibtidâsından âhara der-uhde olmağın, mâbeynde vâkı' olan altı ay beş günün yevmü'l-kıstına mezkûr Nâzır Ahmed cevâb virmek lâzım gelüp mezkûrun muhâsebesi görölüp zimmetin berî idince mukâta'ât-ı mezbûrede vâkı' olan ebvâb-ı mahsûlât dan ve zimem-i re'âyâda küllî vü cüz'î hukûk u rüsûmdan bâkî kalanları yine nâzır-ı müşârun-ileyhün âdemleri ma'rifeti ve defteri ile zabt u kabz olunmak için vezâretle Kapudânım ve asker halkına Serdârım olan Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* âdemlerinden kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ( ) nâm kulum *zîde kadruhû* irsâl olunmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre nâzır-ı müşârun-ileyhün muhâsebesi görölüp zimmetin berî idince mukâta'ât-ı mezbûrenün vech-i meşrûh üzre mâbeynde vâkı' olan altı ay beş günün ebvâb-ı mahsûlini ve zimem-i re'âyâda küllî vü cüz'î hukûk u rüsûmdan bâkî kalanları nâzır-ı mezbûrun âdemleri ma'rifeti ile defter idüp müşârun-ileyh vezîrümün âdemi mezkûra zabt u kabz itdürüp nâzır-ı mezbûrun âdemlerini te'allül ü nizâ' itdürmeyesin ve nâzır-ı müşârun-ileyhün âdemleri mezkûra ne mikdâr mahsûl teslîm ider ise ve zimem-i re'âyâdan ne mikdâr alınursa sicill ü defter idüp vukû'ı üzre arzyleyesin. Ammâ; bu bâbda ziyâde mukayyed olup mâbeynde mâlumun ızâ'a vü itlâfından be-gâyet ihtirâz eyleyesin.

Bu dahi.

Bir sûreti Kili kâdîsına; "... İskele-i Kili ve tevâbi'ı Mukâta'ası Nâzır Ahmed ... *ilâ-âhırîhî.*"

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 2 şehri Muharrem, sene: 1037

57
[70]

Boğdan'da Postenlik hizmetinde olan ve Katırcıoğlu diye bilinen Eflaklı şahsın ehl-i fesâd olması sebebiyle görevinden alınarak Eflak'a gönderilmesi.

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

"Boğdan'da bi'l-fi'l Poste[n]lik hıdmetinde olup Katırcı-oğlı dimekle ma'rûf ( ) nâm Eflaklı ehl-i fesâd olup harbî memleket zâbıtlarıyla alâkası olduğı" i'lâm olunmağla hıdmet-i mezbûreden ihrâc olunup girü Eflak'a gönderilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, emrüm üzre mezbûrı hıdmet-i mezbûreden ihrâc idüp Eflak'a gönderesin. Emrûme muhâlif te'allül ve Boğdan'da iskân itdürmeyesin.

58

[71]

Eflak voyvodasının ölen anne ve babası hayatta iken bütün para, mal ve eşyalarının yanlarında Başpostenlik vb. hizmetlerde bulunan isimleri yazılı boyarların elinde bulunduğu ve bunlar tarafından zayi edildiği bildirildiğinden, adigeçen şahısların sorgulanıp sözkonusu mal, eşya ve paraların ortaya çıkartılması.

Eflak voyvodasına hüküm ki:

"Baban Radol ve anan mürdoldüğünde hâlâ senün yanunda olan Başpostenlik hıdmetinde olan Kostantın ve karındaşı Uladika ve İkinci Postenlik Mihalaki ve Yani Kamareş ve Koğa Armaş ve Manol Komeş ve Dimo Kopar ve Nikolaki Pedar ve Manol Poncar ve Kostantın Şirban nâm boyarlar yanında hâzır olduğundan gayri cümle emvâl ü erzâkı ve esbâb u eskâli mezbûrlarun ellerinde olup ekl ü bel' ve zâyi' u telef eyledükleri" i'lâm olunmağla mezbûrları ihzâr idüp babağun ve anağun zâyi' u telef olan emvâl ü erzâkın mezbûrlardan sü'âl idüp zuhûra getürmen emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, emrüm üzre mezbûrûn boyarları ihzâr idüp dahı mürdolan baban Radol'ün ve anağun zâyi' u telef olan emvâl ü esbâbların ve sâyir muhallefât u erzâkların tefîş ü tefahhus idüp her kimde zuhûr iderse taleb ü tahsîl idüp bir ferdün zimmetinde bir şey' alıkomayasın ve bi'l-cümle bu bâbda mukayyed olup baban ve anan mürdoldüklerinde mezbûrlarun ellerinde olup zâyi' olan esbâb u eskâli bi-eyyi vechin kân zuhûra getürüp taleb ü tahsîl eylesin ve ne mikdar esbâb zuhûra geldüğün ve kimün zimmetinde çıkdüğün vukû'ı üzre yazup Dergâh-ı Mu'allâm'a arzeyesin.

[Yev]mü's-Sülâsâ, fî 3 M., sene: [103]7, der-Özi

59

[72]

Öteden beri Bender sınırı yakınındaki Eflak köyleri reâyası hayvanlarını otlatmak ve odun kesmek için Bender toprağına geçtiklerinde kendilerinden otlak hakkı adı altında, bir miktar akçe alınageldiği halde, şimdi otlığa gelsin-gelmesin, aynı gerekçeyle köy başına maktû olarak yüz-yüzelli gurus alındığı bildirildiğinden, bu şekilde bir uygulama yapılmayıp eskiden olduğu gibi sadece gelenlerden resm alınması.

Bender kâdîsına ve mîr-i mîrân mütesellimine ve Bender'de Nevbetci Yeniçeri Şorbâcısı olan ( ) hüküm ki:

"Bender sınırına karîb olan Boğdan karyelerinin re'âyası tavarların otlatmak ve bellût u odun kat'ı için kadîmden Bender toprağına varduklarında otlak hakkı nâmına bir mikdâr akça resm virürler iken hâliyâ oligelene muhâlif bir kaç seneden berü tavarlarıyla otlığa varanlardan [ve] varmayanlardan kesim idüp her karyeden yüzer ve yüz ellişer gurusların alınup fukarâya te'addî olunduğı" Boğdan voyvodası tarafından i'lâm olunmağla, kadîmden olgeldüğü üzre amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdir olan fermân-ı şerîfüm üzre amel idüp dahı Bender sınırına karîb olan Boğdan karyelerinin re'âyâsı tavarların otlatmak ve bellût ile (——) beslemek ve odun kat' eylemek için Bender toprağına gelüp intifâ' eyledüklerinde kadîmden otlak hakkı nâmına resm alınugelmiş ise girü ol minvâl [üzre] alınup kadîmden oligelene muhâlif otlağa gelenlerden ve gelmeyenlerden kesim taleb olunmayup ol vechile fukarâ vü re'âyâ kimesne[ye] rencîde vü remîde itdürilmeye ve bi'l-cümle mâ-tekaddemden oligelene muhâlif iş olduğına rızâ-yı hümâyûnum yokdur. Ana göre mukayyed olup emr-i şerîfûme mugâyir kimesneye te'addî vü tecâvüz itdürmeyesiz.

60

[73]

Özi'de yaptırılan kale mühimmâtının tedariki ile Boğdan reâyasının mükellef tutulması sebebiyle Bender sınırına yakın reâyanın yükümlülüğünden kurtulmak için yerlerini terk ederek Bender köylerine gidip yerleştikleri bildirildiğinden, bunların bu köylerden kaldırılıp geri eski yerlerine gönderilmeleri.

Bender kâdîsına ve mütesellimine hüküm ki:

"Bu sene-i mübârekede Özi'de binâ olunan kal'a mühimmâtı Boğdanlu'ya tevzî' u teklîf olundukda Bender sınırına karîb olan Boğdan karyeleri re'âyâsı mahzâ teklîfden halâs için terk-i mesken idüp Bender köylerine varup tavattun eyledükleri" Boğdan voyvodası tarafından i'lâm olunup kadîmî yirlerine kaldurulmak recâ itmeğın, Boğdan re'âyâsı her kande bulunursa kaldurup Boğdan'a gönderilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup dahı vech-i meşrûh üzre mücerred teklîfden halâs için kalkup hâlâ gelüp Bender köylerinde sâkin olan Boğdan re'âyâsın her kande bulunursa kaldurup girü Boğdan'a gönderüp kimesneye hımâyet ü sıyânet itdürmeyesin.

61

[75]

İbrail, İsmail vs. Boğdan'ın Galas İskelesi karşısındaki kasaba ve köylerden bazı kimselerin birer bahane uydurarak sırf kendi işleri için Boğdan'a geçip köylerine konup reâyanın karşılıksız olarak yiyeceklerini aldıkları ve kadın ve çocuklarına tecavüz ettikleri bildirildiğinden, Âsitâne-i Saâdet'ten elçilik veya başka bir görevle gönderilenlerin

dışında kendi işleri için Boğdan'a geçenlere karşılıksız yiyecek aldırılmaması ve reâyaya zulmettirilmemesi.

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

"Vilâyet-i Boğdan'a tâbi' Galas İskelesi mukâbelesinde İbrayil ve İsmâ'îl kasabalarından ve sâyir kasabât u kurâdan ba'zıları kendü kâr u kisbleri için birer bahâne ile Boğdan'a varup karyelerine konup re'âyâ vü fukarânun müft ü meccânen yim ü yimeklelerin alup ve avret ü oğlanlarına tecâvüz itmekle re'âyânun tahammülleri olmayup

perâkende vü perîşân olmalarına sebep ü bâdî olduklarına binâ'en ilçilik tarîkıyla ve Âsîâne-i Sa'âdetüm'den hıdmet-i şerîfemle varanlardan gayri müft ü meccânen yim ü yimek virilmeyüp ol makûleler akça ile alup tecâvüz itdürilmemek için" emr-i şerîfüm recâsına i'lâm eyledüğün ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup dahı i'lâm eyledüğün üzre ilçilik tarîkıyla ve Âsîâne-i Sa'âdetüm'den hıdmet-i şerîfemle Boğdan'a varanların yim ü yimeklerin tedârük idüp ol makûle kendü kâr u kisbleri için varanlara müft ü meccânen yim ü yimek aldurmayup men' eylesin. Ol makûleler her ne alurlarsa akçalarıyla ihtiyârlarıyla satanlardan aldurup fukarâya bir vechile zulm ü te'addî itdürmeyesin.

62

[76]

İsakcı kazasında Sultan Osman tarafından yaptırılan câmiye vakıf tayin olunan köylerin ahalisinin, kendi köylerinin sınırları dahilindeki topraklara kanaat etmeyip Boğdan köylerinin topraklarına tecavüzde buldukları şikâyet edildiğinden, bu köylerin sınırlarının bilirkişiler tarafından kontrol edilip bozulan sınırların yeniden belirlenerek sınır tecavüzlerinin önlenmesi.

Bu hüküm virilmemiştir.

İsakcı kâdîsına ve İsakcı Mütevellîsi ( ) hüküm ki:

"Bundan akdem nefsi-i İsakçı'da birâder-i* cennet-makarrum merhûm ve mağfûrun-leh Sultân Osmân *aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* hazretleri binâ eyledükleri câmi'-ı şerîflerine vakıf ta'yîn olunan kurâ ahâlîsi kendü karyelerinin sınırları dâhilinde olan topraklarına kanâ'at itmeyüp Boğdan karyelerinin sınırlarına tecâvüz ve zirâ'at ü harâset idüp a'şâr u rüsûmı Boğdan tarafına âyid iken virmedüklerinden gayri odun u otlukların aldurmayup tecâvüz olunmağla ehl-i vukûf ile ol mahallün üzerine varılup her karyenün kadîmî sınırları görölüp ta'yîn olunmak" recâsına Boğdan voyvodası tarafından i'lâm olunmağın **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, husûs-ı mezbûra mukayyed olup ol diyârun müsinn ü mu'temedün-aleyh ehl-i vukûfî ile bi'z-zât zikrolunan karyelerün sınırları üzerine varup kadîmî sınır üzerine yöriyüp eger mâ-tekaddemden vaz' olunan sınırı mürûr-ı eyyâm ile bozılmış ise her karyenün sınırı zâhir ü ma'lûm oldukdan sonra câ-be-câ alâmetler vaz' itdürüp her karyenün sınırı kankı mahalden ne mevzı'a müntehî olursa ism ü resmi ile yazup sicill ü hucet idüp Dergâh-ı Mu'allâm'a arzeyesin ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde mukayyed olup bir vechile ta'yîn ü temyîz eylesin ki, mübhem ü meşkûk bir mahal kalmayup sonra kimesne nizâ' itmek ihtimâlî olmaya ve tamâm sınırları ma'lûm oldukda birbirlerinin sınırlarına tecâvüz itdürmeyesin.

Eflak ve Boğdan'ın muhafazası, reâyalarının himayesi, cizyelerinin toplanıp gönderilmesi vs. hizmetlerin yerine getirilmesinde, son olarak da Özi'de yaptırılan kalede yaptıkları hizmetler ve gösterdikleri sadâkatten dolayı Eflak ve Boğdan voyvodalarının iltifata lâyık görülüp voyvodalığın tekrar kendilerine verildiği; her iki voyvodanın da hizmet ve sadâkatlerini bundan sonra da devam ettirmeleri ve etrafa göz kulak olup elde ettikleri bilgileri Âsitâne-i Saâdet'e ulaştırmaları.

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

Sen yarar olup vilâyet-i Boğdan'un hıfz u hırâsetinde ve re'âyâ vü berâyânun himâyet ü sıyânetinde ve vakt ü zamânı ile Boğdan cizyesin tedârük ü irsâlde ve sâyir fermân olunan hıdemât-ı hümayûnumı edâda bezl-i makdûr eyledüğünden mâ'adâ bu def'a fermân-ı şerîfüm üzre yarar âdemlerün ve Boğdan askeri ile Özi'ye gelüp müceddeden binâ olunan kal'a vü hısâr-peçe vü palanka ve sâyir hıdemât-ı hümayûnumda küllî sa'y ü ikdâmın ve sadâkat ü istikâmet ile hıdemetün vücûda geldiği ma'lûm-ı şerîfüm olmağla hıdemetün meşkûr olmuşdur. İmdi; vilâyet-i Boğdan Voyvodalığı üzerinde olmağın kemâ-kân ibkâ vü mukarrer kılınup hıfz u hırâset ile tekayyüd eylemen bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre kemâ- kân Boğdan Voyvodalığı'na mutasarrıf olup vilâyet ü memleketün hıfz u hırâsetinde ve re'âyâ vü berâyânun himâyet ü sıyâneti husûsında ve Âsitâne-i Sa'âdetüm'den fermân u teklîf olunan hıdemât-ı hümayûnum edâsında ve sâyir rızâ-yı hümayûnuma muvâfık olan husûslarda makdûrun sarfidüp hıdemât-ı makbûle vücûda getürmeğe sa'y-i mevfûr eylesin. *İnşâ'alla hü te'âlâ* uğur-ı hümayûnumda vücûda gelecek hıdemetün meşkûr olup envâ'-ı ri'âyet ü iltifâtuma mazhar olman mukarrerdür. Ana göre ma'lûmun olup vilâyet-i Boğdan'a kemâl-i intizâm virüp re'âyâ vü fukarâsın vâsıl-ı huzûr uistirâhat itmeğe sa'y ü ikdâm u hüsn-i ihtimâm eylesin ve dâyimâ etrâf u cevânibe göz ü kulak tutup vâkıf u muttali' olduğun ahbâr-ı sahîhayı ve sâyir murâd u ahvâlünü ale't-tevâlî Âsitâne-i Sa'âdetüm'e arz u i'lâmdan hâlî olmayasın; şöyle bilesin.

Bir sûreti, vech-i meşrûh üzre Eflak voyvodasına yazıla.

63 [77] numaralı hüküm ile [78] numaralı hüküm arasındaki sahife (s. 34) boştur.

[78] *Vezâretle Kapudân olan izzetlü Vezîr Hasan Paşa hazretleri Özi tarafına ba'zı hıdemete me'mûr olmağın ta'yîn olunan sancakların askerleri mu'accelen kalkup eşmeleriyçün Âsitâne-i Sa'âdet'den virilen evâmîr-i şerîfedür.*

64
[79]

Özi Kalesi'nin tamirinde eksik kalan kısmın tamamlanması ve o taraflara bir çeki düzen verilmesi gerekli olup bunun için çok sayıda askere ihtiyaç duyulduğundan, Silistre ve o bölgedeki isimleri yazılı diğer sancaklarda zeâmet ve timara mutasarrıf olan müteferrika, çavuş, kâtip, alaybeyi vs. züamâ ve erbâb-ı timarın bu hizmeti görmeğe tayin olunduğu; bu sebeple ilgili sancakbeylerinin bunları yanlarına toplayıp bir an önce Özi'ye giderek Vezîr Hasan Paşa'nın emrine girmeleri; ayrıca Eflak ve Boğdan voyvodalarının da asker göndermeleri.

Özi Beğlerbeğisi olup Silistre sancağına mutasarrıf olan İbrâhîm dâme ikbâlühûya hüküm ki:

Avn-i Melik-i Müte'âl ile bu sâl-i ferhunde-fâlde Özi Kal'ası'nun kusûr kalan yirleri itmâma irişdürülüp istihkâm ve ol semtlere kemâl-i intizâm virmek aksâ-yı murâd-ı hümayûnum olmağla küllî asker tedârüki mühimmât-ı umûrdan olmağın, Rikâb-ı Hümayûnum'la eşmeğe mahsûs olan gedüklülerden ve mütekâ'id ihtiyârlardan mâ'adâ livâ-i mezbûrda ze'âmet ü tîmârı olan Dergâh-ı Mu'allâm müteferrikaları ve çavuşları ve Dîvân-ı Hümayûnum ve Defter-i Hâkânî kâtibleri ve müteferrika vü çavuş zâdeleri ve kâtib şâgirdleri ve alaybeği ve umûmen zü'amâ vü erbâb-ı tîmâr cümle hıdmet-i mezbûreye me'mûr olmağın, cümlesin vakt ü zamânı ile yanuna cem' idüp Donanma-yı Hümayûnum'a Kapudânım olup hıdmet-i mezbûreye me'mûr olan asker halkına Ser-asker ü Serdâr ta'yîn olunan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû varınca yarar u müsellağ âdemlerünle Özi'de hâzır u mevcûd olup hıdmetde bulunman bâbında hatt-ı hümayûn-ı sa'âdet-makrûnumla fermân-ı şerîfüm sâdır olmışdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda hatt-ı şerîfümle sâdır olan fermân-ı sa'âdet-unvânım mücebince amel idüp dahı bir ân ve bir sâ'at te'hîr u terâhî itmeyüp vech-i meşrûh üzre gedüklülerden ve mütekâ'id ihtiyârlardan mâ'adâ livâ-i mezbûrda ze'âmet ü tîmâra mutasarrıf olan Dergâh-ı Mu'allâm müteferrikaların ve çavuşların ve Dîvân-ı Hümayûnum ve Defter-i Hâkânî kâtiblerin ve müteferrika vü çavuş zâdeleri ve küttâb şâgirdlerin ve alaybeğisin ve umûmen zü'amâ vü erbâb-ı tîmârın birden bine ve binden yüz bine varınca asker halkın yanuna getürdüp müşârun-ileyh kapudânım ve asker halkına serdârım varınca yarar u müsellağ âdemlerünle hâzır u mevcûd olup vech ü münâsib görildüğü üzre uğur-ı hümayûnumda hıdmetde ve yoldaşlıkda bulunmağa ve fermânım olan hıdmeti yirine getürmeğe bezl-i makdûr u sa'y-i mevfûr eyleyesin ve bi'l-cümle bu hıdmetüm sâyir hıdmetlere ve bu vakıt sâyir vakıtlara kıyâs olunur değıldür. Ana göre tekayyüd idüp livâ-i mezbûr askerın ta'cîl ale't-ta'cîl yanuna cem' idüp hâzır u müheyyâ olasın ki, müşârun-ileyh serdârım ve kapudânım vardukda Özi Kal'ası'nun kusûr kalan yirlerin itmâma vakt ü zamânı ile mübâşeret olunup avk u te'hîr lâzım gelmeye ve bu emr-i şerîfümü livâ-i mezbûrda vâkı' olan kasabât u kurâda ve sâyir mecma'-ı nâs olan mahallerde nidâ itdüresin

ki, hıdmet-i mezbûreye me'mûr olan asker halkı fermân-ı şerîfûnden haberdâr olup her biri emr-i şerîfûm vusûl bulduğı günde yat u yarak ve âlât-ı ceng ü harbleriyle ve yarar cebelüleriyle evlerinden çıkup hareket ve ber-vech-i isti'câl me'mûr oldukları mahalle teveccüh ü azîmet idüp sene-i sâbıkada itdükleri gibi giç varmakdan ve vakt ü zamâmı ile hıdmet mahallinde bulunmamakdan ziyâde ihtirâz ideler ve *inşâ'a'llâhü'l-Melikü'l-Allâm* fermân olunan hıdmet ü cem'ıyyet mahallinde cümle asker halkı berâtlarıyla mevcûd yoklansa gerekdür; ana göre her birine bildüresin ki, ...* [86]... berâtların bile götürüp yoklama mahallinde ibrâz idüp mevcûd yoklanalar. Şöyle ki; "Yollarda sular geçilir; berâtlarımızı götürmedük." diyü öZR ü bahâneye sâliḳ olup berâtlarıyla yoklanmayalar ve ola ki yoklamada mevcûd bulunmayalar, ol makûlelerin öZR ü cevâbları kat'â makbûl-i hümâyûnum olmayup ve; "Ben mevcûdum." didüklerine i'tibâr olunmayup zecren-lehüm ze'âmet ü tîmârları alınup âhara virilmek fermânım olmuştur. Ana göre her biri mütenebbih olup sonra; "Bilmedük." ve; "İşitmedük." dimeyeler. ....sen dahı bu bâbda ziyâde basîret üzere olup; "Asker halkı hareket itmedi." diyü ve gayri vechile mevâni' u a'zâr takdîmine sâ'î olmayup mahall-i me'mûr[a] giç varmakdan ziyâde ihtiyât idüp livâ-i mezbûr askerini vakt ü zamâmı ile yanuna cem' itmekde dikkat ü ihtimâm idesin. Şöyle ki; müşârun-ileyh serdârım ve kapudânım varduğında sen veyâhûd asker halkı hâzır u mevcûd bulunmayalar, adem-i tekayyüdünden bilinüp ecdâd-ı izâmum ervâh-ı tayyibeleri için senün mansıbun alınmağla ve anların dirlikleri virilmekle kanâ'at olunmayup eşedd-i ukûbetle hakkınızdan gelinmek mukarrerdür. Ana göre ma'lûmun olup bâb-ı ikdâmda dakîka fevteylemeyüp du'â-yı hayruma mazhar olmağa sa'y-i cemîl eylesesin.

Bir sûreti, sâbıkâ Özi Beğlerbeğisi olup ber-vech-i arpalık Niğbolı sancağına mutasarrıf olan Mehmed *dâme ikbâlühû*[ya].

Bir sûreti, Vidin Sancağbeği olan Memi *dâme ızzühû*[ya].

Bir sûreti, sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup ber-vech-i arpalık Alacahısâr sancağına mutasarrıf olan ( ) *dâme ızzühû*ya.

Bir sûreti, sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup ber-vech-i arpalık Çirmen sancağına mutasarrıf olan ( ) *dâme ikbâlühû*[ya].

Bir sûreti, Vulçitrın Sancağbeği olan ( ) *dâme ızzühû*[ya].

Bir sûreti, Dukagin Sancağbeği olan ( ) *dâme ızzühû*[ya].

Reft be-cânib-i Şark

Bir sûreti, Köstendil Sancağbeği olan ( ) *dâme ızzühû*[ya]; "Alaybeğisine koşup göndüre."

Bir sûreti, İskenderiyye Sancağbeği ( ) yazıla.

Bir sûreti, Prizrin Sancağbeği olan ( ) *dâme ızzühû*[ya].

Bir sûreti, Boğdan Voyvodası ( ); "Beş yüz atlu, beşyü[z] yaya göndüre." diyü yazıla.

Bir sûreti, Eflak Voyvodası ( ); "Beş yüz atlu, beşyüz yaya göndüre." diyü [ya]zıla.

Bir sûreti dahı kâdîlara; "... mu'accelen ihrâc idüp göndüresiz." diyü yazıla.

Bir sûreti, sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup hâliyâ Kırkkilise sancağına mutasarrıf olan Mehmed *dâme ikbâlühû*[ya].

* Defter'de bu hükmün devamı 40. sahifenin baş tarafına yazılmış ve daha önceki numaralandırma esnasında müstakil hüküm telakki edilerek [86] numara ile numaralandırılmıştır.

65

[80]

Özi Beylerbeyi İbrahim Bey'in, Özi muhafazası ve Kazak eşkiyasının def'inde gösterdiği yararlıktan dolayı, karadan Özi'ye memur edilen askere başbuğ tayin edilip bir hil'at ihsan olunduğu; kendisinin de sözkonusu hil'ati giyip Özi'ye memur edilen askerlere haberler göndererek yanına toplaması ve Hasan Paşa'dan gelecek haberi bekleyip ona göre hareket etmesi.

Bu dahı müşârun-ileyhe virilmiştir.

Özi Beğlerbeğisi İbrâhîm *dâme ikbâlühû*ya hüküm [ki]:

Sen yarar u emekdâr u ihtiyâr olduğundan gayri ol diyâra varaldan berü hıfz u hırâset-i memleket ve zabt u şiyânet-i ra'ıyyet husûsında ve Özi etrâfında îsâl-i mazarrat iden Kazak-ı âk def'ında ve sâyir dîn ü devletüm ve ırz u nâmûs-ı saltanatuma müte'allik olan husûşlar^{da} mücidd ü sâ'î olup her vechile müstehk-ı ri'âyet olduğun ecilden hâliyâ Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve Özi'ye me'mûr olan asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrrem ilâ-âhırîhî Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* Donanma-yı Hümâyûnum ile ol cânibe varınca karadan me'mûr olan tavâyif-i askere seni baş u buğ ta'yîn idüp tavâyif-i askeri mu'accelen yanuna cem' idüp haberine hâzır u müheyyâ ve müşârun-ileyh serdârımın tekrâr âdem ü haber varmağa müterakkıb u nâzır olup uğur-ı hümâyûnumda hıdmetde bulunman bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur ve senün uğur-ı hümâyûnumda küllî hıdmetün sebkitmekle hakkında mezîd-i inâyet-i aliyye-i şâhâne ve meziyyet-i re'fet-i celiyye-i pâdişâhânem zuhûra getirilüp hıla'-ı fâhiremden bir sevb hıl'at-i mûrisü'l-behçetüm inâyet ü ihsân idüp serdâr-ı müşârun-ileyhün Kapucıbaşısı olup Sefer Çavuşbaşısı ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Ahmed *zîde mecdühû* ile irsâl olunmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, irsâl olunan hıl'at-i fâhire vü kisve-i bâhiremi envâ'-ı ta'zîm u ikrâm ve asnâf-ı tevkîr u ihtirâm birle istikbâl idüp alup giyüp dahı vech-i meşrûh üzre Özi'ye me'mûr olan tavâyif-i askere baş u buğ olup tarafundan âdemler gönderüp mu'accelen yanuna getürdüp Özi'de dernek ü cem'ıyyet idüp müheyyâ vü hâzır ve serdâr-ı müşârun-ileyh tarafından tekrâr âdem ü haber varmağa müterakkıb u nâzır olup Donanma-yı Hümâyûnum Kefe'ye varduktan sonra sana ne tarîkla haber varursa ana göre amel idüp uğur-ı hümâyûnumda envâ'-ı hıdemât-ı mebrûre vücûda getürmeğe bezl-i makdûr u sa'y-i mevfûr eylesin.

66

[81]

Silistre sancağında bulunan kethudâyerlerinin, Silistre dahilindeki sipâh tâifesini toplayıp Özi'ye giderek Özi Beylerbeyi İbrahim Bey'in yanında hizmette bulunmaları.

Bu dahı müşârun-ileyhe virilmiştir.

Silistre sancağında vâkı' olan kethudâyirlerine hüküm ki:

Hâliyâ Özi'de fermânım olan dernek ü cem'ıyyetde ziyâde asker lâzım olmağla siz dahı sipâh tâyifesin evlerinden ihrâc ve ta'cıl ale't-ta'cıl baş u buğ ta'yîn olunan emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm Özi Beğlerbeğisi olan İbrâhîm *dâme ikbâlühû* yanında dernek ü cem'ıyyetde hâzır u mevcûd bulunup hidmetde bulunmanız bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzre amel idüp dahı Silistre sancağında vâkı' olan sipâh tâyifesin evlerinden ihrâc ve yanınıza alup ve ta'cıl ale't-ta'cıl Özi'de baş u buğ ta'yîn olunan müşârun-ileyh İbrâhîm *dâme ikbâlühû*nun yanında dernek ü cem'ıyyetde hâzır u mevcûd bulunmağa ziyâde dikkat ü ihtimâm üzre olasız ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûr mühimmât-ı umûrdandır; sâyir[e] kıyâs itmeyüp vech-i meşrûh üzre sipâh tâyifesin bir gün evvel evlerinden kaldurup mahall-i me'mûra ulaştırup dernek ü cem'ıyyetde mevcûd bulunup ihmâl ü müsâheleden ziyâde ihtirâz üzre olasız.

[Yev]mü'l-Ahad, fi 15 şehri Şevvâli'l-mükerrem, sene: 1037, der-Liman-ı Amasrı

67

[83]

Amasra, Devrek, Çarşamba, Yılanluca, Dirgine, Hisarönü ve Bendereğli kazaları reâyasından, İbrahim adlı bir şahıs tarafından önceki serdar adına bir hüküm ibraz edilerek Tersane-i Âmire ihtiyacı için zift-bahâ ve bedel-i muavenet adı altında para toplandığı bildirildiğinden, adigeçenin teftiş edilmesi ve elinde söz konusu parayı Hazine-i Âmire'ye teslim ettiğini isbat edecek bir temessük yok ise, bu paranın kendisinden tahsil edilip zift satın alınarak Tersane-i Âmire'yi gönderilmesi.

Amasra ve Devrek ve Çehârşenbe ve Yılanluca ve Dirgine ve Hisâröni ve Bendereğli kâdîlarına hüküm ki:

"Bundan akdem bin otuz ( ) târîhında ebnâ-i sipâhiyândan ( ) sâkinlerinden olan İbrâhîm nâm kimesne olıgelene muhâlif Tersâne-i Âmire mühimmâtıyçün; "zift-bahâ" ve "bedel-i mu'âvenet" diyü serdâr-ı sâbık tarafından bir hükm ibraz itmekle taht-ı kazânuzda vâkı' olan re'âyâdan küllî akça cem' u tahsîl itmiş iken henüz teslîm-i Hazîne itmeyüp zimmetinde olduğu" re'âyâ tarafından i'lâm olunmağın, sen ki Amasrı Kâdîsı Mevlânâ Nihâlî *zîde fazlühûsın*; "husûs-ı mezbûra mukayyed olup mezbûr İbrâhîm vech-i meşrûh üzre zift-bahâ ve bedel-i mu'âvenet nâmıyla re'âyâdan cem' eylediği akçayı teslîm-i Hazîne eylediğine defterdârum imzâsıyla mumzâ elinde ma'mûlün-bih temessüğü yoğısa re'âyâdan

cem' eyledüğü akçayı hâliyâ ebnâ-i sipâhiyândan Hüseyin *zîde kadruhû* mübâşeretiyle tahsîl idüp Tersâne-i Âmirem mühimmâtı için esvâkda satıldığı bahâ üzre zift iştirâ eyleyüp Tersâne-i Âmirem'e irsâl ü îsâl itmen" bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmışdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre amel idüp dahı mübâşir ta'yîn olunan mezbûr Hüseyin ve kethudâyirleri ma'rifeti ile mezbûr İbrâhîm'i her biriniz müstekillen ihzâr idüp dahı minvâl-i meşrûh üzre cem' u tahsîl eyledüğü akçayı Hızâne-i Âmirem'e teslîm eyledüğüne elinde ma'mûlün-bih temessüğü olmayup zimmetinde ise re'âyâ muvâcehesinde yirli yirinden teftîş ü tefahhus idüp zift-bahâ ve bedel-i mu'âvenet nâmıyla her ne mikdâr akça cem' itmiş ise mevlânâ-yı mezbûra ve mübâşir-i merkûma tahsîl itdürüp mezbûr İbrâhîm'i bir vechile te'allül ü inâd itdürmeyesiz ve sen ki mevlânâ-yı mezbûr Nihâlî'sin, zikrolunan akça[yı] tahsîl eyledükden sonra mezbûr Hüseyin ma'rifetiyle re'âyâdan, bulunan yirden satıldığı bahâ üzre mezbûr Hüseyin ma'rifeti ile zift iştirâ idüp ber-vech-i isti'câl Tersâne-i Âmirem'e irsâl ü îsâl eylesesin ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûra ziyâde mukayyed olup ahz ü celb ve himâyet ü sıyânet sebebi ile mezbûr İbrâhîm'ün zimmetinde olan mâl-ı mîrînün tahsîlinde ihmâl olunmak ihtimâli olmaya ve iştirâsı fermânım olan zifti mezbûr İbrâhîm'den tahsîl olunan akça iledür (?), esvâkda satıldığı bahâ üzre ihtiyârıyla satanlardan iştirâ idüp bu bahâne ile re'âyâya akçasuz zift salmakdan veyâhûd akçasın tekrâr re'âyâdan cem' itmekden ziyâde hazer eylesesin ve mezbûr İbrâhîm'den ne mikdâr akça tahsîl eyledüğün ve iştirâ eyledüğün zifti kaçır akçaya alduğun sicill ü hucet itdürüp aslı ve hakîkati üzre arzeyelesin. Şöyle ki; "Akça tahsîl olunmadı." diyü veyâhûd gayri bahâne ile re'âyâya tecâvüz ü te'addî olunduğu ve alduğundan ziyâde bahâ takdîr olunduğu mesmû'-ı hümâyûnum ola, mes'ûl ü mu'âteb olman mukarrerdür. Ana göre ma'lûmun olup re'âyâya te'addîden ve rızâ-yı hümâyûnuma muhâlif vaz'ı irtikâbdan ihtiyât üzre olasın.

67 [83] numaralı hüküm ile 68 [84] numaralı hüküm arasındaki sahife (s. 38) boştur.

[Yev]mü's-Sülâsâ, fî 10 şehri Muharremi'l-harâm, sene: 1037, der-Boğaz-ı Kili

68

[84]

Tuna Defterdarı İbrahim Bey ile Dergâh-ı Muallâ yeniçerilerinden Hasan Beşe'nin at, esbâb ve kölelerini gasbettikleri bildirilen Mehmed Beşe adlı yeniçerinin dalyancılarının bulunarak davaları görülme üzere Kili'ye gönderilmeleri.

Sâbıka Özi Beğlerbeğisi ve hâlâ ber-vech-i arpalık Niğbolı sancağına mutasarrıf olup hâliyâ Akkirman'da kışlakda olan İbrâhîm *dâme ikbâlühû* ve Akkirman kâdîsına hüküm ki:

"Bi'l-fi'l Tuna Defterdarı olan emîru'l-ümerâ'î'l-kirâm İbrâhîm *dâme ikbâlühû* ile Dergâh-ı Mu'allâm yeniçerilerinden Hasan Beşe nâm kimesne hıdmetkârlarıyla atların ve koçî ile ba'zı esbâbların Özi'den mukaddem kaldurup karadan gönderüp Akkirman mukâbelesine geldükde iskelede gemi tevakkuf idüp ol gice anda kalmağla Mehmed Beşe

nâm yeniçerinün talyancıları gice ile iskeleye gelüp müşârun-ileyhimânun hıdmetkârların basup atların ve bin guruşlukdan ziyâde esbâbların ve iki kölesin aldıkların" i'lâm olunmağla mezbûr talyancılar bi-eyyi vechin kân elegetürilüp Kili'ye irsâl olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre mezbûr talyancıları bi-eyyi vechin kân elegetürdüp yarar âdemlere koşup ta'cîl ale't-ta'cîl Kili'ye gönderesiz ki, defterdâr-ı müşârun-ileyh ile murâfa'a-i şer' olup zâyî' u telef olan esbâb u eskâl sü'âl oluna ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûrda ziyâde ikdâm u ihtimâm idüp her ne tarîkla olursa zikrolunan talyancıları elegetürüp göndermekde ihmâl itmeyesin ve koşup gönderdiğün âdemlere muhkem tenbîh ü te'kîd eylesin ki, yolda gaybet itdürmek ihtimâli olmaya.

Bir sûreti, Yanık Kal'ası dizdârına yazıla.

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 17 şehri Muharremi'l-harâm, sene: 1037, der-Kili

69

[85]

Lehistan ile Osmanlı Devleti arasında sulh akdedildiğinden, Akkirman tarafından hiç kimsenin Leh memleketine akına gitmemesi ve sulha aykırı herhangi bir iş yapılmaması.

Kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim, umdetü'l-mahâmîd ve'l-mekârim cenâb-ı emâret-me'âb Kırım Hânı Mehmed Giray Hân *dâmet ma'âlihîninün* Hâsları Zâbıtı olan ( ) *zîde mecdühûya* hüküm ki:

Hâliyâ Leh kralı ile ahvâl-i sulh söyleşilüp mün'akıd olmağın Akkirman tarafından sen ve hâricden kimesne Leyh memleketine akına gitmeyüp sulha muhâlif iş olunmamak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı sen ve Akkirman'dan kimesne Leyh memleketine akına ve çapkuna varmayup sulh u salâha muhâlif iş eylemeyesiz ve bi'l- cümle merâsim-i sulhun ri'âyeti lâzimetdendür; emrüm muhâlif vaz' u hareketten ihtirâz üzre olasız; şöyle bilesiz.

[86]* *Daha önceki numaralandırma esnasında müstakil hüküm telakki edilerek [86] numara ile numaralandırılmış olan buradaki hüküm, 64[79] numaralı hükmün devamı olduğu için oraya nakledilmiştir.

70

[87]

Daha önce Budun muhafazasına tayin olunan Alacahisar, Dukagin, İskenderiyye, Prizrin ve Vulçitrin sancakları beyleri ve askerleri Özi muhafazasında görevlendirildiklerinden, kendilerine Budun muhafazası için görev teklif edilmemesi.

Budun muhâfazasında olan Vezîr Murtazâ Paşa'ya hüküm ki:

Özi Boğazi'nun muhâfazası mühimmât-ı umûrdan olmağla vezâretle Kapudânım olan

Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehü* [ol cânibe] me'mûr olan asker halkına ser-asfer ü serdâr ta'yîn olunmağın ziyâde asker ü âdem lâzim olmağla Budun'a me'mûr olan sancaklardan Alacahısâr ve Dukağın ve İskenderiyye ve Prizrin ve Vulçitrın sancağı beğleri ve askerleri Özi'ye ta'yîn olunmağla; "Budun'a me'mûrdur." diyü yanuna da'vet itmemen bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, zikrolunan beş pâre sancak Özi'ye ta'yîn olunmağın; "Budun'a me'mûrdur." diyü yanuna da'vet itmeyüp ihtilâle bâ'ıs olmakdan ziyâde ihtiyât eylesesin.

[88] *Bin otuz yedi senesinde Donanma-yı Hümâyûn'a Kapudân ve Kırım hânı iclâsına ta'yîn ve karadan me'mûr olan asker halkına Serdâr olan Vezîr Hasan Paşa hazretleri Âsitâne-i Sa'âdet'den çıkduklarından sonra virilen ahkâm-ı şerîfedür.*

Tahrîran fî evâsıtı şehri Şevvâl, sene: seb'a ve selâse ve elf.

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 9 şehri Şevvâli'l-mükerrem, sene: 1037, der-Liman-ı Şili

71 *Sancaklarındaki züamâ, erbâb-ı timar vs. asker tâifesi ile birlikte Özi muhafazasında görevlendirilen Niğbolu Sancağı Beyi Mehmed*
[89] *Bey ile diğer sancak beylerinin henüz yola çıkmadıkları haber alındığından, bir an önce askerleri ile birlikte yola çıkarak Özi'de hazır olup hizmette bulunmaları; aksi halde haklarından gelineceği.*

Serdâr-ı müşârun-ileyh hazretleriniün Kapucıbaşılı olup Sefer Çavuşbaşısı ta'yîn olunan Ahmed Ağa'ya virilüp gönderilmiştir.

Niğbolu sancağına mutasarrıf olan Mehmed *dâme ikbâlühûya* hüküm ki:

Bu sâl-i ferhunde-fâlde Özi semtinde fermânım olan dernek ü cem'ıyyete küllî asker lâzim olmağla Rikâb-ı Hümâyûnum ile eşmeğe mahsûs olan gedüklü vü mütekâ'idînden mâ'adâ livâ-i mezbûrda ze'âmet ü tîmârı olan müteferrika vü çavuş u küttâb ve bunların oğulları ve kâtib şâgirdleri ve alaybeği ve umûmen zü'amâ vü erbâb-ı tîmâr ile kalkup Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım olup karadan ve deryâdan me'mûr olan asker halkına Ser-asfer ü Serdâr ta'yîn olunan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham *ilâ-âhırîhî* Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehü* varınca ve Özi'de hâzır u mevcûd olup hıdmetde bulunmaları için bundan akdem hüküm-i hümâyûnum gönderilmiş iken ve mu'accelen kalkup mahall-i me'mûra teveccüh ü revâne olman lâzim iken hâliyâ Donanma-yı Hümâyûnum gemileri Âsitâne-i Sa'âdetüm'den kalkup müteveccih ü revâne olmuş iken henüz yiründen kalkup hareket itmedüğün mesmû'-ı hümâyûnum olmağın, bu bâbda mes'ûl olmuştur. İmdi; bir ân ve bir sâ'at te'hîr u terâhî itmeyüp serdâr-ı müşârun-ileyhün Kapucıbaşısı olup Sefer Çavuşbaşısı ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Ahmed *zîde mecdühû* varduğı sâ'at kalkup teveccüh ü azîmet eylemen bâbında

fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı sa'âdet-unvânım mücebine amel idüp dahı bir ân ve bir sâ'at te'hîr u terâhî itmeyüp vech-i meşrûh üzre me'mûr olan tavâyif-i asker ile mu'accelen müşârun-ileyh kapudânım ve asker halkına serdârım varınca yarar u müsellaâ âdemlerünle Özi'de hâzır u mevcûd olup vech ü münâsib görüldüğü üzre uğur-ı hümâyûnumda hıdmetde ve yoldaşlıkda bulunmağa ve fermânım olan hıdmeti yirine getürmeğe bezl-i maktûr u sa'y-i mevfür eyleyesin ve bi'l-cümle bu hıdmetüm sâyir hıdmetlere ve bu vakıt sâyir vakıtlara kıyâs olunur değıldür. Ana göre tekayyüd idüp livâ-i mezbûr askerın ta'cıl ale't-ta'cıl mahall-i me'mûra teveccüh ü azîmet idüp sene-i sâbıkada olan ihmâl gibi giç varmakdan ve vakt ü zamânı ile hıdmet mahallinde bulunmamakdan ziyâde ihtirâz ideler ve bi'l-cümle sen dahı bu bâbda ziyâde basîret üzre olup; "Asker halkı hareket itmedi." diyü ve gayri vechile mevâni' u a'zâr takdîmine sâ'î olmayup mahall-i me'mûra giç varmakdan ziyâde ihtiyât eyleyesin. Şöyle ki; müşârun-ileyh serdârım ve kapudânım varduğında sen veyâhûd asker halkı hâzır u mevcûd bulunmayalar, senün adem-i tekayyüdüden bilinüp ecdâd-ı ızâmum ervâh-ı tayyibeleri için senün mansıbun alınmağla ve anların dirlikleri virilmekle kanâ'at olunmayup eşedd-i ukûbetle hakkınuzdan gelinür. Sonra; "Bilmedük." ve; "İşitmedük." dimeyüp bâb-ı ikdâmda dakıka fevteylemeyüp du'â-i hayruma mazhar olmağa sa'y-i cemîl eyleyesin.

Birer sûreti, me'mûr olan sancakbeğlerine; vech-i meşrûh üzre hükm-i şerîf yazılmışdur.

Birer sûreti, me'mûr olan sancaklarda olan kâdıllara; vech-i meşrûh üzre yazılmışdur.

72 *Niğbolu, Ruscuk ve tevâbii mukâtaaları Özi serhaddinde görevli askerlerin mevâcibleri için ocaklık tayin edildiğinden, mülâzim vs. kişilerin adigeçen mukâtaa mallarına müdahalede ettirilmemesi.*
[90]

Niğbolı ve Ruscuk kâdıllarına hüküm ki:

Niğbolı ve Ruscuk ve tevâbi'ı mukâta'aları, Bosna ve Budun ve sâyir serhadd eyâletlerine ta'yîn olunan ocaklık mâlı gibi hâliyâ Özi serhaddinde vâkı' olan neferâtun mevâcibleri için tefrîk ve ocaklık ta'yîn olunup ve min-ba'd serhad mâlına mülâzimîn müdâhale itmek bâbında bundan akdem hatt-ı şerîf-i sa'âdet-elîfüm sâdır olmağla zikrolunan mukâta'âta dahı mülâzimînden ve âhardan kimesne dahlitdürilmemek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre amel idüp dahı taht-ı kazânuzda vâkı' olup Özi serhaddi neferâtına ocaklık ta'yîn olunan mukâta'ât-ı mezbûreye mülâzimînden ve âhardan kimesneyi dahl ü tecävüz itdürmeyüp anun gibi itmek isteyenleri men' u def' eyleyesiz; şöyle bilesiz.

73 *Bkz. hkm. 74.*

[91]

Niğbolı ve Ruscuk kâdîlarına hüküm ki:

Niğbolı ve Ruscuk ve tevâbi'ı mukâta'aları ber-vech-i iltizâm berât-ı hümâyûn [ile] Emîn olan Arslan nâm Yehûdî'nün berât-ı hümâyûn ile ber-vech-i iltizâm üzerinde iken Ruscuk Mukâta'ası'n Hâbil (?) nâm Yehûdî defterdâr-ı sâbık zamânında tefrîk itmekle iltizâmına kesr lâzım gelüp yine mezbûra ibkâ olunması Hazîne'ye nâfi' olduğundan gayri mukâta'a-i mezbûre hâliyâ Özi neferâtı için Tuna aklâmından ifrâz ve Özi neferâtının mevâciblerine ocaklık ta'yîn olunup ...*

* Hüküm metni eksik ve üzerine çizgi çekilerek iptal edilmiştir.

74

[92]

Özi muhafazasında bulunan asker halkının mevâcibleri için ocaklık tayin olunan Niğbolu, Ruscuk ve tevâbiî mukâtaaları, Özi muhafazasında bulunan Vezir Hasan Paşa tarafından Arslan adlı Yahudi'ye iltizâm edildiğinden, diğer Yahudiler ile sâir şahısların mukâtaaya müdahale ettirilmemesi.

Niğbolı ve Ruscuk kâdîlarına hüküm ki:

"Niğbolı ve Ruscuk ve tevâbi'ı mukâta'aları Özi neferâtına ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âtdan olup düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezâretle Kapudânım ve Özi tarafına irsâl olunan asker halkına Serdârım olan Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* re'y ü ma'rifeti ile mukâta'a-i mezbûre işbu sene bin otuz yedi Muharremi'nün guresinden tahvîl-i cedîd ile Arslan nâm Yehûdî'ye der-uhde olunup ve lâkin sene-i sâbıkada mülâzemetden alanlar mezbûr Yehûdî'den bedel-i sulh yüz yigirmi bin akça almışlar iken ba'zı Yehûdî tâyifesi hılâf inhâ ile mülâzım bahânesiyle Âsitâne-i Sa'âdetüm'den emr-i şerîf alup mezbûrun tasarrufına mâni' oldukların" sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup bi'l-fi'l Tuna Defterdârı olan emîru'l-ümerâ'î'l-kirâm İbrâhîm *dâme ikbâlühû* kazâyâ defteriyle i'lâm itmeğın, men' u def' olunup mezkûr Arslan'a zabttdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mukâta'a-i mezbûreyi târîh-ı mezbûrdan müşârun-ileyh vezîrümün re'y ü ma'rifeti ile der-uhde olunduğı üzre mezkûr Arslan Yehûdî'ye zabttdürüp min-ba'd mülâzım bahânesiyle dahlitmek isteyen Yehûdîler'i ve gayri dahl ü tecâvüz itdirmeyüp men' u def' eylesesiz. Anun gibi kanâ'at itmeyüp nizâ' iderlerse mukâta'a-i mezbûre sâdır olan hatt-ı şerîfüm mücebince Özi serhaddi neferâtının mevâciblerine ocaklık ta'yîn olunmuşdur; bir vechile dahlitdirmeyüp ibrâz eyledükleri temessüklerin elinden alup der-kîse idüp Südde-i Sa'âdetüm'e gönderesiz ki, cevâbı virile ve bi'l-cümle mâdâm ki müşârun-ileyh kapudânım Âsitâne-i Sa'âdetüm'e vardukdan sonra emr-i âhar getürmeyeler, kemâ-kân mezkûr Arslan Yehûdî'ye zabttdürüp; "Mülâzemetden alduk." diyü nizâ' iden Yehûdîler'i ve âharı dahlitdirmeyesiz.

75
[93]

Özi muhafazasında bulunan askerlerin mevâcibleri için ocaklık tayin olunan İsakcı İskelesi Mukâtaası, Özi muhafazasında bulunan Vezir Hasan Paşa tarafından önceki Nâzır Ahmed'in uhdesine verildiğinden, mukâtaayı mülâzemetten alanların vs. kişilerin mukâtaaya müdahalelerinin önlenmesi.

İsakcı kâdîsına hüküm ki:

İsakcı İskelesi Mukâta'ası Özi neferâtına ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âtdan olup düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem vezâretle Kapudânım ve Özi tarafına irsâl olunan asker halkına Serdârım olan Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûnun* re'y ü ma'rifeti ile mukâta'a-i mezbûre işbu sene bin otuz yedi Muharremi'nün guresinden tahvîl-i cedîd ile Nâzır-ı sâbık Ahmed'e der-uhde olunmağın, mülâzemetden alanlar dahiltdürilmeyüp nâzır-ı müşârün-ileyhe zabttdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, iskele-i mezbûre mukâta'asın Nâzır-ı sâbık Ahmed'e der-uhde olunduğı üzre kemâ-kân zabt u tasarruf itdürüp mülâzemetden alanları ve âharı dahiltdürmeyesin. Kanâ'at olunmayup nizâ' iderlerse Özi serhaddi neferâtınun mevâciblerine ocaklık ta'yîn olunmuşdur; anun gibileri Âsitâne-i Sa'âdetüm'e havâle eylesin ki, geldüklerinde cevâbları virile.

76
[94]

İsakcı, İbrail, Maçın, İsmail vs. kazalarda bulunan mirî buğdayın, re'âyâ vasıtasıyla Kili'ye naklettirilmesi.

İsakcı ve İbrayil ve Maçın ve İsmâ'îl ve ( ) ve ( ) kâdîlarına hüküm ki:

Hâliyâ taht-ı kazânuzda olan mirî buğdayın mu'accelen Kili'ye nakli mühimmâtdan olmağın, taht-ı kazânuzda olan re'âyâ[ya] imeci tarîkıyla Kili'ye naklitdürmenüz emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzre amel idüp dahı taht-ı kazânuzda olan mirî buğdayı re'âyâyâ imeci tarîkıyla Kili'ye naklitdürdüp Donanma-yı Hümâyûnum gemileri varınca hâzır u müheyyâ idüp ihmâl ü müsâheleden be-gâyet ihtirâz eylesiz ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûr mühimmâtdandır; emr-i şerîfüm varduğı günden mukayyed olasız.

[Yev]mü's-Sülâsâ, fî 18 M., sene: [103]7, der-Kili

77
[95]

Niğbolu sancağının Beytûlmâl Mukâtaası Emîni İbrahim'in iltizâmına dahil olan Haymânegân cizyesinden, Eflak vilayetinde olan Bulgar ve Sırp re'âyasının cizyeleri için Eflak voyvodaları tarafından her sene maktûan ödendiği halde 1036 senesi için ödenmediği bildirilen meblağın adıgeçene eksiksiz olarak ödenmesi.

Eflak voyvodasına hüküm ki:

"Niğbolu sancağında vâkı' Beytû'l-mâl Mukâta'ası Emîni olan İbrâhîm'ün iltizâmına dâhıl olan haymânegân cizyesinden Eflak vilâyetinde olan Bulgar ve Sırf re'âyasının cizyeleriçün Eflak voyvodaları her sene maktû'an ellişer bin akça viregelüp ve mukaddemâ Haleblü (?) Mehmed ve gayriden ba'zıları Eflak memleketinde bulunduğu Bulgar ve Sırf re'âyasından haymâne harâcın cem' itmiş iken bin otuz altı senesinde virilmediği" i'lâm olunmağla olıgeldüğü üzere virilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı vech-i meşrûh üzere emîn-i mezbûrun iltizâmına dâhıl olan haymânegân cizyesinden Eflak vilâyetinde olan Bulgar ve Sırf re'âyasının cizyeleriçün Eflak voyvodaları her sene maktû'an viregeldükleri ellişer bin akça sene-i mezbûrede virilmeyüp bâkî kalmış ise üslûb-ı sâbık üzere emîn-i mezbûra bî-kusûr virilüp olıgelene ve fermân-ı şerîfûme muhâlif avk u te'allül ve edâsında ihmâl ü tekâsül olunmak ihtimâli olmaya.

78
[96]

Daha önce Kuruçesme neferlerinin ulûfelerine tayin olunan Silistre'deki bir zeâmetin, Özi neferlerinin mevâcibleri için ocaklık tayin edilmesi; Kuruçesme neferlerinin ulûfelerinin ise Özi'ye gönderilen fârislerin ulûfelerinden tayin edilmesi.

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup bi'l-fi'l Tuna Defterdârı olan İbrâhîm dâme ikbâlühûya hüküm ki:

Kuruçesme neferâtı ulûfesine bedel Silistre sancağında havâss-ı hümâyûnuma ilhâk olunan ( ) akça ze'âmeti kendülere ta'yîn itdürdüp lâkin semtlerine muvâfık olmamağla ze'âmet-i mezbûre hâliyâ Özi neferâtının mevâcibleri için ocaklık bağlanup Kuruçesme neferâtına Özi'ye ihrâc olunan fârislerin ulûfesinden ta'yîn olunup virilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır [olan] fermân-ı şerîfûm mücebince amel idüp dahı ze'âmet-i mezbûreyi Özi serhaddi neferâtının mevâcibleri için ocaklık bağlayup Kuruçesme neferâtının ulûfelerin Özi'ye ihrâc olunan fârislerin ulûfesinden ta'yîn idüp fermân-ı şerîfûme muhâlif kimesneye te'allül ü mîad itdürmeyüp emr-i şerîfûm icrâsına ihtimâm eylesin. Sen ki kâdîsın, ze'âmet-i mezbûreyi hâliyâ ocaklık bağlandığı üzere defterdâr-ı müşârun-ileyh tarafından der-uhde olunan kimesneye zabtitdürüp Kuruçesme neferâtın dahlitdürmeyesin.

79
[97]

Donanma-i Hümâyûn'da görevli yeniçerilerin mevâcibleri için Eflak beyi tarafından gönderilmesi gereken meblağdan henüz gönderilmeyip bâkî kalan kısmın acilen tedarik edilip Siyavuş Çavuş ile Südde-i Saâdet'e gönderilmesi.

Eflak beğine hüküm ki:

Donanma-yı Hümâyûnum'a me'mûr olan yeniçeri mevâcibi için bundan akdem sebab-i tahrîr ile havâle olunup bâkî kalan yigirmi iki yük akçayı mu'accelen tedârük [ü] tahsîl ve düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûn*un kapucıbaşlarından olup Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Siyâvuş Çavuş *zîde kadruhû* ile irsâl olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı âlî-şânım üzre mukayyed olup vech-i meşrûh üzre bâkî kalan yigirmi iki yük akçayı ta'cîl ale't-ta'cîl tedârük ü tahsîl idüp müşârun-ileyh vezîrümün Kapucıbaşısı merkûm Siyâvuş *zîde kadruhû* ile irsâl eylesin ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde mukayyed olup zikrolunan akçayı ber-vech-i isti'câl tedârük ü tahsîl ve mezbûr ile Südde-i Sa'âdetüm'e irsâl idüp adem-i tekayyüdden ve ihmâl ü tekâsülden be-gâyet hazer eylesin. Şöyle ki; ihmâlün zâhir ola, mes'ûl ü mu'âteb olman mukarrerdür. Ana göre tekayyüd idüp ulaştırmağa sa'yeyesin.

80
[98]

İbrail'in gayrimüslim reâyası, üzerlerine ödemeleri lazım gelen 1036 ve 1037 senelerine ait bir yıllık cizye malını ve bununla birlikte vermeyi taahhüt ettikleri gulâmiye bedelini Vezir Hasan Paşa'nın adamı Ahmed vasıtasıyla Hazine'ye teslim ettiklerinden, bu hususta kimsenin kendilerine müdahale ettirilmemesi.

İbrayil kâdîsına hüküm ki:

Hâliyâ Özi serhaddi neferâtı mevâcibleri için münâsib görülen emvâl-i hâssadan kifâyet mikdârı mâl tefrîk olunup ocaklık ta'yîn olunmağın, İbrayil keferesinin bin otuz altı Ramazâmı guresinden bin otuz yedi Şa'bânı gâyetine gelince ber-vech-i maktû' üzerlerine lâzım gelen yüz elli beş bin akçayı ve ocaklık ta'yîn olduğu mukâbelede müte'ahhid oldukları gulâmiye bedeli yetmiş beş bin akçayı –ki, tefâvütiyle ma'an iki yüz otuz bin akça olur– vezâret ile Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olunan asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* cânibinden emr-i şerîfümle tahsîline me'mûr olan ebnâ-i sipâhiyândan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed *zîde kadruhû* yedinden sene bin otuz yedi Muharremi'nün on ikinci günü teslîm-i Hazine olunup neferât-ı mezbûre mevâciblerine virilüp re'âyâ-yı mezbûre sene-i mezkûre mâlından zimmetlerin ibrâ itdikleri ecilden, taraf-ı âhardan dahlitdürilmeyüp men' u def' olunup anun gibi dahlitmek isteyenler Âsitâne-i Sa'âdetüm'e havâle olunmak üzre Tuna defterdârı tarafından mumzâ vü mahtûm Dîvân tezkiresi virilmeğın, mûcebine amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda müşârun-ileyh tarafından virilen tezkiresi mücebince amel olunup hılâfına cevâz göstermeyesin.

81 *Özi Kalesi'nde görevlendirilen Vidin fârislerinden ağalarıyla birlikte emre uyan altı neferin dışında, firar edenlerin 1036 senesinden aldıkları dokuz aylık mevâciblerinin geri alınması.*
[99]

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup hâliyâ Tuna Defterdârı olan İbrâhîm dâme ikbâlühûya ve Vidin kâdîsına hüküm ki:

Vidin fârisleri fermân-ı şerîfüm üzere Özi Kal'ası'na ihrâc olunmuş iken ağalarıyla ancak altı nefer itâ'at-i emr idüp mâ'adâsı firâr eyleyüp fermân-ı şerîfûme imtisâl ü itâ'at itmemele firâr idenlerin bin otuz altı senesinde aldıkları tokuz aylık mevâcibleriyçün zecren-leh istirdâd itdürilüp mîrî için tahsîl olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzere amel idüp dahı neferât-ı mezbûreden emr-i şerîfûme itâ'at itmeyüp firâr idenleri ihzâr idüp sene-i mezbûreden aldıkları tokuz aylık ulûfelerin zecren-leh istirdâd itdürüp mîrîye tahsîl idüp bir ferde te'allül ü inâd itdürmeyesin ve bi'l-cümle ziyâde mukayyed olup vech-i meşrûh üzere fermân-ı şerîfüm yerine getürmeğe ihtimâm eylesin.

82 *Tuna aklâmında bulunan ve Özi neferâtının mevâciblerine ocaklık tayin olunan isimleri yazılı sancak ve kazalardaki mukâtaalar ile bunlara bağı küçük mukâtaaların, birbirlerinden ayrılarak çıkacak tâlip durumuna göre parça parça iltizâma verilmesi.*
[100]

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup hâlâ Tuna Defterdârı olan İbrâhîm dâme ikbâlühûya hüküm ki:

"Tuna aklâmında vâkı' İsakcı ve Tolca ve Maçın ve İbrayil ve Kili ve Akkırman ve Silistre ve Niğbolı ve Balçık ve Ruscuk ve İvraca ve Varna ve Ahyolı ve elviye-i mezbûrede vâkı' Beytül-mâl-i Âmme ve Hâssa ve tevâbi'ı mukâta'aları Özi eyâleti neferâtının mevâcibleriyçün ocaklık ta'yîn olunup mukâta'ât-ı mezbûre ve dâhillerinde olan hurde mukâta'âtı dahı tefrîk olunup ve işbu sene bin otuz yedi Muharremi'nün guresinden tâlib bulunduğına göre der-uhde olunmasın" tashîh-ı mukâta'âta me'mûr olan düstûr-ı mükerrerem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîr Kapudânum Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* münâsib ü ma'kûl görmeğın, vech-i meşrûh üzere amel idüp tâlib olanlara müteferrik der-uhde eylemen bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmışdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzere amel idüp dahı zikrolunan mukâta'ât ve tevâbi'ını ve dâhillerinde olan hurde mukâta'âtı tâlib bulunduğına göre tefrîk ve târîh-ı mezbûrdan der-uhde eyleyüp mâlumun tahsîlinde mücidd ü sâ'î olasın. Ammâ; mukayyed olasın ki, bu bahâne ile iltizâm-ı sâbıkâ kesr ü noksân gelmek ihtimâli olmaya.

83

[101]

Prevadi'de vefat eden Telli (?) İbrahim adlı sipahinin vârisi olmadığı ve bu durumda muhallefâtının mirî için zabtolunması gerektiği halde bazı kimselerin muhallefâta haksız yere el koydukları bildirildiğinden, konunun araştırılıp muhallefâtının ortaya çıkarılması ve mirî için tahsil edilip Tuna Defterdarı İbrahim Bey'e teslim olunması.

Prevadi* ve Baba kâdîlarına ve sipâhîler kethudâyirlerine ve yeniçeri serdârlarına hüküm ki:

"Bundan akdem Prevadi'de vefât iden Telli (?) İbrâhîm nâm sipâhînün zâhirde vâris-i ma'rûfî yoğiken ba'zı kimesneler fuzûlen zabt u kabz idüp mâl-ı mirî[ye] gadreyledükleri" sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup hâliyâ Tuna Defterdârı olan emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm İbrâhîm dâme ikbâlühû tarafından kazâyâ defteriyle i'lâm olunmağın, şer'le görölüp teveccüh idenlerden mirî için tahsîl olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm mücebince mukayyed olup dahı müteveffâ-yı mezbûrun muhallefâtına* vaz'-ı yed idenleri ihzâr idüp hakk üzre teftîş ü tefahhus idüp şer'le göresiz; fi'l-vâkı' i'lâm olunduğı üzre müteveffâ-yı mezbûrun zâhirde vâris-i ma'rûfî olmayup muhallefâtı mirîye âyid iken tekayyüd olunmamağla hâricden kabzolunduğı vâkı' ise sâbit ü zâhir oldukdan sonra her kim kabzidüp ve kimün zimmetinde zuhûr iderse mirî için defterdâr-ı müşârun-ileyhe tahsîl itdürdüp bî-kusûr alıviresiz. Hılâf-ı şer' kimesneye te'allül itdürmeyesiz ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde tekayyüd idüp müteveffâ-yı mezbûrun muhallefâtın zuhûr[a] getürmekde her birinüz dikkat ü ihtimâm idüp ahz ü celb ve hmâyet ü sıyânet ile ihmâlden ictinâb eylesesiz.

84

[102]

Beytül-mâl Mukâta'ası'na tâbi Bulgar ve Sırp haymâne reâyası bu sene haraçlarını vermekte güçlük çıkardıklarından, Niğbolu ve Yergöğü kazalarında bulunan Bulgar ve Sırp haymânelerin, buldukları yerlerde isimlerinin ayrıntılı olarak deftere kaydedilerek haraçlarının tahsili ve düzenlenen defterin bir sûretinin Südde-i Saâdet'e gönderilmesi.

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup bi'l-fi'l Tuna Defterdârı olan İbrâhîm dâme ikbâlühûya ve Niğbolu ve Yirgöğü kâdîlarına hüküm ki:

Beytül-mâl Mukâta'ası'na* tâbi' Bulgar ve Sırp re'âyâsının haymânegân harâcı mukâta'a-i mezbûre Emîni İbrâhîm'ün berâtında mastûr olup mezbûrların harâcların her sene alagelmîşler iken bu sene virmekde te'allül eyledükleri ecilden, taht-ı kazânuзда vâkı' olan çiftlik ü kurâda ve Mahmûdpaşa ve gayri mahallerde Bulgar haymâne keferesi buldukları yerlerde esâmîleri defter olunup harâc-ı şer'ileri alınmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı vech-i meşrûh üzre mukâta'a-i mezbûreye tâbi' olan Bulgar ve Sırp re'âyâsının taht-ı kazânuзда vâkı' olan

çiftlik ü kurâda ve Mahmûdpaşa ve gayri mahallerde Bulgar haymâne keferesinin buldukları yirlerde esâmîlerin kayd ü defter idüp harâc-ı şer'îlerin bî-kusûr mîrî için tahsîl eyleyüp mâlumdan kimesnenün zimmetinde bir akça ve bir habbe bâkî kodurmayasın ve ne mikdâr haymâne re'âyâ bulunup defter olunursa kaydeyledüğün çiftlik ü karyeleri ve ism ü resmlerin ve aded ü mikdârları ile yazup mübhem ü meşkûk nesne komayup defterin, bir sûretin Südde-i Sa'âdetüm'e gönderüp vukû'ı üzre arzyleyesin.

85

[103]

Özi serhaddinin muhafazasında görevlendirilen neferlere ocaklık olarak tayin olunan mukâtaalara bazı kadılar tarafından teftiş bahanesiyle yapılan müdahalenin önlenmesi.

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup Tuna Defterdârı olan İbrâhîm *dâme ikbâlühûya* hüküm ki:

Hâliyâ fermân-ı şerîfüm üzre Özi serhaddi neferâtına ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âta kuzâtdan ba'zıları mücerred mîrî mâla müdâhale ve ekl [ü] bel' için teftişüne birer bahâne idüp emr almağla ve ba'zıları dahı defterdârlar tarafından Dîvân tezkiresi ile müfettiş olmalarıyla mâl-ı mîrîye müdâhale idüp ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âta ihtilâl virüp mâl-ı mîrîye gadritmekden hâlî olmadukları ecilden, umûmen ol makûle müfettişler ref' olunmuşdur; min-ba'd teftîş nâmıyla kimesneye müdâhale itdürilmemek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı teftîş nâmıyla kuzâtdan kimesneye ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âta dahl ü tecâvüz itdürmeyesin.

86

[104]

Niğbolu, Silistre ve Vidin sancaklarındaki kazalarda, Tuna mukâtaâtından duâ-gûy, mütekaid, va'z ve meşihat vazifelerine mutasarrıf olanların, Âsitâne-i Saâdet'te beratlarını tasdik ettirerek temessük almaları; temessük almayanlara vazife ödenmeyeceği.

Niğbolı ve Silistre ve Vidin sancaklarında vâkı' olañ kâdıflara hüküm ki:

Taht-ı kazânuzda vâkı' cevâmî'-ı şerîfe mürtezikasından ve sipâh u yeniçeri vü cebeci mütekâ'idlerinden mâ'adâ du'â-gûy ü mütekâ'idîn-i sâyire beratların* Âsitâne-i Sa'âdetüm'de görülüp mahalleri tashîh olunup mücedded[en] ellerine temessük virildükden sonra vazîfeleri virilmek bâbında bundan akdem hatt-ı şerîf-i sa'âdet-elîfüm ile fermân-ı şerîfüm sâdır olmuş idi. Ol emr-i şerîfüm alâmâ-kân mukarrer olmağla hâliyâ Tuna mukâta'âtından vech-i meşrûh üzre du'â-gûy ü mütekâ'id ve va'z u meşihat vazîfesine mutasarrıf olanlar Âsitâne-i Sa'âdetüm'de mahallerin tashîh itdürmeyenler ve hâliyâ Özi serhaddi neferâtına ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âtdan vazîfesi olanlar Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gönderilüp beratlarının mahallerin tashîh itdürmek için tenbîh ü te'kid olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzre amel idüp dahı fermân-ı şerîfüm üzre taht-ı kazânda vech-i meşrûh üzre mukâta'âtdan du'â-gûy ü mütekâ'id ve va'z u

meşihat vazîfesine mutasarrıf olup henüz berâtlarının mahallerin tashîh itdürmeyenlere ve hâliyâ Özi serhaddi neferâtına ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âtdan vazîfeye mutasarrıf olanlara muhkem tenbîh ü te'kîd eylesiz ki, her biri Âsitâne-i Sa'âdetüm'e varup berâtlarının mahallerin tashîh itdürüp müceddeden temessük alalar. Mâdâm ki, her birinün berâtı Âsitâne-i Sa'âdetüm'de görölüp mahalleri tashîh olunduğuna temessük ibrâz itmeyeler, ol makûle vazîfe virilmek ihtimâli olmaya.

87

[105]

Tuna aklâmında olan mukâtaalardan Özi neferâtına ocaklık tayini, Niğbolu, Silistre ve Vidin sancaklarındaki timarlı ve ulûfeli neferâtın ve sözkonusu mukâtaalardan vazîfeye mutasarrıf olan câmi hizmetlileri ile sipah, yeniçeri ve cebeci mütekaidlerinin berat ve temessüklerinin yoklanması, muafiyet karşılığı yapmaları gereken hizmetleri yapmayanların görülmesi ve adigeçen sancaklardaki kalelerde mevcut hazine, cebehane ve barutun yazılıp defter olunması hususlarının yapılması Vezir Hasan Paşa tarafından mirîye faydalı görülüp bunun için bir adam görevlendirildiğinden, Tuna defterdarının sözkonusu görevli ile birlikte bu hususları görüp yerine getirmesi.

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup bi'l-fi'l Tuna Defterdârı olan İbrâhîm dâme *ikbâlühû*[ya] hüküm ki:

"Tuna aklâmında vâkı' olan mukâta'âtdan Özi serhaddi neferâtına ocaklık tefrîk u ta'yîn olunup ve umûmen Niğbolu ve Silistre ve Vidin sancaklarında vâkı' olan tîmârlu vü ulûfelü neferâtının berâtları ve temessükâtı yoklanup tahrîr ü tashîh olunmak ve elviye-i mezbûrede vâkı' kılâ'da olan hazine vü cebe-hâne vü barut yazılıp defter olunmak ve ba'zı kurâ vü kasabât bir tarîkla mu'afiyetlerine evâmîr-i şerîfe ihrâc itmeleriyle tekâlîf-i mîrî virmedüklerinden gayri müte'ahhid oldukları hizmetlerin dahı kemâ-yenbağî edâ itmedükleri ecilden ol makûleler görilmek ve mukâta'ât-ı mezbûrede vazîfeye mutasarrıf olan cevâmî'-ı şerîfe huddâmı ve sipâh u yeniçeri vü cebeci mütekâ'idleri berâtları yoklanup vazîfeleri her mukâta'a mâlından tefrîk olunmak mîrîye enfa' olduğu" mukâta'ât tashîhına me'mûr olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm ve Kapudânım Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehû* vech ü münâsib görmeğın, vech-i meşrûh üzre amel olunup müşârun-ileyh vezîrümün kapucıbaşlarından kıdvetü'l-emâcid [( )] *zîde mecdühû* mübâşir ta'yîn olunmağın, yoklanup tahrîr ü defter eylemek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre amel idüp dahı müşârun-ileyh vezîrüm tarafından ta'yîn olunan mezkûr mübâşeretiyile Tuna aklâmında vâkı' olan mukâta'âtdan Özi serhaddi neferâtına ocaklık tefrîk u ta'yîn idüp ve umûmen Niğbolu ve Silistre ve Vidin sancaklarında vâkı' olan tîmârlu vü ulûfelü neferâtının berâtların ve temessükâtların yoklayup tahrîr ve elviye-i mezkûrede vâkı' olan kılâ'da olan hazine vü cebe-hâne vü barutı ve gayriyi defter eyleyüp ve ba'zı mu'af olan kasabât u kurâ halkı yoklanup ve mukâta'ât-ı mezbûrede vazîfeye mutasarrıf olan cevâmî'-ı şerîfe huddâmı ve sipâh u yeniçeri vü cebeci mütekâ'idlerin dahı berâtların görüp vazîfelerin mukâta'a

mâlından ifrâz idüp her mâddeyi yirli yirinden görüp mübhem ü meşkûk nesne komayup mîrîye enfa' ile amel eylesesin ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde tekayyüd idüp gaflet ü ihmâl sebebi ile mâl-ı mîrîye gadrolmakdan ve garaz u ta'assub [ile] kimesneye te'addî olmak[dan] be-gâyet hazer idüp her mâddeyi hakk u adl üzre göresin ki, sonradan kimesne şikâyet itmek ihtimâli olmaya.

88

[106]

Akkirman'da müceddeden tahrîr olunan neferât vs. kullardan bazıları çocuk ve köle olup hizmete yaramadıklarından defterden çıkartıldığı; bunların yerine hizmete kâdir ve güçlü-kuvvetli yiğitlerin yazılarak eksiğin tamamlanması.

Sâbıkâ Özi Beğlerbeğisi olup hâliyâ Niğbolı sancağına mutasarrıf ve Akkirman'da kışlağa ta'yîn olunan İbrâhîm *dâme ikbâlihûya* hüküm ki:

Hâliyâ Akkirman neferâtı ve sâyir kuli müceddeden tahrîr ü defter olup lâkin ba'zıları sabî vü köle olup hıdmete liyâkati olmadukları ecilden ihrâc olunup yirleri beyâz kalmağla anların yirlerine hıdmete kâdir kul yazılmak lâzım olmağın, hâliyâ irsâl olunan defterde ihrâc olunan kulun yirlerine köle vü sabî olmayanlardan hıdmete kâdir ve yarar u tüvânâ yiğitleri ağaları ma'rifeti ile yazup tekâmîl itmen emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzre amel idüp dahı hâliyâ irsâl olunan defterde ihrâc olunup beyâz alıkonılan esâmî yirine köle vü sabî olmayanlardan hıdmete kâdir yarar u tüvânâ yiğitleri ağaları* ma'rifeti ile yazup tekâmîl eylesesin ve bi'l-cümle bu bâbda ziyâde mukayyed olup humâyet ü sıyânet ile sabî vü köle olanları yazmak ihtimâli olmaya ve ne mikdâr âdem yazıldığın ve ne makûle âdem idüğün* vukû'ı üzre yazup bildüresin; şöyle bilesin.

89

[107]

Çernovi Kalesi harab olduğu için, icmâl defterinde dizdara tayin olunan timarı havâss-ı hümâyuna ilhâk olunduğundan, Tuna defterdarı tarafından mirî için deruhte olunan kimseye zaptettirilip dizdarlık üzere berat ettirenlerin müdahale ettirilmemesi.

( ) kâdîsına hüküm ki:

Çernovi Kal'ası harâb olup içinde dizdâr u neferât yoğiken ba'zı kimesneler mücerred dizdâr tîmârın zabt ve mahsûlin kabz için dizdârlık üzre alup berât itdürüp lâkin kal'a-i mezbûrenün dizdârı olmayup dizdârlık üzre alup berât eyledükleri lağv olup bir vechile hıdmetleri dahı olmamağla ol vechile berât idenlere dahlitdürilmeyüp defter-i icmâlde dizdâra ta'yîn olunan tîmâr havâss-ı hümâyuna ilhâk olunup mîrî tarafından zabtolunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı Çernovi Kal'ası'nun defter-i icmâlde dizdâra ta'yîn olunan tîmârı, mîrî için Tuna defterdarı tarafından der-uhde olan kimesneye zabt u tasarruf itdürüp dizdârlık üzre berât itdürüp nizâ' idenleri dahlitdürmeyesin; şöyle bilesin.

90

[108]

İsakcı, Tolca ve tevâbii Nâzırı Ahmed'in muhasebesi görülürken, muhasebesi görülen yıla ait temessüklerinin mahsup edilip muhasebe tarihinden önceki temessük ve emr-i şerîflerin mahsup edilmemesi ve borç olarak tahakkuk eden malın zimmet kaydedilerek Bender, Akkirman ve Kili kaleleri neferâtının ulûfeleri sözkonusu zimmet malından havale olunmak üzere Südde-i Saâdet'e arzedilmesi.

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup hâlâ Tuna Defterdârı olan İbrâhîm dâme ikbâlühûya hüküm ki:

İsakcı ve Tolcı ve tevâbi'ı Nâzırı olan Ahmed Nâzır'un zimmetine lâzım gelen mâlun muhâsebesi görilmek iktizâ itmeğın, min-ba'd muhâsebe târîhından mukaddem olan temessükâtı ve evâmir-i şerîfesi mahsûb olunmayup muhâsebe gördüğü sene mâlından olan temessükâtın mahsûb idüp ve şurût-ı Hazîne'den ve şurût-ı kılâ'dan zimmetine lâzım gelen mâlı der-zimmet çeküp ve Bender ve Akkirman ve Kili kal'alarının güzeşte ulûfelerinden ve mevcûdlarının ulûfeleri mezbûr zimmetine lâzım gelen mâldan sâlyâne olmak için Südde-i Sa'âdetüm'e ariztmen emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm mücebince amel idüp dahı nâzır-ı mezbûrun zimmetine lâzım gelen mâlun muhâsebesi görilmek iktizâ itmeğın, min-ba'd muhâsebe târîhından mukaddem olañ temessükâtı ve evâmir-i şerîfesin mahsûb itmeyüp muhâsebe gördüğü sene mâlından olan temessükâtın mahsûb idüp ve şurût-ı Hazîne vü kılâ'dan zimmetine lâzım gelen mâlı der-zimmet çeküp ve Bender ve Akkirman ve Kili kal'alarının güzeşte ulûfelerinden ve mevcûd olanlarının ulûfeleri mezbûr zimmetine lâzım gelen mâldan sâlyâne olmak için Südde-i Sa'âdetüm'e arzeyleyesin; şöyle bilesin.

91

[109]

Özi Kalesi'nde bulunan Özi beylerbeyinin Özi'de, Niğbolu sancağına mutasarrıf İbrahim Paşa'nın Akkirman'da, Vidin sancakbeyinin Bender'de ve Çirmen sancağı mutasarrıfının da Kili'de kışlamalarının uygun görüldüğü; bunların da emirleri altındaki züamâ ve sipahilerden birine bile izin vermeyip buldukları bölgelerin muhafazası ve sulha uyulması hususlarında gerekli tedbirleri almaları.

Özi Beğlerbeğisi Mehmed Paşa'ya hüküm ki:

Özi Kal'ası bi-avni'llâhi te'âlâ ta'mîr olunmağla etrâf u cevânibi gereği gibi muhâfaza olunmak mühimmât-ı umûrdan olmağla asker halkından kifâyet mikdârı âdem alıkonulup muhâfaza itdürilmek için vezâretle Kapudânım ve Özi'ye ta'yîn olunan asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa edâma'llâhü te'âlâ iclâlehûya hatt-ı şerîf-i sa'âdet-elîfüm ile fermân-ı sa'âdet-unvânım sâdır olmağın, müşârun-ileyh vezîrüm seni ta'yîn eylediği üzre yarar âdemlerin ve livâ-i mezbûrun zü'amâ vü erbâb-ı tîmârı ile Özi'de kışlayup gereği gibi muhâfaza eylemen bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmışdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan hatt-ı şerîfüm mücebince ve müşârun-ileyh vezîrüm ta'yîn eylediği üzere yarar âdemlerünle ve livâ-i mezbûrun zü'amâ vü erbâb-ı tîmârî ile Özi'de kışlayup etrâf u cevânibin gereği gibi muhâfaza itdürüp gaflet ü ihmâl sebebi ile *iyâzen bi'llâhi te'âlâ* taraf-ı a'dâdan bir mahalle zarar u gezend irişdürmemeye sa'y ü dikkat ve sarf-ı kudret eylesin ve senün ile kışlağa ta'yîn olunan zü'amâ vü erbâb-ı tîmârdan bir ferd icâzet ile salıvirildüğüne rızâ-yı şerîfüm yokdur. Ana göre ma'lûmun olup kimesneye icâzet virmeyüp yoklanduğu üzere cümle zü'amâ vü erbâb-ı tîmârî yanında alıkoyup bu kış ol etrâfı muhâfaza itmekde bezl-i makdûr u sa'y-i mevfûr eylesin. Şöyle ki; bir ferde icâzet virildüğü ve sulh u salâha muhâlif kimesneye iş itdürildüğü mesmû'-ı hümâyûnum ola, mes'ûl ü mu'âteb olman mukarrerdür. Ana göre mütenebbih olup ta'yîn olunduğun üzere Özi etrâfını muhâfaza itdürmekde ve sulh u salâh merâsiminün ri'âyetinde ve sâyir muvâfık-ı dîn ü devletüm ve lâyk-ı ırz u nâmûs-ı saltanatun olan husûslarda bezl-i makdûr ile du'â-yı hayrumı tahsîl ve iltifât-ı hümâyûnuma mazhar olmağa sa'y-i cemîl eylesin. Uğur-ı hümâyûnumda vücûd bulan hıdmetün zâyi' olmayup mukâbelesinde iltifât-ı aliyem ile beyne'l-akrân mümtâz ü ser-efrâz olman mukarrerdür. Ana göre makdûrun sarfeylesin.

Bir sûreti, sâbıkâ Özi Beğlerbeğisi olup hâliyâ Niğbolı sancağına mutasarrıf ve Akkirman'da kışlağa ta'yîn olunan İbrâhîm Paşa'ya yazılmışdur.

Bir sûreti, Vidin Sancağı Beği olup Bender'de kışlağa ta'yîn olunan ( ) Beğ'e yazılmışdur.

Bir sûreti, sâbıkâ Şehr-i Zol Beğlerbeğisi olup Çirmen sancağına mutasarrıf ve hâliyâ Kili'de kışlaması fermân olunan ( ) *dâme ikbâlühûya*.

92 *Özi muhafazası için Feth-i İslâm, Vidin, Rahova, Niğbolu, Ruscuk, Hırsova, İsakcı ve Tolca kazalarından, belirtilen miktarlarda şayka hazırlanması ve sözkonusu şaykalara başbuğ tayin olunan Hırsova kaptanının yanına gönderilmesi.*

[110]

Feth-ı İslâm kâdîsına hüküm ki:

Mâ-tekaddemden Feth-ı İslâm kapudânı bir şayka ve azeb neferâtı bir şayka donatmak mu'tâd olup zikrolunan şaykalar müretteb ü mükemmel donadup nevrûzdan mukaddem Özi muhâfazasında bulunmak mühimmât-ı umûrdan olmağın, üslûb-ı kadîm üzere vakt ü zamânı ile ihrâc ve cengci vü kürekcileri ile müretteb ü mükemmel donatdurup Özi muhâfazasında hıdmetde bulunmaları için Hırsova Kapudânı olup şaykalara Baş u buğ ta'yîn olunan ( ) *zîde kadruhûnun* yanına gönderilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzere amel idüp dahı ihrâcı fermânun olan iki şaykayı üslûb-ı sâbık üzere birin Feth-ı İslâm kapudânına ve birin azeb neferâtına donatdurup cengci vü kürekcileri ile müretteb ü mükemmel rûz-ı nevrûzda ve varan mübâşir ile baş u buğ ta'yîn olunan Hırsova kapudânı mezkûrun yanına gönderüp ihmâl ü müsâheleden be-gâyet ihtirâz eylesin. Zikrolunan şaykalar vakt-i mezbûrda ihrâc olunup Özi muhâfazasına gönderilmek mühimmâtıdır. Bu bâbda bir vechile gaflet ü ihmâl

itmeyüp nevrûzdan mukaddem hâzır u müheyyâ idüp vakt ü zamânı ile göndermekde ziyâde dikkat ü ihtimâm eyleyesin. Şöyle ki; adem-i tekayyüd ü ihmâl sebebi ile zikrolunan şaykalar vakt ü zamânı ile ihrâc olunmayup hıdmetün avkına bâ'ıs olasın, bir vechile özrün makbûl-i hümâyûnum olmayup mes'ûl ü mu'âteb olman mukarrerdür. Ana göre mukayyed olup fermân-ı şerîfüm icrâsında bezl-i makdûr eyleyesin.

Bir sûreti, Vidin kâdîsına vech-i meşrûh üzre; "... birin kapudân ve birin azeb neferâtı ..."

Bir sûreti, Rahova kâdîsına; "... Rahova Kal'ası'ndan bir şayka azeb neferâtı ..."

Bir sûreti, Niğbolı kâdîsına; "... taht-ı kazânda vâkı' mu'âf olan re'âyâ bir şayka donadageldükleri ecilden ..."

Bir sûreti, Ruscuk kâdîsına vech-i meşrûh üzre; "... mu'âf olan re'âyâ ..."

Bir sûreti, Hırsova kâdîsına; "... taht-ı kazânda vâkı' olan re'âyâ donadageldükleri ecilden ..."

Bir sûreti, İsakcı ve Tolca kâdîlarına; "... Tolca ve perâkende İsakcı re'âyâsı bir şayka donadageldükleri ecilden ..."

*Niğbolı'dan aşığaya varınca bir ulak hükmi yazılmışdur.
Fî evâhırı M., sene: [103]7*

93

[111]

Kili Kalesi varoşunda bulunan kefere tâifesinin inançları gereğince bazı geceler kiliselerde ve evlerde yaktıkları balmumundan, muhtesibler tarafından cerîme alınmaması ve bundan dolayı rencide edilmemeleri.

Kili kâdîsına hüküm ki:

Kili Kal'ası varoşında olan kefere tâyifesi arz-ı hâl idüp; "Bunlar eben an-ceddin âyîn-i bâtılları üzre ba'zı leyâlîde kiliselerinde şem'-ı asel yakup bu âna gelince muhtesibi olanlar dahlidegelmeyüp ve cânib-i mîrîye zararları yoğiken hâliyâ; "Şem'-ı asel iltizâmuma dâhıldür." diyü; "Şem'-ı asel alandan cerîme alurum." diyü mücerred celb-i mâl için olgelmişe muhâlif yakdukları şem' için hılâf-ı şer' u kânûn rencîde vü remîde itmeleriyle mezbûrûn zimmîlere ziyâde gadr u hayf olmağla; "Vech-i meşrûh üzre evlerinde yakdukları şem'-ı asel için rencîde vü remîde itmek isterler ise men' u def' idüp mâdâm ki ticâret tarîkı ile alup satmayalar, min-ba'd mezbûrları hılâf-ı şer'-ı şerîf ve mugâyir-i kânûn-ı münîf ol vechile rencîde vü remîde itdürmeyesin." " diyü Mâliyye tarafından emr-i şerîf virilmeğin **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda Mâliyye tarafından virilen emr-i şerîf mücebince amel idüp min-ba'd hılâfına cevâz göstermeyesin; şöyle bilesin.

[Yev]mü'l-Hamîs, fî 20 M., sene: [103]7, der-Boğaz-ı Kili

94

[112]

Özi serhaddinde görevlendirilen neferlerin mevâcibleri için tayin olunan mukâtaaların emînlerinin sene sonunda zimmetlerinin muhasebesi hususunda diğer serhad eyaletlerinde olduğu gibi hareket edilmesi.

Sâbıkâ [( )] Beğlerbeğisi olup hâliyâ Tuna Defterdârı olan İbrâhîm *dâme ikbâlihûya* hüküm ki:

Hâliyâ Özi serhaddi neferâtı mevâcibleriyçün ta'yîn olunan mukâta'ât emînlerinin min-küllî'l-vücûh taraf-ı âharda alâkaları kalmayup hall ü akdleri ve sene âhırinde zimmetlerine lâzim gelen muhâsabeleri Budun ve Bosna ve gayri serhad hazînelerinde olduğu gibi Özi Hazînesi'nde dahı ol minvâl üzre amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup dahı Özi serhaddi neferâtının mevâcibleriyçün ta'yîn olunan mukâta'ât emînlerinin taraf-ı âhardan alâkaları kalmamağın, hall ü akdleri ve sene âhırinde zimmetlerinde lâzim gelen muhâsabeleri husûsında sâyir serhadlerde olduğu üzre amel idüp mâlumun tahsîlinde ve tevfir ü teksîrinde mücidd ü sâ'î olasın; şöyle bilesin.

95

[113]

Daha önce, kendilerinden mevcutları ve tahammüllerinden fazla cizye alınmasından şikâyetçi olan Varna'daki zimmî reâyanın şikâyetleri incelenip durumlarına uygun olarak cizyeleri indirildiği halde, cizye toplamaya gelen görevlilerin bu düzeltmeleri dikkate almadan eski hesaba göre cizye talep ettikleri ve sözkonusu zimmî reâyanın gerektiğinde Varna Kalesi'nin tamiri için hizmet ettikleri gibi her sene aralarında bir miktar para toplayıp dizdara vermeyi taahhüt ettikleri bildirildiğinden, taahhüt ettikleri akçeyi teslim ettiklerine dair ellerinde temessük bulunduğu müddetçe indirilen cizye haneleri hususunda kimseye rencide ettirilmemeleri.

Sâbıkâ İstanbul Kâdîsı olup ber-vech-i arpalık Varna kazâsına mutasarrıf olan ( ) *zîdet fazâ'ilühûya* hüküm ki:

Nefs-i Varna'da olan zimmî re'âyâ arz-ı hâl sunup; " "Cizyeleri defterde dört yüz seksen hâne iken cem'ına me'mûr olanlar garazan ziyâde hâne tahmîl ve deftere kayditmekle yedi yüz yetmiş hâne olup ve Kazak eşkıyâsı dahı bir kaç seneden berü kasaba-i mezbûreyi yağmâ vü gâret ve nicelerin katl ü hasâret itmekle ancak dört yüz nefer mevcûd olup anlar dahı ziyâde fakîr olmağla ol mikdâr hâne edâsına iktidârları yokdur." diyü a'lemü'l-ulemâ['i]l-mütebahhırîn, efdalü'l-fudalâ'îl-müteverri'în Şeyhu'l-İslâm ve Müfti'l-enâm olan Mevlânâ Yahyâ *edâma'llâhü te'âlâ fazâyilehû* husûs-ı mezbûrî görüp; "Def' olması mühimmât dandır." diyü i'lâm itmeğın, yüz hânesi fûrû-nihâde olunup ve yetmiş hânesi tahammüli olan karyelere tahmîl olunmak fermân olunmağla; "Bin otuz beş senesiyçün cizyeleri yedi yüz yetmiş hânedan edâ olunup bin otuz altı senesiyçün elli

hâneleri ile altı yüz hânedan oluna." diyü Hazîne-i Âmire'de mahfûz olan cizye defterlerine kaydolunup ellerine tuğrâlu vü mühürlü sûret-i defter virilmekle; "Mûcebince amel olunup fûrû-nihâde olan yüz hânelerinden bir akça ve bir habbe aldurmayasın." diyü Mâlîyye tarafından mü'ekked hükm-i şerîf virilmişken, cizye cemı'na varanlar ve Tuna defterdârı olanlar girü taleb ü rencîde iderler imiş. Mezbûrlarun hâliyâ Varna Kal'ası ta'mîrinde ziyâde sa'y ü emekleri vücûda gelüp kal'a-i mezbûreye meremmet lâzım geldükce üzerlerine lâzım gelen hıdmeti eyledüklerinden gayri kal'a-i mezbûre meremmâtı [içün] her sene kendü aralarında on iki bin akça cem' idüp ma'rifet-i şer'le kal'a-i mezbûre dizdârına teslîm itmeği ta'ahhüd eyledükleri ecilden fûrû-nihâde olan hâneleri içün rencîde olunmayup Mâlîyye tarafından virilen emr-i şerîf mûcebince amel olunmak" bâbında emr-i şerîfüm taleb itmeğin, mûcebince amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, mezbûrlar mâdâm ki kal'a-i mezbûrenün meremmâtı vâkı' oldukca üzerlerine lâzım gelen hıdmeti edâ idüp kal'a-i mezbûre meremmâtı içün ta'ahhüd eyledükleri on iki bin akçayı kendü aralarında cem' ve ma'rifet-i şer'le dizdâra teslîm eyleyüp ellerine temessük alalar, fûrû-nihâde olan hâneleri içün ellerinde olan Mâlîyye emri mûcebince amel idüp hılâfına cevâz göstermeyesin; şöyle bilesin.

95 [113] numaralı hüküm ile 96 [114] numaralı hüküm arasındaki 11 sahife (s. 51-61) boştur.

[Yev]mü'l-Cum'a, fî 20 L., sene: 1037, der-Sinob

96

[114]

Sinop İskelesi'nde yaptırılması emredilen iki kadirganın masrafları için Kastamonu sancağının Ginolu, Sorgun, Yortan ve Daday kazalarından toplanması gerektiği halde henüz Tersâne-i Âmire'ye intikal etmeyen avâriz akçelerinin tahsil edilerek Sinop'ta gemi yapımı ile görevli olanlara teslim edilmesi.

Ber-vech-i arpalık u te'bîd Kastamonı sancağına mutasarrıf olan Vezîr Mehmed Paşa'ya hüküm ki:

Hâliyâ Sinob İskelesi'nde müceddeden binâsı fermânım olan iki kıt'a kadirganın masârif ü ihrâcâtı içün akça lâzım olmağla bin otuz yedi senesinde livâ-i mezbûrda vâkı' Ginolu kazâsından yüz yetmiş hâne ve Sorkun kazâsından kırk sekiz hâne ve Yortan kazâsından sekiz hâne ve Tatay kazâsından yüz yigirmi bir hânenün avârizları akçaları gelüp dâhıl-i Tersâne-i Âmire olmayup kâdîları zimmetlerinde olmağla her bir* hânedan üçer yüz akça hısâbı üzre kâdîlarından tahsîl olunup zikrolunan kadirgaların binâsına me'mûr olanlara teslîm olunmak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre mukayyed olup zikrolunan kâdîlıklarun dâhıl-i Tersâne olmayan avârizları akçasın bâlâda şerholunduğı üzre her hânesinden üçer yüz akça hısâbı üzre kâdîlarından ve kâdîları almayup re'âyâ zimmetlerinde olanları re'âyâdan tahsîl idüp mahall-i mezbûrda zikrolunan gemiler binâsına me'mûr olanlara teslîm eylesin ve ne mikdâr akça teslîm eyledüğüne mühürlü temessük

alup kapudânuma bildüresin ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûr mühimmât-ı umûrdan olmağla tahsîl ü tesliminde ihtimâm eylesin ki, zikrolunan gemiler binâsı te'hîre kalmak ihtimâli olmaya.

97

[115]

Gönye Sancağbeyliği'nin, gösterdiği gayretten dolayı, hâlen bu görevi yürütmekte olan Hasan Bey uhdesinde ibka kılındığı; O'nun da sancağının muhafazası ve reâyanın idaresi hususlarında bundan sonra da aynı gayreti göstermesi.

Gönye Sancağbeği Hasan dâme izzühûya hüküm ki:

"Sen yarar u şecâ'at[-şi'âr] ve mukaddemâ uğur-ı hümayûnumda nice hıdmetde bulunup emekdâr ve her vechile ri'âyet-i aliyyeme lâıyk u sezâ-vâr olduğun cihetden livâ-i mezbûr bundan akdem Âsîâne-i Sa'âdetüm'den tevcih olunup varup livâ-i mezbûrı hıfz u hırâset ve Gönye Kal'ası'n gereği gibi ta'mîr ü ihyâya sa'y ü dikkat idüp ol diyâr ahâlîsi her vechile senden rızâ vü şükrân üzre olmağla livâ-i mezbûr serdâr-ı ekremüm tarafından dahı mukarrer kılınup bi'l-fi'l üzerinde olduğın" i'lâm idüp; "kemâ-kân zabtitdürilüp hâricden kimesne dahilidürilmemek" bâbında emr-i şerîfüm recâ eyledüğün [ecilden], serdâr-ı ekremüm tarafından mukarrer kılındığı üzre kemâ-kân zabteylemen bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmışdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, serdâr-ı ekremüm tarafından mukarrer kılındığı üzre livâ-i mezbûra kemâ-kân sen mutasarrıf olup hıfz u hırâset-i memleket ve intizâm-ı ahvâl-i ra'ıyyet ile kemâl-i tekayyüd eyleyüp sancağuna âharı dahilidürmeyesin ve bi'l-cümle dîn ü devletüme nâfi' u sûd-mend nice hıdmetün sebkitledüğü mesmû'-ı hümayûnum olmışdur. İnşâ'a'llâh min-ba'd vücûda gelen hıdmetün mukâbelesinde ri'âyet ü iltifâtuma mazhar olursın. Ana göre livâ-i mezbûrı hıfz u hırâset ve re'âyâyı hımâyet ü sıyânet ile ihyâ vü âbâd itmeğe bezl-i makdûr idesin; şöyle bilesin.

98

[116]

Kefe taraflarında zahire sıkıntısı çekildiği ve Donanma-i Hümayun ile o taraflara giden askerler için zahireye ihtiyaç duyulduğundan, Akkirman'da bulunan gemilerden ikisine un ve arpa yüklenerek Kefe'ye gönderilmesi.

Özi beğlerbeğisine ve Akkirman kâdîsına hüküm ki:

Hâliyâ Kefe cânibinde zahîreye muzâyaka olduğu istimâ' olunmağın, Donanma-yı Hümayûnum ile ol cânibe varan asker-i İslâm için ziyâde zahîre lâzım olmağla Akkirman'da olan gemilerden iki kıt'a gemiye dakîk u şa'îr ve sâyir zehâyirden tahmîl itdürüp mu'accelen Kefe cânibine göndermenüz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmışdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrüm mücebince amel idüp dahı bir ân ve bir sâ'at te'hîr u tevakkuf itmeyüp dakîk u şa'îr ve sâyir zehâyirden iki gemi zahîre tahmîl idüp Kefe'ye gönderesiz ki, ashâbı getirüp bey' u şîrâ eyleyüp asker-i zafer-şi'âruma def'-ı muzâyaka ve sâhiblerine küllî intifâ' hâsıl ola. Bu bâbda dikkat ü

ihtimâm eyleyüp ihmâl ü müsâheleden ziyâde ihtirâz ü ihtiyât eyleyesiz.

[Yev]mü's-Sebt, fî 21 L., sene: [103]7, der-Sinob

99

[117]

Sinop İskelesi'nde yapılması emredilen iki kadirganın kereste masrafları için, Kastamonu ve Kengırı sancaklarından her haneden seksener akçe toplanarak kadirga yapımı ile görevli kadiya teslim edilmesi.

Bâ-fermân-ı sâhib-i devlet.

Ber-vech-i te'bîd ü arpalık Kastamonı sancağına mutasarrıf olan Vezîr Mehmed Paşa'ya ve livâ-i mezbûrda vâkı' olan kâdîlara hüküm ki:

Mâ-tekaddemden Sinob İskelesi'nde kadirga binâsı fermânım oldukda kârâste ve sâyir mühimmât-ı lâzimesi için taht-ı hükûmetinizde olan re'âyâ bedel-i mu'âvenet-i kârâste için her hânedan yalnız seksener akça viregelüp hâliyâ iskele-i mezbûrede iki kıt'a kadirga binâsı fermânım olmağla olıgeldüğü üzre livâ-i mezbûr re'âyâsından her hânelerinden bedel-i mu'âvenet-i kârâste için yalnız seksener akça cem' u tahsîl olunup kadirgalar binâsına me'mûr olup Sinob kazâsına mutasarrıf olan akdâ kuzâtı'l-mü'minîn Mevlânâ Şeyh ( ) *zîdet fazâyilühûya* teslim olunmak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre amel idüp dahı Tersâne-i Âmirem tarafından irsâl olunan mühürlü mevkûfât defteri sûreti mücebince binâsı fermânım olunan kadirgaların bedel-i mu'âvenet-i kârâstesini için taht-ı kazânuzda olan re'âyâdan her hânedan yalnız seksener akça cem' u tahsîl ve gemiler binâsına me'mûr olan mevlânâ-yı müşârun-ileyhe edâ vü teslim eyleyesiz ki, fermânım olan gemiler isti'câl üzre yapı olup itmâm-ı hıdmet ola ve bi'l-cümle husûs-ı mezbûr mühimmât-ı umûrdan olmağın bir vechile ihmâl ü tekâsül olunmayup olıgeldüğü üzre ber-vech-i isti'câl tahsîl ü tedârükine ikdâm ve mevlânâ-yı mûmâ-ileyhe teslim ihtimâm idüp hıdmetde bulunmağa sa'yeyesiz. Şöyle ki; binâsı fermânım olan gemiler mu'accelen yapıdurulup vakt ü zamânı ile Tersâne-i Âmirem'e gelüp dâhıl olmayup te'hîre kala, adem-i tekayyüdinüzden bilinüp mes'ûl olmanız mukarrerdür. Ana göre mukayyed olasız ve ne mikdâr akça cem' u teslim olduğına mevlânâ-yı müşârun-ileyhden temessük alup bildüresiz ve zikrolunan akçayı cem' u tahsîl eyleyen kulumun vech-i ma'âşî için her hânedan onar akça aldurup zinhâr u zinhâr bir akça ziyâde aldurmayasız. Şöyle ki; hıdmet nâmı ile ve âhar vechile re'âyâdan ziyâde akça alındığı mesmû'-ı hümayûnum ola, siz ki kâdîlarsız, sizün müsâ'adenüzden bilinüp azl ü itâba mazhar olmanız mukarrer bilesiz. Ana göre mukayyed olup fermân-ı şerîfümden ziyâde teklîf ile re'âyâyâ te'âddîden be-gâyet ihtirâz eyleyesiz.

Bir sûreti, Kangırı sancağında vâkı' olan kuzâta.

100

[118]

Sinop mollasının, Sinop Kalesi'nin Karadeniz'de gezen Kazak eşkiyasına karşı korunabilmesi amacıyla kalede bulunan kırık ve kullanılamayan toplardan kalede ve kalitada kullanılacak toplar döktürülmesi için Sinop'ta bir ocak tedariki hususundaki teklifinin uygun görüldüğü; ancak daha sonra bu ocağın sürekli top üretip gemilere ve başka yerlere verir hâle gelmesinden kaçınılması.

Sinob monlâsına hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Sinob Kal'ası'nun altmış kuleli bir vâsi' kal'a olup Kazak eşkiyası Karadeniz etrâfında gezmekten hâlî olmamağla muhâfazası için ziyâde top lâzım olmağın pârelenmiş ve amel-mânde olan topları Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gelüp dökülüp yine Sinob Kal'ası'na gönderilmesi, zamân mürûr eyledüğünden mâ'adâ Kazak eşkiyasının hareketi ve deryânun ziyâde şiddeti olmağla muhâtara olup ve dökiciler sülüsün alup ihtimâm itmemele zâyî' u telef olmağın; "ol makûle kırık u amel-mânde olan topları nefsi-i Sinob'da kalita vü kal'ada isti'mâle kâbil enikli vü prankı vü küçük şayka dökdürilmek için bir ocak tedârük olunup dökdürilmek Devlet-i Aliyyem'e nâfi'dür." diyü dökdürilmek bâbında emr-i şerîfüm virilmek" recâsına arzyledüğün ecilden, enfa' ne ise anunla amel olunmak emrüm olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzre amel idüp dahı vech-i meşrûh üzre kal'a-i mezbûrenün kırık u amel-mânde olan topları nefsi-i Sinob'da kalita vü kal'ada isti'mâle kâbil enikli vü prankı vü küçük şayka dökdürmeğe kâbil ve imkân var ise dökdürüp enfa'ı ile amel eylesin. Ammâ; bu bâbda ziyâde mukayyed olasin ki, bu bahâne ile kâr-hâne vü ocak peydâ olup müdâm ol makûle top dökülüp gemilere ve âhar diyâra virilüp gönderilmekten be-gâyet ihtirâz eylesin.

[Yev]mü'l-Cum'a, 27 L., sene: 1[0]37, der-Kefe

101

[119]

Padişahın rızasına ve şeriata aykırı hareketleri ve ahaliye yaptıkları zulümden dolayı Kırım Hanlığı'ndan uzaklaştırılan Kırım Hanı Mehmed Giray ile Kalgaylık'tan uzaklaştırılan kardeşi Şahin Giray bu husustaki padişah fermanına itaat etmeyip Vezir Hasan Paşa tarafından Donanma-i Hümayun ile Kefe'ye götürülen yeni Kırım Hanı Canbeg Giray ve kardeşi yeni Kalgay Devlet Giray ile savaşa tutuştuklarından, Kefe, Sudak ve Taman kâdılarının ahaliye, yeni hana tâbi olmaları ve Kırım tahtına geçmesi için kendisine yardım etmeleri, bunun karşılığında 1037 senesinde ödeyecekleri cizye ve avârizdan muaf tutulacakları hususunda duyuruda bulunmaları.

Kefe ve Sudak ve Taman kâdılarına hüküm ki:

Diyâr-ı Kırım'a Hân olan Mehmed Giray'un ve karındaşı Kağılgay Şâhîn Giray'un rızâ-yı hümayûnuma muhâlif ve şer'-ı şerîfe mugâyir ba'zı evzâ'-ı nâ-hemvârı ve re'âyâ vü

fukarâya haddenden mütecâviz te'addî vü tecâvüzi olup ref'ı iktizâ itmekle ref' u hal' olunup sâbıkâ vilâyet-i Kırım'a ve âmme-i Tatar'a hân-ı fermân-rân olan cenâb-ı emâret-me'âb, eyâlet-nisâb, sa'âdet-iktisâb Cânbeg Giray Hân *dâmet ma'âlîhiye* girü Kırım Hânlığı ve karındaşı halefî's-selâtîni'l-izâm Devlet Giray Sultân *dâme ulüvvühûya* Kağılgaylık hıdmeti sadaka vü inâyet olunup berât-ı hümâyûnum ile gönderilüp Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve müşârun-ileyhün iclâsı hıdmetine ta'yîn olunan asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehü* ile Kefe'ye varup dâhıl olduklarında müşârun-ileyhimâ Mehmed Giray ve Şâhîn Giray fermân-ı hümâyûnuma itâ'at itmeyüp semt-i muhâlefete sâlik olup hân-ı cedîd ile muhârebe vü mukâteleye mübâşeret eyledüklerine binâ'en taht-ı kazânuзда olan ahâlî-i memlekete ve umûmen re'âyâya nefîr-i âmm olup hân-ı cedîde mütâbe'at ve iclâsı husûsında imdâd ü mu'âvenet ve Kırım Hükûmeti'nden hal' u ref' olunan müşârun-ileyhimâ Mehmed Giray ve Şâhîn Giray'un def'-ı mazarratlarına sa'y ü dikkat itmeleri ve bu mukâbelede bin otuz yedi târîhına mahsûb olmak üzere uhdelere lâzım gelen cizye vü avârizları taleb olunmayup mu'âf olmaları bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur.

Buyurdum ki:

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfümi taht-ı kazânuзда nidâ itdüresiz ki, ... mu'âf oldukları cümle re'âyânun ma'lûmı olup hâlâ cânib-i hümâyûnumdan Kırım'a hân nasbolunan Cânbeg Giray Hân *dâmet ma'âlîhiye* mütâbe'at ü mürâca'at ve iclâsı husûsında cümle gelüp imdâd ü mu'âvenet idüp hıdmetde bulunalar ve bi'lcümle husûs-ı mezbûr umûr-ı mühimmedendür; sâyire kıyâs itmeyüp siz dahı bu bâbda ziyâde mukayyed olup; "*Ef'ullâhe ve ef'u'r-Resûle ve üli'l*-emri minküm*" emr-i lâzımü'l-ımtisâli üzere taht-ı kazânuзда olan kebîr ü sagîr ve celîl ü hakîr fermân-ı şerîfüme imtisâl ü itâ'at ve hân-ı cedîde inkıyâd ü mütâbe'at idüp rızâ-yı hümâyûnuma muhâlif vaz' irtikâbına cevâz göstermeyeler.

102

[120]

Kırım Hanı Mehmed Giray ve Kalgay Şahin Giray'ın şeriat ve padişahın rızasına aykırı hareketlerinden ve ahaliye yaptıkları zulümlerden dolayı hanlık ve kalgaylıktan alınıp Kırım Hanlığı'nın Canbeg Giray Han'a, Kalgaylığın ise Devlet Giray Han'a tevcih edildiği ve tahta geçmek üzere Donanma-i Hümâyün ile Kefe'ye gönderildikleri; bu sebeple Kırım'a tâbi Nogay beyleri ile mirzâlarının da, yeni han ve kalgaya itaat etmeleri.

Mefâhıru'l-ümerâ'i'l-kirâm, merâci'u'l-küberâ'i'l-fihâm, zül-kadri ve'l-ihtirâm, el-muhtassüne bi-mezîdi inâyeti'l-Meliki'l-Allâm vilâyet-i Kırım'a tâbi' Nogay beğleri *dâme izzühüm* ve mefâhıru'l-emâcid ve'l-a'yân Nogay mirzâları *zîde mecdühüm* tevkî'-i... *ilâ-âhırîhî* hüküm ki:

Kırım Hânı olan Mehmed Giray ve Kağılgay Şâhîn Giray'un şer'-ı şerîfe ve rızâ-yı hümâyûnuma muhâlif evzâ' u etvârı ve re'âyâ vü fukarâya envâ'-ı tecâvüz ü te'addîsi olup ref'leri iktizâ itmekle müşârun-ileyhimâ Hükûmet-i Vilâyet-i Kırım'dan ref' u hal' olunup Kırım Hânlığı sâbıkâ Hân olan cenâb-ı emâret-me'âb Cânbeg Giray Hân *dâmet ma'âlîhiye*

ve Kağılgaylığı hıdmeti müşârun-ileyhün karındaşı olan halefü's-selâtîm'l-ızâm Devlet Giray Hân *dâme ulüvvühûya* cânib-i hümâyûnumdan sadaka vü inâyet olunup Donanma-yı Hümâyûnum ile Kefe'ye vâsıl olup cümleünüz fermân-ı hümâyûnum üzre müşârun-ileyh hân-ı cedîde mütâbe'at ü mürâca'at ve iclâsı husûsında imdâd ü mu'âvenet itmenüz bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre amel idüp dahı her biriniz aşâyir ü kabâyilinüzle* kalkup ta'cîl ale't-ta'cîl gelüp müşârun-ileyh Hân-ı cedîd Cânbeg Giray Hân'a mülâkât idüp fermân-ı şerîfüm üzre mütâbe'at ü mürâca'at ve iclâsı husûsında gereği gibi imdâd ü mu'âvenet idüp uğur-ı hümâyûnumda hıdmetde ve yoldaşlıkda bulunmağla rızâ-yı şerîfümü tahsîl ve du'â-i hayruma mazhar olmağa her biriniz derûnî sa'y-i cemîl eyleyesiz.

[Yev]mü's-Sebt, fî 28 L., sene: 1037, der-Kefe

103

[121]

Kırım Hanı Mehmed Giray Han'ın, hanlıktan azli gerekli görülüp yerine Cânbeg Giray Han getirildiğinden, Kırım ile alakasını keserek Donanma-i Hümâyûn gemileri ile Âsitâne-i Saâdet'e gelmesi.

Bu nâme yazılmışken, gönderilmek iktizâ itmemeğin, gönderilmeyüp alıkonulmuşdur.

Sâbıkâ Kırım Hânı olan Mehmed Giray Hân *dâmet ma'âlîhi* hazretlerine nâme-i hümâyûn yazıla ki:

Kadîmü'l-eyyâmıdan ilâ-hâze'l-hîn mâ-tekaddemden vilâyet-i Kırım'a hân-ı fermân-rân olan eslâf-ı sadâkat-âyîninüz, melce' ü melâz-i cümle-i selâtîn ve mâ-sadak-ı fahvâ-yı; "*Üdhulûhâ bi-selâmin âminîn*" olan dergâh-ı adâlet-unvân ( ) ve bârgâh-ı ihsân-resânımuza kemâl-i inkıyâd ile mürâca'at ve rızâ-yı yümn-iktizâ-yı husrevânemüzi ri'âyet ile tahsîl-i devlet-i dünyâ vü âhıret idegelüp ittifâkan hânlık mesnedinden cüdâ vü munfasıl ve sâye-i sa'âdetimizde âsûde-dil olmaları fermân olundukda bilâ-tereddüd ü te'allül fermân-ı şerîfümüze samîm-i dilden imtisâl ü itâ'at ve Âsitâne-i Sa'âdetimiz'e teveccüh ü azîmet itmekle mukâbelesinde asnâf-ı eltâf-ı husrevânemüze mazhar ve min-cemî'l-vücûh manzûr-ı enzâr-ı ferhunde-eser olmuşlardır. Hâliyâ ba'zı iktizâ hasebi ile Kırım Hânlığı mukaddemâ âmme-i Tatar'a emr-i şerîfümüzle Hân olan cenâb-ı emâret-me'âb Cânbeg Giray Hân *dâmet ma'âlîhiye* inâyet ü ihsân ve vilâyet-i Kırım'a irsâl olunmağın, siz ol câniblerden kalkup kat'-ı alâka idüp eslâf-ı hamîdetü'l-evsâfinuzun âyîn ü üslûbî üzre Südde-i Sa'âdet-medârımız'a gelmeniz ve sâye-i himâyetimizde müstezill olmanız bâbında fermân-ı şerîfimiz sâdır olmuştur. **Gerekdür ki:**

Vusûl buldukda, cibilletinizde merkûz olan kemâl-i İslâm ü diyânet ve zâtınızda mevcûd olan nihâyet-i istikâmet ü sadâkat muktezâsınca bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfümle ameale sâ'î ve ızhâr-ı sadâkat ü istikâmet ve isbât-ı da'vâ-yı muhâlesat için vilâyet-i Kırım'dan kalkup kat'-ı alâka idüp Donanma-yı Hümâyûnumuz gemileriyle Âsitâne-i Sa'âdetimiz'e gelüp rızâ-yı şerîfümüzi mürâ'î olup du'â-i hayrımızla envâ'-ı

ri'âyet ü iltifâtımuza mazhar olmağa himmet ü ikdâm eylesesiz. İnşâ'a'llâh hakkınızda bu evlâ vü enfa' olup ecdâd-ı ızâmımız *nevvera'llâhü merkadehüm* ervâh-ı tayyibeleri için mikdâr-ı zerre tab'ınıza nâ-mülâyim bir vaz' sudûr itmek ihtimâli olmayup eyyâm-ı sa'âdet-encâm ve sâye-i hümâyetimizde safâ-yı hâl ile sarf-ı evkât itmenüz musammem-i hâtır-ı hümâyûnumuzdur. Ana göre ma'lûmunuz olup fermân-ı sa'âdet-unvânımız üzre Der-i Devlet-medârımız'a teveccüh ü azîmete isti'câl ü himmet idüp rızâ-yı hümâyûnumuza muhâlif vaz' irtikâbına cevâz gösterilmeye.

104

[122]

Kırım Kalgayı Şahin Giray Han'ın, kalgaylığa Devlet Giray Han getirildiğinden, hanlıktan azledilen kardeşi Mehmed Giray Han ile birlikte Donanma-i Hümâyûn gemileriyle Âsitâne-i Saâdet'e gelmesi.

Sâbıkâ Kırım'da Kağılgaylık hıdmetinde olan Şâhîn Giray Sultân *dâme ulüvvühûya* hüküm ki:

Âbâ vü ecdâdınızun Âsitâne-i Sa'âdetimiz'e mürâca'at ve sâdır olan fermân-ı şerîfûme imtisâl ü itâ'at idegelüp ittifâkan emr ü takdîr-i hazret-i Hudâ-yı Fa'âlün limâ-yürîd ile hükûmet ü makâmılarından beden-cüdâ vü ba'îd olduklarında safâ-yı hâl ü ferâğ-ı bâl ile sarf-ı evkât itmeleri için Âsitâne-i Sa'âdetüm'e teveccüh ü azîmet itmeleri âbâ vü eslâfınızun âyîn-i sadâkat-rehîni olduğu sahîfe-i eyyâmda mastûrdur. Eyle olsa, hâliyâ Kırım Hükûmeti sâbıkâ Hân olan cenâb-ı emâret-me'âb Cânbeg Giray Hân *dâmet ma'âlîhi* ve Kağılgaylık halefû's-selâfını'l-ızâm Devlet Giray Sultân *dâme ulüvvühû[ya]* sadaka vü inâyet olunup Donanma-yı Hümâyûnum ile Kırım'a irsâl olunmağın, karındaşun ile sen kalkup ol cânibden kat'-ı alâka idüp Donanma-yı Hümâyûnum gemileriyle Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gelmenüz bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânımız üzre amel idüp dahı hân-ı sâbık karındaşun ile kalkup diyâr-ı Kırım'dağın alâkanı kat' idüp Donanma-yı Hümâyûnum gemileriyle Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gelüp sâye-i hümâyûnumda müstezıl ve envâ'-ı ri'âyet ü iltifâtımla .....olup safâ-yı hâtır ile sarf-ı evkât eylesesiz.

[Yev]mü'l-Erbi'â, fî 3 Za., sene: [103]7, der-Kefe

105
[123]

İsyân ederek Kazak eşkıyâsıyla birlikte Kefe Kalesi'ni kuşatan Kırım Hanı Mehmed Giray ile Kalgay Şahin Giray'ın, Vezir Hasan Paşa ve emrindeki askerler tarafından bertaraf edildiği ve Kırım tahtına yeni hanın geçirildiği; ancak Özi Beylerbeyi İbrahim Bey'in Özi ve Akkirman taraflarını Kazak eşkıyâsı ve isyan etmiş olan Tatarlara karşı korumaya devam edip Vezir Hasan Paşa Donanma ile o tarafa gelinceye kadar, Özi'de görevlendirilen kara askerlerini, Özi'ye geldiklerinde, hizmet sona erdi düşüncesiyle dağıtmaması ve birine bile dönüş için izin vermemesi; zira hem askerinin yoklanacağı, hem de o taraflarda görülecek bazı işler olduğu; bu sebeple askerlerin, yoklamada mevcut olmadıkları takdirde dirliklerinin başkasına verileceği hususunda uyarılmaları.

Özi Beğlerbeğisi İbrâhîm Paşa'ya hüküm ki:

Izhâr-ı fesâd ü isyân idüp Kazak eşkıyâsı ile Kefe Kal'ası üzerine gelüp tabur kurup ve kuşadup yiğirmi gündün ziyâde muhâsara iden Mehmed Giray ve Şâhîn Giray avn-i Hak'la zafer bulmayup vezâretle Kapudânım olup hân-ı cedîdün iclâsına ta'yîn olunan düstûr-ı mükerrrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma*['llâhü] *te'âlâ iclâlehû* Donanma-yı Hümâyûnum askeri ile Kefe'ye dâhıl olduğunda küfrânü'n-ni'me olan mezbûrân ve Kazak-ı şakâvet-bünyân mukâbeleye kâdir olmayup ve cümle Kırım Tatarı gelüp hân-ı cedîde bey'at ve fermân-ı şerîfûme imtisâl ü itâ'at itmekle mezbûrlar halâs-ı cânî kendülere devlet bilmekle; "Eyne'l-mefer ?" âyetin ezber idüp Mehmed Giray mukarreb âdemleri ile sa'b u sengistân tağlara firâr ve Şâhîn-i bed-âyîn Kazak taburı ile gidüp küfr ü dalâli ihtiyâr eyleyüp taburlarında olan topları ve çadır u bayrakları ve bi'l-cümle ağırlıkları alınup inhizâmları ve fermân-ı şerîfüm üzre hân-ı cedîdün iclâsı müyesser olmuşdur. Hemîşe a'dâ-yı dîn ü devletüm müdemmer ü makhûr ve asker-i İslâm muzaffer ü mansûr olmakdan hâlî olmaya. İmdi; hân-ı cedîdün sühûlet ile iclâsı müyesser olduğu senün dahı ma'lûmun olup ol etrâfı Kazak eşkıyâsından ve ayak üzre olan Tatar'dan gereği gibi hıfz u hırâset idüp ve hıdmet-i mezbûreye karadan me'mûr olan asker halkı Özi'ye veyâhûd Akkirman'a geldüklerinde; "Hıdmet görülmüşdür; şimden sonra ihtiyâc yokdur." diyü bir ferde ruhsat u icâzet virmeyüp gereği gibi cem'ıyyet ile hâzır ve Donanma-yı Hümâyûnum ile müşârun-ileyh serdârüm ve kapudânım varmasına müterakkıb u nâzır olman bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre amel idüp dahı karadan me'mûr olan asker halkı Özi'ye veyâhûd Akkirman'a geldüklerinde gereği gibi dernek ü cem'ıyyet idüp; "Hıdmet görülmüşdür." diyü bir ferde ruhsat u icâzet virmeyüp cümlesin yanuna cem' idüp müheyyâ vü hâzır ve müşârun-ileyh serdârüm varmasına müterakkıb u nâzır olasın. Ol cânibde görülecek ba'zı hıdmet olduğundan gayri emr-i şerîfûme itâ'at idüp vakti ile gelen asker halkı yoklansa gerekdür. Ana göre ma'lûmun olup bir ferde ruhsat virmeyesin. Şöyle ki; müşârun-ileyh kapudânım varduğında mevcûd

bulunmayanların ze'âmet ü dirlikleri virilür. Ana göre her birin âgâh eylesin; şöyle bilesin.

[Yev]mü'l-Cum'a, fi 19 Zi'l-ka'deti'l-harâm, sene: [103]7, der-Balaklağu

106

[124]

Daha önce Kefe Mukâtaaları Nâzırı Solak Mustafa'nın, muhasebesini gördürmek üzere, görevini Mehmed adlı kişiye emâneten devredip Âsitâne-i Saâdet'e gelmesinin emredildiği; ancak kendisi mâl-ı mirî tahsili ve Matbah-ı Âmire'ye yağ tedariki konularında tecrübeli olmasının yanısıra, ikiyüz kıntar yağ tedarik ederek muhasebesini gördürmek üzere Âsitâne-i Saâdet'e geleceğine dair taahhütte bulunduğundan, diğer taraftan da adigeçen Mehmed mâl-ı mirî tahsili konusunda tecrübesiz olduğundan, Kefe mukâtaalarının, taahhüdüne uyması şartıyla tekrar Solak Mustafa'ya zaptettirilmesi.

Kefe beğlerbeğisine ve kâdısına hüküm ki:

Kefe Mukâta'âtı Nâzırı olan Solak Mustafâ mâl-ı mirî tahsîlinde mücidd ü sâ'î iken bir buçuk sene zamân-ı zabtnun müfredât defterleri ve erkâm kâtibi ile Âsitâne-i Sa'âdetüm'e ihzârı ve nezâret-i mezbûreyi Mehmed nâm kimesne emâneten zabtı için emri şerîfüm vârid olup lâkin mezbûr Solak Mustafâ mâl-ı mirî tahsîlinde ve Matbah-ı Âmirem'e irsâl olunacak yağ tedârükünde kemâl-i vukûfı olduğundan gayri hâlâ Âsitâne-i Sa'âdet'e iki yüz kintâr yağ tedârük idüp zamân-ı zabtnun muhâsebesi ile Âsitâne-i Sa'âdet'e gitmeği ta'ahhüd eylediğinden mâ'adâ mezbûr Mehmed'ün vukûfı olmamağla mâl-ı mukâta'a zâyî' u telef olup mîrîye küllî gadrolmağla, mezbûra dahlitdürilmeyüp vech-i meşrûh üzre ta'ahhüd eylediği iki yüz kintâr yağı mu'accelen tedârük idüp zamân-ı zabtnun müfredât defterleriyle Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gelüp muhâsebesin gördürmek üzere nezâret-i mezbûreyi mezkûr Solak Mustafâ'ya zabtitdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emri şerîfüm üzre nezâret-i mezbûreyi mezkûr Solak Mustafâ'ya, ta'ahhüd eylediği iki yüz kintâr yağı mu'accelen tedârük idüp zamân-ı zabtnun müfredât defterleri ile Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gelüp muhâsebesin gördürmek üzere müstekıl zabtitdürüp emâneten zabtına gelen mezbûr Mehmed'i ve âharı dahl ü tecâvüz itdirmeyesiz ve mezbûr Mehmed zamân-ı mübâşeretinde mâl-ı mîrîden ne kabzitmiş ise bî-kusûr nâzır-ı mezbûra mîrî için alıvirüp te'allül itdirmeyesiz.

[Yev]mü'l-İsneyn, fi 22 Zi'l-ka'deti'l-harâm, sene: [103]7, der-Gözlevi

107

[125]

Nogay Tatarlarının, yağlarını Dib ve Temrük taraflarında ihdas ettikleri pazarlarda sattıkları, pazarcıların ise yağları gemilere yükleyip Keefe'ye uğramadan ve gümrük ödemedi İstanbul'a götürdükleri bildirildiğinden, Kerş ve Taman iskelelerinde çalışan gemi sahiplerine, gemilerine yükledikleri yağ ve diğer malları Keefe İskelesi'ne getirip gümrük ödemeleri hususunda tenbihte bulunulması.

Keefe beğlerbeğisine ve Taman kâdısına hüküm ki:

"Keefe mukâta'âtına tâbi' Kerş ve Taman İskelesi'nden gemiler Kerş'den Taman'a ve Taman'dan Kerş'e at u tavar u esîr ü yağ geçürüp ve kâfir havfinden gemiler Azağ'a varmamağla Nogay Tatarı yağların bir kaç seneden beri Dib ve Temrük tarafına götürüp hâdis bâzâr ihdâs olunup bey' u şirâ itmekle ve bâzergân tâyifesin yağların indürüp sefinelere tahmîl idüp andan doğru İstanbul'a gidüp Keefe'ye gelüp gümrüğü alınmamağla mîrîye küllî gadrolduğu ve zikrolunan yağlar Taman ve Kerş İskelesi'nden tonbazlar ile Keefe'ye gelüp gümrüğü alınageldüğü" i'lâm olunmağın, kadîmden olıgeldüğü üzre amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzre amel idüp dahı zikrolunan Kerş ve Taman iskelelerinde işleyen gemiler ashâbına muhkem tenbîh ü te'kîd eylesesiz ki, hâdis olan Temrük ve Dib iskelelerine varmayup ve gemilerine tahmîl eyledükleri yağ ve sâyir metâ'ı kadîmden olıgeldüğü üzre Keefe İskelesi'ne getüreler ki, ber-muktezâ-yı kânûn mîrî gümrükleri alınıp mâluma gadrolmaya. Hâdis bâzâr u iskele olduğına rızâm yokdur. Ana göre mukayyed olup fermân-ı şerîfüm[i] icrâyaya ihtimâm idüp mâl-ı mîrî zâyi' u telef olmakdan ve husûs-ı mezbûrda ihmâl ü tekâsülden be-gâyet ihtirâz eylesesiz.

108

[126]

Sâbık Gözlevi Emîni Osman'dan alacaklı olan şahısların mukâtaadan alacaklı oldukları iddiasıyla alacaklarını mukâtaanın yeni emîninden talep ettikleri bildirildiğinden, Mâliye tarafından emr-i şerîf ibraz etmedikleri takdirde bu gibilere mukâtaa malından para ödenmemesi.

Gözlev[i] kâdısına hüküm ki:

Sâbıkâ Gözlev[i] Emîni olan Osmân'un ba'zı kimesnelere borcu olup akça sâhibleri; "(—) biz akçamuzı mukâta'aya virdük; her kim mukâta'aya emîn olursa biz akçamuzı andan aluruz." diyü hâlâ Emîn olan ( ) taleb idüp ve cenâb-ı emâret-me'âb Kırım Hânî dâmet ma'âlîhi tarafından yarlığ getürüp te'addî vü tekâzâdan hâlî olmadıkları ecilden, ol makûlelerin akçalarının aslı ve hakîkati ma'lûm olmaduğundan gayri emîn-i sâbıkun borcu mâl-ı cedîd-i mîrîden virilmesi memnû' olmağın, ol makûle da'vâ idenler akçaları virilmesiçün Mâliyye tarafından emr-i şerîfüm ibraz itmeyeler, te'hîre konup Südde-i

Sa'âdetüm'e havâle olunmak bâbında emr-i şerîfüm talep olunmağın, vech-i meşrûh üzere amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı ol makûle emîn-i sâbıka akça virmişken hâlâ olan emîn-i mezbûrdan talep idenleri te'hîre koyup mâdâm ki akçaları virilmek için Âsitâne-i Sa'âdetüm'den Mâliyye tarafından emr-i şerîfüm ibrâz itmeyeler, emîn-i sâbıkun deyni için mâl-ı cedîd-i mîrîden ol makûlelere akça virdürmeyüp talep idenleri dahı men' u def' idüp Südde-i Sa'âdetüm'e havâle eylesin.

109

[127]

Kefe mustahfızları, azebleri, Taman ve Kerş mustahfızları, süvarileri, Ada beyleri ve Kefe aklâmında olan kalelerin mustahfızlarının önceki nâzırlarda olan alacaklarını şimdiki nâzır Solak Mustafa'dan talep ettikleri bildirildiğinden, bu gibilerin, Âsitâne-i Saâdet'ten beratlarını tecdid ettirmedikçe alacak talebi ile Solak Mustafa'yı rencide etmelerine izin verilmemesi ve beratını yenilemeyen vazife sahiplerine vazife verdirilmemesi.

Kefe beğlerbeğisine ve kâdısına hüküm ki:

"Kefe müstahfızları ve azeblerinün ve Taman ve Kerş müstahfızlarının ve süvâriyânun ve Ada beğlerinün ve cümle Kefe aklâmında olan kılâ' müstahfızlarının ve nefsi Kefe'de mütekâ'id ü ehl-i vazâ'ifün nuzzâr-ı sâbıkda ba'zı bâkîleri olup ve ba'zıları dahı on-on beş seneden berü mu'âmele vü alâka idüp hâlâ Nâzır olan Solak Mustafâ ile alâkaları yoğıkten mezbûrdan talep idüp rencîde vü te'addî eyledükleri" i'lâm olunmağın, ol makûleler mâdâm ki Âsitâne-i Sa'âdet'den berâtların tecdîd itdürmeyeler, mezbûr nâzırdan talep itdürilmemek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, ol makûle sâbıkâ nâzır olanlar zimmetinde vazîfe kalanlara ve Âsitâne-i Sa'âdetüm'den berâtların tecdîd itdürmeyen ehl-i vazâyife hâlâ olan nâzır-ı mezbûr ol vechile rencîde vü remîde itdürmeyesiz ve cedîd berâtı olmayana vazîfe virdürmeyesiz.

110

[128]

Çerkeskirman, Tuzlar ve tevâbii köylerine cizye toplamaya giden Kefe Cizyedârı Alîmşâh'a, bu köylerin zeâmetlerine mutasarrıf olan Müteferrika Şâh Mehmed ve Kâtip Ali Gazi tarafından engel olunduğu bildirildiğinden, görevli cizyedâra müdahale ettirilmemesi.

Kefe beğlerbeğisine ve Manküb kâdısına hüküm ki:

Kefe Cizyedârı olan Alîmşâh gelüp; "Çerkeskirman ve tevâbi'ı ve Tuzlar ve tevâbi'ı karyelerinin defter mücebince cizyelerin cem' u tahsîl murâd eyledüğünde zikrolunan ze'âmetlere mutasarrıf olan Müteferrika Şâh Mehmed ve Kâtip Alî Gâzî; "Ze'âmetlerimiz karyelerinin harâcların virdürmezüz." ve gâh; "Mürdesinden aldurmayup hemân mevcûdından virdürürüz." [diyüp] kefere re'âyâsından ba'zıları âhar karyeden kalkup

müşârun-ileyhimânun ze'âmetleri karyelerine gelüp sâkin olmağla ol makûlelerin dahı harâcını virdürmeyüp mâni' oldukların" bildürdi. İmdi; sâhib-i ze'âmetün harâc-ı mîrîde alâkası yokdur. Men' u def' olunup ol vechile nizâ' u dahl itdürilmeyüp harâc defteri mûcebince bî-kusûr mezbûr harâccıya cem' u tahsîl itdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mûcebince amel idüp dahı müşârun-ileyhimânun zikrolunan ze'âmetleri karyelerinin vâkı' olan cizyelerin cizye defteri mûcebince ve Kefe'de cem' olunduğı minvâl üzre harâccıları olan mezbûr Alîmşâh'a bî-kusûr cem' u tahsîl itdürüp müşârun-ileyhimâyı ol vechile nizâ' u dahl itdürmeyüp men' u def' eylesesiz. Ze'âmet sâhibinün harâc mâlında alâkası olmayup mâl-ı mîrîye dahleyledüklerine rızâ-yı hümâyûnum yokdur. Ana göre ma'lûmun olup Âsitâne-i Sa'âdetüm'den virilen nişânlı vü mühürlü defter mûcebince bî-kusûr tahsîl itdürmeyüp mâl-ı mîrîye noksân getürmekden be-gâyet ihtirâz eylesesiz.

111

[129]

Zimmetinde bir hayli mâl-ı mirî bulunduğı ve hâlen dahi mukâtaaya karıştığı bildirilen sâbık Gözlevi Emîni Hakîm Osman'ın her nerede bulunur ise muhasebesinin görülüp zimmetindeki mâl-ı mirînin tahsîl edilmesi için Âsitâne-i Saâdet'e gönderilmesi.

Kefe beğlerbeğisine ve Gözlev[i] kâdısına hüküm ki:

"Kefe Nezâreti'ne tâbi' sâbıkâ Gözlev[i] Emîni olan Hakîm Osmân'un zimmetinde altı yük akça mâl-ı mîrî olduğundan gayri yine mukâta'aya ihtilâl virmekden hâlî olmaduğı" nâzır tarafından i'lâm olunmağla, mezbûr Emîn Osmân zamân-ı zabtının muhâsebesi ile Âsitâne-i Sa'âdetüm'e ihzâr olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mûcebince amel idüp dahı mezbûr emîni her kande ise buldurup getürdüp mukâta'a-i mezbûrenün zamân-ı zabtının muhâsebesi ile ma'an yarar âdemlere koşup Âsitâne-i Sa'âdetüm'e göndüresiz ki, muhâsebesi görülüp zimmetinde zuhûr iden mâl-ı mîrî tahsîl oluna ve bi'l-cümle bu bâbda mukayyed olup her kande ise buldurup nâzırın âdemi ve kendü âdemün ile mu'accelen Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gönderüp himâyet ü sıyânet ile ihmâlden be-gâyet hazer eylesesiz.

112

[130]

Kefe Nezâreti'ne tâbi Pençik ve Hamr mukâtaalarının önceki emînlerine borç para verip emînlerin iflas etmeleri üzerine alacaklarını tahsîl edemeyen bazı kimselerin şimdiki emîni sıkıştırarak mâl-ı mirîden borçlarının ödenmesini istedikleri bildirildiğinden, bu gibi şahısların, alacaklarının ödenmesi hususunda Mâliye tarafından emir getirmediğçe, alacak talebi ile şimdiki emîni rencide etmelerine izin verilmemesi.

Kefe beğlerbeğisine ve kâdısına hüküm ki:

"Kefe Nezâreti'ne tâbi' Pençik ve Hamr mukâta'alarına sâbıkâ emîn olanlara ba'zı

kimesneler karz tarîkı[y]la [akça] virüp ümenâ-i mezbûre mâl-ı mukâta'ayı telef idüp müflis olmağla akçalarının tahsîli mümkün olmamağın, ol makûle akça sâhibleri hâlâ [olan] emînden mâl-ı cedîd-i mîrîden taleb idüp tekâzâdan hâlî olmamağla men' u def' olunup akçaları edâsıyçün mâdâm ki Mâliyye tarafından emr-i şerîfüm ibrâz itmeyeler, taleb itdürilmemek" bâbında emr-i şerîfüm recâsına nâzır tarafından i'lâm olunmağın, vech-i meşrûh üze amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı ol makûle ümenâ-i sâbıka akça virmişken hâliyâ olan emînden mâl-ı cedîd-i mîrîden taleb ü rencîde eyedükleri vâkı' ise mâdâm ki akçaları edâsıyçün Mâliyye tarafından emr-i şerîfüm virilmeye, ol makûleleri te'hîre koyup men' u def' idüp ümenâ-i sâbıkanun deyni için hâlâ olan emîni şer'-ı şerîfe muhâlif rencîde vü remîde itdürmeyesiz.

[Yev]mü'l-Erbi'â, fi 2 şehri Zi'l-hıcceti'l-harâm, sene: seb'a ve selâsîn ve elf

113 *Tatar ağalarından Hüseyin, Mustafa, Altun (?) ve diğer*
[131] *Mustafa'nın her nerede iseler yakalanarak, Vezir Hasan Paşa*
Donanma ile Akkirman'a gelinceye kadar Akkirman Kalesi'nde
hapsedilmeleri.

Akkirman kâdîsına ve mütesellimine ve Altı Bölük halkına Kethudâyiri olan Abdîgül'e hüküm ki:

Tatar ağalarından Hüseyin ve Mustafâ ve Altun (?) ve dîger Mustafâ nâm ağaların ihzârı lâzım olmağla mezbûrlar her kande ise buldurılup elegetürilüp Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma'llâhü te'âlâ iclâlehü* Donanma-yı Hümâyûnum'la ol cânibe varınca kal'ada hıfzolunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı mezbûrları her kande ise bi-eyyi vechin kân elegetürüp müşârun-ileyh kapudânım Donanma-yı Hümâyûnum'la varınca Akkirman Kal'asında hıfz u habs idüp ahz ü celb sebebi ile hımâyet ü sıyânet olunup ihmâl ü gafletden be-gâyet ihtirâz eylesesiz. Şöyle ki; husûs-ı mezbûrda nev'an ihmâl ü hımâyetinüz sâdır ola, veyâhûd elegetürilmeye, mes'ûl ü mu'âteb olmanız mukarrerdür. Ana göre tekayyüd idüp emr-i şerîfümü yirine getürmeğe ihtimâm eylesesiz.

114

[132]

Daha önce gönderilen emirlerde, Özi eyaleti neferâtına ocaklık tayin olunan mukâtaalardan, ocaklığın bozulmaması için, sözkonusu neferâtın haricinde kimseye ödeme yapılmaması istendiği halde, Akkirman yeniçerilerinin mevâcibleri için ödeme emri gönderilmesinin ocaklığı bozacağı bildirildiğinden, bu gibi ödeme emirlerinde hatt-ı hümayunla ocaklığın bozulduğu belirtilerek ödeme yapılmasına dair bir ferman yer almadığı sürece, ocaklık tayin olunanlar dışında kimseye sözkonusu mukâtaalardan ödeme yapılmaması.

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup hâliyâ Tuna Defterdârı olan İbrâhîm'e hüküm ki:

Mektûb gönderüp; "Özi eyâleti neferâtı için ocaklık ta'yîn olunan mukâta'ât dan âhara bir akça ve bir habbe virilmeye." diyü bundan akdem müte'addid ahkâm-ı şerîfe virildiğinden gayri ocaklık bağlanan defter üzerine hatt-ı hümayûn-ı sa'âdet-makrûnum ile; "Min-ba'd tebdîl ü tağyîr olunmaya." diyü fermân-ı âlî-şânım sâdır olmuşken hâliyâ Akkirman muhâfazasına me'mûr olan yeniçerilerin mevâcibleri havâle olunmağla ocaklık bozılmak lâzım gelür." diyü i'lâm eylediğün ecilden imdi; ocaklık bozulduğuna rızâ-yı hümayûnum olmayup mâdâm ki bu makûle akça havâle olunan emirlerde; "Ocaklık bozulmuşdur; viresin." diyü hatt-ı şerîfümle fermân-ı âlî-şânım sâdır olmaya, bir akça virilmemek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı Özi eyâleti neferâtı için ocaklık ta'yîn olunan mukâta'ât mâlından mukaddemâ sâdır olan evâmîr-i şerîfem mücebince kimesneye bir akça ve bir habbe virmeyesin. Mâdâm ki; "Ocaklık bozulmuşdur." diyü hatt-ı hümayûnumla emr-i şerîfüm sâdır olmaya, ocaklık mâlından âhara bir akça ve bir habbe virildiğine rızâ-yı hümayûnum yokdur. Şöyle ki; ocaklık bozup âhara akça virmekle neferâtın mevâcibine muzâyaka vü zarûret vâkı' ola, mes'ûl ü mu'âteb olup nedâmetin müşâhede idersin; şöyle [bilesin].

115

[133]

Tuna Defterdarı İbrahim'in, Özi neferâtının mevâcibleri için ocaklık tayin olunan mukâtaât malından şimdiye kadar tahsil ettiği akçe ile birlikte acilen Özi'ye, Vezir Hasan Paşa'nın yanına gelmesi.

Sâbıkâ Şehr-i Zol Beğlerbeğisi olup hâliyâ Tuna Defterdârı olan İbrâhîm *dâme ikbâlühûya* hüküm ki:

Özi neferâtının mevâcibleri için ocaklık ta'yîn olunan mukâta'ât mâlından bu âna değün cem' u tahsîl eylediğün akça ile mu'accelen Özi'ye gelmen lâzım olmağın, bir ân te'hîr itmeyüp kalkup Özi'ye varup Donanma-yı Hümayûnum'a Kapudânım ve asker halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehûya* mülâkî olman emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı her kande

bulunursan bir ân ve bir sâ'at te'hîr u terâhî itmeyüp mâl-ı mukâta'âtdan tahsîl idüp yanunda mevcûd olan akça ile kalkup varup Özi'de müşârun-ileyh serdârüm ve kapudânuma mülâkî olasın. Şöyle ki; emr-i şerîfüm vusûlünde kalkmayup günden güne avk u te'hîr eylesesin, azl ü itâba müstehıkk olduğundan gayri nedâmetin müşâhede itmen mukarrerdür. Ana göre ma'lûmun olup sür'at ü isti'câl üzre gelmekte ihtimâm idüp ihmâlden be-gâyet hazer eylesesin.

116

[134]

Daha önce havâss-ı hümâyundan olup beylerbeyiler tarafından zaptolunurken sonradan Kırım hanları tarafından beratsız olarak zaptolunmaya başlayan Akkirman'daki Çobruca ve tevâbii hâslarının, mahsulü Özi neferâtının mevâcib ve ulûfeleri için ocaklık üzere, tekrar havâss-ı hümâyun için zaptettirilmesi ve Kırım hanlarına müdahale ettirilmemesi.

Özi Beğlerbeğisi İbrâhîm dâme ikbâlühû ve Akkirman kâdîsına hüküm ki:

Kazâ-i mezbûra tâbi' Çobruca ve tevâbi'ı hâsları havâss-ı hümâyûnumdan olup mîr-i mîrân tarafından zaptolunurken sonradan bilâ-berât Kırım hânları tarafından zaptolunup mâl-ı mîrîye küllî gadrolmağın, üslûb-ı sâbık üzre girü cânib-i hümâyûnumdan zaptolunup mahsûli Özi kulinun mevâcib ü ulûfeleriyçün ocaklık ta'yîn olunmak bâbında hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnumla fermân-ı şerîfüm sâdır olmuşdur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda hatt-ı şerîf-i sa'âdet-elîfüm ile sâdır olan fermân-ı celîlü'l-unvânım üzre amel idüp zikrolunan Çobruca ve tevâbi'ı hâsların Özi kulinun ulûfe vü mevâcibleri için ocaklık üzere mezkûr kuluma zabt ve ebvâb-ı mahsûlât-ı şer'îyye vü rüsûm-ı örfîyyeyi cem' u tahsîl itdürüp Kırım hânı tarafından kimesneye dahl ü ta'arruz itdürmeyüp men' u def' eylesesin.

[Yev]mü'l-Ahad, fî 8 Za., sene 1037

117

[135]

Muhasebesi görülmek üzere görevini emâneten Sipahi Mehmed'e devrederek Âsitâne-i Saâdet'e gelmesi istenilen Kefe Nâzırı Solak Mustafa'nun mazeretinden dolayı Âsitâne-i Saâdet'e gelmesi mümkün olmadığından, Matbah-ı Âmire için taahhüt ettiği yağı tedarik ederek müfredat defterleri ve muhasebesiyle birlikte Âsitâne-i Saâdet'e göndermesi; muhasebesi görülüp Maliye tarafından yeni berat verilinceye kadar Kefe Nezâreti'nin Solak Mustafa ile Sipahi Mehmed'e ortaklaşa zaptettirilmesi.

Kefe beğlerbeğisine ve kâdîsına hüküm ki:

Hâlâ Kefe Nâzırı olan Solak Mustafâ Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gelüp muhâsebesi görülmemesi ve nezâret-i mezbûreyi sipâhiyândan Mehmed nâm kimesne emâneten zabtıtmesi bâbında Mâliyye tarafından emr-i şerîfüm virilüp lâkin mezbûr Mustafâ'nun ba'zı mâni'ı

olup Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gelmesi mümkün olmamağın, Matbah-ı Âmirem mühimmâtı için iki yüz kıntâr yağı ber-vech-i isti'câl tedârük ü irsâline ta'ahhüd itmekle emr-i şerîfümle havâle ta'yîn olunan ( ) ile zikrolunan iki yüz kıntâr yağı ve zamân-ı mübâşeretinün müfredât defterleri ile muhâsebesin Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gönderüp mezbûr Solak Mustafâ'ya Mâliyye tarafından müceddeden berât-ı şerîfüm virilince nezâret-i mezbûreyi kemâ-kân mezbûr Mustafâ'ya ve emâneten zabtına ta'yîn olunan mezbûr Mehmed ile ma'an zabttdürilmesin emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, nezâret-i mezbûreyi Matbah-ı Âmirem'e irsâl ü îsâline müte'ahhid olduğu iki yüz kıntâr yağı mu'accelen tedârük ve havâle ta'yîn olunan mezbûr ile zamân-ı mübâşeretinün müfredât defterleriyle Âsitâne-i Sa'âdetüm'e irsâl idüp muhâsebesin gördürüp müceddeden berât-ı şerîfüm virilince nezâret-i mezbûreyi mezkûr Solak Mustafâ'ya ve emâneten ta'yîn buyurulan mezbûr Mehmed'e ma'an zabttdüresiz. Mezbûr Solak Mustafâ'nun ta'ahhüd eylediği yağ ile muhâsebesi Âsitâne-i Sa'âdetüm'e gelüp görildükden sonra ne vech üzre fermân-ı şerîfüm sâdır olursa mücebince amel eylesiz.

118

[136]

Manküb kazasının Küçük Köstün köyü ahalisinin, Balaklağı Kalesi'ne hizmet etmeleri karşılığında avâriz ve tekâliften muaf oldukları halde muafiyetlerine müdahale edilmesi nedeniyle iş yapamadıkları ve kalenin harap duruma geldiği bildirildiğinden, adigeçen köy ahalisi hizmetlerini eksiksiz olarak yerine getirdikleri sürece kimsenin, muafiyetlerine müdahale ettirilmemesi.

Kefe beğlerbeğisine ve Manküb kâdisına ve Balaklağı dizdârına hüküm ki:

Kazâ-i mezbûra tâbi' Vasteki (?) nâm-ı dîger Küçük Köstün nâm karye ahâlîsi arz-ı hâl idüp; "kazâ-i mezbûrda vâkı' Balaklağı nâm kal'a ziyâde köhne olup nevbet-hânesinin ve içinde olan mîrî evleri ta'mîrinde ve kal'a-i mezbûrenün sâyir levâzimin tedârük idüp hıdmetleri mukâbelesinde defter-i cedîd-i hâkânîde mukayyed avâriz-ı dîvâniyye ve sâyir tekâlif-i örfiyyeden mu'âf u müsellemler olup ellerine huccet-i şer'ıyye dahî virilmiş iken hâlâ mu'âfiyyetlerine dahlolunmağla hıdmetlerinde ihmâl üzre olup kal'a-i mezbûre hâlî ve harâba müşrif olmağın, vech-i meşrûh üzre mu'âfiyyetleri mukarrer olmak bâbında mukaddemâ Dîvân-ı Hümâyûnum tarafından virilen mu'âf-nâme-i hümâyûnum mücebince karye-i mezbûre ahâlîsi kemâ-kân kal'a-i mezbûrenün ta'mîrin ve sâyir levâzimin onat vechile tedârük idüp hıdmetlerinde mücidd ü sâ'î olup kusûrları olmadukca üslûb-ı sâbık üzre avâriz-ı dîvâniyye ve sâyir tekâlif-i örfiyyeden mu'âf u müsellemler olup kimesne dahleylemeye." diyü minvâl-i meşrûh üzre virilen emr-i şerîf tecdîd olunmağla; "Defter-i cedîd-i hâkânîde mukayyed mu'âf u müsellemler olup virilen emr-i şerîfümün hılâfına sonradan hüküm-i âhar sâdır olmuş değil ise ve tasarruflarında avâriz hâneleri yoğısa mücebiyle amel idüp hılâfına cevâz gösterilmeye." diyü tekrâr Mâliyye tarafından emr-i şerîf virilmeğın, mücebince amel olunup hâricden dahl ü rencîde olunmamak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, ellerinde olan emr-i şerîfümün hılâfına emr-i âhar virilmiş değil ise mücebince amel idüp min-ba'd kal'a-i mezbûre hıdmetin edâ itdüklerince taraf-ı âhardan

kimesneye bir vechile dahl ve hılâf-ı emr-i şerîf âhar teklîfi ile rencîde itdürmeyesin.

119

[137]

Manküb kazasında Fenar isimli yerdeki tuzlanın çobanlar ve gemiciler tarafından telef edilmesini önlemek amacıyla buranın muhafazası şartıyla avâriz ve tekâlîften muaf tutulan Karanu köyü ahalisine, ellerindeki muafnâme, yarlığ ve emirlere rağmen yapıldığı bildirilen müdahalenin önlenmesi.

Kefe beğlerbeğisine ve Manküb kâdîsına hüküm ki:

"Kazâ-i mezbûra tâbi' leb-i deryâda Fenar nâm mevzı'da vâkı' olan memlahanun hâsıl olan tuzını Sarıkirman çobânları ve ol etrâfa varan gemiler halkı zâyı' u telef idüp hıfz u hırâseti mühimmâtdan olduğu ecdâd-ı ızâmum zamânlarında arzolandukda kazâ-i mezbûra tâbi' Karanu nâm karye halkı avâriz-ı dîvâniyyeden ve tekâlîf-i örfiyyeden mu'âf u müsellemler olmak üzere memlaha-i mezbûreyi hıfz u hırâset itmeleri için Mâliyye tarafından mu'âf-nâme-i hümayûnum virilüp ba'dehû cedd-i büzürg-vârum ve vâlid-i mâcidüm zamânlarında tecdîd olunup;* "Kemâ-kân memlaha hıdmetinde olup hıdmetlerinde kusûrları olmadukca avâriz-ı dîvâniyye ve sâyir tekâlîf-i örfiyyeden mu'âf u müsellemler olup* hılâfına rencîde olunmayalar." diyü Mâliyye tarafından ve Dîvân-ı Hümayûn cânibinden müte'addid ahkâm-ı şerîfe virildiğinden gayri vech-i meşrûh üzere mîrîye nâfi' hıdmetde oldukları ecilden ellerinde olan evâmir-i şerîfem mücebince amel olunup karye-i mezbûre ahâlîsine cenâb-ı emâret-me'âb Kırım hânı *dâmet ma'âlihi* tarafından; "Tüfenkci çıkarılmayup ve avâriz u kürekci ve sâyir hıdmet teklîf olunmayup re'âyâ üzerine ta'yîn olunan ağaları tarafından rencîde olunmaya." diyü hân-ı müşârun-ileyh tarafından defe'âtla yarlığ dahı virilmişken girü memnû' olmayup rencîde vü remîde eyledüklerin" i'lâm olunmağın, ellerinde olan emirleri ve hân-ı müşârun-ileyh tarafından virilen yarlığları mücebince amel olunup hılâf-ı emr rencîde olunmamak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukaddemâ virilen evâmir-i şerîfenün hılâfına emr-i âhar virilmiş değil ise müceblerince amel idüp karye-i mezbûre halkı mâdâm ki mîrî memlaha-i mezbûre hıdmetinde olup hıfz u hırâset idüp hıdmetlerinde kusûrı olmadukca avâriz-ı dîvâniyye vü tekâlîf-i örfiyye ile ve hân-ı müşârun-ileyh tarafından virilen yarlığa muhâlif tüfenkci vü avâriz u kürekci ve sâyir hıdmet ile kimesneye rencîde vü remîde itdürmeyüp itmek isteyenleri men' u def' eylesesin; şöyle bilesin.

120

[138]

Boğdan voyvodasının Bender Kalesi'ne tüfekci ustası göndererek kalede bulunan fakat kundakları olmadığı için kullanılmayan tüfekleri kullanılır hâle getirtmesi.

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

Bender Kal'asında bir mikdâr tüfenk olup ve lâkin kundakları olmamağla isti'mâl olunmayup kundak yapılması mühimmât [ü] lâzîmeden olmağla ( ) nefer üstâd gönderüp kal'a-i mezbûrede her ne kadar mîrî tüfenk var ise kundakların yapıdurup tekmîl itdürmen

bâbında fermânı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm mücebince amel idüp dahı Bender Kal'ası'nda ne kadar kundaksuz tüfenk var ise ( ) nefer üstâd gönderüp kundakların [ta'mîr] itdürüp tekâmîl eylesin. Emrümüne muhâlif ihmâl ü müsâhele ve avk u te'hîre cevâz göstermeyüp emrüm üzere zikrolunan tüfenklerin kundakların ve sâyir kusûr u noksânların tekâmîl ü itmâmında ihtimâm eylesin.

121

[139]

Özi'deki kalelerde bulunan neferâtın ağaları, mevâcib ve ulûfelerinin ellerine zamanında geçmediğinden şikâyetçi olarak her kalenin mevâcib ve ocaklığının ayrılması yolunda istekte bulduklarından, her kalenin ocaklığı olan mukâtaaların belirlendiği; buna göre ocaklık tayin olunan isimleri yazılı mukâtaalardan mevâcibleri almak üzere her kaleden ikişer kişinin görevlendirileceği ve mukâtaaların ziyâdelerinin Özi defterdarı tarafından zaptolunup emirlere onun marifeti ile deruhte olunacağı.

Özi defterdârına hüküm ki:

Özi'de vâkı' olan kılâ'un neferâtının mevâcibleri için defterdârlığuna tâbi' ba'zı mukâta'ât ocaklık bağlanup defterleri üzerine hatt-ı hümâyûn-ı sa'âdet-makrûnumla işâret olunup lâkin Donanma-yı Hümâyûnum'a Kapudânım ve Özi'ye me'mûr olan [asker] halkına Serdârım olan düstûr-ı mükerrem, müşîr-i mufahham, nizâmü'l-âlem Vezîrüm Hasan Paşa *edâma[llâhü] te'âlâ iclâlehû* Donanma-yı Hümâyûnum'la Özi'ye varduğında cümle neferât ağaları* müşârun-ileyhe gelüp; "Ocaklık bağlanan mukâta'âtdan ba'zılarının mâlî mukaddem tahsîl olunup ve ba'zılarının dahı vakti ile tahsîl olunmamağla ulûfelerimiz dahı vakti ile cümlemüze değmeyüp gadrolur." diyü tezallüm idüp; "her kal'anun mevâcibi ve ocaklık ayrılıp başka başka ta'yîn olunmak münâsib idüğü[n]" i'lâm eyledükleri ecilden, Eski Özi Kal'ası'nun ( ) neferi olup ve ( ) akça yevmiyelerinin senevî mevâcibleri on yük ve otuz yedi bin beş yüz dört akça olup neferât-ı mezbûreye Silistre ve Ruscuk mukâta'aları ta'yîn olunup ve Palanka-i Cedîd'ün ( ) neferi olup ( ) akça yevmiyelerinin senevî mevâcibleri yigirmi bir yük ve seksen üç bin yedi yüz on iki akça olup ve Yeni Özi Kal'ası'nun ( ) neferi olup ( ) akça yevmiyelerinin senevî mevâcibleri on yük ve kırk tokuz bin beş yüz kırk dört akça olup neferât-ı mezbûreye Niğbolı ve tevâbi'ı mukâta'âtı ta'yîn olunup ve Kal'a-i Cedîd, Hasan Paşa ve Kılburun kal'alarının ( ) neferi olup ( ) akça yevmiyelerinin senevî 7.045.447 [akça] olup neferât-ı mezbûreye Balçık Mukâta'ası ve nefsi-i Ruscuk hâssı ve ziyâde-i cizye-i Mihalg ve Beytül-mâl-i Âmme ve Hâssa-i Silistre ve Prevadi ve gayri tevâbi'ı ta'yîn olunup zikrolunan mukâta'alara zikrolunan dört kal'anun neferâtı cânibinden ikişer âdem havâle vü nâzır varup ve senün ma'rifet ü tezkiren ile ümenâyâ der-uhde olunmak ve mukâta'ât-ı mezbûrenün ziyâdeleri ber-karâr-ı sâbık senün tarafundan zaptolunmak üzere neferât-ı mezbûrenün müstehakk oldukları [mevâcibleri] vech-i meşrûh üzere her bölüğe ta'yîn olunan ocaklıklarından virmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm mücebince amel idüp dahı vech-i meşrûh üzere her kal'anun neferâtınun ulûfelerin varan havâle vü nâzırlarına ta'yîn olunan ocaklıklarından tahsîl itdürüp her bölüğün ulûfeleri edâ olundukdan sonra her mukâta'anun

.....*

* Hüküm metni, ciltlenme sırasındaki kesimden dolayı eksiktir.

121[139] ve 122[140] numaralı sahifeler arasındaki sahife (s. 75) boştur.

122

[140]*

Akkirman'a tâbi Çobruca ve tevâbiî hâsları reâyasının, Tatarlar tarafından vukû bulan tecavüzler ile Kazak eşkiyâsının saldırlarından korunmak amacıyla masraflarını kendileri karşılamak kaydıyla köylerine bir palanga yapmalarına izin verilmesi yolundaki isteklerinin uygun görüldüğü.

Akkirman kâdîsına hüküm ki:

Kazâ-i mezbûra tâbi' Çobruca ve tevâbi'ı hâsları re'âyâsı meclis-i şer'a varup; "mezbûrlar mukaddemâ hân hâssı re'âyâsı olup lâkin vakt ü bî-vakt ziyâde Tatar varup te'addî vü tecâvüz eyledüklerinden gayri Kazak kal'alarıyla sınırdaş olmağla ekser zamân Kazak eşkiyâsı gaflet ile yağmâ vü gâret idüp kal'a vü palankaları olmamağla kendülerin muhâfaza[ya] kudretleri olmamağın, Kazak'dan ve sâyir eşkiyâdan kendülerin hıfz u hırâset için kendü mâlları ile karyelerine bir palanka yapmağa" izn-i hümâyûnum recâ eyledükleri mahzar ile i'lâm olunmağın, kendü mâllarıyla yapmaların emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm üzere amel idüp havâss-ı mezbûre re'âyâsı Kazak'dan ve sâyir eşkiyâdan kendülerin korumak için karyelerine bir palanka yapmak murâd eyledüklerinde kendü mâllarıyla yapdurup hâricden kimesneye rencîde vü remîde itdürmeyesin. Ammâ; bu bahâne ile âhar re'âyâyâya ( ) bir teklîf olunmak ihtimâli olmaya.

* Hükümün üzerine; "Virilmemiştir." kaydı çekilmiştir.

123

[141]

İhtilâl ve karışıklıktan dolayı yerlerini terkederek Boğdan toprağında yerleşen Akkirman'a tâbi Çobruca ve tevâbiî hâsları reâyasının tamamının geri eski yerlerine gönderilmeleri.

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

"Akkirman kazâsına tâbi' Çobruca ve tevâbi'ı hâslarının re'âyâsı fetret ü ihtilâl sebeb[i] ile yirlerin terkidüp varup Boğdan toprağında sâkin olmağla havâss-ı mezbûre harâb u yebâb olup mâl-ı mîrîye küllî gadrolduğı" i'lâm olunmağın imdi; havâss-ı mezbûre hâlâ Özi beğlerbeğisi olanlara hâs ta'yîn olunup hânlara alâka kalmamağın, zikrolunan hâslar re'âyâsından Boğdan toprağına varanların, cümlesin kaldurup girü kadîmî yirlerine göndermen bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olmuştur. **Buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzere amel idüp dahı zikrolunan Çobruca hâsları re'âyâsından fetretten kalkup Boğdan toprağına varanları kaldurup kadîmî

yirleri olan havâss-ı mezbûreye gönderüp kimesneyi himâyet itmeyesin. Ve'l-hâsıl havâss-ı mezbûre re'âyâsından Boğdan'da bir ferd alıkonıldığına rızâm yokdur; ana göre ma'lûmun olup her ne kadar re'âyâ varmış ise cümlesin kaldurup gönderesin.

124

[142]

Sâbık Kırım Hanı Mehmed Giray Han'ın, Leh'e akın ettiğiinde Yaş şehrinde konakladığı Vatobet (?) Hanı'na, Kırım hanına ait olduğu gerekçesiyle kimsenin konmadığı bildirildiğinden, Mehmed Giray Han burayı her hangi bir şekilde satın almamış ise, eskiden olduğu şekilde zapt ve tasarruf edilmesii.

Boğdan voyvodasına hüküm ki:

"Hân-ı sâbık Mehmed Giray Hân bundan akdem hânlığı hengâmında Leh'e akın idüp çıkuğında Yaş'a gelüp anda Vatobet (?) adlu hâna nüzûl itmekle; "Zikrolunan hân müşârun-ileyhündür." diyü kimesne konmayup lâkin müşârun-ileyh zikrolunan hânı akça ile ve âhar vechile almış olmayup bir def'a nüzûl itmekle anun olmak lâzim gelmemeğın, üslûb-ı sâbık üzere zabtolunmak" bâbında emr-i şerîfüm taleb eyledüğün ecilden **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, hân-ı mezbûrı müşârun-ileyh akça ile ve âhar tarıkla almış değil ise üslûb-ı sâbık üzere zapt u tasarruf olunup âhardan kimesneyi dahlitdürmeyesin.

125

[143]

Birçok hizmeti ve yararlığı görülen Özi Kaptanı ve Kılburun Sancağı Beyi Salih Bey'in, sancakbeyliği salyanesini tahsilde güçlük çektiğinden şikâyet ederek, yüz kırk bin akçelik Özi ve Kılburun İskeleleri mukâtaalarının, salyanesinden fazla olan kırk bin akçelik kısmını Özi Tersanesi'ndeki şaykaların ihtiyaclarına sarfetmek şartıyla, salyanesi için ocaklık tayin edilip kendisine zaptettirilmesi yolundaki isteğinin kabul edildiği.

Özi beğlerbeğisine ve Özi defterdârına ve Özi kâdisına hüküm ki:

Kılburun Sancağbeği ve Özi Kapudâanı olan kıdvetü'l-ümerâ'i'l-kirâm Sâlih *dâme ızzühû* gelüp; "yüz bin akça sâlyâneye mutasarrıf olup leyl ü nehâr serhadd-i mansûremde uğur-ı hümayûnumda bezl-i iktidâr idüp ve bu âna değın Özi muhafazasında, husûsâ geçen sene Özi kal'alarının ta'mîr ü termîminde ziyâde hıdmetde bulunduğundan gayri bu sene dahı Kantimür *dâme ikbâlihûy*ı ve nûreddîn* sultânı Kırım'a geçürmekde ve imdâd ü i'ânetlerinde küllî hıdmeti sebkeyleyüp her vechile müstehıkk-ı ri'âyet ü sezâ-vâr-ı merhamet iken* havâle olunan yirlerden vakt ü zamânı ile akça tahsîli mümkin olmamağla nısf mikdârı sâlyânesin ancak alup emr-i ma'îşetinde ziyâde zarûreti olup her vechile gadr ü hayf olmağla Özi ve Kılburun iskelelerinin mukâta'aları ve beytü'l-mâl ve gayri rüsüm ki, defterde senevî yüz kırk bin akça maktû' yazar; mukâta'a-i mezbûre sâlyâ[ne]sinden ziyâde olan kırk bin akça ile Özi Tersanesi'nde olan şaykaların teknedden mâ'adâ olan mühimmât-ı lâzimelerin görmek ve muhâsebesi görildükden sonra vefâ itmezse defterdâr virmek üzere

sâlyânesi mukâbelesinde kendüye ocaklık ta'yîn olunmak" bâbında inâyet recâ itmeğin, vech-i meşrûh üzere ocaklık olmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm mücebince amel idüp dahı zikrolunan Özi ve Kılburun iskelelerin ve beytü'l-mâl ve gayri rüsûmı ziyâde kırk bin akça ile Özi Tersâne[si'n]de olan firkatelerün* teknesinden mâ'adâ olan mühimmât-ı lâzimelerin görmek ve muhâsbesi görildükden sonra vefâ itmeyeni defterdâr virmek üzere sâlyânesi mukâbelesinde ocaklık üzere müşârun-ileyhe zabt u tasarruf itdürüp tebdîl ü tağyîrine cevâz göstermeyesiz.

[Yev]mü'l-İsneyn, fî 13 Zi'l-hicce, sene: [10]37, der-Kili

126

[144]

Seferden gelen sipahilerin sebab-i tahrîr hükümleri ile havale olunan ulûfelerinin, Özi aklâmına ocaklık tayin olunan mukâtaât malından değil Tuna aklâmında vâki olan haraç, bedel-i mekârî ve avârız akçesinden verilmesi.

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup hâliyâ Özi Defterdârı olan İbrâhîm dâme ikbâlühûya hüküm ki:

Âdem gönderüp; "Özi aklâmına ocaklık ta'yîn olunan mukâtaât mâlından sefer-i hümayûnumdan gelen sipâhîlerün ulûfeleri sebab-i tahrîr hükümleri ile havâle olunup şöyle ki; mukâtaât mâlından virilürse Özi neferâtının mevâcibleri tedârük olunmak mümkün olmayup ol makûle ulûfe havâle itdürenlerün ulûfeleri sebab-i tahrîr hükümleri mücebince Tuna aklâmında vâkı' olan harâc u bedel-i mekârî vü avârız akçasından havâle olunup virilmek" bâbında mukaddemâ emr-i şerîfüm recâsına i'lâm eyledüğünde, vech-i meşrûh üzere amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şân sâdır olmağla Maliyye tarafından emr-i şerîfüm virildüğün" i'lâm eyledüğün ecilden, mücebince amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda Mâliyye tarafından virilen emr-i şerîfüm mücebince amel idüp hılâfına cevâz göstermeyesin.

127

[144]

Silistre, Hırsova, Baba, Prevadi, Yenipazar, Şumnu, Eski Cuma ve Alakilise kadılıkları dahilinde, mirî ambar dışındaki yerlerde ve mirî anbarda tuz mevcut iken başkalarına tuz sattırılmaması, satanların tuzlarına mirî adına elkonması; ayrıca kantarcı, muhtesib vs.'nin eminlerin kantarlarına müdahale ettirilmeyip mirî tuzun eminlerin kantarlarıyla sattırılması.

Müşârun-ileyhe, Silistre ve Hırsova ve Baba ve Prevadi ve Yenibâzâr ve Şumnu ve Eski Cum'a ve Alakilise kâdîlarına hüküm ki:

Zikrolunan kâdîlıklarda vâkı' iskeleler ve tevâbi'ı mukâtaâtına emîn olanlar âdem gönderüp; "Şart-ı iltizâmlarında; "Mîrî anbârdan gayri yerlerde tuz fûrûht olunması men'

olunup memnû‘ olmayanların, bulunduğu yirlerde tuzları mîrî için girift oluna." diyü mukaddemâ fermân olunup berâtlarında mastûr olduğundan gayri mukaddemâ Mâliyye tarafından emr-i şerîfüm virilmişken yine ba‘zıları mütenebbih olmayup mîrî tuz var iken hufyeten tuz bey‘ idüp mîrîye gadreyledüklerin" i‘lâm idüp; "mukaddemâ sâdır olan fermân-ı şerîf mücebince ol makûleler men‘ u def‘ olunmak" bâbında emr-i şerîfüm taleb eyledükleri ecilden, vech-i meşrûh üzere amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, siz ki kâdîlarsız, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm mücebince amel idüp dahı mîrî anbârda tuz var iken âhardan kimesneye tuz bey‘ itdürmeyesiz. Memnû‘ olmayup fermân-ı şerîfüme muhâlif hufyeten tuz bey‘ idenleri men‘ u def‘ eylesesiz. Men‘le memnû‘ olmayanların tuzların* mîrî için girift idüp ism ü resmi ile arzidüp fermân-ı şerîfüme muhâlif kimesneye iş itdürmeyesiz. Bu bâbda ziyâde [mukayyed olup] mukaddem mîrî anbârda olan tuz bey‘ olunmadın âhardan kimesneye tuz satdurmayasız ve; "Zikrolunan kazâlardan kintârcı vü bâcdâr u muhtesib min-ba‘d mîrî tuza karışmayup ümenâ kendü kintârlarıyla fûrûht ideler." diyü berâtlarında mastûr u mukayyed iken ba‘zı kimesneler men‘ olmayup müdâhale itmeleriyle mîrîye gadrolmağın, ümenânun berâtlarında olan şurût ile amel olunup mîrî tuza hâricden kimesneyi dahlitdürmeyüp kendü kintârlarıyla fûrûht itdüresiz; şöyle bilesiz.

128
[145]

Havâss-ı hümâyün köylerinden olan Keligrad (?), diğer adıyla Yeniköy reâyasından olup yanındaki Söğütcük köyünde oturan ancak Yeniköy'deki arazilerini ekip-biçmeye devam edip a‘şâr ve rüsûmlarını havâss-ı hümâyün zâbitlerine veren reâyaya, bunların kendisine ait olduğu iddiasıyla Söğütcük köyü zâbiti tarafından yapıldığı bildirilen müdahalenin önlenmesi.

( ) hüküm ki:

"Kazâ-i mezbûra tâbi‘ havâss-ı hümâyûnum karyelerinden Keligrad (?) nâm-ı diğer Yeniköy nâm karyenün re‘âyâsından ba‘zıları kalkup varup kurbinde olan Söğütcük nâm karyede tavattun idüp lâkin mezbûr Yeniköy'de olan yirlerin yine zirâ‘at idüp a‘şâr-ı şer‘iyyelerin ve rüsûm-ı ra‘iyyetlerin mîrîye âyid olmağla havâss-ı hümâyün zâbitleri alagelmişken mezbûr Söğütcük karyesinün zâbiti; "Benüm karyemde sâkinlerdür; öşür ü resmin dahı ben alurum." diyü fuzûlen alup mîrîye gadreyledüğü" i‘lâm olunmağın, havâss-ı hümâyün karyesinün mümtâz sınırı dahilinde olan yirlerin a‘şâr u rüsûmın mîrî tarafına alıvirilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda mukayyed olup dahı arzolunduğı üzere havâss-ı hümâyün re‘âyâsı yine havâss-ı hümâyûnumdan mezkûr Yeniköy karyesinün mümtâz sınırı dâhilinde zirâ‘at idüp rüsûm-ı örfiyye vü a‘şâr-ı şer‘iyyelerin ümenâ alagelmişler iken mücerred mezbûr Söğütcük karyesinde sâkin olmağla zâbiti ol vechile dahleyledüğü vâkı‘ ise câyiz değildir. Men‘ u def‘ idüp havâss-ı hümâyün toprağında hâsıl olan terekenün a‘şâr u rüsûmın mîrî için ümenâyâ zabt u kabz itdürüp mezbûr Söğütcük karyesi zâbitini ol vechile nizâ‘ itdürmeyesin. Men‘ile memnû‘ olmayanları ism ü resmleriyle arzeyesin.

129

[146]

Karaharman İskelesi'nin kîlesi eskiden beri emin tarafından damgalanıp tâlib olanlara verildiği halde, Karaharman kazası ihtisâbına mutasarrıf olan Kapıcızâde Ahmed'in, bu işin kendisine ait olduğu iddiasıyla büyük bir kîle ihdas ederek gemicilere verdiği ve böylece hem mâl-ı mirîye zararı olduğu hem de müslümanları gadre uğrattığı bildirildiğinden, durum arzedildiği gibi ise adigeçen kapıcının menedilmesi.

Baba kâdîsına hüküm ki:

"Karaharman İskelesi'nün kîlesi mâ-tekaddemden ( ) emîni tarafından tamgalanıp ve tâlib olanlara virilüp kazâ-i mezbûr ihtisâbına mutasarrıf olan Kapıcı-zâde Ahmed'ün bir vechile alâkası yoğiken ve berâtında mukayyed değil iken; "Kîle tamgası bana mahsûsdur." diyü kendüsi bir büyük kîle peydâ idüp ve ziyâde akçaların almağla gemicilere büyük kîle ( ) virüp müslimânlara gadreyledüğinden gayri mâl-ı mirîye dahı küllî zararı olduğu" Özi defterdârı tarafından i'lâm olunmağın, kadîmden olıgeldüğü üzre amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre mukayyed olup mâ-tekaddemden iskele-i mezbûrenün kîle[si] emîn-i mezbûr tarafından tamgalanıp ve virilegelmişken hâliyâ mezbûr ol vechile dahlitmekle mâl-ı mirîye gadrolduğu vâkı' ise kadîmden olıgeldüğü üzre amel idüp mezbûr Kapıcı-zâde'yi ol vechile dahl ü tecâvüz itdürmeyüp men' u def' eyleyesin.

130

[147]

Bazı kimselerin ulûfelerinin sebab-i tahrîr hükmü ile Özi muhafazasında görevli neferlerin mevâcibleri için ocaklık tayin olunan mukâtaât malından verilmesi mümkün olmadığından, bunların Tuna aklâmında bulunan haraç, bedel-i mekârî ve avârız akçesinden vs. vâridâtan verilmesi.

Sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup hâliyâ Özi Defterdârı olan İbrâhîm dâme ikbâlühûya ve Niğbolı ve Vidin ve Silistre sancaklarında olan kâdîlara hüküm ki:

Sen ki müşârun-ileyh defterdârsın, mektûb gönderüp; " "Özi aklâmına ocaklık ta'yîn olunan mukâtaât malından ba'zı kimesnelerün ulûfeleri sebab-i tahrîr hükümleri ile havâle olunup şöyle ki; mukâtaât malından virilürse Özi neferâtının mevâcibleri tedârük olunmak mümkün olmayup ol makûle ulûfe havâle itdürenlerün ulûfeleri sebab-i tahrîr hükümleri mücebince Tuna aklâmından vâkı' olan harâc u bedel-i mekârî vü avârız akçasından ve emvâl-i sâ'ireden tahsîl olunup virilmek" bâbında mukaddemâ emr-i şerîfüm recâsına i'lâm eyledüğünde vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında fermân-ı âlî-şânım sâdır olmağla Mâliyye tarafından emr-i şerîfüm virildüğün" i'lâm eyledüğün ecilden, mücebince amel olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda Mâliyye tarafından virilen emr-i şerîfüm mücebince amel idüp hilâfına cevâz göstermeyesiz.

Özi neferâtı mevâcibleri için ocaklık tayin olunan mukâtaâtun emînleri zimmetlerinde bulunan bakâyanın tahsil ettirilmesi.

131

[148]

Silistre ve Niğbolı sancağında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki:

Özi neferâtı mevâcibi için ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âtun emînleri zimmetine lâzım gelüp bâkî olan mâl-ı mîrî bi't-tamâm tahsîl ü tedârük itdürilüp neferât-ı mezbûre mevâcibi tekâmîl olunmak umûr-ı mühimmeden olmağın, Özi defterdârı ma'rifeti ile tahsîl itdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm mücebince her birinüz mukayyed olup ocaklık ta'yîn olunan mukâta'âtun emînleri zimmetlerinde bâkî kalan mâl-ı mîrî bi-hasebi's-şer' ve'l-kânûn âmil-i pây olanların ve sâyir mukâta'ât-ı mezbûreye müdâhale idenlerin emvâl ü erzâklarından defterdâr-ı müşârun-ileyh ma'rifeti ile tahsîl itdürüp bir habbe bâkî kodurmayasız. Neferât-ı mezbûrenün mevâcibleri bir gün mukaddem tahsîl ü edâ olunmak mühimmât-ı umûrdandır. Bu bâbda bir vechile ihmâl ü tekâsül itmeyüp ve bir ferd hımâyet ü sıyânet olunmayup bâkî olan mâlumı tahsîl itdürmeğe her birinüz ikdâm u ihtimâm eylesesiz.

132

[149]

Akkirman muhafazasında bulunan yeniçerilerin mevâcibleri için akçeye ihtiyaç duyulduğundan, İsakcı, Maçın ve Tolca kazaları reâyasının ödemeleri gereken 1037 senesi bedel-i avâriz akçesinin Tuna defterdârı tarafından gönderilen adama tahsil ettirilmesi.

İsakcı ve Maçın ve Tolca kâdîlarına hüküm ki:

Tahtı kazânuzda vâkı' olan re'âyânun bin otuz yedi senesine mahsûb olmak üzere bedel-i avârizları tahsîline Âsitâne-i Sa'âdetüm'den bu âna değîn âdem ü emr-i şerîfüm vârid olmamağla hâlâ zimmetlerinde olup Akkirman muhafazasında olan Dergâh-ı Mu'allâm yeniçerilerinin mevâcibleri kusûrına ziyâde muzâyaka olmağla zikrolunan avâriz akçası cem' u tahsîl olunmak için Tuna defterdârı tarafından mühürlü Dîvân tezkiresi virilmekle mücebince amel olunup tahsîl itdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm mücebince amel idüp dahı taht-ı kazânuzda vâkı' olan re'âyânun bin otuz yedi senesine mahsûb olmak üzere üzerlerine lâzım gelen bedel-i avârizların vech-i meşrûh üzere Akkirman muhafazasında olan Dergâh-ı Mu'allâm yeniçerilerinin mevâcibleri kusûrı için defterdâr-ı müşârun-ileyh tarafından virilen Dîvân tezkiresi mücebince varan âdeme cem' u tahsîl itdürüp ihmâl ü müsâhele ve avk u te'hîre cevâz göstermeyesiz.

133

[150]

Niğbolu ve Silistre sancakları dahilindeki kazalarda sakin olup sefere gitmeyen ma'zul ve eli emirlilerden mirî için toplanagelen bedellerin, Özi'de vazifeli neferlerin ulûfeleri için Özi defterdarınca görevlendirilen adama tahsil ettirilmesi.

Niğbolu ve Silistre sancaklarında vâkı' olan kâdîlara hüküm ki:

"Taht-ı kazânuзда sâkin olup sefere varmayan ma'zûl ü eli emirlülerün bedelleri kadîmden mîrî için cem' olıgelmeğın, hâliyâ Özi kulinun ocaklık ta'yîn olunan ulûfeleri mâlından sipâh u yeniçeri mevâcibine havâle olunan mâlun yirine zikrolunan eli emirlü vü ma'zûl bedelleri kadîmden olıgeldüğü üzre cem' olunmak" bâbında emr-i şerîfüm virilmek recâsına sâbıkâ ( ) Beğlerbeğisi olup Özi Defterdârı olan emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm ( ) *dâme ikbâlühû* i'lâm itmeğın, mâ-tekaddemden cem' olunageldüğü üzre cem' itdürilmek emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfüm mûcebince amel idüp dahı taht-ı kazânuзда vâkı' olup sefere varmayan ma'zûl ü eli emirlülerün bedellerin mâ-tekaddemden cem' olunageldüğü üzre defterdâr-ı müşârun-ileyh tarafından varan kuluma mîrî için cem' u tahsîl itdüresiz. Ammâ; bu bâbda ziyâde mukayyed olup kadîmden alınageldüğünden ziyâde bir akça ve bir habbe aldurmayasız. Şöyle ki; kadîmden olıgelenden ziyâde akça alınduğı mesmû'ı hümayûnum ola, mes'ûl ü mu'âteb olmanız mukarrerdür. Ana göre ma'lûmun olup kadîmden her ne alınagelmiş ise girü ol minvâl üzre cem' itdürüp ziyâde[ye] tecâvüz itdürmeyesiz.

134

[151]

Eflak'ta bulunan tuz madenlerinden hâsıl olan tuzun öncelikle mirîye, daha sonra tüccara ve başkalarına verilmesi; mirî için verilen tuzun her kayasının yüz vukıyyeden aşağı olmaması ve geçen sene her kayası yüz vukıyyeden aşağı olarak gönderilen tuzun eksığının tamamlanması.

Eflak voyvodasına hüküm ki:

"Eflak'da vâkı' tuz ma'denlerinden her sene Silistre ve Niğbolu ve Ruscuk iskelelerine mîrî için virilügelen tuz tüccâra ve gayriden mukaddem virilüp ve tüccâra virilenden noksân olmayup her kayası yüzer vukıyye olup ümenânun berâtlarında; "Noksân virilürse tekmîl oluna." diyü mufassal ü meşrûh kayd ü şart olunmuş iken, hâliyâ mîrîden mukaddem tüccâra virildüğünden gayri mîrîye virilen kayalar yüzer vukıyyeden noksân olup zara[r] u noksân seksen ikişer (?) vukıyye olduğı sicill ü huccet olup mâl-ı mîrîye küllî gadrolduğı" Özi Defterdârı olan emîru'l-ümerâ'i'l-kirâm İbrâhîm *dâme ikbâlühû* tarafından i'lâm olunmağın, kadîmden olıgeldüğü üzre tamâm gönderilüp ve şimdiye değın vâkı' olan noksân tekmîl olunmak emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan fermân-ı şerîfüm üzre amel idüp zikrolunan iskelelere irsâli mu'tâd olan mîrî tuzı kadîmden olıgeldüğü üzre her kayası yüz vukıyye gelür gönderüp ve mîrî tuzı tüccâra ve gayriye virmezden mukaddem irsâl idüp noksân

göndermeyessin ve geçen sene irsâl eylediğün tuzun noksânın tekmîl idüp mîrîye gadr ü zarardan ihtiyât eyleyesin.

135

[152]

Sâbık Kırım Hanı Mehmed Giray Han'ın Mirahuru Zülfikar'ın vefatı üzerine, kendisine ait çiftlikteki bütün mal, erzak, hayvan, tereke ve hububatın, mirî için zaptedilmesi emredilip bu hususta Yahya Çavuş görevlendirildiği halde, sözkonusu malların yağmalandığı ve zaptına mâni olduğu bildirildiğinden, bütün malların her kimde ise ortaya çıkartılıp adıgeçen çavuşa zaptettirilmesi.

Balçık kâdîsına hüküm ki:

Hân-ı sâbık Mehmed Giray'un Mîr-âhûrî olup fevtolan Zülfikâr'un taht-ı kazânda vâkı' çiftliğinde olan emvâl ü erzâkı ve at u katır u deve ve sâyir hayvânâtı ve tereke ve sâyir hubûbâtı mîrî için zabt u kabz olunmak bâbında fermân-ı şerîfüm sâdır olup Mâliyye tarafından emr-i şerîfüm virilmekle Dergâh-ı Mu'allâm çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Yahyâ Çavuş *zîde kadruhû* gönderilmişken; "hâliyâ ol cânibde ba'zı kimesneler mâni' olduğundan gayri ba'zıları dahı mezbûrun esbâb u eskâlin yağmâ vü tâlân eyledükleri" i'lâm olunmağın imdi; Mâliyye tarafından virilen emr-i şerîfüm mûcebince mukayyed olup mezbûrun çiftliğinde her nesi varısa nakîr u kıtmîr mezbûra cem' u tahsîl ve zabt u kabz itdürmen emridüp **buyurdum ki:**

Vusûl buldukda, bu bâbda sâdır olan emrüm üzere husûs-ı mezbûra mukayyed olup dahı mezbûr Zülfikâr'un çiftliğinde olan emvâl ü erzâkın nakîr u kıtmîr her ne varsa mezbûr kuluma mîrî için zabt u kabz itdürüp hâricden kimesneyi dahl ü tecâvüz itdürmeyessin ve ol makûle mezbûrun esbâb u eskâlin yağmâ idenler her kimler ise meclis-i şer'a ihzâr idüp her ne almışlar ise zâhir oldukdan sonra bî-kusûr mezbûr kuluma alıviresin. Te'allü ü inâd üzere olanları ism ü resmleri ve dirlikleri ile yazup ahvâllerin arzuleyesin ve mezbûr Zülfikâr'un henüz biçilmemiş terekesin dahı re'âyâyâ biçdürüp tahsîl itdürüp yirde kalmağla zâyî' u telef itdürmeyessin ve bi'l-cümle bu bâbda mukayyed olup tahsîli fermânım olan mâlî itlâfdan be-gâyet hazer idüp hılâf-ı şer' u kânûn ve mugâyir-i emr-i hümâyûnum kimesneye iş itdürmeyessin. Şöyle ki; fermân-ı şerîfüme muhâlif bu bâbda adem-i tekayyüdün ve ihmâl ü tekâsülün zâhir ola, mes'ûl olman mukarrerdür. Ana göre mukayyed olasın ve çiftlik-i mezbûr kethudâsı olan Yûnus bölük halkından ise kethudâyiri ma'rifeti ile ihzâr idüp nakîr u kıtmîr teslîmde inâd ider ise vâkı' ahvâlin bölüğü ve dirliği ve iştihârı ile Südde-i Sa'âdetüm'e arzuleyesin.

ANALİTİK İNDEKS

İNDEKS HAKKINDA AÇIKLAMALAR

İndeks maddeleri yazılırken, mümkün olduğunca defterdeki şekle sadık kalınmaya çalışılmıştır. Yani, indekse konu olan kişi ve kurum adları, terim, tâbir ve kelimeler dilin o günkü imlâ ve fonetik özellikleri göz önüne alınarak yazılmış.

Defterin taranıp maddelerin tespiti safhasında belirlenecek indeks maddesinin, genel konu adı şeklinde değil de, bir genel konunun alt başlığı, başka bir deyişle, içinde geçtiği hükümdeki özel durumu ifade edecek şekilde alınmasına gayret edilmiştir. Dolayısıyla maddeler çoğunlukla tamlama, deyim ve diğer tür kelime gruplarından meydana gelmektedir.

Birden fazla kelimedenden meydana gelen bu tür indeks maddeleri, ait oldukları metinde, genellikle aralarına başka kelime veya kelime grupları girmiş vaziyette geçmelerine rağmen, hem anlam ve gramatik münasebet, hem de indeksin sıhhati açısından ayıklama-birleştirme yoluna gidilmiştir.

*

İndeksimizde madde kökü olarak kelimelerin tekil halleri tercih edilmiş olup, şayet kelimenin çoğulu tekil formunun çatısı bozularak yapılmışsa, çoğul halleri bkz. şeklinde tekil haline gönderme yapıp, yapılan göndermeler ilgili madde köklerinde şu şekilde gösterilmiştir.

A'râb bkz. *Arab*

Urbân bkz. *Arab*

Arab(lar) (tâifesi) [/A'râb /Urbân]

defâtir bkz. *defter*

defter [/defâtir]

Maddelerin *-ler*, *-lar* ve *-ât* ekleriyle yapılan çoğulları için gönderme yapılmamış, ilgili madde kökünde parentez içinde gösterilmiştir.

berât(lar)

hısâr-er(ler)i

temessük(ât)

İndeks maddelerinde bulunan terkipler madde kökünden sonra parentez içinde gösterilmiştir.

emr-i hümayûn

emr-i şerîf

emr-i kavîm

emr(-i hümayûn /-i şerîf /-i kavîm)

İNDEKS

- âbâ vü ; — ecdâd : 104; — eslâf : 104
- Abdîgül, Altı Bölük halkı Kethudâyiri, Akkirman : 113
- Abdullâh, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
- Ada beğleri : 109
- a'dâ; —dan bir mahalle zarar u gezend iriştürmemek : 91; —yı dîn ü devlet : 105
- âdem(ler) : 1, 20, 63, 91; — alıkonılmak : 91; — göndermek : 22; — lâzım olmak : 44, 70; — salıvirilmemek : 19; —i varmak : 17; —le hâzır u mevcûd olmak : 64
- adem-i tekayyüd ü ihmâl sebebi ile mes'ûl ü mu'âteb olmak : 26
- ağa(lar) : 2, 7, 113; —ı tarafından rencide olunmamak : 119; —lığı âhara virilmek : 30
- ağırlıkların göndermek : 19
- âhen külünk : 36
- Ahmed Ağa, Vezîr Hasan Paşa'nın Kapucıbaşı, Sefer Çavuşbaşı : 65, 71
- Ahmed Efendi, Alî Çavuş oğlu, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17
- Ahmed, Ahıryan, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
- Ahmed, ebnâ-i sipâhiyândan, akça tahsiline me'mûr : 80
- Ahmed, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Rşova kz. : 17
- Ahmed, Kapucı-zâde, Baba kazâsı ihtisâbına mutasarrıf : 129
- Ahmed, Nâzır, İsakcı ve Tolca ve Maçın ve Kili ve Akkirman ve İbrayil ve Hırsova ve tevâbi'ı mukâta'aları, Zarar-ı Kassâbiyye Mukâta'ası ve Beytü'l-mâl-i Âmme ve Hâssa mukâta'aları Nâzırı : 48, 49, 54, 55, 56, 75, 90
- Ahmed, Ruscuklu, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17
- Ahmed, sâbık Akıncı Beği : 51
- Ahyolu : 82; — kâdîsı : 20, 53; — Mukâta'ası emîni : 53; — müfettişi : 53
- ahz ü celb; — itmek : 16, 24, 113; — ile re'âyâdan akça alınmamak : 24
- akça(lar) : 20, 47, 61; — aldurmak : 99; — cem' u tahsîli : 53, 67, 95, 99, 112; — havâle olunmak : 53; — irsâl itmek : 45; — istikrâzı : 45; — karzı : 45; — ketmolunmamak : 29; — lâzım olmak : 96; — sâhibleri : 112; — tahsîli mümkün olmamak : 125; — taleb idenler : 20; — tedârük ü irsâli : 45, 79; — virilmemek : 114; — virmek : 32, 112; —ını mukâta'aya virmek : 108; —suz zift salmamak : 67; —ya kanâ'at itmek : 47
- Akgöz, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
- akın; — itmek : 124; — itmemek : 7; —a gitmemek : 69; —a ve çapkuna varmamak : 69
- akıncı(lar) [akıncıyân] (tâyifesi) : 44, 51, 52; — beğleri : 51, 52; — ihrâcına mâni' olmak : 52; — kaydolunmak : 52; — tahrîr ü defter olunmak : 52; — vü akıncı-oğulları : 51; — vü taviçalar : 25; —dan fevtolanların oğulları : 52; —oğlu : 51; —oğlu vü akıncı olmayan zü'amâ vü erbâb-ı tîmârün defterlü re'âyâsı : 52
- akıncıyân bkz. akıncı

Akkirman (kâzâsı) : 28, 38, 69, 82, 88, 98, 105, 123; — Boğazı : 39; — İskelesi ve tevâbi'ı : 56; — kâdîsı : 4, 7, 16, 18, 19, 21, 24, 28, 37, 39, 49, 54, 56, 68, 98, 113, 122; — Kal'ası : 16, 90, 113; — Kal'ası'nun neferâtlarının mevâcibleri : 6; — muhâfazası : 114; — muhâfazasında olan Dergâh-ı Mu'allâ yenîçerilerinin mevâcibleri : 132; — mukâta'âtı : 54; — müftüsü : 21; — mütesellimi : 4, 7, 19, 28, 113; — neferâtı : 88; — re'âyâsı : 38; —'da sâkin olan neferât ağaları : 7

Alacahısâr sancağı : 64; — beğleri ve askerleri : 70

Alakilise kâdîsı : 127

alâmetler vaz' itdürmek : 62

âlât-ı ceng ü harb : 64

Alaybeği Çiftliği, Vidin kz. : 17

Aleksandra Voyvoda, Eflak Voyvodası : 17, 45

Alî Çavuş, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Dergâh-ı Mu'allâ Çavuşı, Yirgöği kz. : 17

Alî Gâzî, Kâtib, Müteferrika, Çerkeskirman ve tevâbi'ı ve Tuzlar ve tevâbi'ı karyeleri ze'âmeti mutasarrıfı : 110

Alî Mîrzâ, Nogay mîrzâsı : 43

Alî, Bozacı, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17

Alî, ebnâ-i sipâhiyândan, İbrayil : 54

Alî, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

Alî, Haddâd oğlu, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17

Alî, Kethudâyiri, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

Alî, Mevlânâ, Akkirman Kâdîsı : 21

Alî, Payaslı (?), Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17

Alî, Vidin Kapudânı : 14

Alîmşâh, Kefe Cizyedârı : 110

Altı Bölük halkı Kethudâyiri : 113

Altun (?) Ağa, Tatar Ağası, Akkirman : 113

Amasrı; — kâdîsı : 67; — Limanı : 67

amel-mânde olan toplar : 100

Anatolî Kâdî-askeri : 11

anbâr : 127

Arab, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

araba; — ihrâcı teklîf itmek : 31; — vü otluk u saman teklîfi : 32

Arcar Kal'ası'nun müstahfızları : 14

arpa; — vü saman u otluk teklîfi : 31; —yı fûrûht itdürmemek : 28

arpalık : 11, 64, 68, 95, 96, 99

Arslan veled-i Yasef, Yehûdî, Niğbolı ve Rahova ve Zîştovi iskeleleri ve tevâbi'ı mukâta'alarına dahliden : 15

Arslan, Yehûdî, Niğbolı ve Rahova ve Zîştovi iskeleleri ve tevâbi'ı mukâta'aları Emîni : 15, 73, 74

arz-ı hâl ü âdem göndermek : 22

Âsitâne-i Sa'âdet : 8, 12, 15, 20, 40, 41, 42, 45, 53, 61, 71, 74, 86, 97, 100, 103, 104, 106

asker(-i İslâm) : 1, 2, 5, 6, 8, 12, 13, 15, 18, 25, 27, 28, 29, 33, 34, 39, 44, 45, 47, 48, 49, 53, 54, 56, 64, 65, 70, 71, 74, 80, 91, 98, 101, 105, 113, 115; — cem' itmek : 64, 65; — hâzır u mevcûd bulunmamak : 64; — ihrâc /irsâl eylemek : 1, 26, 44, 75; — lâzım olmak : 33, 44, 70, 71; — tedârüki : 2, 64; — yoklanmak : 26, 64, 105; —ün avdet ü ric'atlerine izn ü icâzet virilmemek : 19

askerî : 25

âsûde-dil olmak : 103

a'sâr : 62, 128
aşâyir : 102
at(lar) : 68, 135; — geçürmek : 107
avâriz(lar); — akçası : 96, 126, 130, 132; — u kürekci : 119; —ı taleb olunmamak : 101; —ı dîvâniyyeden mu'âf u müsellemler olmak : 118, 119
avk; — u te'allül olunmamak : 77; — u te'hîr : 12, 14, 25, 37, 40, 41, 42, 45, 64, 115, 120, 132
avret ü oğlanlarına tecâvüz etmek : 61
ayak üzre olmak : 105
a'yân-ı vilâyet ile üzerine varmak : 34
âyîn-i bâtilaları üzre kiliselerinde şem'-ı asel yakmak : 93
Azak : 40, 41, 43, 107; — sancağı beği : 41; —'dan Âsîâne-i Sa'âdet'e gelince yol üzerinde vâkı' olan kâdîlar ve kılâ' dizdârları ve iskele emînleri : 40, 42
azeb(ler) : 23, 109; — ağa(sı/ları) : 7, 30; — gedüğün arzitmek : 30; — neferâtı : 92
azl ü itâba müstehakk olmak : 5, 26, 99, 115

Baba kâdîsı : 83, 127, 129
bâc; — tahsîli : 46; — virmek : 46
bâcdâr : 127
bahâne vü illet ile mukâta'aya dahil dürmemek : 8
Bahşigeldi, Hâcî, Sultân Selîm Hân Evkâfî karyeleri re'âyâsından, Akkirman kz. : 21
Balaklağı : 106; — dizdârı : 118
Balçık : 82; — kâdîsı : 135; — Limanı : 25; — Mukâta'ası : 121
Bâlî, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolu kz. : 17
Balta, Mütferrikabaşı Süleymân Ağa'nun âdemi : 1
Banbınarı, Eflak : 17
bârgîr tedârük ü ihzâr etmek : 42
Baruh, Yehûdî, Niğbolu ve Rahova ve Ziştovi iskeleleri ve tevâbi'î mukâta'aları Emîni : 15
barut : 87; —ı siyâh : 36
baş u buğ : 65, 66, 92
Başpostenlik hîdmeti : 58
bayraklar : 105
bâzâr ihdâs olunmak : 107
bâzergân tâyifesi : 46, 107
bedel; —i avâriz tahsîli : 132; —i mekârî ve avâriz akçası : 126, 130; —i mu'âvenet : 67; —mu'âvenet-i kârâste : 99; —i sulh : 74
beğlerbeği : 4, 5, 12, 44, 64, 66, 68, 91, 98, 105, 106, 107, 109, 110, 111, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 123, 125, 126, 130, 133
bellût u odun kat'ı : 59
Bender : 19, 59, 91; — kâdîsı : 16, 19, 59, 60; — Kal'ası : 16, 90, 120; — Kal'ası'na nevbetci ta'yîn olunan çorbacılar : 31; — Kal'ası'nun neferâtlarının mevâcibleri : 6; — köyleri : 60; — mütesellimi : 19, 60; — sınırına karîb olan Boğdan karyeleri re'âyâsı : 59, 60
Bendereğli kâdîsı : 67

berât(lar); — itdürmek : 89; —ı hümayûn ile emîn olmak : 73; —ı ve temessükâtı yoklanup tahrîr ü tashîh olunmak : 87; —ı yoklanup vazîfeleri her mukâta'a mâlından tefrîk olunmak : 87; —ın Âsîâne-i Sa'âdet'te görölüp mahalleri tashîh olunmak : 86; —ın götürüp yoklama mahallinde ibrâz itmek : 64; —ın tecdîd itdürmek : 109; —ıyla yoklanmamak : 64

ber-vech-i iştirâk mukâta'ayı zabtitdürmek : 54

beşlü(ler) (tâyifesi) : 23, 33; — vü azeb(ler) : 2; — vü azeb ağaları : 7; — vü azeb gedüğün arzitmek : 30; — vü azeb yazdurmamak : 23; —den hâzır u mevcûd ve hıdmet-i muhâfazaya kâdir olanları yazmak : 16

bey' u şîrâ : 98, 107

Beytü'l-mâl; — Mukâta'ası : 77, 84; — ve gayri rüsûm : 125; —i Âmme ve Hâssa ve tevâbi'ı mukâta'aları : 49, 56, 82, 121

bî-garaz müslimânlar : 32

Boğdan (vilâyeti) : 61; — askeri : 63; — cizyesi : 63; — karyeleri : 62; — re'âyâsı : 59, 60; — toprağına varanları kaldırup kadîmî yirlerine göndermek : 123; — ve Eflak voyvodaları : 44; — Voyvodalığı : 63; — voyvodası : 37, 38, 57, 60, 61, 62, 63, 64, 120, 123, 124; —'un hıfz u hırâseti : 63

Bosna : 72, 94

boyarlar : 17, 58

Budakçelebî Kışlağı, Akkirman kz. : 37, 38

Budun : 70, 94; — muhâfazası : 70; — ve sâyir serhadd eyâletlerine ta'yîn olunan ocaklık mâli : 72

buğday nakli : 76

Bulgar; — haymâne keferesi : 84; — ve Sırf re'âyâsının haymâneğân harâcı : 77, 84

Bükreş, Eflak : 46

Ca'fer Başa, Yeniçeri, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17

câmi'-ı cizye nâmıyla gelenler : 47

câmi'-ı şerîf [cevâmi'-ı şerîfe] : 62; — huddâmı : 87; — mürtezikası : 86

Cânbeg Giray Hân, Kırım Hâmı : 101, 102, 103, 104

cânib-i mîrîye zararları olmamak : 93

cebeci(ler) : 25, 27, 44; — mütekâ'idleri : 86, 87; —ün ulûfe vü akçaların tahsîl itdürmek : 53

cebe-hâne; — mühimmâtı : 36; — vü barut : 87

cebelü; — Tatarı : 44; —leriyle evlerinden çıkup hareket itmek : 64

cebren ve kahren araba ihrâcı teklîf itmek : 31

cedd-i büzürg-vâr : 119

cedîd berât : 109

celb-i mâl için müft ü meccânen cebren ve kahren araba ihrâcı teklîf itmek : 31

cem' u ; — kabz itdürmek : 50; — tahsîl itdürmek : 133

ceng ü harbe kâdir olanlar : 16

cengci : 92

cerahor(lar) : 6, 25

cerîme almak : 93

cevâmi'-ı şerîfe bkz. câmi'

cizye : 9, 30, 45, 47, 77; — akçası : 47; — cem' u tahsîli : 47, 95, 110; — cem' na varanlar : 95; — defteri : 95, 110; — tedârük ü irsâli : 63; — ve sâyir tekâlîf cem' olmak : 17, 22; — ve sâyir tekâlîfi emlâk ü erzâklarına ve tahammüllerine göre virmemek : 22; — vü avârzları taleb olunmamak : 101; — vü rüsûm tahsîli : 10, 17; —i Mihalebeg : 121; —in kendüler mâbeynlerinde cem' u tahsîl itmek : 47

cizyedâr : 110

Cobrica bkz. Çobruca

çadır u bayraklar : 105
çapkuna varmamak : 69
çavuş(lar) : 64; — u küttâb : 1, 71; —zâde(ler) : 25, 44, 64
Çavuşbaşı : 71
Çehârşenbe kâdîsı : 67
çekic, çatal : 36
Çerkes, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
Çerkeskirman ve tevâbi'ı karyeleri : 110
Çernovi Kal'ası'nun dizdâr tîmârî : 89
çete tarîkıyla akın itmemek : 7
çiftlik(ler) : 17, 39; — idinmek : 10, 11, 17; — ihdâs eylemek : 11, 17; — kethudâsı : 135; — ref' olunmak : 17;
— sâhibleri : 11, 17; — ü kurâ : 84; —e ve harmen yirlerine tahassun itmek : 17; —ine tahassun itmek :
9
Çirmen (sancağı) : 64, 91; — beği : 5, 44
Çobruca [/Cobrica] ve tevâbi'ı hâslar re'âyâsı : 18, 39, 116, 122, 123; — Zâbıtı : 39
çorbacılar bkz. şorbacı

da'vâ-yı hakk u ta'yîn-i mâdde itmek : 18
dahl ü; — rencîde olunmamak : 52; — ta'arruz itdürmemek : 39, 47, 54, 116; — tecâvüz itdürmemek : 15, 20,
47, 48, 49, 72, 85, 106, 129, 135
dakîk : 98
Dede, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yırgöği kz. : 17
def'-ı muzâyaka olmak : 98
defe'âtle yarlığ virilmek : 119
defter(ler) : 74, 99, 106, 110, 117; — itmek : 16, 55, 87; — ol(un)mak : 84, 88; —de esâmîleri mastûr olmak :
51; —de ihrâc olunan kulun yirlerine köle vü sabî olmayanlardan yazılmak : 88; —e kaydolunmak : 54;
—i tuğrâlanmak : 52; —ine kaydolunmak : 95; —lü re'âyâ : 52; —i cedîd-i hâkânîde mukayyed mu'âf u
müsellem re'âyâ : 118; —i Hâkânî kâtibleri : 25, 64; —i icmâlde dizdâra ta'yîn olunan tîmâr : 89
defterdârlar : 6, 8, 13, 15, 47, 68, 74, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 90, 94, 95, 114, 115, 121, 125, 126, 129,
130, 131, 132, 133
der-anbâr itmek : 49
Dergâh-ı (Âlî /Mu'allâ); — cebecileri : 27; — kapucıbaşları : 9, 11, 44; — kapucuları : 40, 41; — müteferrikaları
ve çavuşları : 26, 64; — sipâhîleri : 8; — yeniçerileri : 68; — yeniçerilerinin mevâcibleri : 45, 132; —
'nun Rikâb-ı Hümâyûn'la eşmeğe ta'yîn olunan gedüklü müteferrikaları : 25
dernek ü cem'iyet; — itmek : 65; —de hâzır u mevcûd bulunmak : 66; —e küllî asker lâzım olmak : 71
deryâ : 100
deve : 135
Devlet Giray (Hân/Sultân), Kağılgay, Kırım Hânı Cânbeg Giray Hân'un karındaşı : 101, 102, 104
Devrek kâdîsı : 67

deyn : 112
Dib, Azak : 107
dikkat ü ihtimâm eylemek : 1, 6, 27, 28, 98
Dilâver, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Lohna (?) k., Eflak : 17
Dilâver, Dîvân-ı Hümâyûn Kâtibi : 16
Dimo Kopar, Eflak boyarı : 58
dîndâr olmak : 13
Dirgine kâdîsı : 67
dirlik(ler); —i âhara virilmek : 1, 26; —i hizmetde mevcûd olanlara tevcih olunmak : 44; —i kat' olunmak : 27;
—i virilmek : 64, 105; —üne zarar gelmek : 25
Dîvân tezkiresi; — ile müfettiş olmak : 85; — virilmek : 80, 132
Dîvân-ı Hümâyûn : 64; — kâtibleri : 16, 25, 26
dizdâr(lar) : 7, 36, 40, 42, 68, 118; — tîmârın zabt ve mahsûlin kabz itmek : 89; — u neferât : 89; — u ümenâ :
40; —lık üzere berât itdürmek : 89
Donanma-yı Hümâyûn : 1, 5, 6, 7, 12, 13, 15, 16, 17, 24, 26, 27, 33, 34, 39, 44, 45, 53, 65, 71, 76, 98, 102, 103,
104, 105, 113, 115, 121; —'a me'mûr olan yeniçeri mevâcibi : 79; —'da olan Efrenc tâyifesinün
mevâcibleri : 20
dökiciler : 100
du'â-gûy ü mütekâ'idîn-i sâyire berâtları : 86
du'â-i hayra mazhar olmak : 71
Dukağın sancağı; —beği : 64; — beğleri ve askerleri : 70

ebnâ-i sipâhiyân : 54, 67, 80
ebvâb-ı mahsûlât; — ü rûsûm : 49; —dan ve zimem-i re'âyâda küllî vü cüz'î hukûk u rûsûmdan bâkî kalanlar :
56; —ı şer'îyye vü rûsûm-ı örfîyyeyi cem' u tahsîl itdürmek : 116
Eflak (vilâyeti) : 46, 77; — askeri : 3; — beği : 79; — boyarları ve vistiyarları : 17; — cizyesi : 9, 45; —
Hazînesi : 11, 46; — karyeleri : 3, 17; — memleketi : 77; — re'âyâsı : 10, 11, 17; — re'âyâsın
çiftliklerine almak : 11; — toprağına dahlolunmamak : 17; — toprağında çiftlikler idinmek : 10; —
toprağında ihdâs olunan çiftlikler ref' olunmak : 17; — toprağında kimesneye çiftlik itdürmemek : 11; —
vilâyetinün hıfz u hırâseti : 3; — voyvodası : 3, 10, 11, 17, 44, 45, 58, 64, 77, 134; — yakası : 17
Efrenc; — sipâhîleri : 53; — tâyifesinün mevâcibleri : 20
ehl-i berât : 51
ehl-i fesâd : 57
ehl-i İslâm'dan gedüğe mahall ü müstehakk olanlar : 30
ehl-i örf tâyifesi : 31
ehl-i vazâ'if : 109
ehl-i vukûf; — ile üzerine varılmak : 62; —dan sü'âl olunmak : 32
ekâbir çiftliklerine tahassun itmek : 9
ekl ü bel' : 85; — ve zâyi' u telef eylemek : 58
elegetür(il)mek : 35, 68, 113
eli emirlü(ler) : 25, 44; — vü ma'zûl bedelleri cem' olmak : 133

emâneten zabtî(düril)mek : 39, 48, 49, 117
emekdâr u ihtiyâr : 65
emîn ü sâlim; — Âsîâne-i Sa'âdet'e irsâl ü isâl itmek : 40; — varup gelmek : 3
emîn(ler) [ümenâ] : 6, 21, 40, 42, 53, 73, 108, 111, 121, 131; — ü mültezim olmak : 54; —ya zabt u kabz
itdirmek : 128
Emîr Efendi, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Banbınarı, Eflak : 17
emlâk ü erzâk : 22, 44
emr [evâmîr] (-i hümayûn /-i şerîf) : 1, 6, 11, 13, 14, 15, 17, 20, 22, 23, 24, 26, 29, 30, 31, 34, 44, 50, 51, 52,
59, 61, 64, 65, 74, 76, 78, 80, 81, 83, 85, 86, 87, 90, 93, 95, 97, 100, 103, 105, 106, 108, 112, 113, 114,
115, 117, 118, 119, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 131, 132, 133, 135
emvâl ü erzâk : 58, 135; —ların yağmâ vü gâret itmek : 3; —larından zimmetlerinde bâkî kalan mâl-ı mîrî tahsîl
olunmak : 131
emvâl-i hâssa : 80; — tahsîli : 20; —nun ıslâh u tashîhî : 47
eniklü vü prankı dökdürilmek : 100
envâ'-ı itâb u ikâba mazhar olmak : 44
envâ'-ı ri'âyet ü iltifâta mazhar olmak : 63
erbâb-ı tîmâr : 1, 26, 52, 91; — re'âyâsı : 51
erkâm kâtibi : 106
esâmîleri defter olunmak : 84
esbâb u eskâl(ler) : 58; — sü'âl olunmak : 68; —in yağmâ vü tâlân eylemek : 135; —i ile kalkup göçmek : 21; —
i mîrî için zabtolunmak : 19
esbâb u tavarın zâyi' u telef olmak : 39
esîr geçürmek : 107
Eski Cum'a kâdîsı : 127
esvâk : 67
eşkıyâ : 95, 100, 105, 122; — cem'ıyyet üzre olmak : 3
etrâf u cevânib; —e göz ü kulak tutmak : 63; —i gereği gibi muhâfaza itmek : 91; —i ve handakları pâk
tutulmak : 34
evâmîr bkz. emr
evkâf; — re'âyâsı yirlerinden kaldurulmamak : 21; — u erbâb-ı tîmâr re'âyâsı : 51

fârisler : 50, 81; —ün ulûfesi : 78
Fenar, Manküb kz. : 119
fermân-ı şerîfe imtisâl ü itâ'at itmemek : 81
fesâd ü isyân itmek : 105
Feth-i İslâm; — fârisleri : 50; — kâdîsı : 50, 92
fetret ü ihtilâl sebebi ile yirlerin terkitmek : 123
fevtolmak : 39
firâr; — itmek : 17, 50, 81, 105; — iden Tatarları elegetürmek : 35
firkate : 125
Fornitre (?) fârisleri : 50

fukarâ; — vü re'âyâ : 59; —ya gadr ü hayf olmak : 22; —ya te'addî olunmak : 59; —ya zulm ü te'addî itdürmemek : 61
gadr; — olmak : 21; — ü hayf olmak : 22, 125; — ü te'addî itdürilmemek : 22
gaflet; — ile yağmâ vü gâret itmek : 122; — ü ihmâl itmemek : 87, 91, 92
Galas İskelesi, Boğdan : 61
gallât öşri : 49
garaz u ta'assub ile te'addî itmemek : 18, 87
gâret; — itmek : 122; — ü hasârete cesâret eylemek : 7
gazâ(lar); — itmek : 43; — vü cihâda bezl-i sa'y ü ictihâd eylemek : 43
geçid virmemek : 21
gedük; — arzitmemek : 30; — ü dirliğüne zarar gelmek : 25
gedüklü(ler) : 64; — vü gedüksüz müteferrika (vü çavuşlar) : 1, 25, 44; — vü mütekâ'idîn : 71
gemi(ler) : 24, 28, 68, 71, 76, 98, 104, 107, 119; — binâsı te'hîre kalmamak : 96; — navlun ile tutılmak : 29; — vü kayık tedârük itmek : 40; — yapılmak : 99; —den boşalınan tereke vü arpa : 28; —e peksimad u kerâste tahmîl olunmak : 29; —ye zahîre tahmîl itmek : 98
gemiciler : 129
Ginolı kazâsı : 96
Gönye; — Kal'ası'nun ta'mîr ü ihyâsı : 97; — sancakbeği : 97
göz ü kulak tutmak : 63
Gözlevi : 107; — emîni : 108, 111; — kâdîsı : 108, 111
gulâmiyye : 47; — bedeli : 80
gümürüği alınmamak : 107
güzeşte ulûfeler : 90

Hâbil (?), Yehûdî, Ruscuk Mukâta'ası Emîni : 73
Hâcî, Sipâhî, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Mistel (?) k., Eflak : 17
Hâcîgöz, Sultân Selîm Hân Evkâfî karyeleri re'âyâsından, Akkirman kz. : 21
hakk; — u adl üzre görmek : 87; — üzre şer'le görmek : 18; — üzre teftîş ü tefahhus itmek : 83
haklarından gelinmek : 5, 24, 28, 44, 71
hal' u ref' olunmak : 101
halâs-ı cânı kendülere devlet bilmek : 105
hâlf; — kalmak : 18; — ve harâba müşrif olmak : 118
Hamr mukâta'ası, Kefe nezâretine tâbi : 112
hân(lar) (Kırım hânları) : 18, 39, 69, 71, 101, 102, 108, 116, 119; — hâssı re'âyâsı : 122
hân, Yaş : 124
handakları pâk tutılmak : 34
Hantimür bkz. Kantimür
harâb; — u yebâb olmak : 123; —a müşrif olmak : 21, 118
harâc(lar) : 84; — cem' (u tahsîl) itmek : 77, 110; — taleb olunmak : 11; — virmekte te'allül eylemek : 84; — cı : 110; —güzâr re'âyâ : 11, 23, 30; —ı mîrî : 110; —ı şer'îlerin mîrî için tahsîl eylemek : 84
harbî memleket zâbitları : 57

hâric; — den dahl ü rencîde olunmamak : 118; —den kimesneyi dahl (ü tecâvüz) itdürmemek : 20, 39
 harmen yirleri : 17
 Haruh (?) karyesi, Eflak : 17
 Hârûn, Yehûdî, Niğbolı ve Rahova ve Ziştovi iskeleleri ve tevâbi'ı mukâta'alarına dahliden : 15
 Hasan Ağa oğlu, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
 Hasan Beşe, Dergâh-ı Mu'allâ Yeniçerisi : 68
 Hasan Paşa Kal'ası, Özi : 121
 Hasan Paşa, Vezîr, Donanma-yı Hümâyûn Kapudânı, Serdâr : 1, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 20, 25, 26, 27, 33, 34, 39, 44, 45, 47, 48, 49, 53, 54, 55, 56, 64, 65, 70, 71, 74, 75, 79, 80, 82, 87, 91, 101, 105, 113, 115, 121
 Hasan, Çolak, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17
 Hasan, Dergâh-ı Mu'allâ sipâhîsi : 8
 Hasan, Gönve Sancakbeği : 97
 Hasan, Hâcî, Sultân Selîm Hân Evkâfî karyeleri re'âyâsından, Akkirman kz. : 21
 Hasan, Hâcî, Vezîr Hasan Paşa'nın âdemi : 20
 Hasan, Hüseyin oğlu, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
 Hasan, Yeniçeri Serdârı, Sultân Selîm Evkâfî Zâbıtı, Akkirman : 38
 hasım : 18
 hâss(lar) [havâss-ı hümâyûn] : 22, 23, 78, 116, 121; — hâlî kalmak : 39; — karyeleri : 128; — mahsûline tecâvüz olunmamak : 18; — re'âyâsı : 22, 122, 123; — zâbıt(lar)ı : 69, 128; —a ilhâk olunmak : 89
 hâssa : 43
 Hatîb, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
 hatman : 7
 havâle : 121
 havâss-ı hümâyûn bkz. hâss
 haymâne [haymânegân]; — harâcî : 84; — keferesi : 84; — re'âyâ : 84; —cizyesi : 77; —harâcî cem' itmek : 77
 haymânegân bkz. haymâne
 hâzır; — u mevcûd olan kârâste : 37; — u müheyyâ eylemek : 24, 53, 64, 76
 hazîne(ler) : 94; — vü cebe-hâne vü barut : 87; —ye nâfi' olmak : 73
 Hazîne-i Âmire : 45, 46, 47, 52, 67, 95
 hevâlarında olanlar : 27
 hıdemât-ı hümâyûn bkz. hıdmet
 hıdmet(ler) [hıdemât-ı hümâyûn] : 51, 63; — teklîf olunmamak : 119; — ü sefer fermân olunmak : 52; — vücûda getürmeğe çalışmak : 43; —de bulunmak : 5, 64, 66, 71; —de ve yoklamada mevcûd bulunmak : 27; —de ve yoldaşlıkda bulunmak : 64, 71, 102; —e kâdir kul yazılmak : 88; —e liyâkati olmamak : 88; —i muhafazada bulunmak : 5; —i muhafazaya kâdir olmayan sabîler : 16; —i yerine getürmeğe bezl-i makdûr u sa'y-i mevfür eylemek : 64; —in edâ itmemek : 87; —inde kusûrları olmamak : 119; —inde mücidd ü sâ'î olmak : 118; —ün avkına bâ'ıs olmak : 44
 hıfz u; — habs itmek : 113; — hırâset itmek : 3, 34, 63, 97, 105, 119, 122; —hırâset -i memleket : 65, 97
 hıl'at [hıla']; — giymek : 43; — ihsân ü inâyet itmek : 43, 65; —i fâhire (vü kisve-i bâhire) : 43, 65
 hıla' bkz. hıl'at
 hılâf-ı şer' u kânûn rencîde vü remîde itmemek : 93
 hımâyet; — eylemek : 11; — it(dür)memek : 11, 29, 50; — ü sıyânet : 15, 16, 17, 60, 63, 88, 111, 113, 131
 Hırsova; — kâdîsı : 9, 11, 17, 48, 54, 92, 127; — kapudânı : 92; — mukâta'âtı : 54; — yalısından eşkıyâ cem' olmak : 3
 hısâr-eri : 23

Hısâröni kâdîsı : 67
hısâr-peçe vü palanka binâ olunmak : 63
Hızır, ebnâ-i sipâhiyândan, İbrayil : 54
hubûbât : 135
huccet-i şer'ıyye : 32, 118
huddâm : 87
hukûk u rüsûm : 39, 55, 56
huzûr u istirâhat itmek : 63
Hüseyn Ağa, Tatar Ağası, Akkirman : 113
Hüseyn, Dergâh-ı Âlî Kapuçbaşısı, asker ihrâcına me'mûr : 9, 11, 44
Hüseyn, ebnâ-i sipâhiyândan : 67
Hüseyn, Hâcî, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

mâd ü; — muhâlefet itmek : 4; — muhâlefet itdürmemek : 17; — te'allül ve ihmâl ü tekâsül itdürmemek : 15
mâyet recâ itmek : 125
ıslâh u tashîh : 13
ısyân itmek : 105
itâb u ikâb; —a mazhar olmak : 44, 53; —a müstehkık olmak : 5, 27

İbrâhîm Çavuş, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17
İbrâhîm Paşa, Niğbolı sancağına mutasarrıf, sâbık Özi Beğlerbeği : 68, 88, 91
İbrâhîm Paşa, Özi Beğlerbeği, Silistre sancağına mutasarrıf : 64, 65, 66, 105, 116
İbrâhîm Paşa, Özi Defterdârı, sâbık beğlerbeği : 126, 130, 134
İbrâhîm Paşa, Tuna Defterdârı, sâbık Şehr-i Zol Beğlerbeği : 68, 74, 78, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 90, 94, 114, 115
İbrâhîm, Beytü'l-mâl Mukâta'ası Emîni, Niğbolı sn. : 77, 84
İbrâhîm, ebnâ-i sipâhiyândan : 67
İbrâhîm, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
İbrâhîm, Telli (?), müteveffâ, sipâhî, Prevadi : 83
İbrail bkz. İbrayil
İbrayil [İbrail] kasabası, Boğdan : 61, 82; — İskelesi ve tevâbi'ı mukâta'ası : 49; — kâdîsı : 9, 11, 16, 17, 22, 23, 29, 47, 48, 49, 54, 76, 80; — Kal'ası : 16; — keferesi : 80; — mukâta'âtı : 54; — nâzırı : 47; — re'âyâsı : 22, 23; — yalısından eşkiyâ cem' olmak : 3
icâzet; — tezkiresi : 19; — virmemek : 91; —süz âdem salıvirilmemek : 19
İç Hazîne : 45
ihmâl; — ü gafletden ihtirâz eylemek : 113; — ü iğmâz itmemek : 4; — ü müsâhele : 1, 14, 25, 28, 37, 40, 41, 42, 44, 45, 53, 66, 76, 92, 98, 120, 132; — ü te'hîr olunmamak : 13; — ü tekâsül : 5, 12, 15, 24, 33, 77, 79, 99, 107, 131, 135; —den hazer eylemek : 115; —den ictinâb eylemek : 83; —i zâhir olmak : 45
ihtilâl; — virmek : 19; —e bâ'is olmak : 51
ihtiyâr : 65
ihzâr olunmak : 18
iki konağı bir itmek : 5, 6, 26
İkinci Postenlik hıdmeti : 58

ilçi : 7, 40, 41, 61

İlhoh (?) karyesi, Eflak : 17

iltizâm; —da olmak : 47; —ına kesr lâzım gelmek : 73

imdâd; — ü i'ânet : 125; — ü mu'âvenet : 14, 101, 102

imeci tarîkı : 38, 76; —yla kal'anun etrâfı pâk ü tathîr olunmak : 34; —yla kârâste naklîtdürilmek : 24; —yla mîrî buğdayı naklîtdürmek : 76; —yla naklîtdürilmek : 37

İsakcı [İsakçı] : 82, 90; — İskelesi : 48; — İskelesi Mukâta'ası : 75; — İskelesi ve tevâbi'ı mukâta'ası : 48, 55; — kâdîsı : 48, 54, 55, 62, 75, 76, 92, 132; — mukâta'âtı : 54; — mütevellîsi : 62; — re'âyâsı : 92

İsakçı bkz. İsakcı

iskân; — itdür(il)mek : 11, 17, 21; — itdürmemek : 57

iskele(ler) : 15, 68, 129; — emînleri : 21, 40, 42; — mukâta'aları : 125; — ve tevâbi'ı mukâta'âtı : 127; —de bulunan gemiler navlun ile tutılmak : 29; —de işleyen gemiler ashâbı : 107; —de mevcûd bulunan tüccâr gemileri : 29; —e tenbîh ü te'kîd eylemek : 35; —nün kîlesi tamgalanmak : 129

İskele-i Akkirman ve tevâbi'ı : 56

İskele-i İsakcı ve tevâbi'ı mukâta'aları : 48, 55

İskele-i Kili ve tevâbi'ı Mukâta'ası : 49, 56

İskenderiyye sancağı; —beği : 64; — beğleri ve askerleri : 70

ism ü resm(ler)i; — ile yazup arzulemek : 11, 19, 17, 21; — ile yazup sicill ü huccet itmek : 62

İsmâ'il (kasabası/kazâsı), Boğdan : 33, 61; — kâdîsı : 33, 76; — yalısından eşkiyâ cem' olmak : 3

İstanbul : 26, 27, 107; — kâdîsı : 95

İvraca : 82

izn ü icâzet tezkiresi : 19

kabâyil : 102

kadırğa; — binâsı : 96, 99; — masârif ü ihrâcâtı için akça lâzım olmak : 96; —ya binmek : 13

kâfir [kefere] (tâyifesi /re'âyâsı) : 32, 47, 84, 93, 110; — havfı : 107; — mahallesi : 32

Kağılgaylık hıdmeti : 101, 104

kal'a [kılâ'] : 64, 81, 90, 91, 100, 105, 118, 120, 121; — binâsı : 2, 25, 26, 27, 28, 33, 36, 38, 44; — dizdâr(lar)ı : 40, 42, 68; — etrâfına mezbelelerin dökmek : 34; — hâlî ve harâba müşrif olmak : 118; — halkı : 34; — harâb olmak : 89; — hıdmeti : 1; — levâzimin tedârük itmek : 118; — mühimmâtı : 28, 29, 37, 38, 60; — müstahfızları : 109; — neferât(lar)ının mevâcibleri : 6, 54, 121; — neferâtı : 13, 25; — ta'mîr (ü ihyâsı) : 4, 95, 97; — vü hısâr-peçe vü palanka binâ olunmak : 63; — vü palankaları olmamak : 122; —da hıfzolunmak : 113; —da olan hazîne vü cebe-hâne vü barut : 87; —da olan neferâtun ekseri nâ-mevcûd olmak : 16; —nun etrâfın pâk ü tathîr itdürmek : 34; —un ahvâllerin görmek : 16; —ya meremmet lâzım gelmek : 95

Kal'a-i Cedîd, Özi : 121

Kaldovin Kal'ası'nun müstahfızları : 14

kalita : 100

Kangırı sancağında vâkı' olan kuzât : 99

Kantimür [Hantimür], sâbık Silistre Beğlerbeği : 12, 39, 125; — ihtilâli : 18, 39; — oğulları ve tevâbi'ı : 12

kapucıbaşı(lar) : 9, 16, 35, 44, 71, 79

kapucular : 40, 41

kapudân : 1, 2, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 25, 26, 27, 33, 34, 39, 44, 45, 47, 48, 49, 53, 54, 55, 56, 63, 64, 65, 70, 71, 74, 75, 80, 82, 87, 91, 92, 96, 101, 105, 113, 115, 121, 125

kapukulları : 4

Kara Alî, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

Karadeniz : 100

Karaharman İskelesi'nün kîlesi tamgalanmak : 129

Karano karyesi halkı : 119

kârâte : 4, 24, 37, 38, 99; — kat' itdürmek : 4; — nakl ü îsâli : 29; — naklitdür(il)mek : 4, 24; — vü mühimmât nakli : 28; —yi gemilere tahmîl itdürmek : 28, 29; —nün Tersâne-i Âmire'ye îsâli : 24; —yi imeci tarîkıyla naklitdürmek : 38

kâr-hâne vü ocak peydâ itmek : 100

karye(ler) [/kurâ] : 3, 7, 21, 37, 59, 60, 61, 62, 64, 84, 85, 87, 95, 110, 118, 119, 122, 128; — halkı yoklanmak : 87; —inün harâcların virdürmemek : 110; —inün sınırları dâhilinde olan topraklarına kanâ'at itmemek : 62

karz : 45; — tarîkıyla akça virmek : 112

kasabât halkı yoklanmak : 87

Kasay Mîrzâ, Nogay mîrzâsı : 43

Kâsım Çavuş, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

Kâsım, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

Kastamonu sancağı : 96

katır : 135

Katırcı-oğlı, Eflaklı, Boğdan'da Postenlik hıdmetinde : 57

kâtib(ler) [/küttâb] : 1, 6, 25, 26, 64, 71, 106; — şâgirdleri : 44, 64, 71; — ta'yîn olunmak : 16

kâtib-zâde : 25

katl; — ü hasâret itmek : 95; — ü helâke cür'et ü cesâret üzre olmak : 3

Kavak Limanı : 1

kayık tedârük ü ihzâr itmek : 42

Kazak; — eşkıyâsı : 95, 100, 105, 122; — eşkıyâsının memerr ü ma'beri : 2; — kal'aları : 122; — taburı : 105; —ı âk def'ı : 65

kazâyâ defteri : 74, 83

kazma : 36

Kefe (eyâleti) : 65, 98, 101, 102, 103, 105, 109, 117; — aklâmında olan kılâ' müstahfızları : 109; — beğlerbeği : 106, 107, 109, 110, 111, 112, 117, 118, 119; — cânibinde zahîreye muzâyaka olmak : 98; — cizyedârı : 110; — İskelesi : 107; — kâdîsı : 101, 106, 112, 117; — Kal'ası'nı kuşatmak : 105; — Mukâta'âtı : 106, 107; — müstahfızları ve azebleri : 109; — Nâzırı : 117; — Nezâreti : 111, 112

kefere bkz. kâfir

Keligrad (?) [/Yeniköy] karyesi : 128

Kerş; — İskelesi : 107; — müstahfızları : 109

kesim itmek : 59

kesr ü noksân gelmemek : 82

kethudâ : 135; — vü odabaşlar : 2

kethudâyir(ler)i : 66, 83, 113

kılâ' bkz. kal'a

Kılburun; — İskelesi'nün mukâta'ası : 125; — Kal'ası : 121; — sancak beği : 125
kıntâr : 106; —cı : 127
kırık toplar : 100
Kırım : 35, 101, 102, 103, 104, 125; — hân(lar)ı : 18, 39, 69, 71, 101, 102, 108, 116, 119; — Hâmî Mehmed
Giray Hân'ın hâsları zâbıtı : 69; — Hânlığı : 101, 102, 103; — Hükûmeti : 101, 104; — Tatarı : 105
Kırkkilise (sancağı) : 64; — beği : 5, 44; — kâdîsı : 1
kışlak : 68; —a ta'yîn olunan zü'amâ vü erbâb-ı tîmâr : 91; —a ta'yîn olunmak : 88, 91
kışlamak : 91
kîle tamgalanmak : 129
Kili : 13, 34, 35, 68, 69, 76, 77, 82, 126; — ahâlîsi : 34; — Boğazı : 24, 68, 94; — İskelesi ve tevâbi'ı
mukâta'ası : 49, 56; — kâdîsı : 7, 16, 24, 29, 34, 35, 49, 54, 56, 93; — Kal'ası : 16, 90; — Kal'ası
Azebleri ağası : 30; — Kal'ası dizdârı : 36; — Kal'ası varoşu : 31, 32, 93; — kal'asınun neferâtlarınınun
mevâcibleri : 6; — Kal'ası'nun ta'mîr ü termîmi : 34; — mukâta'âtı : 54; — mütesellimi : 7; —de sâkin
olan neferât ağaları : 7
kilisede şem'-ı asel yakmak : 93
kisve-i bâhire : 65
koçi : 68
Koğa Armaş, Eflak boyarı : 58
Kostantın Şirban, Eflak boyarı : 58
Kostantın, Başpostenlik hıdmetinde olan, Eflak : 58
Kostantın veled-i Batşeba, İbrayil : 54
Kostantın veled-i Mizotoz, İbrayil : 54
köhne kal'a : 118
köle; — vü sabî olmayanlardan kul yazılmak : 88; —sin almak : 68
Köstendil sancağı beği : 64
kudret; — sâhibi olanlar : 22; — ü tahamüllerine göre tekâlif virmemek : 22
kul yazılmak : 88
kulaguzlar koşmak : 12
kundak; — yapımı : 120; —suz tüfenk : 120
kurâ bkz. karye
Kurd Çavuş-oğlu, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Vidin İskelesi : 17
Kurıçeşme neferâtı ulûfesi : 78
kuyular kazmak : 34
kuzât : 99
Küçük çavuş : 15
Küçük Köstün karyesi bkz. Vasteki (?) karyesi
küçük şayka dökdürilmek : 100
küffâr-ı hâksâra gazâlar itmek : 43
küfr ü dalâli ihtiyâr eylemek : 105
küfrânü'n-ni'me olmak : 105
külünk : 36
kürekci(ler) : 92, 119
kürek-i âhen : 36

küsegi : 36

küttâb bkz. kâtib

leb-i deryâ : 119

Leh bkz. Leyh

levâzimâtların tedârük ü ihzâr itmek : 41

Leyh [Leh] : 124; — kralı : 7, 69; — memleketine akına ve çapkuna varmamak : 69; — vilâyetine tâbi' kal'a vü kurâ : 7

Liman; —ı Amasrı : 67; —ı Balçık : 25; —ı Kavak : 1; —ı Mankalya : 28; —ı Varna : 2

Lohna (?) karyesi, Eflak : 17

ma'denler : 134

ma'zûl; — olmak : 4; — ü eli emirlü(ler) : 25, 44; — ü eli emirlülerün bedelleri : 133

Maçin : 82; — kâdîsı : 48, 54, 55, 76, 132; — mukâta'âtı : 54; — ve tevâbi'ı mukâta'ası : 48, 55

mahlûl gedük vâkı' olmak : 30

Mahmûd Ağa, Kapucıbaşı : 35

Mahmûdpaşa, Niğbolı kz. : 84

mahsûl; — ihmâl ü müsâhele sebebi ile zâyi' u telef olmak : 39; —in kabz itmek : 89

mâl(lar); — ızâ'a vü itlâfindan ihtirâz eylemek : 55, 56; —un muhâsebesi görülmek : 90; —ı cedîd-i mîrî : 108, 112

mâl-ı mîrî : 111, 131; — tahsîli : 67, 106; — tahsiline küllî ihtilâl virmek : 15; — zâyi' u telef olmamak : 107; — ye dahylememek : 110; —ye gadrolmak : 17, 30, 83, 85, 116, 123, 129, 134

mâl-ı mukâta'(a/ât) : 20, 115; — zâyi' u telef olmak : 106, 112

Malu, Beşlü Ağası, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Rahkoviçe k., Eflak : 17

Mankalya Limanı : 28

Manküb kâdîsı : 110, 118, 119

Manol Komeş, Eflak boyarı : 58

Manol Poncar, Eflak boyarı : 58

mansıb; —ı âhara virilmek : 24, 26; —ı alınmak : 64

Maskov bkz. Moskov

Matbah-ı Âmire : 106; — mühimmâtı : 117

meclis-i şer'a; — âdemi varmak : 17; — ihzâr itmek : 18, 135; — varmak : 31

mecma'-ı nâs olan mahallerde nidâ itdürmek : 64

Mehmed Beşe, Dergâh-ı Mu'allâ Yeniçerisi : 68

Mehmed Çavuş, Dergâh-ı Mu'allâ Çavuşı : 39

Mehmed Giray Hân, Kırım Hânı : 18, 39, 69, 101, 102, 103, 105, 124, 135

Mehmed Paşa, (sâbık) Özi Beğlerbeği, ber-vech-i arpalık Niğbolı sancağına mutasarrıf : 4, 64, 71, 91

Mehmed Paşa, Vezîr, Kastamonı sancağına mutasarrıf : 96, 99

Mehmed, Ahmed oğlu, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17

Mehmed, Beğlerbeği, Kırkkilise sancağına mutasarrıf : 64

Mehmed, Bozacı, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

Mehmed, Durbad (?) oğlu, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17

Mehmed, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

Mehmed, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Vidin İskelesi : 17

Mehmed, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17

Mehmed, Haleblü (?), Bulgar ve Sırf re'âyâsından haymâne harâcı cem' iden : 77

Mehmed, Kefe Mukâta'âtı'nı emâneten zabtiden : 106

Mehmed, Müteferrika, Vezîr Hasan Paşa'nın kapucıbaşısı : 16, 18

Mehmed, sipâhiyândan, Kefe ey. : 117

memerr ü ma'berlerde geçid virmeyüp girü avdet itdürmek : 21

Memi, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17

Memi, Vidin Sancağbeği : 64

memlaha, Fenar mevzı'ı, Manküb kz. : 119; — hıdmeti : 119

Memlaha Mukâta'ası iltizâmı, Ahyolu kz. : 20

men' u def' eylemek : 3, 11, 17, 23, 34, 72, 74, 80, 93, 108, 110, 112, 116, 119, 127, 128, 129

menzil-i Liman-ı Kavak : 1

merâsim-i sulhu riâyet itmek : 69

mes'ûl ü mü'âteb olmak : 1, 6, 15, 16, 19, 26, 28, 40, 42, 44, 45, 67, 79, 91, 92, 113, 114, 133

mevâcib : 6, 20, 45, 47, 48, 49, 50, 53, 54, 55, 72, 73, 78, 79, 80, 82, 94, 114, 115, 121, 126, 130, 131, 132; — ü ulûfe : 116

mevâni' u a'zâr; — takdîmi : 71; — takdîmine sâ'î olmamak : 64

mevkûfât defteri : 99

Mevlânâ, Şeyh, Sinob kazâsına mutasarrıf, kadırgalar binâsına me'mûr : 99

mezbele(ler); — dökdürilmemek : 34; —in kal'anun kurbine dökmek : 34; —yi imeci tafkiyla kaldurtmak : 34

Mihalaki, İkinci Postenlik, Eflak : 58

Mihalbeg cizyesi : 121

mîr-âhûr : 135

mîrî : 4, 24; — anbâr : 127; — buğday nakli : 76; — evlerin ta'mîri : 118; — gümrükleri alınmak : 107; — için (cem' u) tahsîl itdürmek : 81, 83, 133; — için girift itmek : 44; — için zabt (u kabz) olunmak : 19, 135; — mâla müdâhale itmek : 85; — mâla müfettiş olmak : 85; — memlaha : 119; — talyanlar hıdmeti : 32; — tarafından zabtolunmak : 89; — tuz : 127, 134; — tüfenklerin kundakların yapdurmak : 120; —den mukaddem tüccâra tuz virilmemek : 134; —ye enfa' olmak : 87; —ye gadr ü zarardan ihtiyât eylemek : 134; —ye gadreylemek : 106, 107, 127, 128; —ye nâfi' hıdmetde olmak : 119

mîr-i mîrân : 116; — mütesellimi : 34, 35, 37, 59

mîr-livâ voyvodaları : 31

mîrzâlar : 43, 102

Mistel (?) karyesi, Eflak : 17

Miyâsbay-oğlu, Sultân Selîm Hân Evkâfi karyeleri re'âyâsından, Akkirman kz. : 21

monlâ : 100

Mordehay, Yehûdî, Niğbolı ve Rahova ve Zıştovi iskeleleri ve tevâbi'ı mukâta'alarına dahliden : 15

Moskov [/Maskov] : 40; — ilçisi : 40, 41; — kralı : 41, 42

mu'âf; — u müsellemler olmak : 101, 119; — u müsellemler re'âyâ : 118; —iyyetleri mukarrer olmak : 118; — -nâme-i hümayûn : 118, 119

mu'âvenet; — itdürmek : 38; — olıgelmek : 14

mücib-i ibret için haklarından gelinmek : 7

muhâfaza; — it(düril)mek : 34, 91; —ya asker ta'yîni : 17; —ya kudretleri olmamak : 122

muhallefât; — mîrîye âyid olmak : 83; — u erzâkların teftiş ü tefahhus itmek : 58

Muhammed, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
muhârebe vü mukâteleye mübâşeret eylemek : 101
muhâsebe; — defterleri : 6; —si görilmek : 8, 55, 56, 90, 94, 106, 111, 117, 125
muhtesib : 127
mukâbeleye kâdir olmamak : 105
mukâta'a(lar /ât) : 8, 15, 20, 48, 49, 55, 56, 72, 74, 75, 82, 85, 86, 87, 94, 107, 114, 115, 121, 125, 127, 131; —
ahvâli : 13; — emînleri : 6, 131; —, hurde : 82; — mâli : 87, 126, 130; — müfettişi : 20; — nâzırı : 106,
109; — u (emvâl-i hâssanun) ıslâh u tashîhı : 6, 13, 47, 54; —a müdâhale idenler : 131; —ya dahl (ü
tecâvüz) itdürmemek : 8, 74; —ya dahlitmek : 15; —ya ihtilâl virmekden hâlî olmamak : 111; —ya
virmek : 108; —yı zabtitdürmek : 8
murâfa'a-i şer' ol(un)mak : 32, 68
Murtazâ Paşa, Vezîr, Budun Muhâfızı : 70
Murtazâ, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17
Muslî Irlar (?), Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
Muslî, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17
Mustafâ Ağa, Gavajarit (?), Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kz. : 17
Mustafâ Ağa, Tatar Ağası, Akkirman : 113
Mustafâ, Solak, Kefe Mukâta'âtı Nâzırı : 106, 109, 117
Mustafâ, Tuna Defterdârı : 15
muzâyaka; — olmak : 98, 132; — vü zarûret çekdür(il)memek : 12, 28; — vü zarûret vâkı' olmamak : 114
mübâşirler : 47
mübhem ü meşkük; — bir mahal kalmamak : 62; — nesne komamak : 87
müceddeden; — ellerine temessük virilmek : 86; — kal'a binâsı : 27; — tahrîr ü defter olmak : 16, 88; —
temessük almak : 86
müfettiş : 20, 50, 53; — ref' olunmak : 85
müflis olmak : 112
müfredât defterleri : 106, 117
müft ü meccânen; — arpa vü saman u otluk teklîf itmek : 31; — cebren ve kahren araba ihrâcı teklîf itmek : 31;
— yim ü yimek teklîf itmek : 31; — yim ü yimeklerin almak : 61
müftî : 21
müheyyâ vü hâzır olmak : 65
mühimmât : 60, 67, 117; — ü levâzimâtların tedârük ü ihzâr itmek : 41
mühürlü; — defter : 110; — temessük almak : 96; — vü tuğrâlu sahîh sûret-i defter-i cedîd-i hâkânî : 51
mülâzemetden mukâta'ât alanlar : 75
mülâzimîn : 72
mün'im ü mütemevvil re'âyâ : 22
mürdolmak : 58
müretteb ü mükemmel; — muhâfazaya göndermek : 2; — şaykalar donatdurmak : 92
mürtezika : 86
müsinn ü mu'temedün-aleyh ehl-i vukûf : 62
müslimân(lar) : 32, 46; — u zimmî re'âyâ : 34; —a gadreylemek : 129
müstahfızlar : 14, 109
müstekıl kapu olmak : 6
müstekîm ü dîndâr : 13, 25

müteferrika(lar) : 1, 9, 25, 44, 71; —başı : 1; — çiftlikleri : 17; —zâdeler : 64
mütekâ'id(/în /ler) : 71, 87; — ihtiyârlar : 64; — ü ehl-i vazâ'if : 109
mütesellim : 4, 7, 19, 28, 34, 35, 37, 59, 60, 113
müteşerri' u perhîz-kâr olmak : 13
mütevellî : 62

nakîr u kıtmîr cem' u tahsîl itdürmek : 135

nakl ü îsâl itmek : 37

nâme-i hümayûn : 40, 41, 42, 103

nasadlara kârâste tahmîl olunmak : 24

navlun ile gemi tutmak : 28, 29

nâzır : 47, 48, 106, 109, 117, 121

neccâr u cerahor(lar) : 6, 25

nedâmetin müşâhede itmek : 15

neferât : 13, 20, 25, 53, 73, 74, 87, 88, 89, 92, 114; — ağaları : 7; — mevâcib(ler)i : 6, 47, 48, 49, 53, 54, 55, 72, 80, 82, 121, 130; — mevâcibi için ocaklık ta'yîn olunan mukâta'ât : 94, 115, 131; — mevâcibleri için ocaklık bağlanmak : 78; — ulûfesi : 78; —a ocaklık ta'yîn olunan mukâta'ât : 85, 86; —a ocaklık tefrîk u ta'yîn itmek : 87; —un ekseri nâ-mevcûd olmak : 16

nevbetci; — ta'yîn olunan çorbacılar : 31; — yeniçeri şorbâcısı : 59

nevet-hâne : 118

nidâ itdürmek : 64

Niğbolı (kazâsı /sancağı) : 8, 17, 25, 51, 68, 71, 82, 88, 93; — beği : 5, 44; — iskelesi : 134; — iskelesi ve tevâbi'ı mukâta'aları : 15; — kâdî(sı/ları) : 1, 2, 8, 9, 11, 13, 15, 17, 21, 26, 27, 52, 72, 73, 74, 84, 86, 92, 130, 131, 133; — Mukâta'ası ahvâli : 13; — ve Ruscuk ve tevâbi'ı mukâta'aları : 72, 73, 74; — ve Silistre ve Vidin sancaklarında vâkı' olan tîmârlu vü ulûfelü neferât : 87; — ve tevâbi'ı mukâta'âtı : 121; —da vâkı' Beytü'l-mâl Mukâta'ası : 77

Nihâlî, Mevlânâ, Amasrı Kâdîsı : 67

Nikolaki Pedar, Eflak boyarı : 58

nişânlı vü mühürlü defter : 110

nizâ'; — itmek : 32, 74, 75; — itdürmemek : 128; — u dahl itdürmemek : 110; — u te'allül itdürmemek : 54

Nogay; — beğleri : 102; — mîrzâları : 43, 102; — Tatarı : 107

nûreddîn sultân, Kırım : 125

ocak; — peydâ itmek : 100; — tedârük olunmak : 100

ocaklık; — bağlanmak : 78, 114, 121; — bozılmamak : 114; — mâlı : 72; — mâlından âhara bir akça ve bir habbe virilmemek : 114; — olmak : 15; — ta'yîn olunan aklâma zamm u ilhâk olunmak : 47; — ta'yîn olunan mukâta'ât : 48, 72, 74, 75, 85, 86, 114, 115, 131; — ta'yîn olunan mukâta'ât mâlı : 126, 130; — ta'yîn olunan mukâta'âtun emînleri : 131; — ta'yîn olunan ulûfe mâlı : 133; — (tefrîk u) ta'yîn olunmak : 13, 20, 47, 49, 54, 55, 72, 73, 74, 75, 80, 82, 87, 116, 125; —ı bozmak : 15; —lardan tahsîl itdürmek : 121

odun; — kat'ı : 59; — u otlukların aldurmamak : 62
oğlanlarına tecâvüz itmek : 61
Osmân, Hannâk, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Srisne Behne (?) k., Eflak : 17
Osmân, gedüklü müteferrika, Özi muhâfızı : 25
Osmân, Hakîm, sâbık Gözlevi Emîni : 108, 111
Osmân, Öküz, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Yirgöği kazâsı : 17
Osmân, Sultân (padişah) : 62; — hazretlerinin binâ eyledükleri câmi'-ı şerîf, İsakcı kz. : 62
otlak; — hakkı nâmına resm virmek : 59; —a gelenler : 59
otlatmak : 59
otluk(lar); — teklîf itmek : 31; — u saman teklîfi vâkı' olmak : 32; —ın aldurmamak : 62
Ova Hatmanı : 7

öşr; — ü resmin almak : 128; —i gallât : 49; —i şıra : 49

öte yaka : 35

Özi (eyâleti /serhaddi /Kal'ası) : 1, 2, 4, 6, 8, 11, 12, 15, 19, 25, 28, 34, 36, 37, 38, 40, 43, 44, 45, 47, 49, 50, 59, 63, 64, 66, 68, 70, 71, 74, 78, 80, 81, 91, 105, 115, 121; — aklâmına ocaklık ta'yîn olunan mukâta'ât mâlî : 126, 130; — beğlerbeği : 4, 5, 44, 64, 66, 68, 91, 98, 105, 116, 123, 125; — Boğazı'nun muhâfazası : 70; — defterdârı : 6, 121, 125, 126, 129, 130, 131, 133, 134; — etrâfında îsâl-i mazarrat iden Kazak-ı âk def'ı : 65; — kâdîsı : 125; — kulnün mevâcib ü ulûfeleri : 116; — kulnün ocaklık ta'yîn olunan ulûfeleri mâlî : 133; — muhâfazası : 2, 7, 25, 26, 27, 29, 44, 91, 92, 125; — (muhâfazasına) ta'yîn olunan asker : 5, 12, 17, 20, 48, 65, 74, 80; — muhâfazasına ta'yîn olunan cebeci tâyifesi : 27; — neferâtı : 13, 20, 47, 53, 74, 114; — neferâtına ocaklık (tefrîk u) ta'yîn itmek : 87, 20; — neferâtının mevâcibleri : 6, 20, 47, 49, 53, 54, 55, 72, 73, 75, 78, 80, 82, 121, 126, 130; — neferâtının mevâcibleri için ocaklık bağlanmak : 78; — neferâtının mevâcibleri için ocaklık ta'yîn olunan mukâta'ât : 48, 72, 75, 85, 86, 94, 115, 131; — Tersânesi'nde olan şaykalar : 125; — ve Kılburun iskelelerinin mukâta'aları : 125; —'de binâ olunan kal'a mühimmâtı : 60; —'den İstanbul'a varınca yol üzerinde vâkı' olan kâdîlar : 12; —'nun ta'mîri (ü termîmi) : 4, 125; —'ye naklolunacak peksimad u kerâste : 29; —'ye ta'yîn olunan asker-i İslâm : 33

özü ü bahâne; — itmemek : 44; —ye sâlik olmamak : 64

özü ü cevâb(lar); —ı kat'â makbûl olmamak : 64; —ı mesmû' olmamak : 37

pâk ü tathîr olunmak : 34

palanka; — binâ olunmak : 63; — yapmak : 122; —i cedîd : 121

pârelenmek : 100

peksimad; — tabholunmak : 29; — u kerâsteyi tahmîl itdürmek : 29

Pençik mukâta'ası, Kefe nz. : 112

perâkende vü perîşân olmak : 47, 61

Pîrî, Eflak yakasında çiftlik ihdâs eden, Niğbolı kz. : 17

Plevne kâdîsı : 9, 11

Postenlik hıdmeti : 57

prankı dökdürilmek : 100

Prevadi : 83; — kâdîsı : 83, 127; — ve gayri tevâbi'ı mukâta'ası : 121

Prizrin sancağı; —beği : 64; — beğleri ve askerleri : 70

Radol, Eflak voyvodasının babası : 58

Rahkoviçe karyesi, Eflak : 17

Rahova; —iskelesi ve tevâbi'ı mukâta'aları : 15; — kâdîsı : 9, 11, 15, 92; — Kal'ası : 92

Ramazân Ağa, Mîr-i mîrân Mütesellimi : 35

re'âyâ : 10, 17, 34, 38, 47, 51, 52, 59, 60, 76, 84, 92, 95, 118, 119, 122, 123, 128; — çiftliklerde sâkin olmak : 17; — fukarâsı hımâyet olunmak : 3; — fukarâsına gadr ü te'addî itdürilmemek : 22; — terk-i evtân itmek : 9; — vü berâyânun hımâyet ü sıyâneti : 3, 63; — vü fukarâ : 63; — vü fukarânun müft ü meccânen yim ü yimeklerin almak : 61; — vü fukarâya envâ'-ı tecâvüz ü te'addî : 102; — vü fukarâya te'addî vü tecâvüz : 101; —dan bir akça ve bir habbe alınmamak : 24; —dan cizye ve sâyir tekâlîf taleb olunmak : 17; —dan küllî akça cem' u tahsîl itmek : 67; —dan ziyâde akça alınmamak : 99; —nun tahammülleri olmamak : 61; —ya akçasuz zift salmamak : 67; —ya gadrolmak : 23; —ya hayfolmak : 30; —ya imeci tarîkıyla kârâste naklîtdürmek : 37; —ya imeci tarîkıyla mîrî buğdayı naklîtdürmek : 76; —ya nefîr-i âmm olmak : 101; —ya te'âddîden ihtirâz eylemek : 99; —ya tecâvüz ü te'addî olunmamak : 67; —ya tecâvüz üzre olmak : 18; —ya terekesin biçdürmek : 135; —yı çiftliklerine almak : 11; —yı fukarâyı hımâyet ü sıyânet eylemek : 3; —yı hımâyet ü sıyânet ile ihyâ vü âbâd itmek : 97

Receb, Sultân Selîm Hân Evkâfî karyeleri re'âyâsından, Akkirman kz. : 21

ref' u hal' olunmak : 101, 102

rencîde; — eylemek : 31, 95; — olunmamak : 3, 95, 119; — vü remîde : 31, 59, 93, 109, 112, 119, 122; — vü te'addî eylemek : 109

resm [rüsûm] : 49, 125; — tahsîli : 17; — virmek : 59; —dan bâkî kalanlar : 56; —ı örfiyyeyi cem' u tahsîl itdürmek : 116; —ı ra'ıyyetleri mîrîye âyid olmak : 128; —ı virmemek : 62; —ın mîrî tarafına alıvrılmek : 128; —i ra'ıyyet alınmak : 27; —in almak : 128

rızâ vü şükran üzre olmak : 97

Rikâb-ı Hümâyûn'la eşmeğe mahsûs olan gedüklüler : 64

rişte-i penbe : 36

Rşova kâdîsı : 17

ruhsat u icâzet virmemek : 105

Ruscuk : 82; — hâssı : 121; — iskelesi : 134; — kâdîsı : 9, 11, 17, 72, 73, 74, 92; — ve tevâbi'ı mukâta'aları : 72, 73, 74, 121

rüsûm bkz. resm

sa'b u sengistân tağlara firâr itmek : 105

sa'y; — ü dikkat ve sarf-ı kudret eylemek : 91; — ü emekleri vücûda gelmek : 95; — ü ihtimâm itmek : 12; —i cemîl eylemek : 71; —i mevfür eylemek : 64

sabî; — vü köle olanları hıdmete yazmamak : 88; — vü nâ-mevcûd olanlar : 16

sadâkat ü istikâmet ile hıdmet vücûda gelmek : 63

safâ-yı hâl (ü ferâğ-ı bâl) ile sarf-ı evkât itmek : 103, 104

Sağ ve sol kolda vâkı' olan kâdîlar : 51

Sâlih, Kılburun Sancağbeği, Özi Kapudânı : 125

Sâlih, Mevlânâ, Sâbık Anadolu Kâdî-askeri, ber-vech-i arpalık Silistre kazâsına mutasarrıf : 11

Salınar, Yehûdî, Niğbolu ve Rahova ve Zıştovi iskeleleri ve tevâbi'ı mukâta'alarına dahliden : 15
sâlyâne : 20, 45, 90, 125
saman (u otluk) teklifi : 31, 32
sancak beğ(ler)i : 41, 44, 64, 70
Sarata kâdîsı : 21
Sarıkırman çobânları, Fenar mevzı'ı, Manküb kz. : 119
sebeb-i tahrîr hükmü : 20, 45, 126
Sefer Çavuşbaşısı : 65, 71
sefer; — e varmayan ma'zûl ü eli emirliülerün bedelleri : 133; — e varup irişmek : 25; — i hümâyûndan gelen sipâhîlerün ulûfeleri : 126
sefînelere yağ tahmîl itmek : 107
Selîm Hân (padişah) : 21; — Evkâfı, Akkırman : 38; — Evkâfı karyeleri re'âyâsı, Akkırman kz. : 21
ser-asker ü serdâr ta'yîn olunmak : 70, 71
serhad; — hazîneleri : 94; — mâlına müdâhale itmemek : 72; — eyâletlerine ta'yîn olunan ocaklık mâlı : 72; — d-i mansûre : 125; — din kadîmî emekdârları : 31; — dün hıfz u hırâseti : 1
sevb-i hıl'at ihsân ü mâyet itmek : 43
sınur(lar); — i mürûr-ı eyyâm ile bozulmak : 62; — i zâhir ü ma'lûm olmak : 62; — ina tecâvüz itdürmemek : 62
Sırf re'âyâsı; — nun cizyeleri : 77; — nun haymânegân harâcı : 84
sicill; — ü defter itmek : 55, 56; — ü hucdet itmek : 18, 49, 62, 67, 134
Silistre (kazâsı /sancağı) : 11, 25, 51, 64, 66, 78, 82; — beği : 44; — beğlerbeği : 12; — iskelesi : 134; — kâdî(sı/ları) : 1, 2, 8, 9, 21, 26, 27, 52, 86, 127, 130, 131, 133; — mukâta'ası : 121; — ve Vidin sancaklarında vâkı' olan tîmârlu vü ulûfelü neferât : 87; — yalısından eşkiyâ cem' olmak : 3
Sinob (kazâsı) : 99; — İskelesi : 96, 99; — monlâsı : 100; — Kal'ası : 100
sipâh; — tâyîfesin evlerinden ihrâc itmek : 66; — u yeniçeri mevâcibi : 133; — u yeniçeri ve gayri ekâbir : 9; — u yeniçeri vü cebeci müttekâ'idleri : 86, 87
sipâh(îler/iyân) : 4, 8, 54, 66, 67, 80, 83, 117; — vü yeniçeri çiftlikleri : 17; — ün ulûfeleri : 126
Siyâvuş Çavuş, Dergâh-ı Mu'allâ Çavuşı, Vezîr Hasan Paşa'nın (Kapucıbaşısı /Ağası) : 6, 79
sonradan ihdâs olunan çiftlikleri men' itmek : 17
Sorkun kazâsı : 96
Sose (?) karyesi, Eflak : 17
Söğütcük karyesi : 128
Srisne Behne (?) karyesi, Eflak : 17
Sudak kâdîsı : 101
suhre teklifi : 29
sulh; — ahvâli söyleşilmek : 69; — u salâh olmak : 7; — u salâha muhâlif iş eylememek : 69; — u salâha muhâlif kimesneye iş itdürilmemek : 91; — a mugâyir bir vechile iş itmemek : 7; — a mugâyir tarafeynden bir vaz' u hareket olmamak : 7; — a muhâlif iş olunmamak : 69
sûret-i defter-i cedîd-i hâkânî : 51
sübaşılar : 31, 39
Süleymân Ağa, Mütferrikabaşı : 1
süvâriyân : 109

şa'îr : 98
şâgirdler : 25, 44, 64, 71
Şâh Mehmed, Müteferrika, Çerkeskirman ve tevâbi'ı ve Tuzlar ve tevâbi'ı karyeleri ze'âmeti mutasarrıfı : 110
Şâhîn Giray (Hân /Sultân), Kağılgay, Kırım Hânı Mehmed Giray'un karındaşı : 35, 101, 102, 104, 105
şakâvet-bünyân : 105
Şakay, Hâcî, Sultân Selîm Hân Evkâfî karyeleri re'âyâsından, Akkirman kz. : 21
şayka(lar) : 92, 125; — donatmak : 14; — dökdürilmek : 100; — müretteb ü mükemmel donadılmak : 92; —a
baş u buğ ta'yîn olunmak : 92
şehâdetleri tescîl olunmak : 32
Şehr-i Zol beğlerbeği : 91, 115
şem'-ı asel : 93
şer'; —ı şerife ve rızâ-yı hümayûna muhâlif evzâ' u etvârî olmak : 102; —le görilmek : 18, 83; —le haklarında
lâzım geleni icrâ eylemek : 34
şıra öşri : 49
Şili Limanı : 71
şorbâcî [/çorbacılar] : 31, 59
Şumnî kâdîsı : 127
şurût-ı kılâ' : 90

ta'mîr : 95; — ü ihyâ olmak : 6, 47, 97; — ü termîm : 34, 125
ta'yîn ü temyîz eylemek : 62
tabur kurmak : 105; —larında olan topları ve çadır u bayrakları ve bi'l-cümle ağırlıkları alınmak : 105
tağlara firâr itmek : 105
tahassun itmek : 9, 10, 17
tahrîr : 53; — hükmü : 126; — ü defter olmak : 16, 52, 87, 88; — ü tashîh olunmak : 87
tahsîl ü tedârük; — itdürilmek : 131; — ve hâzır u müheyâyâ eylemek : 53
tahvîli âhır olmak : 48, 49, 54, 56
taleb ü tahsîl itmek : 58
talyan hıdmeti : 32; —cıları elegetürmek : 68
Taman; — İskelesi : 107; — kâdîsı : 101, 107; — müstahfızları : 109
tashîh-ı mukâta'âta me'mûr olmak : 82
Tatar (tâyifesi) : 7, 35, 39, 103, 105, 107, 122; — ağaları : 113; — ayak üzre olmak : 39; — Mahallesi ahâlîsi,
Kili Kal'ası varoşında : 31
Tatarbınarı, Özi : 4
Tatay kazâsı : 96
tavar(lar); — geçürmek : 107; — u ağırlıkların göndermek : 19; — u esbâb hıfzolunmak : 39; —ın otlamak : 59
tavattun itmek : 35, 60, 128
tavâyif-i asker : 25, 44, 71; —e baş u buğ olmak : 65
taviçalar : 25
te'addî : 3, 87; — vü tecâvüz : 3, 7, 59, 101, 122; — vü tekâzâdan hâlf olmamak : 108
te'allül; — (ü inâd) itdürmemek : 4, 6, 17, 21, 23, 27, 29, 37, 38, 46, 57, 67, 78, 81, 106; — ü bahâne itmek : 51;
— ü muhâlefet itdürmemek : 50; — ü nizâ' itdürmemek : 55, 56

te'hîr; — u terâhî itmemek : 71, 115; — u tevakkuf it(dür)memek : 1, 5, 25, 27, 41, 98; — e koymak : 112
tebdîl ü tağyîr olunmamak : 114
tecâvüz; — itdürilmemek : 61; — ü te'addî : 47, 102; — üzre olan eşkiyâ : 3
tedârük ü ihzâr itmek : 37
teftîş : 85; — ü tefahhus itmek : 4, 67, 83
tegâfûl ü ihmâl olunmak : 15
tekâlîf; — cem' olmak : 22; — çekmeğe iktidârları olmamak : 17; — husûsında sâyir re'âyâyâ gadrolmak : 23; —
tahsîli mümkün olmamak : 17; — tevzî' u tahsîl itdürilmek : 22; — i emlâk ü erzâklarına ve
tahammüllerine göre virmemek : 22; — i re'âyâ ile ma'an çekmekte te'allül eylemek : 23; — leri
mukâbelesinde mîrî talyanlar hıdmetin görmek : 32
tekâlîf-i mîrî; — cem' olmak : 22; — virmemek : 87
tekâlîf-i örfiyye; — vâkı' olmak : 30; — den mu'âf u müsellemler olmak : 31, 118, 119
tekayyüd ü ihtimâm itmek : 44, 51
teklîfden halâs için terk-i mesken itmek : 60
tekne : 125
temekkün itmek : 17
temessük(ât); — ibrâz itmemek : 86; — idinmek : 36; — virilmek : 86; — ları yoklanup tahrîr ü tashîh olunmak :
87; — lerin elinden alup der-kîse itmek : 74
Temrük, Azak : 107
tenbîh ü te'kîd : 7, 27, 34, 35, 86, 107
tereke : 135; — vü arpayı fûrûht itdürmemek : 28
terk; — i evtân itmek : 9; — i mesken itmek : 60
tersâne : 125
Tersâne-i Âmire : 24, 96, 99; — i Âmire mühimmâtı : 67
tevakkuf u te'hîr lâzım gelmemek : 53
tezellüm eylemek : 17, 47, 121
tezkire : 121; — virilmek : 80
ticâret; — için kendü hâli ile varup gelenler : 3; — tarîkı ile alup satmamak : 93; — üzre olan müslimân ve
gayriler : 46
tîmâr : 26, 89; — lu vü ulûfelü neferât : 2, 87
Toğan Geçidi, Özi serhaddi : 1, 2, 25, 26, 27, 28, 33
Tolca [/Tolcî] : 82, 90; — kâdîsı : 48, 54, 55, 92, 132; — mukâta'âtı : 54; — ve tevâbi'ı mukâta'aları : 48, 55
Tolcî bkz. Tolca
Toma, zimmî, Maskov kralına gönderilen : 40, 41
tonbazlar : 107
top : 105; — dökmek : 100; — dökiciler : 100
topcî vü cebeciler : 25
topraklarına kanâ'at itmemek : 62
tuğrâlu; — defterde esâmîleri mastûr olmak : 51; — vü mühürlü sûret-i defter virilmek : 95
Tuna; — aklâmı : 73, 82; — (aklâmında /yalılarında) olan mukâta'ât (u emvâl-i hâssanun) ıslâh u tashîhi : 13, 20,
47, 54, 87; — aklâmında vâkı' olan harâc u bedel-i mekârî ve avârız akçası : 126, 130; — defterdârı : 6,
8, 13, 15, 47, 68, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 90, 94, 95, 114, 115, 132; — etrâfi : 11; — mukâta'âtı :
6, 48, 49, 86; — yalısından eşkiyâ cem' olmak : 3; — 'nun berü yakasına geçmek : 9; — 'nun öte yakası :
10, 11

tuz : 119; — bey' itmek : 127; — ma'denleri : 134; — satdurmamak : 127

Tuzlar ve tevâbi'ı karyeleri : 110

tüccâr (tâyifesi) : 46, 134; — gemileri : 29

tüfenk; — üstâdı göndermek : 120; —lerin kundakları olmamak : 120

tüfenkci : 119

uğur-ı hümayûn; —da bezl-i iktidâr itmek : 125; —da hıdmetde (ve yoldaşlıkda) bulunmak : 1, 26, 64, 65, 71; —
da küffâr-ı hâksâra gazâlar itmek : 43

Uladika, Başpostenlik hıdmetinde olan Kostantın'ın karındaşı, Eflak : 58

ulak hükmi : 93

ulûfe(ler) : 50, 78, 90, 116, 121, 126; — havâle itdürenler : 130; — mâlı : 133; — vü akçaların tahsîl itdürmek :
53; —i sebeb-i tahrîr hükümleri ile havâle olunmak : 130; —in zecren-leh istirdâd itdürmek : 81

umûr-dîde vü ihtiyâr olmak : 25

ümenâ bkz. emîn

va'z u meşihat vazîfesi : 86

vakıf; — re'âyâsı : 21; — ta'yîn olunan kurâ ahâlîsi : 62

vakt ü zamân; —ı ile hıdmet (mahallin)de bulunmak : 25, 71; —ı ile varup hıdmetde ve yoklamada mevcûd
bulunmak : 27

vâris-i ma'rûfi olmamak : 83

Varna (kazâsı) : 82, 95; — Kal'ası ta'mîri : 95; — Limanı : 2

varoşda olan re'âyâ tâyifesi : 34

Vasteki (?) [Küçük Köstün] karyesi, Manküb kz. : 118

Vatobet (?), hân, Yaş : 124

vazîfeleri virilmek : 86

Vidin (kazâsı /sancağı) : 17, 25; — beği : 5, 44, 64, 91; — fârisleri : 50, 81; — İskelesi : 17; — kâdîsi : 2, 9, 11,
14, 17, 27, 81, 86, 92; — kal'asının müstahfızları : 14; — kâyim-makâmı : 50; — müfettişi : 50; —
sancağında olan kâdîlar : 26, 130; — sancağında vâkı' olan tîmârlu vü ulûfelü neferât : 87

vilâyet; — hâlf kalmak : 17; — ü memleketün hıfz u hırâseti : 63

vistiyarlar : 17

Vize beği : 44

voyvoda(lar) : 3, 10, 17, 31, 37, 38, 44, 45, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 77, 120, 123, 124, 134

Vulçitrın sancağı; —beği : 64; — beğleri ve askerleri : 70

yağ; — geçürmek : 107; — tedârük ü irsâl itmek : 117; — tedârüki : 106

yağmâ; — vü gâret itmek : 3, 95, 122; — vü tâlân eylemek : 135

Yahyâ Çavuş, Dergâh-ı Mu'allâ Çavuşı : 135

Yahyâ, Mevlânâ, Şeyhu'l-islâm : 95
Yanık Kal'ası, Akkirman sn./kz. : 68; — dizdârı : 68
Yani Kamareş, Eflak boyarı : 58
yarar; — âdemler : 63, 91; — cebelüleriyle evlerinden çıkup hareket itmek : 64; — u emekdâr u ihtiyâr : 65; — u müsellah âdemlerle hâzır u mevcûd olmak : 64; — u şecâ'at-şi'âr olmak : 43; — u tüvânâ yiğitleri ağaları ma'rifeti ile hıdmete yazmak : 88
yarlığ(-ı şerîf) : 35; — getürmek : 108; — virilmek : 119
Yaş : 124
yat u yarak : 64; —larıyla muhâfazaya göndermek : 2
yava cizyesi : 47
Yehûdî(ler) : 15, 73, 74
Yeni Özi Kal'ası : 121
Yenibâzâr kâdîsı : 127
yeniçeri(ler) : 4, 68; — mevâcibi : 45, 79, 114, 132, 133; — serdârları : 83; — şorbâcısı : 59; — vü cebeci mütekâ'idleri : 86, 87
Yeniköy karyesi bkz. Keligrad (?) karyesi
Yılanluca kâdîsı : 67
yim ü yimek(ler); — teklîf itmek : 31; —in akçalarıyla tedârük itdürmek : 12; —in almak : 61
Yirgöği kâdîsı : 9, 11, 17, 84
yirlerin; — birağup göçüp gidenler : 21; — bırakmak : 17; — terkitmek : 123; —den kaldurulmamak : 21; —e getürdülüp iskân itdürilmek : 21; —e gönderilüp iskân itdürilmek : 17; —e göndermek : 123; —e kaldurulmak : 35, 60
yirli yirlerine iskân itdürmek : 21
yolda gaybet itdürmek ihtimâli olmamak : 68
Yortan kazâsı : 96
Yortman Tatarı, Kırım'dan gelüp tavattun idenler, Kili : 35
Yûnus, Mehmed Giray Han'ın Mîr-âhûrî Zülfikâr'ın çiftliği kethudâsı : 135

zâbıt(lar) : 69, 128
zabt u kabz it(dür)mek : 20, 48, 49, 55, 56, 83, 128, 135
zabt u sıyânet-i ra'ıyyet : 65
zabt u tasarruf : 75, 124, 125
zâd ü zevâde; —lerin akçalarıyla tedârük itdürmek : 12; —leriyle muhâfazaya göndermek : 2
zahîreye [/zehâyir] muzâyaka olmak : 98
zarar u gezend irişdürmemek : 91
zarar-ı kassâbiyye mukâta'ası : 48, 55
zarûret çekdür(il)memek : 12, 28
zâyi' u telef : 39, 68, 100, 106, 119, 135; — olan emvâl ü erzâk : 58
ze'âmet(ler) : 78, 110; — ü dirlikleri virilmek : 105; — ü gedük ü dirliğüne zarar gelmek : 25; — ü tîmâr : 25, 26, 44, 64, 71; —i karyelerinin harâcların virdürmemek : 110
zecren-leh firâr idenler : 50

zehâyir bkz. zahîre

zift; — iştirâ eylemek : 67; —bahâ : 67

zimem-i re'âyâ; —da küllî vü cüz'î hukûk u rüsûmdan bâkî kalanlar : 56; —dan olanlar : 49

zimmetin; — berî itmek : 55, 56; —de bâkî kalan mâl-ı mîrî tahsîl olunmak : 131; —de bir akça ve bir habbe bâkî kodurmamak : 84; —de mâl-ı mîrî olmak : 111; —de vazîfe kalanlar : 109; —e lâzim gelen mâlî der-zimmet çekmek : 90

zimmî(ler) : 30, 95; — re'âyâya garazan ziyâde hâne tahmîl itmek : 95

zirâ'at; — itmek : 128; — ü harâset itmek : 62

Ziştovi; — iskelesi ve tevâbi'ı mukâta'aları : 15; — kâdîsı : 15

ziyâde; — akçaların almak : 129; — asker lâzim olmak : 66; — bahâ takdir olunmamak : 67; — dikkat ü ihtimâm eylemek : 34; — emlâk ü erzâkı olanlar : 22; — fakîr olmak : 95; — gadr u hayf olmak : 93; — gemi lâzim olmak : 29

ziyâde-i cizye-i Mihalbeg : 121

zulm ü te'addî : 3, 31, 61

zü'amâ vü erbâb-ı tîmâr : 1, 26, 44, 52, 64, 71, 91; —un defterlü re'âyâsı : 52

Zülfikâr, Mehmed Giray Han'ın Mîr-âhûrî : 135